

SETA GÜVENLİK RADARI

2026'DA TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK ORTAMI

Sürüklenen Bir Dünyada Dayanıklı Dengeleme

Editörler
Murat Yeşiltaş
Sibel Düz

20
yıl

SETA | RAPOR

Nisan 2026

SETA GÜVENLİK RADARI

2026'DA TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK ORTAMI

Sürüklenen Bir Dünyada Dayanıklılı Dengeleme

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 272
I. Baskı: 2026
ISBN: 978-625-5703-39-2

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Çalışkan, Mustafa Said İşeri
Kapak: Erkan Söğüt
Uygulama: Said Demirtaş
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 27, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +322 652 04 86

SETA GÜVENLİK RADARI

2026'DA TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK ORTAMI

Sürüklenen Bir Dünyada Dayanıkl? Dengeleme

Editörler

Murat Yeşiltaş

Sibel Düz

Katkı Sunan

Zeynep Bengü Çetindağ

İçindekiler

Ön Söz

Nebi Miş 7

Giriş

Sürüklenen Bir Dünya: İstikrarsız Bir Geçiş Sürecinde Küresel Siyaset

Murat Yeşiltaş, Sibel Düz 10

BÜYÜK GÜÇLER VE İTTİFAKLAR

Türkiye-ABD İlişkileri: Kurumsallaşmış Pragmatizm

Murat Yeşiltaş 42

Türkiye-Rusya İlişkileri: Belirsizlik Ortamında Genişleyen ve Daralan Fırsat

Mehmet Çağatay Güler 54

Küresel Sapmanın Gölgesinde Türkiye-AB Güvenliğinin Yeniden Tanımlanması

Kemal İnat 64

Türkiye-NATO İlişkileri: Gelişmeler ve Öngörüler

Murat Aslan 72

DIŞ POLİTİKA EKSENLERİ

Türkiye-Afrika İlişkileri: Güvenlik, Diplomasi ve Bağlantısallığın Yeni Haritası

Tunç Demirtaş 84

Türkiye'nin Asya-Pasifik ve Güney Asya İlişkileri: Angajmanı Derinleştirme ve Genişletmeye Yönelik Stratejik Görünüm

Mehmet Salah Devrim 96

Balkanlarda Azalan Gerilimler, Süregelen Yapısal Fay Hatları

Mehmet Uğur Ekinci 108

Doğu Akdeniz Jeopolitiğinde Türkiye

Yücel Acer 118

Güney Kafkasya Barış ve Normalleşme Yolunda

Hazel Çağan Elbir 132

ORTADOĞU JEOPOLİTİĞİ

Türkiye-İrak İlişkileri: Kurumsallaşma Süreci ve Koşullu İstikrar

Bilgay Duman 144

Türkiye-İran İlişkileri: Uzun Süreli Gerilim Sonrası Pragmatizm

Mustafa Caner 152

Filistin-İsrail: Ateşkes Sonrası İhtiyatlı Tutum

Muhammed Hüseyin Mercan 162

Körfez: Güvenlik Paradigmasının Yeniden Tanımlanması

İsmail Numan Telci 170

Yeni Suriye'de Güvenlik Denklemi: Düzen İnşası ve Bozucu Aktörler

Can Acun, Kutluhan Görücü 178

KESİŞEN STRATEJİK SEKTÖRLER

2025'in Tekno-Jeopolitiği

Erman Akıllı 192

Savunma Sanayii: Konsolidasyon, İvme ve Stratejik Görünüm

Rifat Öncel 202

Enerji Jeopolitiğinin Yükselişi

Büşra Zeynep Özdemir 210

ÖN SÖZ

Nebi Miş

SETA Genel Koordinatörü

2025, uluslararası sistemin bir geçiş sürecinden ziyade kalıcı bir belirsizlikle tanımlanan bir döneme girdiğini teyit etmiştir. Stratejik belirsizlik, parçalanmış güç merkezleri ve birbiriyle örtüşen krizler, küresel siyaseti yeniden şekillendirmiş; istikrar, varsayılan bir durum olmaktan çıkıp aktif biçimde yönetilmesi gereken bir hedef haline gelmiştir. Bu ortamda Türkiye, küresel düzensizliğin kiyısında değil; bölgesel çatışmaların, ittifak dinamiklerinin ve büyük güçlerin değişen önceliklerinin kesişim merkezinde konumlanmıştır.

Rusya-Ukrayna savaşının sürmesi, Gazze'deki kırılğan ateşkes girişimleri, Esed rejiminin çöküşü ve Suriye'de yeni bir siyasal düzenin ortaya çıkışı ile transatlantik ilişkilerde derinleşen çatlaklar, Türkiye'nin stratejik çevresini topluca dönüştürmüştür. Aynı zamanda Donald Trump'ın başkanlık görevine geri dönüşü, daha çıkar temelli (*transactional*) ve lider odaklı bir uluslararası düzeni pekiştirerek müttefikleri ve ortakları güvenlik garantileri, yük paylaşımı ve ittifak dayanışmasına ilişkin uzun süredir kabul edilen varsayımları yeniden değerlendirmeye yöneltmiştir. Bu koşullar altında hizalanma ile özerklik arasındaki geleneksel ayrımlar devlet davranışını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bunun yerine dayanıklı dengeleme ya da dinamik denge mantığı çağdaş jeopolitiğin ayırt edici özelliği haline gelmiştir.

Türkiye'nin 2025 boyunca izlediği dış politika, güvenlik ve savunma politikaları bu gerçeği yansıtmaktadır. Ankara, stratejik inisiyatifi korurken riskleri yönetmeyi amaçlayan çok katmanlı bir yaklaşım benimsemiştir. ABD ile ilişkiler, normatif yakınlaşmadan ziyade pragmatik eş güdüm temelinde; liderler düzeyindeki dip-

loması, Gazze ve Ukrayna'daki kriz yönetimi ile savunma alanındaki temkinli normalleşme çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye-AB ilişkileri, Avrupa'nın artan güvenlik kaygılarından giderek daha fazla etkilenirken, iç bölünmeler ve yapısal kısıtlar daha derin kurumsal iş birliğini sınırlamıştır. NATO bünyesinde ise Türkiye, Karadeniz'de istikrar sağlayıcı bir aktör ve özellikle savunma sanayii kapasitesi üzerinden İttifakın caydırıcılık ve savunma duruşuna önemli katkı sunan kilit bir ülke olarak rolünü pekiştirmiştir.

Avro-Atlantik çerçevenin ötesinde Türkiye'nin bölgesel politikaları da aynı dinamik denge mantığını yansıtmıştır. Suriye'de Esed sonrası geçiş süreci hem fırsatlar hem de derin belirsizlikler meydana getirirken güvenlik, toprak bütünlüğü ve siyasal meşruiyet bölgesel diplomasinin merkezine yerleşmiştir.

Rusya ile ilişkilerde Türkiye, stratejik rekabet ortamında alanlara ayrıştırılmış bir iş birliğini sürdürmüş; Karadeniz güvenliği, enerji karşılıklı bağımlılığı ve kriz diplomasisi arasında denge kurarken Moskova'nın daralan bölgesel nüfuzuna uyum sağlamıştır. Aynı zamanda Türkiye'nin Afrika ile artan angajmanı diplomasi, bağlantısallık, ticaret ve savunma iş birliğinin tutarlı bir uzun vadeli strateji içinde nasıl birleştirilebileceğini göstermiş ve küresel erişimi artan bir aktör olarak konumunu güçlendirmiştir.

SETA Güvenlik Radarı: 2026'da Türkiye'nin Jeopolitik Ortamı, bu iç içe geçmiş dinamikleri analitik bir açıklık ve stratejik öngörüyle ele almaktadır. Rapor krizleri tek tek incelemekten ziyade, Türkiye'nin bölgeler, ittifaklar ve güvenlik meydan okumaları arasında eş zamanlılığı; esneklik, dayanıklılık ve seçici angajman merkezli bir politika çerçevesiyle nasıl yönettiğine odaklanmaktadır. Bölümler hem son gelişmeleri hem de geleceğe dönük eğilimleri değerlendirerek 2026'da Türkiye'nin stratejik çevresini şekillendirecek temel risk ve fırsatları ortaya koymaktadır.

Bu raporun ortaya çıkmasını mümkün kılan editörler, yazarlar ve tüm araştırma ekibine içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ortaya koydukları bu eser, istikrarın artık sabit değil sürekli müzakere edilen bir olgu haline geldiği mevcut uluslararası sistemde, Türkiye'nin dönüşen rolüne ilişkin politika yapıcılar, analistler ve akademisyenlere açık, sistematik ve bütüncül bir perspektif sunmaktadır.

GİRİŞ | SÜRÜKLENEN BİR DÜNYA: İstikrarsız Bir Geçiş Sürecinde Küresel Siyaset

Murat Yeşiltaş

Sibel Düz

01

2026'ya girerken uluslararası sistem, artık tanımlanabilir bir düzenle değil; yaygın ve istikrarsızlaştırıcı bir sürüklenme haliyle karakterize edilmektedir. Bu sürüklenme halinin bir yansıması olarak, Soğuk Savaş sonrası dönemin yapısal dayanakları büyük ölçüde çözülmüş; ne yerleşik normların ne de geleneksel ittifakların istikrarı garanti edebildiği bir geçiş sürecine girilmiştir. Bölgesel güç boşluklarının küresel sürtüşmelerle çakıştığı bu derin belirsizlik ortamında güvenlik, artık statik bir kazanım olmaktan çıkarak sürekli yeniden ayarlama gerektiren dinamik bir süreç haline gelmiştir.

Böylesi bir dönemde uluslararası siyaset yalnızca büyük güçler arasındaki rekabetin derinleştiği değil aynı zamanda bu rekabetin yeni stratejik alanlara yayıldığı, bölgesel çatışmaların doğrudan küresel güç dengelerini etkilediği ve küresel yönetim sisteminin işlevsellik ve meşruiyet bakımından ciddi bir krize girdiği bir aşamaya ulaşmıştır. Küresel siyasetin temel bir dönüşüm geçirdiği ve “sürüklenen bir dünya” (*a world adrift*) olarak tanımlanan bu çağda, mevcut küresel stratejik manzara ve gelecekteki yönelimleri dört temel eksen üzerinden tanımlamak mümkündür.

Birincisi, rekabet artık bütünüyle çok boyutlu bir nitelik kazanmıştır; askeri, ekonomik, teknolojik ve enformasyonel boyutlar iç içe geçmiştir. İkincisi, uluslararası sistem hızla parçalı bir düzene doğru sürüklenmektedir; orta ölçekli güçlerin esnek manevra alanı genişlerken sistemik istikrarsızlık derinleşmektedir. Üçüncüsü, jeopolitik riskler çevresel ve teknolojik risklerle birleşerek daha karmaşık, yönetilmesi daha güç ve maliyeti daha yüksek bir küresel ortam doğurmaktadır. Dördüncü eksen ise daha tehlikeli bir dönüşüm sürecini öne çıkarmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde normdan sapmayı ifade eden “istisna hali” (*state of exception*) artık geçici bir durum değil, yeni dönemin işleyiş yöntemi haline gelmiştir. Buradaki istisnailik yalnızca kural ihlali anlamına gelmemekte; kuralın askıya alınabildiği ve meşruiyetin hukuk ve kurumlardan ziyade fiili

durumlar ile güç ilişkileri üzerinden üretildiği bir eşik yönetimine işaret etmektedir. ABD gibi güçlü aktörler öngörülebilir istikrar yerine hızlı sonuçları, maliyet kontrolünü ve büyük ölçekli rekabete hazırlığı öncelikle düşük yoğunluklu zorlayıcı eylemler normalleşmekte; yanlış hesaplama riski artmakta, ara aktörlerin hareket alanı daralmakta ve stratejik özerklik ya da yeniden dengeleme arayışları hız kazanmaktadır.

Dönüşümün en sancılı alanlarından birini oluşturan büyük güç rekabeti (*great power competition*, GPC) yalnızca rekabet eden aktörlerin stratejik davranışlarını değil, aynı zamanda uluslararası sistemin kalıcı kırılma noktalarını da şekillendiren yapısal bir dinamik olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası sistemin dönüşümü çerçevesinde bakıldığında, bir düzenden diğerine geçişten ziyade iki düzen arasındaki belirsiz bir ara dönemin ortaya çıktığı görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle Amerikan merkezli tek kutupluluğun jeopolitik, jeoekonomik ve jeostratejik düzlemlerde aşınmakta ve sistemik-yapısal bir erozyona uğramakta olduğu; buna karşılık çok kutupluluğun henüz tam anlamıyla kök salmadığı anlaşılmaktadır.

Küresel ve bölgesel dönüşümler, Ortadoğu'dan Karadeniz'e, Güney Kafkasya'dan Doğu Akdeniz'e uzanan Türkiye'nin yakın çevresinde; daha yoğun jeopolitik rekabet, kırılma istikrar ve çok boyutlu risk-fırsat dinamikleriyle tanımlanan bir güvenlik ortamı oluşturmaktadır.

SETA Güvenlik Radarı: 2026'da Türkiye'nin Jeopolitik Ortamı değişen küresel siyasetin Türkiye'nin dış politika, güvenlik ve savunma politikalarını nasıl şekillendirdiğini şu beş temel parametre üzerinden analiz etmektedir:

- Büyük güç rekabetinin yoğunlaşması
- Tırmanmanın ve tırmanma korkusunun küresel ve bölgesel jeopolitik davranışları belirlemesi
- Küresel yönetim krizinin derinleşmesi
- Silahlanma yarışının hızlanması ve savunma modernizasyonu
- Teknolojik rekabet ve yeni stratejik alanların ortaya çıkışı

Bu bölümde söz konusu parametrelerin her biri küresel bağlamda ve Türkiye'nin 2026'daki konumlanışı çerçevesinde kapsamlı biçimde ele alınmaktadır.

BÜYÜK GÜÇ REKABETİNİN YOĞUNLAŞMASI

2025 boyunca uluslararası sistemin belirleyici eksenini ABD, Çin ve Rusya arasında gelişen çok katmanlı ve kurumsallaşmış büyük güç rekabeti tarafından şekillendirilmiştir. Bu rekabet artık yalnızca askeri güç mücadelesiyle sınırlı değildir; aksine ekonomik, teknolojik, siyasal ve ideolojik hatlar boyunca eş

zamanlı olarak ilerleyen ve giderek daha fazla iç içe geçen yapısal bir dönüşümü ifade etmektedir.

Nitekim büyük güç rekabetinin temel unsurlarından biri olan “devlet temelli çatışmalar”, günümüzde en kritik risk alanı olarak görülmektedir.¹ Bu tespit, büyük güç rekabetinin düşük yoğunluklu vekalet mücadelelerinden, devlet aktörlerinin doğrudan karşı karşıya geldiği bir aşamaya ulaştığını göstermektedir. ABD'nin Venezuela'ya müdahalesiyle somutlaşan son örnek, bu rekabetin mahiyetini teyit eden bir vaka çalışması niteliğindedir. Rekabetin hem yoğunlaşması hem de coğrafi ve tematik olarak genişlemesi, küresel risk yönetimi çalışmalarında 2035'e kadar çok cepheli büyük ölçekli bir savaş ihtimaline ilişkin beklentileri artırmaktadır.² ABD'nin müdahaleci dış politika yaklaşımı, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Ortadoğu'daki çatışmalar, Sudan krizi ile Pakistan-Hindistan ve Afganistan-Pakistan gerilimleri, kriz alanlarının yayılma riskini yükselterek sistemin kırılma riskini derinleştirmektedir.³

ABD, günümüz stratejik ortamını Çin ve Rusya'nın ortaya koyduğu iki ayrı fakat tamamlayıcı meydan okuma merceğinden değerlendirmektedir. Beyaz Saray'a göre Çin'in Asya'daki yükselen kapasitesi ile Rusya'nın Avrupa'daki istikrarsızlaştırıcı faaliyetleri eş zamanlı baskı üretmekte ve ABD'yi öncelik dengesi, caydırıcılık mimarisi, teknolojik üstünlük ve küresel erişim alanlarında yeniden yapılanmaya zorlamaktadır.⁴ ABD, Çin'i uzun vadeli ve kapsamlı bir stratejik rakip olarak konumlandırmaktadır. Çin'in nükleer üçlüsünü genişletmesi, hipersonik ile uzay-siber kabiliyetler geliştirmesi, Tayvan ve Güney Çin Denizi üzerindeki baskısını artırması ABD'yi bölgesel ortaklarıyla daha ileri konuşlanmalara ve ateş gücü entegrasyonuna yöneltmektedir.

ABD perspektifinde Rusya daha kısa vadeli ve özellikle Avrupa merkezli bir tehdit olarak görülmektedir. Washington, Rusya'nın Ukrayna'daki savaşla eş zamanlı biçimde sabotaj, enerji altyapısına yönelik saldırılar, seçimlere müdahale ve elektronik karıştırma gibi gri bölge faaliyetleri yoluyla NATO üzerinde sürekli baskı kurduğunu değerlendirmektedir. Sınırlı insan gücü ve ekonomik kapasitesine rağmen Rusya'nın dört yıl sonra halen ciddi bir tehdit oluşturması ABD açısından dikkat çekici bulunmaktadır.

1 Stacie E. Goddard, “The Rise and Fall of Great-Power Competition: Trump's New Spheres of Influence”, *Foreign Affairs*, (Mayıs-Haziran 2025).

2 “Global Foresight 2025”, Atlantic Council, (2025), <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2025/06/Global-Foresight-2025-Final-PDF.pdf>, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026).

3 Mark Elsner, Grace Atkinson ve Saadia Zahidi, “Global Risk Report 2025”, Dünya Ekonomik Forumu, 15 Ocak 2025, <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/digest>, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026).

4 “National Security Strategy of the United States of America”, Beyaz Saray, (Kasım 2025), <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026).

ABD açısından rekabet, askeri alanın ötesine geçerek kutup bölgeleri, uzay, siber uzay ve lojistik koridorlara doğru genişlemektedir. Arktik bölgesi, Rusya ve Çin kaynaklı artan faaliyetler nedeniyle yeniden ABD'nin öncelik alanlarından biri haline gelmiştir. Çin ve Rusya'nın Antarktika'daki varlığı da uzun vadeli teknoloji ve uzay rekabeti bağlamında yakından izlenmektedir. ABD, rekabetin kritik boyutları arasında tedarik zinciri kırılganlığını, ileri konuşlu üslerin güvenliğini ve özel sektöre bağımlılığı vurgulamaktadır. Sivil savunma, iç hazırlık düzeyi ve uzun vadeli savaş yürütme kapasitesi, ABD tarafından değerlendirilmesi gereken zayıf halkalar olarak görülmektedir. ABD Savunma Bakanlığının "Savaş Bakanlığı" olarak yeniden adlandırılması Washington'un savaş zamanı davranış kalıplarını benimsediğine işaret etmektedir.⁵

Genel olarak ABD, büyük güç rekabetini tek cepheli bir mücadele olarak değil; askeri, ekonomik, teknolojik, diplomatik ve enformasyonel alanlara yayılan çok katmanlı bir mücadele olarak değerlendirmektedir. Çin'in küresel ekonomik ve teknolojik genişlemesi ile Rusya'nın bölgesel askeri baskısı, ABD için birbirine bağlı iki stratejik meydan okuma olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda ABD hem Pasifik'te hem de Avrupa'da caydırıcılığı güçlendirmeyi, ittifak ağlarını derinleştirmeyi ve iki büyük güçle eş zamanlı rekabet edebilecek bir kuvvet yapısı geliştirmeyi hedeflemektedir.

Çin, büyük güç rekabetinin en kapsamlı ve uzun vadeli meydan okuması olarak öne çıkmaktadır. Pekin, uluslararası sistemi "değişen ve çalkantılı" bir döneme giren ve ABD'nin görece gücünün zayıfladığı bir ortam olarak değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, Çin'in bölgesel nüfuzunu artırma stratejisinin temelini oluşturmaktadır. Çin 2015'ten bu yana Halk Kurtuluş Ordusunun (PLA) modernizasyonu, nükleer üçlünün genişletilmesi, hipersonik ve uzun menzilli hassas vuruş kabiliyetlerinde hızlı ilerleme kaydederek ABD savunma sistemlerini aşmayı hedefleyen FOBS gibi sistemleri geliştirerek tarihteki en hızlı dönüşümlerden birini gerçekleştirmiştir.⁶

Tayvan çevresindeki yoğun askeri tatbikatlar ve bölgedeki saldırgan operasyonel davranışlar, Çin'in artan öz güvenle daha riskli adımlar attığını göstermektedir. Tayvan senaryosunun ABD-Çin rekabetinin merkezinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Çin hızlı ve sınırlı bir operasyon hedeflerken ABD'nin çatışmayı uzatarak Pekin'i ekonomik ve lojistik açıdan yıpratma stratejisi benimsediği görülmektedir. Bu durum 2026'ya gelindiğinde Hint-Pasifik'te daha karmaşık ve çok katmanlı bir rekabet dinamiğinin ortaya çıkacağına işaret etmektedir.

5 "Restoring the United States Department of War", Beyaz Saray, 5 Eylül 2025, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/09/restoring-the-united-states-department-of-war>, (Erişim tarihi: 31 Aralık 2025).

6 Gabriel Hondrada, "China's New Nuke Posture Puts US on Notice and World on the Brink", Asia Times, 30 Aralık 2025.

ABD; Avustralya ve İngiltere ile kurduğu üçlü güvenlik ortaklığının (AUKUS) yanı sıra sürü insansız hava aracı (İHA) programları ve ileri konuşlanmalar aracılığıyla Çin'i çevreleme çabalarını yoğunlaştırmaktadır.

Rusya, Ukrayna'da ağır kayıplar vermesine rağmen 2022'ye kıyasla daha büyük, daha militarize ve giderek daha uyarlanabilir bir orduya dönüşmüştür.⁷ Savaş ekonomisine geçiş, İran ve Kuzey Kore'den artan mühimmat ve teknoloji akışıyla Çin ile yakın eş güdüm, Moskova'nın uzun vadeli bir rekabete hazırlanmış olduğunu göstermektedir. 2025 boyunca Rusya'nın Avrupa güvenliği üzerindeki etkisi artmıştır. Ukrayna cephesindeki askeri baskıya ek olarak sabotaj, kritik altyapıya yönelik siber saldırılar, küresel konumlama sistemi (*global positioning system*, GPS) karıştırma, enerji baskısı ve seçim süreçlerine müdahale gibi hibrit yöntemler Avrupa için doğrudan tehdit oluşturmaktadır. ABD'nin Avrupadaki rolüne ilişkin belirsizlik, Avrupalı ülkeleri savunma harcamalarını artırmaya ve AB düzeyinde daha kapsamlı bir savunma yapısını tartışmaya sevk etmektedir. 2026'da Avrupa güvenliğinin şekillenmesi, bir yandan Washington'ın NATO'ya bağlılığının seyrine, diğer yandan Avrupa'nın kendi savunma kabiliyetlerini ne ölçüde güçlendirebileceğine bağlı olacaktır.

Avrupa, büyük güç rekabetini uluslararası düzenin çözüldüğü ve güvenliğin güç siyaseti üzerinden yeniden tanımlandığı bir çağın temel çerçevesi olarak algılamaktadır. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı, Avrupa açısından rekabeti somut bir jeopolitik yarış olmaktan çıkararak somut bir güvenlik tehdidinde dönüştürmüş ve kıtayı uzun süreli, çok katmanlı bir karşı karşıya gelme döngüsüne sokmuştur. Avrupa'nın algısında Rusya askeri bir rakip olduğu gibi hibrit operasyonlar, enerji baskısı, siyasal manipülasyon ve toplumsal kutuplaştırmayı sistematik biçimde kullanan tam teşekküllü revizyonist bir aktördür. Bu nedenle Rusya ile kapsamlı stratejik rekabet Avrupa güvenlik analizinin merkezinde yer almaktadır.⁸

ABD ile Çin arasındaki küresel rekabet, Avrupa açısından ikinci temel belirleyici faktördür. Washington'ın stratejik odağının Asya'ya kayması ve transatlantik bağların öngörülemez hale gelmesi, Avrupa'nın kendi savunma kapasitesini güçlendirmesi gerektiği fikrini pekiştirmektedir. Çin'in ekonomik ve teknolojik yükselişi ise tedarik zincirleri, kritik ham maddeler, yapay zeka

7 Yu Kouzumi, "Key Changes in the Russian Military since the Start of the War", Sasakawa Peace Foundation, 4 Mayıs 2025, https://www.spf.org/iina/en/articles/koizumi_02.html, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026); Michelle Rise vd., "Russia's Military After Ukraine: Potential Pathways for the Postwar Reconstruction of Russian Armed Forces", RAND, 16 Ocak 2025, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA2700/RRA2713-1/RAND_RRA2713-1.pdf, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026).

8 "White Paper for European Defence-Readiness 2030", Avrupa Komisyonu, 23 Aralık 2025, https://commission.europa.eu/document/download/e6d5db69-e0ab-4bec-9dc0-3867b4373019_en?filename=White%20paper%20for%20European%20defence%20-%20Readiness%202030.pdf, (Erişim tarihi: 31 Aralık 2025).

(YZ) ve altyapı bağımlılıkları üzerinden Avrupa'yı stratejik kırılganlıklara maruz bırakmaktadır. Bu bağlamda Avrupa, ABD-Çin rekabeti içinde yalnızca jeopolitik değil aynı zamanda ekonomik ve teknolojik baskılar temelinde de konumlanmaktadır.

Bu iki eksenin kesişimi, Avrupa'da büyük güç rekabetine ilişkin genel algıyı şekillendirmektedir: Kıta, yüksek yoğunluklu savaş riskinin geri döndüğü, hibrit saldırıların iç güvenliği dönüştürdüğü, stratejik özerklik ihtiyacının zorunlu hale geldiği ve teknolojik üstünlük mücadelesinin devlet kapasitesinin bir parçasına dönüştüğü yeni bir dönem yaşamaktadır.⁹

Avrupa'nın bu ortamda verdiği stratejik tepki iki yönlüdür. Bir yandan NATO aracılığıyla transatlantik güvenliği sürdürmeye çalışırken diğer yandan savunma sanayiini ölçeklendirmeye, tedarik zincirlerini çeşitlendirmeye ve teknoekonomik bağımsızlığını artırmaya yönelmektedir. Stratejik açıdan bakıldığında ise Avrupa, kendisini yeniden tanımlamak zorunda olduğu bir eşiktir.

Avrupa bu dönemi pasif biçimde yönetmesi halinde güvenlik, teknoloji ve ekonomik bağımlılıklar üzerinden büyük güç rekabetinin nesnesi haline gelebilir. Buna karşılık savunma kapasitesini, siyasal uyumunu ve teknolojik yatırımlarını artırması durumunda rekabetin etkin bir öznesi olma fırsatına da sahiptir. Dolayısıyla Avrupa'nın büyük güç rekabetine ilişkin algısı, yalnızca anlık tehdit durumunu sunmakla kalmamakta; aynı zamanda kıtanın nasıl bir stratejik aktör olmak istediğini belirleyen bir çerçeve de ortaya koymaktadır.

2026'ya girerken bu sürecin yavaşlamadığı aksine sistemin tüm alt bileşenlerini daha da kırılgan hale getirdiği açıkça görülmektedir.

Askeri-Stratejik Boyut: Çoklu Sıcak Noktalar ve Artan Tırmanma Riski

Büyük güç rekabetinin ilk ve en görünür katmanı, askeri-stratejik alandaki yoğunlaşmadır. ABD, Çin ve Rusya eş zamanlı olarak nükleer modernizasyon programları yürütmekte; uzun menzilli hassas vuruş kabiliyetleri, hipersonik silahlar, insansız sistemler ve uzay tabanlı yetenekler gibi alanlarda birbirlerini dengelemeye çalışmaktadır. Ukrayna/Doğu Avrupa, Güneydoğu Asya, Latin Amerika, Güney Çin Denizi ve Ortadoğu gibi farklı bölgelerde 2025'te yaşanan kritik gelişmeler, bu rekabetin artık "çoklu cephelerde eş zamanlı baskı" şeklinde işlediğini ortaya koymuştur. Rusya'nın NATO sınırlarında yoğunlaşan hibrit ve sınırlı askeri hamleleri, Çin'in Tayvan çevresindeki abluka simü-

9 "Copenhagen Declaration on European Strategic Autonomy and Sovereignty", Uluslararası Avrupa Hareketi, 26 Kasım 2025, <https://europeanmovement.eu/publication-articles/copenhagen-declaration-on-european-strategic-autonomy-and-sovereignty/>, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026).

lasyon tatbikatları ve İsrail ile İran arasındaki sert karşılaşmalar, tırmanma riskinin hem dikey hem de yatay eksenlerde yükseldiği bir güvenlik ortamı ortaya çıkarmaktadır.

2026'da askeri-stratejik rekabet açısından en kritik kırılma noktası, küçük ölçekli bir taktik olayın hızla büyük güçleri içine alan stratejik bir krize dönüşebilme ihtimalidir. İran-İsrail hattındaki çatışmanın yeniden alevlenmesi, Afganistan-Pakistan geriliminin tırmanması, Pakistan-Hindistan rekabetinin canlanması, Ukrayna'daki savaşın sona ermemesi ve aksine daha da şiddetlenmesi olasılığı, Sudan'daki iç savaş, Yemen'de Husilere karşı yürütülen askeri angajmanın asimetrik çatışmaları beslemesi ve ABD'nin Venezuela'ya müdahalesi, rekabeti kontrol edilebilir sınırların ötesine taşıyabilecek gelişmeler olarak öne çıkmaktadır.

Jeoekonomik Boyut: Rekabet Eden Bağlantısallıklar

Büyük güç rekabeti, 2025 itibarıyla ekonomik manzarayı da önemli ölçüde dönüştürmüştür. ABD ve Avrupa Birliği'nin (AB) teknoloji ihracat kontrolleri ile sanayi politikaları; Çin'in kritik mineraller ve küresel tedarik zincirleri üzerinden nüfuzunu artırma çabaları; Rusya'nın enerji kaynaklarını jeopolitik kaldıraç olarak kullanması, jeoekonomik rekabetin derinleşmesine yol açmıştır.

Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative, BRI), Küresel Altyapı ve Yatırım Ortaklığı (Partnership for Global Infrastructure and Investment, PGII), Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (India-Middle East-Europe Economic Corridor, IMEC), Kalkınma Yolu Projesi (Development Road Project, DRP) ve Küresel Geçit (Global Gateway) gibi rekabetçi bağlantısallık projeleri, altyapı ve kalkınmayı küresel güç mücadelesinin ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Kızıldeniz krizinin küresel navlun maliyetleri üzerindeki etkisi, Avrupa'nın enerji alanındaki kırılma noktaları ve Doğu Asya tedarik zincirleri üzerindeki baskılar, rekabetin ekonomik maliyetini görünür kılmıştır.

2026'ya gelindiğinde jeoekonomik rekabetin daha belirgin bloklaşmalara, daha sert teknoloji ambargolarına ve enerji-ticaret kesişiminde daha sık yaşanan şoklara yol açma potansiyeli bulunmaktadır. Küresel ekonominin bölgeselleşmesi hız kazandıkça baskılanmış büyüme beklentileri büyük güç rekabetinin yan etkilerinden biri olacaktır.

Teknolojik-Stratejik Boyut

Rekabetin en dinamik katmanı, YZ, kuantum teknolojileri, yarı iletken ekosistemleri, 5G/6G altyapıları ve uzay tabanlı iletişim sistemleri alanlarındaki yarışta ortaya çıkmaktadır. 2025 boyunca büyük güçler, çift kullanımlı

(*dual-use*) teknolojileri geliştirmeyi hızlandırmış ve siber ile uzay alanlarında giderek daha iddialı adımlar atmıştır.

Bu alandaki temel risk, askeri ve sivil teknolojiler arasındaki ayrımın hızla bulanıklaşmasıdır. YZ destekli komuta kontrol sistemleri, otonom sensörler ve artan uydu bağımlılığı, kazara tırmanma riskini daha da yükseltmektedir. Erken uyarı sistemlerinde yanlış alarmı tetikleyen bir siber saldırı ya da uydu bağlantısındaki bir kesinti, büyük güçler arasında ani krizlerin zeminini hazırlayabilir.

2026'ya gelindiğinde teknolojik rekabet hem küresel tedarik zincirlerini hem de askeri caydırıcılık hesaplamalarını eş zamanlı olarak belirleyen bir “süper-stratejik alan” haline gelecektir.

İdeolojik/Anlatısal Boyut: Küresel Düzenin Anlamı Üzerine Rekabet

Büyük güç rekabetinin askeri unsurlar kadar belirleyici olan bir diğer boyutu, anlatılar üzerinden yürütülen mücadeledir. Ancak bu mücadele artık “hangi normun daha meşru olduğu”na ilişkin bir tartışma zemininde değil; normların fiilen askıya alınabildiği bir normsuzluk zemininde gerçekleşmektedir. ABD ve Avrupa söylem düzeyinde “kurallara dayalı düzeni” (*rules-based order*) vurgulamayı sürdürürken pratikte Venezuela örneğinde görüldüğü üzere; gözaltı, yaptırım, tanıma/temsil, finansal erişim ve ikincil yaptırımlar gibi araçlar üzerinden istisnai uygulamaları normalleştirebilmektedir. Başka bir ifadeyle belirleyici olan kuralın kendisi değil; kuralı kimin, ne zaman askıya alabileceğidir.

Çin ve Rusya ise “egemen eşitlik”, “medeniyet devleti” ve “Batı dışı modernlik” gibi kavramları yalnızca alternatif bir norm seti önermek için değil aynı zamanda Batı'nın normları seçici biçimde uyguladığını görünür kılarak onun meşruiyetini aşındırmak amacıyla kullanmaktadır. Küresel Güney'in geniş bir kesimi ise bu aşınmayı, pazarlık gücünü artıran bir manevra alanına dönüştürmektedir.¹⁰

2025'in somut sonucu, daha keskin bloklama ve çok taraflı platformlarda artan prosedürel tıkanıklık olmuştur. 2026'da ise söylem savaşının yoğunlaşması, “norm” yerine “istisna” temelinde işleyen bir kriz yönetimi anlayışının yayılmasına yol açabilir: Diplomatik çözümler daha sınırlı hale gelecek, esneklik azalacak, taraflar geri adım atmanın maliyetini yükselten sert anlatılara hapsolacak ve küçük ölçekli zorlayıcı eylemlerin yanlış hesaplama sonucu stratejik bir krize dönüşme ihtimali artacaktır.

10 Murat Yeşiltaş, “SCO Tianjin Summit: Fault Lines of Multipolarity”, *Daily Sabah*, 2 Eylül 2025.

TIRMANMANIN GEOMETRİSİ: 2025 GÖSTERGELERİ VE 2026 RİSK ORTAMI

2025 yılı, uluslararası güvenlik mimarisinin eş zamanlı olarak üç ana bölgede (Avrupa, Ortadoğu ve Hint-Pasifik) stres testlerine tabi tutulduğu bir dönem olmuştur. Bu bölgeler arasındaki etkileşim, tırmanma riskini yapısal olarak artırmıştır. 2026'nın ilk günlerinde Venezuela'ya yönelik müdahaleyle birlikte ABD, Donald Trump'ın görevdeki ilk yılında Irak, Yemen, Somali, İran, Suriye, Nijerya ve Venezuela olmak üzere sekiz ülkeye karşı askeri güç kullanmıştır. ABD, 20 Ocak 2025'ten itibaren en az 626 hava saldırısı gerçekleştirmiş ve böylece Joe Biden'ın dört yıllık görev süresinde yapılan toplam saldırı sayısı aşılmıştır.¹¹ Krizlerin eş zamanlılığı, büyük güçlerin stratejik dikkatini ve kapasite tahsisini bölmekte; bu durum bölgesel aktörlerin manevra alanını daraltmaktadır.

Son on yılda silahlı çatışmaların artması ve devletlerin dış politikalarında ulusal güvenlik merkezli sertleşme eğilimiyle¹² birlikte değerlendirildiğinde bu tablo tırmanma dinamiklerinin artık yalnızca bölgesel rekabetten kaynaklanmadığını; çok aktörlü, çok alanlı ve nükleer gölge (*nuclear shadow*)¹³ ile iç içe geçmiş sistematik bir kırılma döngüsüne dönüştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla 2026'ya girerken risk haritası, yalnızca tek tek cephelerdeki gerilimlerin yoğunluğuna değil, bu cephelerin birbirini nasıl tetiklediğine ve krizin hangi yollarla tırmanabileceğine de odaklanmayı gerektirmektedir. 2025'e ait göstergeler, tırmanmanın üç temel biçimde hızla gerçekleşebileceğini ortaya koymuştur.

İlk biçim dikey tırmanmadır; yani şiddet eşiğinin yükselmesi ve çatışmanın kısa sürede stratejik nitelik kazanmasıdır. Ortadoğu'da İsrail-İran hattında görülen yüksek yoğunluklu karşılıklı saldırı döngüsü, krizlerin hızla "kritik altyapı ve stratejik kapasite" düzeyine tırmanabileceğini göstermiştir. Nükleer kapasiteye ilişkin söylemin aynı anda sertleşmesiyle birlikte, nükleer gölge kısa sürede çatışmanın bir parçası haline gelebilmektedir.

11 Tany Noury, "A Year of Strikes: US Military Operations Surge under Trump", Military Times, 30 Aralık 2025.

12 "National Security Strategy of the United States of America"; "National Security Strategy 2025: Security for the British People in a Dangerous World", Birleşik Krallık Hükümeti, (Haziran 2025), <https://www.gov.uk/government/publications/national-security-strategy-2025-security-for-the-british-people-in-a-dangerous-world/national-security-strategy-2025-security-for-the-british-people-in-a-dangerous-world-html>, (Erişim tarihi: 3 Ocak 2026); "White Paper for European Defence-Readiness 2030"; "2025 Strategic Foresight Report: Resilience 2.0-Empowering the EU to Thrive amid Turbulence and Uncertainty", Avrupa Komisyonu, 9 Eylül 2025, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/774690/EPRS_BRI\(2025\)774690_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/774690/EPRS_BRI(2025)774690_EN.pdf), (Erişim tarihi: 3 Ocak 2026); "China's National Defense in the New Era", Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Enformasyon Ofisi, (Mayıs 2025), http://www.scio.gov.cn/zfbps/zfbps_2279/202505/t20250512_894771.html, (Erişim tarihi: 3 Ocak 2026).

13 Nükleer gölge, nükleer caydırıcılığın kalıcı ve sistem genelinde etkili olan bir yapısal unsur olarak aktörlerin tırmanma davranışlarını şekillendirmesi, stratejik tercihlerini sınırlandırması ve tüm çatışmaları örtük bir yıkıcı tırmanma riski içine yerleştirilmesi durumunu ifade etmektedir.

Avrupa'da ise Rusya-Ukrayna savaşının ateş gücü ve teknolojik yoğunluğu (elektronik harp, insansız sistemlerin seferber edilmesi) çatışmaları tırmandırmıştır.¹⁴ Kızıldeniz'de milis kaynaklı saldırıların yeniden hız kazanması, yerel bir tehdidin stratejik deniz hatları ve küresel tedarik zincirleri üzerinden kısa sürede “büyük etki” meydana getirebileceğini ortaya koymuştur.

Bu tablo, 2026 için iki kırılma hattı öne çıkarmaktadır: (i) İsrail-İran ekseninde nükleer programın seyri veya yüksek profilli hedeflemeler yeni bir hava saldırısı dalgasını tetikleyebilir, (ii) Ukrayna cephesinde büyük ölçekli taarruzların ve derin vuruşların artması, özellikle hava sahası ve deniz alanlarında NATO-Rusya temas riskini tehlikeli biçimde yükseltebilir.

İkinci tırmanma biçimi yatay tırmanmadır; yani coğrafi genişleme ve çok cephe savaş riskidir. 2025'te sınırlı bir coğrafyada başlayan gerilimlerin hızla yayılabildiği görülmüştür. İran bağlantılı ağların (Lübnan, Irak, Yemen) potansiyel yeni cephelere dönüşme kapasitesi, Levant-Körfez-Kızıldeniz üçgenini birbirine bağlayan domino etkisini güçlendirmiştir. Rusya-Ukrayna savaşının ise artan sınır ihlalleri ve insansız sistem faaliyetleriyle birlikte Baltık ve Karadeniz bölgelerine sıçrama ihtimali daha görünür hale gelmiştir.

2026'da yatay tırmanma açısından en kritik senaryo, Ortadoğu'da birden fazla cephenin eş zamanlı olarak aktive olması ve bunun enerji, ticaret ve askeri dengeleri sarsmasıdır. Avrupa'da Karadeniz veya Baltık Denizi'nde bir NATO unsurunun istemeden hedef alınması, krizi anında ittifak düzeyine taşıyabilecek zincirleme bir reaksiyon riskini artırabilir. Hint-Pasifik'te ise Tayvan Boğazı merkezli bir kriz; Japonya'nın güney adalarındaki gerilimler, Güney Çin Denizi ve Kore Yarımadası dinamikleriyle birleştiğinde, bölgesel gerilimleri çok cephe bir Asya krizine dönüştürebilir.

Üçüncü tırmanma biçimi alanlar arası (*cross-domain*) tırmanmadır; yani krizlerin konvansiyonel alandan siber, uzay, ekonomik ve enformasyon alanlarına kayarak çok katmanlı bir tırmanma üretmesidir. 2025 yılı, “tek alanlı savaş” varsayımının hızla aşıldığını göstermiştir: Tayvan çevresindeki askeri baskının siber saldırılar, ekonomik baskı ve enformasyon operasyonlarıyla paketlenmesi; Ukrayna'da insansız sistemler, elektronik harp, uydu destekli hedefleme ve siber operasyonların birlikte kullanılması; Kızıldeniz'deki güvenlik tehditlerinin eş zamanlı olarak ekonomik tedarik zincirlerini ve enformasyon alanını etkilemesi, alanlar arası tırmanmanın yeni normal haline geldiğini ortaya koymuştur. ABD'nin Venezuela operasyonu öncesinde başvurduğu siber ve elektronik harp uygulamaları da

14 Sibel Düz vd., “Experts Respond | Russian Drone Incursions: Blurring the Line between Provocations and Probing”, SETA, 17 Eylül 2025, <https://www.seta.org/en/russian-drone-incursions-blurring-the-line-between-provocations-and-probing>, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2026).

askeri müdahalenin konvansiyonel boyutundaki çarpıcı değişimlere işaret etmektedir.¹⁵

Bu üç tırmanma modelinin tehlikesi yalnızca krizin ne kadar şiddetlendiğiyle değil aynı zamanda hangi güzergah üzerinden ilerlediğiyle de ilgilidir. 2025, kasıtlı tırmanmanın pazarlık gücü ve caydırıcılık amacıyla araçsallaştırılabildiğini; buna karşılık istemeden tırmanmanın yanlış algılamalar ve daralan operasyonel alanlar nedeniyle hızla kontrolden çıkabildiğini göstermiştir. Otomasyon, elektronik harp ve YZ destekli komuta kontrol mimarileri nedeniyle kazara tırmanma ihtimali de artmıştır.

2026'da bu üç yolun kesişimi risk haritasını daha da karmaşık hale getirmektedir. Buna göre aktörler kontrollü baskı yoluyla kazanım elde edebileceklerine inandıkça kasıtlı tırmanmaya yönelik iştah artabilir; Latin Amerika, Karadeniz, Baltıklar, Doğu Akdeniz, Aden Körfezi ve Tayvan Boğazı gibi yoğunlaşmış alanlarda yanlış hesaplamalar ve istenmeyen temaslar tırmanmayı tetikleyebilir; otonom sistemler, uydu bağlantı arızaları ve siber müdahaleler, komuta kontrol zincirlerinin durumu yanlış okumasına ve kazara angajman üretmesine zemin hazırlayabilir.

Bu nedenle 2026'ya girerken stratejik sonuç açıktır: Tırmanma artık yalnızca askeri ölçüğün bir meselesi değil eşikler, alanlar ve aktör ağlarının yönetimi meselesidir. Eş zamanlı çok cepheli baskı, nükleer kabiliyetlerin siber/uzay kabiliyetleriyle iç içe geçmesi ve yoğun ittifak-vekil ağlarının meydana getirdiği zincirleme reaksiyon riski, yerel bir olayın küresel bir krize dönüşme ihtimalini geçmişe kıyasla önemli ölçüde artırmaktadır. Bu ortamda öncelik; gerilimi düşürme kanallarını işler durumda tutmak, yoğunlaşmış sahalarda angajman kurallarını netleştirmek, alanlar arası düzeyde yanlış alarmları azaltacak teknik ve usuli güvenlik önlemlerini güçlendirmek ve krizleri siyasal-askeri eşiklere tımandırmadan yönetebilecek diplomatik ara buluculuk kapasitesini artırmaktır.

Bu kapasiteye sahip aktörlerin rolü arttıkça, 2026 yalnızca yükselen risklerin yılı olarak değil; aynı zamanda Türkiye gibi birden fazla çatışma alanında eş zamanlı angajman kurabilen ve ara buluculuk ile kriz diplomasisi yürütebilen ülkelerin doğru araçlarla stratejik etki alanlarını genişletebilecekleri bir dönem olarak da görülmelidir.

YÖNETİŞİM BOŞLUĞU: KURALSIZ BİR DÜNYADA YOL ALMAK

2026'ya girerken uluslararası sistemdeki en belirgin kırılma alanlarından biri, küresel yönetim kurumlarının hızla derinleşen meşruiyet krizi ile kurumsal

15 Peter Nicholas vd., "A CIA Team, Steel Doors and a Fateful Phone Call: How the U.S. Captured Maduro in Venezuela", NBC News, 4 Ocak 2026.

kapasite erozyonunun eş zamanlı olarak ilerlemesidir. Bu sistemik çözülme, en çarpıcı biçimde, uluslararası insancıl hukukun felce uğradığını gözler önüne seren Gazze'deki soykırım ve Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro'yu yakalamaya yönelik olağanüstü askeri müdahale örneklerinde somutlaşmaktadır. Bu müdahale, ham ve aracsız bir güç kullanımına geri dönüşe işaret etmektedir.

Bu iki gelişme birlikte değerlendirildiğinde, formel normların yerini tek taraflı dayatmaların aldığı; küresel mimarinin yalnızca zayıflamakla kalmayıp, kurucu ilkelere de kopmuş olduğu bir dünya tablosu ortaya çıkmaktadır. Buradaki mesele, kurumların ani bir çöküşü değildir; küresel sorunların ölçeği hızla büyürken, bu sorunları yönetmesi beklenen mekanizmaların hem siyasi irade hem de araç seti bakımından yetersiz kaldığı kalıcı bir yönetim boşluğu ortaya çıkarmasıdır.

Bu boşluğun merkezinde, uluslararası örgütlerin giderek daha fazla Batı merkezli, yavaş ve eşitsiz olduğu yönündeki algı bulunmaktadır. Güç dağılımı değişirken, temsil ve karar alma mekanizmalarının büyük ölçüde 20. yüzyıl dengelerine bağlı kalması, özellikle Küresel Güney'de meşruiyet erozyonunu derinleştirmektedir. Reform talepleri yalnızca daha fazla temsil ve oy ağırlığıyla sınırlı değildir; mali mekanizmaların daha dengeli hale getirilmesi, normatif çerçevenin daha kapsayıcı biçimde yeniden tanımlanması ve kuralların seçici uygulanmasını engelleyecek bir denetim mantığının tesis edilmesi gibi alanlara da uzanmaktadır. Ancak tam da bu noktada, "kurallara dayalı düzen" söylemi ile sahadaki uygulamalar arasındaki mesafe arttıkça düzen tartışması norm üretiminden, normların askıya alınabildiği bir normsuzluk zeminine kaymaktadır. Bu bağlamda belirleyici olan artık kuralın ne olduğundan ziyade kuralı kimin, ne zaman ve hangi araçlarla eğip bükebildiğidir.

Kurumsal tıkanıklık, normsuzluğa yönelik bu eğilimi daha görünür kılmaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), Ukrayna, Gazze ve Suriye gibi yüksek yoğunluklu çatışmalarda işlevsel kararlar üretmemekte; veto mekanizması büyük güçler arasındaki rekabet nedeniyle fiilen kilitlenmiş durumdadır. Benzer bir işlev kaybı küresel ticaret mimarisinde de gözlemlenmektedir: Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) uyuşmazlık çözüm kapasitesi zayıfladıkça, ABD-Çin arasında tarifeler, karşı yaptırımlar ve teknoloji kontrolleri üzerinden yürütülen rekabet, kurallara dayalı ticaret düzenini aşındırmaktadır. Yaptırım rejimleri giderek yaygınlaşırken ve daha "istisnai" biçimlerde kullanılırken uluslararası ekonomik yönetim, kurallara dayalı bir çerçeveden ziyade güç ilişkileri ve finansal erişim hatları tarafından şekillenmektedir. Bu durum, Küresel Güney'deki "çifte standart" algısını besleyerek meşruiyet krizini daha da derinleştirmektedir.

Öte yandan mevcut kurumların etkisi azalırken paralel yönetim kanalları güç kazanmaktadır. BRICS'in (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) genişlemesi ile Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB), Şanghay İşbirliği

Örgütü (ŞİÖ) ve Körfez fonları gibi yapılar, Batı dışındaki aktörlere ekonomik ve finansal alternatifler sunmaktadır. Bu gelişme, bir “yeni düzen”in tesisinden ziyade, küresel yönetişimin iki ayrı hatlı ve giderek daha çok merkezli bir yapıya dönüştüğüne işaret etmektedir: Bir yanda meşruiyeti tartışmalı ve kapasitesi sınırlı geleneksel kurumlar, diğer yanda parçalı ancak potansiyel olarak işlevsel alternatif kanallar. Bu çoğullaşma bazı alanlarda esneklik sağlasa da standartların parçalanması, uyum maliyetlerinin artması ve kriz zamanlarında eş güdüm güçlükleri gibi yeni kırılmalıklar da üretmektedir.

En belirgin yönetim açığı, sorunların sınır aşan niteliği ile bu sorunları çözme kapasitesi arasındaki farkın hızla büyümesidir. İklim değişikliği politikaları ve iklim finansmanı, küresel sağlık, siber güvenlik, uzay düzenlemeleri ve düzensiz göç gibi başlıklar çoğaldıkça, bağlayıcı kuralların eksikliği, yetersiz finansman ve zayıf siyasal uzlaşma nedeniyle ortak eylem üretmek zorlaşmaktadır. Sorunlar büyürken bunları yönetmesi beklenen kurumlar kaynak, yetki ve siyasal mutabakat bakımından aynı hızda gelişmemektedir. Bu durum küresel yönetişimi “çözüm üreten” bir mekanizmadan ziyade çoğu zaman krizin maliyetini paylaşan ya da krizi erteleyen bir platforma indirgeme riski taşımaktadır.

Temsil açığıyla birleştiğinde bu tablo daha yapısal bir kırılmalığa dönüşmektedir. Afrika, Güney Asya, Latin Amerika ve Ortadoğu'daki ülkeler, artan ekonomik ve siyasal ağırlıkları ile kurumsal temsilleri arasındaki uyumsuzluğu yalnızca adalet meselesi olarak değil aynı zamanda etkinlik ve güvenlik meselesi olarak görmektedir. Temsil açığı reform taleplerini güçlendirirken paralel diplomatik girişimleri ve alternatif kurumsallaşma arayışlarını da teşvik etmekte; bu da küresel yönetişimin parçalanmasını hızlandırmaktadır.

2026 için temel eğilim şudur: Küresel sorunların sayısı ve karmaşıklığı artarken uluslararası kurumların bu sorunları yönetme kapasitesi giderek daha sınırlı hale gelecek ve meşruiyet tartışması ise norm inşasından normsuzluğun yönetimine doğru kayacaktır. Karar alma tıkanıklıkları, kuralların seçici uygulanması, paralel kurumların yükselişi ve temsilde adaletsizlikle birleşen bu dinamik, küresel yönetişimde uzun vadeli bir istikrarsızlık alanı oluşturmaktadır.

TEKNO-ASKERİ YENİDEN KALİBRASYON

2025'ten 2026'ya uzanan dönemde güvenlik radarında öne çıkan en belirgin göstergelerden biri, küresel silahlanma eğiliminin ve ülke düzeyinde savunma modernizasyonunun hızlanmasıdır. Bu ivme yalnızca bütçe artışlarından değil aynı zamanda savaşın doğasını dönüştüren teknoloji paketlerinden (YZ destekli komuta kontrol (*command and control*, C2) insansız sistemler, hipersonik/balistik kabiliyetler, uzay tabanlı ağlar, siber/elektronik harp ve entegre hava-füze savunma sistemleri) kaynaklanmaktadır.

2024-2025 verileri, küresel askeri harcamaların tarihsel rekorlar kırdığını; bu artışta Avrupa ve Ortadoğu'daki savaşların belirleyici rol oynadığını göstermektedir.¹⁶ Dolayısıyla 2025'ten 2026'ya geçiş sürecinde silahlanma eğilimi eş zamanlı olarak iki sonuç üretmektedir: (i) niceliksel hızlanma (bütçe, üretim, tedarik), (ii) niteliksel sıçrama (YZ/C2, insansız sistemler, uzun menzil, uzay-siber-elektromanyetik alan, entegre savunma).

Silahlanma yarışının “itici faktörleri” 2025'te dört katmanda keşişmekte ve 2026'da dünya siyasetinin dönüşümünü hızlandırma potansiyeli taşımaktadır: (i) tehdit algılarının sertleşmesi (Ukrayna ve Avrupa güvenlik mimarisi; Ortadoğu'daki bölgesel savaş kümeleri; Hint-Pasifik'te caydırıcılık yarışı), (ii) ittifaklar içinde yük paylaşımı ve “stratejik özerklik/yeniden sanayileşme” baskısı (özellikle Avrupa'da), (iii) savaşın doğasını dönüştüren teknoloji dalgası (düşük maliyetli kitlesel/yıpratma kapasitesi ile yüksek teknoloji hassas vuruşların eş zamanlılığı), (iv) üretim/tedarik kapasitesi darboğazları ve savaş ekonomisi dinamikleri.

Silahlanma ivmesi savunma sanayiini genişletirken (ilk 100 şirket için rekor gelirler) aynı anda tedarik zincirleri ve kritik girdiler üzerinden yeni kırılma noktaları da üretmektedir.¹⁷ Bu itici faktörler, 2026 güvenlik radarında dikey ilerlemeyi (ateş gücü ve menzil), yatay genişlemeyi (çok boyutlu kabiliyetler) ve alanlar arası ilerlemeyi (uzay-siber-ekonomi-enformasyon) eş zamanlı olarak beslemektedir.

Tablo 1, 2025 göstergeleri temelinde bu eğilimin nedenlerini ve 2026'da küresel ve bölgesel güvenlik radarı üzerindeki muhtemel etkilerini özetlemektedir.

Bu eğilimin 2026 boyunca dünya siyasetinin dönüşümü üzerindeki muhtemel etkileri üç başlıkta toplanabilir.

Birincisi, caydırıcılık “kitle+teknoloji” bileşimi üzerinden yeniden tanımlanacaktır. Bir yanda ucuz ve seri üretilebilir insansız sistemler/mühimmatlar, diğer yanda pahalı ve stratejik (uzun menzil, uzay, ağ merkezli C2) kabiliyetler. Bu ikili yapı, krizlerin maliyetini düşürerek küçük ölçekli zorlamayı daha “denenebilir” hale getirirken karar alma sürelerini kısaltmakta ve yanlış hesaplama riskini artırmaktadır.

İkincisi, yeniden silahlanma dalgası çok cephe baskıyı kalıcı hale getirebilir. Avrupa'daki silahlanma ile Ortadoğu'daki yüksek yoğunluklu çatışmaların eş zamanlılığı, büyük güçlerin dikkat ve kapasite tahsisini bölmekte; bu durum üçüncü alanlarda (Hint-Pasifik, Kızıldeniz, Karadeniz-Baltık hattı) “fırsat penceresi” algısını güçlendirmektedir. Böylece silahlanma yalnızca krizlerin sonucu değil aynı zamanda yeni krizlerin ön koşulu haline gelmektedir.

16 Xio Liand vd., “Trends in World Military Expenditure, 2024”, SIPRI Fact Sheet, (Nisan 2025), https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-04/2504_fs_milex_2024.pdf, (Erişim tarihi: 3 Ocak 2026).

17 Lorenzo Scarazzato vd., “The SIPRI Top 100 Arms-producing and Military Services Companies, 2024”, SIPRI Fact Sheet, (Aralık 2025), <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2024>, (Erişim tarihi: 3 Ocak 2026).

TABLO 1. ASKERİ HARCAMALAR (2025-2026)

İtici Faktör	2025'e Devreden Niceliksel Gösterge	2026 Güvenlik Radarı Etkisi	2026 Erken Uyarı Göstergeleri
Savaşın uzaması ve stok/mühimmat krizi	Avrupa'nın 2024 savunma harcaması: 693 milyar dolar; yüzde+17 ¹⁸	Artan ateş gücü/ menzil	Büyük ölçekli tedarik sözleşmeleri, mühimmat üretim kapasitesi artırma hedefleri
İttifak içi yük paylaşımı ve "ABD belirsizliği"	2024'te GSYH'nin \geq yüzde 2'sini savunmaya ayıran NATO üyesi sayısı: 18/32 ¹⁹	İttifak-kriz bağlantısı; savunma sanayii-kritik mineraller-ticaret hatları kesişimi	Yeni savunma taahhütleri, uzun vadeli bütçe yasaları, tedarik zinciri düzenlemeleri
Ortadoğu'da yüksek yoğunluklu savaş ve bölgesel tırmanma	Ortadoğu'nun 2024 savunma harcaması: 243 milyar dolar; yüzde+15 (İsrail yüzde +65)	Hava savunma/ uzun menzil; Levant-Körfez-Kızıldeniz domino etkisi	Vuruş-karşılık döngüsünde menzil artışı; hava savunma konuşlandırmaları
Savunma sanayiinde kapasite genişlemesi ve "üretim yarışı"	İlk 100 savunma şirketinin 2024 gelirleri: 679 milyar dolar (rekor) ²⁰	Sanayi politikası-güvenlik yakınsaması; tedarik bağımlılıkları	Üretim hattı genişletmeleri, yeni tesisler/ortaklıklar; kritik mineral kısıtları
İnsansız sistemlerin "kitle etkisi"	Küresel İHA üretiminde artış	Düşük maliyetli sürekli yıpratma; elektronik harp/ siber ile birlikte kullanım	İHA tedarik hedefleri, karşı İHA yatırımları, elektronik harp kapasitesi
YZ destekli komuta kontrol ve kısalan karar süresi	(Program düzeyi) Replicator: binlerce otonom sistem hedefinin tartışılması ²¹	Kazara/istenmeyen tırmanma riski	Otonom angajman yetkisi, C2 otomasyonu, "human-in/on-the-loop" tartışmaları
Uzun menzil/ hipersonik yarış ve "eşik sıkışması"	2024'te küresel savunma harcaması: +yüzde 9,4 (genel artış) ²²	İlk vuruş kaygısı, nükleer gölge	Füze savunma sözleşmeleri, erken uyarı/uzay yatırımları, yeni konuşlandırmalar
Entegre hava ve füze savunma mimarileri	Avrupa'da silah tedariki ve arzında artış ²³	Saldırı-savunma sarmalı; bölgesel "şemsiye" rekabeti	IAMD ağ entegrasyonu, ortak sensör/füze projeleri

Kaynak: SIPRI verilerine göre yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

18 "Unprecedented Rise in Global Expenditure as European and Middle East Spending Surges", SIPRI, 28 Nisan 2025, <https://www.sipri.org/media/press-release/2025/unprecedented-rise-global-military-expenditure-european-and-middle-east-spending-surges>, (Erişim tarihi: 3 Ocak 2026).

19 "Trend in World Military Expenditure, 2024".

20 "The SIPRI Top 100 Arms-producing and Military Services Companies, 2024".

21 "DOD Replicator Initiative: Background and Issues for Congress", Congress.gov, 19 Eylül 2025, <https://www.congress.gov/crs-product/IF12611>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

22 "Trends in World Military Expenditure, 2024".

23 "Unprecedented Rise in Global Expenditure as European and Middle East Spending Surges".

Üçüncüsü, alanlar arası rekabet kurumsallaşmaktadır. Uzay tabanlı ağlar, siber/uzay alanı ve savunma sanayii tedarik zincirleri (kritik mineraller dahil) artık savaşın yalnızca “destekleyici unsurları” olmaktan çıkıp doğrudan stratejik hedef setleri haline gelmektedir. Bu durum güvenlik radarındaki en riskli alanı da genişletmektedir: Konvansiyonel bir krizin siber/uzay müdahaleleri yoluyla erken uyarı ve komuta kontrol hassasiyetlerine temas etmesi halinde, istenmeyen dikey tırmanma (hatta nükleer alarm tetiklenmesi) ihtimali artmaktadır.

Bu niceliksel artışın ayırt edici özelliği yalnızca “bütçe büyümesi” değildir; modernizasyonun teknoloji paketleri üzerinden bir yarışa dönüşmesidir. 2025’te öne çıkan modernizasyon eksenleri ve bunların 2026 küresel ve bölgesel güvenlik radarına etkileri bu çerçevede değerlendirilmelidir.

TABLO 2. MODERNİZASYON ALANLARI (2025-2026)		
Modernizasyon Eğilimi	2025’te Gözlemlenen/Açıklanan Niceliksel Gösterge	2026 Erken Uyarı Göstergesi
YZ destekli muharebe yönetimi ve karar döngüsünün kısaltılması	ABD’de Replicator çerçevesi: binlerce insansız/otonom sistemin hızla konuşlandırılması hedefi (program tasarımı ve takvimi kamuya açık raporlarda yer almakta)	Otonom angajman yetkisine ilişkin tartışmalar; C2 otomasyon ihaleleri
İnsansız hava/deniz/kara platformları (kitle etkisi)	Ukrayna’nın 2025 İHA tedarik hedefi: ~4,5 milyon; 2,6 milyar dolarlık fonlama	Karşı İHA, elektronik harp ve hava savunma yatırımlarında sıçrama
Hipersonik/balistik sistemler	Hipersonik sistemler ABD Kongresinin rapor gündeminde; programlar hızlanıyor (ülke bazında niceliksel artış)	Füze savunma mimarilerinde “entegrasyon” projeleri
Uzay tabanlı askeri ağlar	AB belgelerinde İHA, uydu ve otonom araçlar gibi kritik modern sistemlerde bağımsızlığa vurgu	Uydu haberleşmesi/ISR yatırımlarında hızlanma
Siber güvenlik ve elektronik harp	AB belgeleri hibrit tehditlerde artışa işaret ediyor (siber, hava sahası ihlalleri vb.)	Kritik altyapıya yönelik siber olaylarda artış; AB tedarikinde genişleme
Entegre hava ve füze savunma mimarileri	Entegre hava ve füze savunma mimarilerinin yaygınlaşması	Sensör-füze-C2 ağ entegrasyonu anlaşmaları

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye açısından bakıldığında, 2025’ten 2026’ya hızlanan küresel silahlanma ve savunma modernizasyonu dalgası eş zamanlı olarak hem risk hem de stratejik kaldıraç rolü üstlenmiştir. Uzun menzilli vuruş kabiliyetleri, insansız sistemlerin yaygınlaşması ve Karadeniz, Doğu Akdeniz, Ortadoğu ve Kızıldeniz’de entegre hava-füze savunma mimarilerinin genişlemesi, krizlerin daha hızlı tırmanmasına ve istenmeyen/kazara angajman risklerinin artmasına yol açabilir. Aynı zamanda bu tablo, Türkiye’nin caydırıcılığının sürekliliğini

sağlamak için katmanlı hava savunma, karşı İHA, elektronik harp, siber dayanıklılık ve C2 ağ güvenliği gibi alanlarda yatırım ve entegrasyon baskısını artırmaktadır.

Öte yandan savunma sanayiinde insansız platformlar, akıllı mühimmatlar, sensör entegrasyonu, yazılım ve ağ merkezli kabiliyetlere yönelik talep; ortak üretim, ihracat ve tedarik zinciri çeşitlendirmesi yoluyla Türkiye'ye jeopolitik pazarlık gücü kazandırabilir. Ancak bu fırsat, bölgede “eşik yönetimi” gerektiren çoklu krizlerde gerilimi azaltma kanallarını aktif biçimde sürdüren bir diplomasiyle desteklenmediği; kritik alt bileşen bağımlılıkları yönetilmediği ve teknoloji kısıtları karşısında alternatif tedarik ile yerileştirme stratejileri güçlendirilmediği takdirde, artan belirsizliğin maliyetini yükselten bir kırılma da dönüşebilir.

TEKNO-JEOPOLİTİK: STRATEJİK REKABETİN YENİ GRAMERİ

2025 itibarıyla teknolojik rekabet, dünya siyasetinde “stratejik alan” tanımını askeri alanın ötesine taşımıştır: Güç artık yalnızca orduların kabiliyetleriyle değil aynı zamanda kimin veri ve hesaplama kapasitesine, kritik mineraller, tedarik zincirlerine, standartlara ve dijital altyapıya erişebildiğiyle ölçülmektedir. Tekno-kutuplaşma (*techno-polarization*), kutupların askeri ya da ekonomik güçler temelinde olduğu kadar hesaplama kapasitesi, veri rejimleri, standartlar, platform ekosistemleri ve kritik tedarik zincirlerinden oluşan teknolojik yığınlar (*technological stacks*) üzerinden şekillendiği yeni bir dünya siyaseti aşamasına işaret etmektedir. Bu durum parçalanmış bir dünyaya uygun biçimde normların ve ortak kuralların gevşediği bir geçiş dönemini beraberinde getirmekte; bunun yerine erişim rejimleri, lisanslar, “güvenli tedarik” ağları ve kırılma altyapılar üzerinden şekillenen bir fiili düzen (*de facto order*) ortaya çıkmaktadır.

2025 boyunca “politika değişimleri” gerekçesiyle küresel ticaret tahminlerinin aşağı yönlü revize edilmesi ve ticaret politikası müdahalelerinde sübvansiyonlardan kısıtlayıcı önlemlere geçilmesi, bu sürüklenmenin ekonomik boyutunu görünür kılmıştır. Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) 2025 değerlendirmeleri de yılın “akışkan ve dalgalı” nitelikte olduğunu; ticaret haberleri ve politika önceliklerinin küresel görünümü yeniden şekillendirdiğini vurgulamıştır.²⁴

Bu dönüşüm, teknolojinin “yeni stratejik alanlar”ını üç ana başlıkta yoğunlaştırmaktadır. Birincisi kritik girdiler ile fiziksel/dijital altyapıdır. Uluslararası

²⁴ “Global Prospect and Policies”, IMF, (Ekim 2025), <https://www.imf.org/-/media/files/publications/weo/2025/october/english/ch1.pdf>, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

Enerji Ajansı'nın (IEA) Mayıs 2025 tarihli *Global Critical Minerals Outlook 2025* raporu, 2024'te lityum talebinin yaklaşık yüzde 30 arttığını; grafit, nadir toprak elementleri, nikel ve kobalt gibi minerallerde ise yüzde 6-8 aralığında büyüme yaşandığını göstermektedir.²⁵ Bu artış yalnızca enerji dönüşümünün hızlanmasına değil aynı zamanda veri merkezleri ve dijital ekonominin maddi temelli bağımlılığının güçlenmesine işaret etmektedir.

Bu çerçevede mineral arzı, rafınaj kapasitesi ve lojistik koridorlar “ekonomik meseleler” olmaktan çıkarak jeopolitik pazarlığın temel kaldıraçlarına dönüşmektedir. Aynı dönemde deniz altı veri kabloları gibi altyapı unsurlarının güvenliği ve dayanıklılığı da stratejik bir mesele haline gelmiştir. 2025 tarihli Avrupa odaklı risk haritalama/stres testi çalışmaları ile Internet Society'nin politika notları, kablo altyapısının jeopolitik gerilimler altında daha yüksek riskle karşı karşıya olduğunu ve dayanıklılık kapasitesinin güvenlik tartışmasının parçası haline geldiğini ortaya koymaktadır.²⁶ Bu durum, “düzen”in giderek hukuk üzerinden değil altyapı güvenliği, erişim ve kesinti maliyeti üzerinden tanımlandığı sürüklenme mantığını beslemektedir.

İkincisi, kural koyma ve yönetim rekabetidir. 2025, teknoloji alanında “tekil bir küresel norm seti” yerine, birbirleriyle tam uyumlu olmayan düzenleyici rejimlerin öne çıktığı bir yıl olmuştur. AB'nin Yapay Zeka Yasası'nın (AI Act) takviminde genel hükümler ve bazı yasakların 2 Şubat 2025'te yürürlüğe girmesi, genel amaçlı yapay zekaya (GPAI) yönelik yükümlülüklerin ise 2 Ağustos 2025'te başlaması; buna ek olarak Komisyonun büyük şirketlerin erteleme taleplerini reddetmesi, düzenleyici rekabetin doğrudan ticaret ve yatırım kararlarını etkilediğini göstermektedir.²⁷ Benzer şekilde OECD'nin 7 Şubat 2025'te Hiroşima Yapay Zeka Süreci (HAIP) kapsamında “Raporlama Çerçevesi”ni başlatması, gönüllü ve çok paydaşlı bir yönetim hattının da paralel biçimde kurumsallaştığını göstermektedir.²⁸ Sonuç itibarıyla 2025, dünya siyasetindeki dönüşümün teknoloji alanında bir “norm birliği” değil “rejimler çoğulluğu” ürettiği eşik yıl olmuştur: Kimin hangi pazara girebileceği, hangi modelin hangi kurallara göre eğitileceği ve hangi verinin nerede depolanacağı gibi sorular jeopolitiğin parçası haline gelmiştir.

25 “Global Critical Minerals Outlook 2025”, IEA, (2025), <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2025/executive-summary>, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

26 “Security and Resilience of EU Submarine Cable Infrastructures: Mapping, Risk Assessments, Stress Tests”, Submarine Cable Infrastructures informal Expert Group, 6 Ekim 2025, https://cdn.table.media/assets/europe/main_report__submarine_cables_expert_group_mapping_risks_stress_tests_sszvwacr-yqopjtdpbfcrgwfk_120904.pdf, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

27 “Timeline for the Implementation of the EU AI Act”, Avrupa Komisyonu, <https://ai-act-service-desk.ec.europa.eu/en/ai-act/timeline/timeline-implementation-eu-ai-act>, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

28 “Launch of the Hiroshima AI Process (HAIP) Reporting Framework”, OECD, 7 Şubat 2025, <https://www.oecd.org/en/events/2025/02/launch-of-the-hiroshima-ai-process-reporting-framework.html>, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

Üçüncüsü, jeoekonomik araçların sertleşmesi ve standardizasyonun güç siyasetine dönüşmesidir. 2025'e gelindiğinde ticaret ve teknoloji politikası; tarifeler/karşı önlemler, ihracat kontrolleri, yatırım taraması ve “ekonomik güvenlik” çerçeveleri üzerinden daha parçalı bir yapıya dönüşmüştür. Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) 2025 Ticaret İzleme Güncellemesi, Ekim 2024-Mayıs 2025 dönemindeki politika müdahalelerinin sübvansiyonlardan ziyade ticaret engellerine yöneldiğini ve bunun piyasa entegrasyonu yerine parçalanmayı teşvik eden bir eğilime işaret ettiğini belirtmektedir.²⁹ Aynı dönemde ABD'nin ileri yarı iletkenler ve yapay zeka ekosistemine yönelik ihracat kontrol yaklaşımındaki değişiklikler (örneğin Ocak 2025 tarihli “AI Diffusion Rule” un daha sonra geri çekilmesi), erişim rejiminin hızla güncellenebilen ve müzakere edilebilen bir güç aracına dönüştüğünü göstermektedir.³⁰ Sürüklenmenin pratik anlamı burada netleşmektedir: Teknolojik rekabet, uzun vadeli normlardan ziyade kısa vadeli lisanslama, muafiyet ve uygulama kararlarıyla yönetilebilen bir alana dönüşmektedir.

2026'ya bakıldığında bu üç eğilimin küresel siyaseti nasıl dönüştürebileceği güvenlik radarı mantığıyla anlaşılabilir. Dikey tırmanma “erişim şokları” yoluyla ortaya çıkabilir: Kritik mineral arzında ani kesintiler, veri/yapay zeka altyapısında düzenleyici sıçramalar, ihracat kontrollerinin beklenmedik biçimde sıklaştırılması gibi adımlar tarafları hızlı karşı önlemler almaya itebilir ve ekonomik alandaki gerilimler siyasal alana taşabilir.

Yatay tırmanma, bir bölgede yaşanan teknoloji/tedarik krizinin diğer bölgelerde hizalanma baskısını artırmasıdır. Örneğin bir düzenleyici blokta alınan bir kararın üçüncü ülkelerin yatırım, veri barındırma, tedarik ve standart tercihlerinin yeniden şekillenmesine yol açmasıdır. Alanlar arası tırmanma ise en kritik boyuttur: kritik mineraller, ticaret önlemleri, veri yönetimi ve altyapı güvenliği iç içe geçtikçe, bir alandaki sorun (örneğin deniz altı kablo kesintisi ya da veri düzenlemesi) ekonomik şoka ve o da siyasal krize zincirleme biçimde dönüşebilir.

Türkiye açısından bu çerçeve, dünya kayarken hem risk hem de kaldıraç üretmektedir. Risk, teknoloji rejimlerinin parçalanmasının (veri/yapay zeka uyumluluğu, tedarik zinciri koşulları, standart savaşları, altyapı kırılganlığı) Türkiye'nin ticaret, yatırım ve sanayi planlamasındaki belirsizliği artırmasından kaynaklanmaktadır. Kaldıraç ise Türkiye'nin, koridor ülke/üretim üssü/bağlantısallık merkezi olarak; kritik mineral işleme, tedarik zinciri çeşitlendirmesi, dijital altyapı dayanıklılığı ve düzenleyici diplomasi (yapay zeka yöneti-

29 “WTO Trade Monitoring Update: Latest Trends, Trade Monitoring Updates”, DTÖ, 3 Temmuz 2025, https://www.wto.org/english/news_e/news25_e/trdev_03jul25_e.pdf, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

30 “U.S. Export Controls and China: Advanced Semiconductors”, Congress.gov, 19 Eylül 2025, <https://www.congress.gov/crs-product/R48642>, (Erişim tarihi: 2 Ocak 2026).

şimi, veri akışları, standart uyumu) alanlarında “işlevsel düzen kurucu” rolünü güçlendirme kapasitesinden doğmaktadır. 2026 boyunca güvenlik radarı açısından izlenmesi gereken pratik göstergeler arasında; kritik mineral fiyat/arz şokları, AB Yapay Zeka Yasası takvimindeki uygulama adımlarının gecikmeleri ve etkileri, ticaret engellerindeki artış hızı, ihracat kontrol rejimlerindeki güncellemeler ve deniz altı kablo güvenliği/dayanıklılığına yönelik bölgesel eylem planlarının hızlanması yer alacaktır.

TÜRKİYE’NİN SEÇENEĞİ: SÜRÜKLENEN BİR DÜNYADA DAYANIKLI VE DİNAMİK DENGEME

Dünya siyasetinin istikrarsızlık ve belirsizliklerle yüklü jeopolitik manzarası içinde Türkiye özgün bir konum işgal etmektedir. Küresel düzensizliğin periferisinde konumlanan bir aktör olmaktan ziyade, giderek bölgesel çatışmaların, karmaşık ittifak siyasetinin ve büyük güç rekabetinin kesiştiği merkeze yerleşmektedir. Türkiye’nin dış politika, güvenlik ve savunma politikaları tek bir stratejik eksen tarafından değil; eş zamanlılığı, yani birden fazla bölgeyi, ittifakı ve güvenlik meydan okumasını aynı anda yönetme zorunluluğu etrafında şekillenmektedir. Bu durum, Türk karar alıcıların katı hizalanmalar yerine esneklik ve manevra kabiliyetini önceleyen yaklaşımlar geliştirmelerini gerekli kılmaktadır.

SETA Güvenlik Radarı’nın bu cildi, Türkiye’nin çağdaş stratejik duruşunu “dayanıklı dengeleme” (*resilient balancing*) ve “dinamik denge” (*dynamic equilibrium*) kavramlarının iç içe geçmişliği üzerinden kavramsallaştırmaktadır. Hizalanma-özerklik, Doğu-Batı ya da ittifak sadakati-stratejik bağımsızlık gibi geleneksel analitik ikilikler, parçalanma, eş zamanlılık ve kalıcı belirsizlikle tanımlanan uluslararası sistemde devlet davranışının karmaşıklığını açıklamakta giderek yetersiz kalmaktadır. Bu koşullarda dış politika, sabit bloklar içinde istikrarlı bir konumlanmadan ziyade, çoklu alanlarda iş birliği ile rekabetin birlikte var oluşunu yönetme pratiğine dönüşmektedir.

Dayanıklı dengeleme, devletlerin temel kurumsal ve ittifak çerçeveleri içinde yer almaya devam ederken özerkliklerini korumayı hedefledikleri bir stratejik yaklaşımı ifade etmektedir. Bu duruş, kopuşu ya da revizyonizmi değil; bölümlendirme (*compartmentalization*) ilkesini merkeze almaktadır. Yani bir alandaki iş birliğinin, başka bir alandaki gerilimlere rağmen sürdürülebilmesini mümkün kılan bilinçli bir ayrıştırma söz konusudur. Amaç çelişkileri ya da riskleri ortadan kaldırmak değil; bunları sınırlamak, yayılmasını engellemek, erken tırmanmayı önlemek ve giderek kutuplaşan bir ortamda manevra alanını muhafaza etmektir. 2026 itibarıyla bu mantık, Türkiye’nin ABD, AB, Rusya, Körfez ülkeleri ve Çin ile yürüttüğü çok boyutlu ilişkilerde somutlaş-

makta; Ankara'ya karmaşık karşılıklı bağımlılıkları yönetirken dayanıklı bir dengeleme izlemesine imkan tanımaktadır.

Dinamik denge ise istikrarın kendisinin değişken niteliğini yakalamaktadır. Görece kalıcı dengelerle tanımlanan önceki dönemlerin aksine günümüz istikrarı ne statik ne de kendiliğinden sürdürülebilir. Aksine değişen tehdit algılarına, güç geçişlerine ve ittifak dinamiklerine bağlı olarak sürekli yenden ayarlama gerektirir. Türkiye açısından dinamik denge, herhangi bir tekil stratejik eksene aşırı angajmandan kaçınırken etki, güvenilirlik ve erişimi muhafaza edecek ölçüde kurumsal gömülülüğü (*institutional embeddedness*)³¹ sürdürmek anlamına gelmektedir.

2025'teki gelişmeler bu çerçevenin operasyonel düzeyde nasıl hayata geçirildiğini göstermektedir. Avrupa'da yeniden silahlanma, savunma sanayii kapasitesi ve stratejik özerklik tartışmalarının hız kazanması, Türkiye'nin Avrupa güvenliği açısından işlevsel önemini artırmıştır. Buna karşılık AB'ye katılım sürecindeki durgunluk, formel siyasal entegrasyonu sınırlamaya devam etmiştir. Ankara bu tabloya, normatif ya da kurumsal yeniden entegrasyon arayışlarıyla değil; pragmatik ve çoğu zaman ikili düzeyde savunma iş birliğini derinleştirerek yanıt vermiştir. Sanayi ortaklıkları, ortak üretim ve operasyonel koordinasyon yoluyla Türkiye, güvenlik ve savunma sanayiinde vazgeçilmez bir aktör olarak konumlanmıştır. Kurumsal düzlemde çevresel ya da "jeopolitik periferi"de konumlanan bir aktör görünümü söz konusu olsa da operasyonel gerçeklikte giderek daha merkezi bir konuma yerleşmektedir. Bu asimetri, Türk dış politikasında ve güvenlik paradigmasında dayanıklı dengelemenin pratikteki ayırt edici özelliğidir.

Benzer bir örüntü Türkiye'nin Rusya-Ukrayna savaşına yaklaşımında da görülmüştür. Ankara, Moskova ile açık kanalları muhafaza ederken NATO müttefikleriyle angajmanını sürdürmüş ve bu konumunu ara buluculuk girişimlerini kolaylaştırmak için kullanmıştır. Bu çift hatlı strateji, bölümlendirmenin tipik bir örneğidir: Ukrayna ile güvenlik iş birliği ve Rusya ile diplomatik angajman paralel biçimde yürütülmüş; tek bir hizalanma eksenine tabi kılınmamıştır.

Bununla birlikte çatışma uzadıkça ve kutuplaşma derinleştikçe, stratejik muğlaklığın sınırları daha görünür hale gelmiştir. Ara buluculuk giderek yalnızca erişim değil aynı zamanda güvenilirlik gerektirmiş, bu da Türkiye'nin artan tutarlılık ve hizalanma beklentileri karşısında bu dengeyi ne kadar süre sürdürebileceği sorusunu gündeme getirmiştir.

Ortadoğu'da ise İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları sırasında Türkiye'nin sergilediği aktivizm, dayanıklı dengelemenin hem imkanlarını hem de kısıt-

31 Kurumsal gömülülük, bir devletin uluslararası ve bölgesel kurumlara yalnızca formel üyelik düzeyinde değil aynı zamanda karar alma süreçlerine katılım, normatif uyum ve operasyonel katkı yoluyla derinlemesine entegre olması ve bu sayede etki, güvenilirlik ve erişim kapasitesini sürdürmesidir.

larını ortaya koymuştur. Ankara, sert siyasi söylemini ateşkes diplomasisi ve çatışma sonrası istikrar çabalarına katkı girişimleriyle birleştirerek, kendisini yalnızca retorik düzeyde değil aynı zamanda bölgesel ölçekte bir kriz yöneticisi olarak da konumlandırmıştır. Ancak İsrail ile gerilen ilişkiler ve bölgesel ortamın yüksek düzeyde kutuplaşması, diplomatik alanı önemli ölçüde daraltmıştır. Bu durum, tekrar eden bir gerilimi işaret etmektedir: Diplomatik görünürlük ve angajman, ilgililiği artırabilir; ancak güven eksikliklerinin ve hizalanma baskılarının baskın olduğu yüksek kutuplaşma ortamlarında bu durum otomatik olarak nüfuza dönüşmeyebilir.

Bütün bu örnekler, dayanıklı dengeleme ve dinamik dengenin soyut kavramlar değil; gerçek krizler içinde şekillenen ve sınanan operasyonel stratejiler olduğunu göstermektedir. Bu stratejiler, Türkiye'nin birden fazla sahada angaje kalmasını, stratejik özerkliğini muhafaza etmesini ve sistemik şoklara maruziyetini sınırlamasını mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte içkin ödünleşimler de barındırmaktadır. Çatışmalar sertleştikçe ve hizalanma beklentileri yoğunlaştıkça, bölümlendirme için mevcut alan daralmakta; muğlaklığın maliyeti yükselmektedir.

2026'DA TÜRKİYE'NİN STRATEJİK KONUMLANIŞI

2026'nın jeopolitik manzarası, ulusal güvenlik stratejilerinin köklü biçimde yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye açısından bu yıl, sürüklenen bir dünyada yön bulmaya dönük çok katmanlı bir yaklaşımın kurumsallaştığı bir döneme işaret etmektedir. Bu konumlanış, Ankara'nın genel uluslararası tutumunu belirleyen dört temel stratejik sütun üzerine inşa edilmektedir.

Bir Zorunluluk Olarak Stratejik Özerklik

Stratejik özerklik, bir politika tercihi olmaktan çıkarak yapısal bir zorunluluğa dönüşmüştür. Küresel sürüklenme çağında yalnızca dış güvenlik şemsiyelerine dayanmanın yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye'nin yerli ve milli savunma kabiliyetlerine ve bağımsız bir karar alma eksenine odaklanması, büyük güç rekabetinin sistemik şoklarına bütünüyle açık hale gelmeden egemen çıkarlarını korumasına imkan tanımaktadır. Bu özerklik, diğer tüm diplomatik ve askeri angajmanların üzerine inşa edildiği temel zemini oluşturmaktadır.

Dinamik Diplomasi

Dayanıklı dengeleme temelinde geliştirilen dinamik diplomasi, statik bloklara dayalı geleneksel yaklaşımın yerini almaktadır. Bu duruş, bölümlendirme ilkesini merkeze alarak Türkiye'nin ABD, AB, Rusya, Körfez ülkeleri ve Çin ile çok boyutlu ve işlevsel ilişkiler sürdürmesine imkan vermektedir. Böylece bir

alandaki stratejik iş birliği, başka bir alandaki gerilimlere rağmen korunabilmekte; Ankara karmaşık karşılıklı bağımlılıkları yönetirken dinamik bir denge arayışını sürdürebilmektedir.

Süreç Olarak İstikrar

İstikrar, statik bir hedef değil; dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır. Ortadoğu, Kafkasya ve Karadeniz'in dalgalı jeopolitik eksenlerinde Türkiye, dinamik bir denge tesis etmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, sürekli stratejik yeniden ayarlamayı ve kısa vadede çözülemeyen çatışmaları yönetmeye dönük proaktif angajmanı içermektedir. İstikrarın aktif ve sürekli bir çaba olarak görülmesi, bölgesel istikrarsızlığın sistemik bir çöküşe sürüklenmesini engellemeyi hedeflemektedir.

Bölgesel Aktör Sorumluluğu

Bölgesel aktör sorumluluğunun teşviki, sürdürülebilir bir düzen vizyonunun merkezinde yer almaktadır. Türkiye, yakın çevresinde kalıcı istikrarın ancak yerel aktörlerin güvenlik ve siyasal süreçlerin sahipliğini üstlenmesiyle mümkün olabileceğini savunmaktadır. Dış müdahale yerine bölgesel özneyi öncelleyen bu yaklaşım, bölgesel boşlukların yönetilebilir iş birliği mimarilerine dönüştürülmesini amaçlamaktadır.

Bu genel stratejik duruş, 2026'da Türkiye'nin savunma ve dış politika portföyünü tanımlayan dört temel işlevsel alanda somutlaşmaktadır:

Terörle Mücadele ve Egemenlik

Başlıca operasyonel odak, Suriye'nin kuzeydoğusunda özerk bir yapı oluşumunu engellemek amacıyla YPG ve bağlantılı unsurların etkisizleştirilmesi/dönüştürülmesidir. Bu mesele yalnızca sınır güvenliği bağlamında değil, Esed sonrası Suriye'de oluşan otorite boşluğu bağlamında toprak egemenliğinin ve bölgesel bütünlüğün temel düzeyde muhafazası olarak değerlendirilmektedir.

Tırmanmayı Önleme ve Caydırıcılık

Türkiye, bölgesel ölçekte tam bir çöküşü engellemek amacıyla farklı aktörlerin askeri ayak izlerini dengelemeye çalışmaktadır. Doğu Akdeniz'de bu durum, yerli deniz gücüne dayalı ve tek taraflılığı caydırmayı amaçlayan sofistike bir askeri yeniden ayarlamayı içermektedir. Aynı zamanda Türkiye, NATO çerçevesinde ABD seçeneğini kullanarak tırmanmayı önleyici bir rol oynamakta ve deniz yetki alanları rekabetinin kinetik çatışmaya dönüşmesini engellemeyi hedeflemektedir. Provokasyonların caydırılması ve İsrail'in bölgesel tırmanma eğilimlerinin dengelenmesi yoluyla yüksek yoğunluklu çatışmaların yayılma etkileri sınırlandırılmaya çalışılmaktadır.

Bölgesel Ara Buluculuk

Bölgesel aktör sorumluluğu ilkesi doğrultusunda Türkiye, özgün konumlanışını siyasal uzlaşıları kolaylaştırmak ve tarihsel rekabetler ile geleceğe dönük istikrar arasında köprü kurmak amacıyla kullanmaktadır. 2026'da bu ara buluculuk rolü; Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında sürdürülebilir bir Karadeniz güvenlik mimarisi için yüksek düzeyli müzakerelere ev sahipliği yapılması, Türkiye-Afganistan-Pakistan üçlü mekanizmasının işletilmesi ve ABD-İran ile Suudi Arabistan-Yemen diyaloglarında kritik aracı roller üstlenilmesi yoluyla somutlaşmaktadır. Bu proaktif angajman, Afrika sahasına da derinlemesine uzanmakta; Sudan'daki çatışma ile Somali-Etiyopya ve Somali-Somaliland diyaloglarında Türkiye'nin üstlendiği roller, çatışma sonrası yönetişimin yerel aktörler tarafından sahiplenilen, uluslararası meşruiyete sahip ve dış müdahaleden ziyade bölgesel özneye dayalı bir çerçevede şekillenmesine yönelik kararlılığı yansıtmaktadır.

Ulusal-Uluslararası Senkronizasyon ve PKK'nın Silahsızlandırılması

2026'daki dönüştürücü gelişmelerden biri, PKK'nın silahsızlandırılması sürecinde kaydedilen ilerlemedir. Bu girişim, Türkiye'nin iç ve dış güvenlik duruşu açısından tarihsel nitelikte bir kırılma noktasıdır. Sürecin merkezinde, silahlı faaliyetlerin kalıcı biçimde sona erdirilmesini ve aktörlerin siyasal alana geçişini güvence altına alacak güçlü bir doğrulama mekanizmasının tesis edilmesi yer almaktadır. Bu doğrulamanın başarısı, Türkiye'nin daha geniş uluslararası konumlanışıyla senkronize edilmektedir. Kırk yıllık bir iç güvenlik sorununu çözme yönünde atılan bu adım, Türkiye'nin özerk bir istikrar sağlayıcı olarak hareket etme kapasitesini önemli ölçüde artırmaktadır. Bu iç konsolidasyon, Türkiye'nin bölgesel ara buluculuk rolünü doğrudan güçlendirmekte ve sürüklenen bir dünyada dayanıklı bir aktör olarak konumunu pekiştirmektedir.

2025 deneyimi, Türkiye'nin stratejik duruşunun hem mantığını hem de sınırlarını daha net ortaya koymaktadır. Dayanıklılık dengeleme, Ankara'ya parçalanmış bölgesel ve küresel ortamlarda kayda değer bir esneklikle hareket etme imkanı tanımış olsa da bu yaklaşımın sürdürülebilirliği, Türkiye'nin manevra kabiliyetini güvenilirliğe, uyarlanabilirliğini ise kalıcı etkiye dönüştürebilme kapasitesine bağlıdır. Uluslararası sistem yapısal istikrarsızlık aşamasına daha da derinlemesine girerken bu dönüşüm hayati önem taşımaktadır.

2026'da Türkiye'nin karşı karşıya olduğu jeopolitik ortam, yapısal karmaşıklık koşulunu pekiştiren birbiriyle bağlantılı küresel dinamikler tarafından şekillendirilmektedir.

Bu dinamiklerden ilki, uzun süreli çatışmaların uluslararası sistemin yerleşik unsurları haline gelişidir. Rusya-Ukrayna savaşı, özellikle Karadeniz havzasında

Avrupa güvenlik mimarisini yeniden şekillendirmeye devam etmekte; caydırıcılık, tırmanma yönetimi ve savunma sanayii sürdürülebilirliği tartışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Bu bağlamda 2026, Türkiye'nin ortaya çıkmakta olan Avrupa güvenlik ve savunma çerçevesine entegrasyonu açısından kritik bir eşik teşkil etmektedir. Güvenlik iş birliğinin, Türkiye-Avrupa ilişkileri için yeni bir stratejik dayanak noktasına dönüşme potansiyeli bulunmaktadır. Temmuz 2026'da Ankara'da düzenlenecek NATO liderler zirvesi, sürüklenen bir dünyada ittifakın güney ve doğu kanatlarının yeniden tanımlanması açısından bu dönüşümün hem sembolik hem de pratik merkezini oluşturmaktadır.

Kritik olan husus, Türkiye'nin bu yeni mimarideki rolünün karşılıklı kurucu (*mutually constitutive*) bir nitelik taşımasıdır: Ankara, Avrupa savunmasının vazgeçilmez bir sütunu haline geldikçe, kendi askeri-endüstriyel tabanını da tahkim etmektedir. Böylece bölgesel güvenlik ile ulusal stratejik özerklik arasında simbiyotik bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Ancak bu entegrasyonun başarısı, Avrupa'da temel bir siyasal zihniyet dönüşümüne bağlıdır. Türkiye'yi çevresel bir aktör olarak görme eğiliminin aşılması gerekmektedir. Türkiye'nin güvenlik çekirdeğinin merkezi bir bileşeni yerine marjinal bir tampon olarak algılanması stratejik bir hata olacaktır. Sürüklenen bir dünya, Avrupa'nın Türkiye'yi bir sınır muhafızı değil, kolektif savunma sürdürülebilirliğinin eş mimarı olarak tanımasını zorunlu kılmaktadır.

İkincisi, Esed rejiminin Aralık 2024'te çöküşüyle Ortadoğu jeopolitiğinde derin bir kırılma yaşanmasıdır. Esed döneminin sona ermesi, Suriye'deki uzun iç savaşın bir aşamasını kapatırken; siyasal meşruiyet, toprak bütünlüğü ve çatışma sonrası yönetim konularında yönetilen belirsizliklerle tanımlanan yeni bir sayfayı başlatmıştır. Ahmed Şara liderliğinde geçiş yönetiminin ortaya çıkması yeni angajman alanları açmış olsa da Esed sonrası düzenin sürdürülebilirliği konusunda temel soru işaretlerini beraberinde getirmiştir. Suriye, Türkiye'nin dayanıklı dengeleme yaklaşımının nihai turnusol kağıdı olmayı sürdürmektedir. Ancak 2026'da bu denge, İran ile İsrail arasında askeri gerilimin ikinci kez tırmanma ihtimalinin gölgesinde daha da karmaşıklaşmaktadır. Böyle bir doğrudan karşılaşma, Türkiye'nin bölgesel aktör sorumluluğu arayışına ve istikrarlı bölgesel düzen vizyonuna ağır darbe vurabilir. Topyekün bir İran-İsrail geriliminin tırmanması, yalnızca Suriye'deki kırılma geçişi değil bölgesel diplomasiyi felce uğratabilecek daha geniş çaplı bir sistemik çöküş riskini de beraberinde getirecektir.

Bu artan belirsizliğe karşılık Türkiye'nin Körfez ülkeleriyle ilişkileri daha kurumsallaşmış ve istikrarlı bir stratejik ortaklığa dönüşmüştür. 2026 itibarıyla Türkiye-Körfez ekseni, İran-İsrail rekabetinin istikrarsızlaştırıcı etkilerine karşı bir denge unsuru olarak öne çıkmaktadır. Savunma, finans ve bölgesel ara buluculuk alanlarında derinleşen iş birliği, Ortadoğu'nun bölgesel savaş riskleriyle karşı karşıya olduğu bir ortamda Türkiye'nin dinamik dengesini tahkim

etmektedir. Bu ortamda başarı, Türkiye'nin iki eş zamanlı stratejik hedefi gerçekleştirme kapasitesine bağlıdır: Suriye'deki güç boşluğu içinde YPG kaynaklı uzun vadeli tehdidin etkisizleştirilmesi ve İsrail kaynaklı bölgesel tırmanmaların yansımalarının kontrol altına alınması. Türkiye, iç güvenlik gereksinimlerini güçlenen Körfez ortaklığıyla senkronize ederek, sürüklenen dünyayı yerel aktörlerin kolektif güvenlik sorumluluğu üstlendiği yönetilebilir bir bölgesel geçiş sürecine dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

Üçüncü dinamik, Doğu Akdeniz'in 2026'da merkezi bir bölgesel düzenin yokluğunda, yerelleşmiş bir sürüklenme alanına dönüşerek başlıca karmaşıklık sahalarından biri olmayı sürdürmesidir. Türkiye açısından bu alan artık yalnızca deniz yetki alanı ihtilaflarıyla tanımlanmamakta; Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve İsrail'i içeren çok katmanlı bir rekabet alanı olarak şekillenmektedir.

Türkiye, milli çıkarlarını dışlamayı amaçlayan münhasır enerji ve güvenlik eksenlerinin oluşumuna karşı askeri yeniden ayarlama ve proaktif bölgesel diplomasi stratejisi benimsemiştir. Bu yeniden ayarlama izolasyonist olmayan dinamik denge arayışının parçasıdır. Ankara, yerli deniz gücünü NATO çerçevesindeki stratejik değerini kullanarak "ABD seçeneği" ile birleştirmekte; yüksek teknolojiye sahip deniz varlığını sürdürürken Washington ve bölge başkentleriyle diplomatik kanalları açık tutmaktadır. Amaç Türkiye'nin Akdeniz'de çevresel bir role hapsedilmesini önlemek ve uzun vadeli hiçbir bölgesel mimarının Türkiye dışlanarak sürdürülebilir olamayacağını garanti altına almaktır.

Dördüncüsü, 2026'daki küresel sürüklenmenin Afrika Kıtası'na da güçlü biçimde yansımalarıdır. Sistemik istikrarsızlıklar, Türkiye'den daha sofistike bir stratejik yeniden ayarlama talep etmektedir. Türkiye'nin Afrika yaklaşımı, güvenlik, ekonomi ve jeopolitiği birleştiren çok boyutlu bir sinerjiye dönüşmüştür. Kuzey Afrika'da Libya bağlamında stratejik konumlanışın güçlendirilmesi öncelik olmaya devam etmektedir. Bu çaba, Türkiye-Mısır normalleşmesi ve kurumsallaşan iş birliğiyle desteklenmektedir. 2026 itibarıyla Ankara-Kahire eksenini, Akdeniz ve Kuzey Afrika'da istikrarlaştırıcı bir hat haline gelmiş; Libya'daki örtüşen çıkarların pragmatik bir çerçevede yönetilmesine imkan tanımıştır. Bu ortaklık, bölgesel aktör sorumluluğunun somut bir örneğini teşkil etmektedir.

Aynı anda Afrika Boynuzu, Türkiye'nin ara buluculuk ve güvenlik yöneliminin merkezi sahası haline gelmiştir. Somali'deki varlık, deniz alan farkındalığından devlet inşasına uzanan kapsamlı bir güvenlik ortaklığına dönüşmüştür. Bu mevcudiyet, Sudan'da yürütülen aktif ara buluculukla tamamlanmaktadır. Türkiye açısından Afrika artık yalnızca diplomatik açılım alanı değil; stratejik dayanıklılığın günlük olarak icra edildiği kritik bir jeopolitik ve ekonomik koridordur. Türkiye, Sudan'da ara bulucu, Somali'de güvenlik sağlayıcı olarak kırılgan alanları dinamik dengenin istikrarlı düğüm noktalarına dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Beşincisi, Güney Kafkasya'nın 2026'da Türkiye'nin bölgesel aktör sorumluluğu vizyonunun en somut örneklerinden biri oluşudur. Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün yeniden tesisinin ardından bölgesel gündem çatışma yönetiminden kalıcı güvenlik ve ekonomik mimarinin kurumsallaştırılmasına kaymıştır. Türkiye'nin Kafkasya'daki stratejik yeniden ayarlaması çift hatlıdır: Bir yanda Azerbaycan ile savunma ve enerji bağlantısallığı alanlarında derinleşen stratejik ittifak bölgesel istikrarın dayanağını oluşturmaktadır. Diğer yanda Ermenistan'la normalleşme süreci, dinamik dengenin bir unsuru olarak yönetilmekte; Zengezur Koridoru'nun hayata geçirilmesiyle Güney Kafkasya'nın sürdürülebilir bir transit ve enerji merkezine dönüşmesi hedeflenmektedir. 2026 itibarıyla bu koridor yalnızca bir ulaşım hattı değil, Orta Asya'nın çıkarlarını Avrupa güvenlik mimarisine senkronize eden stratejik bir bağ olarak görülmektedir.

Bununla birlikte bölgesel sürüklenme, özellikle Rusya'nın nüfuzunun yeniden ayarlanması ve Batılı aktörlerin dalgalı angajmanı bağlamında zorluklar üretmektedir. Türkiye bu tabloya, başlıca ara bulucu ve istikrar sağlayıcı rolünü üstlenerek yanıt vermekte; yeni bölgesel düzenin yerel öncülük ve uluslararası meşruiyetle şekillenmesini hedeflemektedir. Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'ın ortak bir ekonomik çerçevede birlikte var olabildiği bir ortam oluşturarak, Kafkasya'nın küresel rekabetin cephesi değil, Avrasya bütünleşmesinin istikrarlı çekirdeği haline gelmesini amaçlamaktadır.

Altıncısı, Orta Asya'nın 2026'da Türkiye'nin bölgesel aktör sorumluluğu vizyonunun Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üzerinden somutlaştığı stratejik bir cephe niteliği kazanmasıdır. Küresel sürüklenme geleneksel güvenlik şemsiyelerini zayıflatırken Ankara Türk dünyasını büyük güç rekabetinin baskılarını yönetebilecek bütüncül bir jeopolitik ve ekonomik aktöre dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu stratejinin merkezinde, Orta Koridor'un kurumsallaştırılması yer almaktadır. 2026 itibarıyla Orta Koridor, Kuzey ve Güney hatlarındaki kesintilere alternatif sunan yaşamsal bir Avrasya bağlantı yolu haline gelmiştir. İleri İHA sistemleri ihracatı ve ortak eğitim programları dahil askeri-teknik iş birliğinin yaygınlaşması, üye devletlerin egemen savunma kapasitelerini güçlendirmekte ve dış aktörlere bağımlılığı azaltmaktadır. Türkiye, TDT'yi Orta Asya güvenlik mimarisinin merkezi bileşeni olarak konumlandırarak bölgede dinamik dengeyi muhafaza etmeyi amaçlamaktadır.

Yedincisi, 2026'da Yeniden Asya Girişimi'nin Türkiye'nin küresel stratejik derinliğini çeşitlendirme ve ekonomik dayanıklılığını artırma çabalarının kritik bir sütunu olarak öne çıkmasıdır. Pakistan, Malezya ve Endonezya ile derinleşen stratejik ve savunma ortaklıkları Türkiye'nin Hint-Pasifik'teki varlığının temel dayanakları haline gelmiştir. Aynı zamanda 2025'te yaşanan diplomatik gerilimlerin ardından Hindistan'la ilişkilerde aktif bir yeniden ayarlama süreci yürütülmekte; Ankara, Yeni Delhi ile işlevsel diyalogu yeniden inşa etmeyi

hedeflemektedir. Bu çok yönlü yaklaşım, Güney Kore ile yüksek teknoloji ve nükleer enerji iş birliğinin derinleştirilmesini ve Çin ile ekonomik ve ticari istikrarı önceleyen dengeli bir ilişkinin sürdürülmesini de kapsamaktadır. ASEAN gibi bölgesel örgütlerle kurumsal angajmanın artırılması ve bölgesel çatışmalarda ara bulucu rolüne talip olunması yoluyla Türkiye, Asya genelinde de bölgesel aktör sorumluluğunu teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Sonuncu dinamik ise lider odaklı diplomasinin giderek uluslararası sistemin başkın bir örgütlenme ilkesi haline gelmiştir. Trump'ın başkanlığa dönüşü, küresel siyasetin kurallara, çok taraflı kurumlara ve hukuki normlara dayalı bir düzenden ziyade geçici pazarlıklara, karşılıklı işlemlere ve liderler arası kişiselleştirilmiş anlaşmalara dayanan bir düzen yönünde pekişmesine yol açmıştır. Bu dönüşüm, kısa vadeli maliyet-fayda hesaplarını, ikili kaldıraçları ve liderler düzeyindeki müzakereleri kurumsal öngörülebilirliğin önüne geçiren işlemsel diplomasiyi öne çıkarmaktadır.³² Türkiye açısından bu ortam, kişiselleştirilmiş diplomasi ve anlaşma yapma imkanlarının artmasıyla birlikte politik belirsizlik ve ani stratejik yeniden ayarlamaların risklerine daha fazla maruz kalmayı da beraberinde getirmektedir.

SETA Güvenlik Radarı: Türkiye'nin 2026'daki Jeopolitik Ortamı, bu karmaşık stratejik ortamı yansıtabilecek şekilde yapılandırılmıştır. Rapor, Türkiye'nin ABD, Rusya, AB ve NATO dahil olmak üzere büyük güçler ve ittifaklarla ilişkilerine odaklanan analizlerle başlamaktadır. Bu bölümlerde, pragmatik eş güdüm, bölümlendirme ve savunma sanayii iş birliğinin Ankara'nın her bir aktörle angajmanını nasıl şekillendirdiği ele alınmaktadır.

İkinci bölüm, Avro-Atlantik çerçevenin ötesindeki dış politika eksenlerine odaklanmakta; özellikle Türkiye'nin Afrika, Asya, Güney Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu'daki genişleyen angajmanına dikkat çekmektedir. Bu bölüm diplomasi, bağlantısallık, ticaret ve güvenlik iş birliğinin nasıl bütüncül bir uzun vadeli strateji içine entegre edildiğini ortaya koyarak Türkiye'nin artan küresel etki alanını vurgulamaktadır. Son bölüm ise yapay zeka, savunma politikaları ve enerji jeopolitiği gibi yatay/kesişen stratejik alanları kapsamaktadır.

Tüm bölümlerde, 2025'teki gelişmelere yönelik geriye dönük analizler ile 2026'daki risk ve fırsatlara ilişkin ileriye dönük değerlendirmeler bir arada sunulmaktadır. Politika odaklı analizler aracılığıyla temel kırılma hatları ve stratejik tercih alanları tespit edilmektedir.

SETA Güvenlik Radarı, istikrarın artık verili olmadığı, aksine sürekli müzakerelere edildiği bir uluslararası sistemde Türkiye'nin dönüşen rolünü anlamaya yönelik yapılandırılmış bir çerçeve sunmayı; politika yapıcılara, analistlere ve akademisyenlere yol gösterici bir referans oluşturmayı amaçlamaktadır.

32 John Raine, "The Deals-Based International Order?", *Survival*, Cilt: 67, Sayı: 6, (2025).

“

BÜYÜK GÜÇLER VE İTTİFAKLAR

TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİ: Kurumsallaşmış Pragmatizm*

Murat Yeşiltaş

02

* Bu bölümün özellikle veri toplama ve yazım sürecine yaptığı değerli katkılarından dolayı Zeynep Bengü Çetindağ'a içten teşekkürlerimi sunarım.

2025'İN ÖZETİ

- 1 Türkiye ile ABD'nin, Mısır'da imzalanan Şarm el-Şeyh barış anlaşmasında garantör aktörler arasında yer alması, Gazze konusundaki normatif farklılıklara rağmen iki ülke arasında sahada somut sonuçlar üreten bir koordinasyonun mümkün olduğunu göstermiştir.
- 2 Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Eylül 2025'te Washington'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret ve Başkan Trump ile Beyaz Saray'daki yüz yüze görüşmesi, liderler düzeyindeki diplomasinin Türk-Amerikan ilişkilerinde yeniden belirleyici hale geldiğini ortaya koymuştur. Bu temas, kurumsal tikanlıkların liderlik düzeyinde aşılabildiği bir karar alma modelinin yeniden devreye girdiğini göstermektedir.
- 3 8 Aralık 2024'te Esed rejiminin çöküşünün ardından Ahmed Şara liderliğinde yeni bir yönetimin kurulması, Türkiye-ABD ilişkilerinde Suriye gündeminin rekabet ve çatışma ekseninden iş birliği eksenine kaymasının önünü açmıştır.
- 4 F-35 meselesinin yeniden müzakere edilebilir hale gelmesi ve CAATSA yaptırımlarının gevşetilmesine ilişkin olumlu söylemler, savunma gündeminin kriz odaklı bir çerçeveden kontrollü normalleşmeye kaydığını gösteren güçlü sinyaller vermiştir.

GİRİŞ

2025 yılı, Türkiye-ABD ilişkileri açısından yapısal sorunların çözülmemiş olmasına rağmen yönetilebilir bir düzeye indirildiği, pragmatik sürekliliğin öne çıktığı bir dönemine işaret etmektedir. Donald Trump'ın yeniden başkan seçilmesiyle birlikte Ankara ile Washington arasındaki temel dinamikler büyük ölçüde korunurken ilişkilerin tonu daha esnek, sonuç odaklı ve lider merkezli bir nitelik kazanmıştır. Normatif farklılıklar devam etmekle birlikte taraflar, örtüşen çıkar alanları üzerinden iş birliğini sürdürmeyi tercih etmiş; 2025 boyunca ilişkiler kriz üretmeyen, temkinli ve kontrollü bir yakınlaşma ekseninde ilerlemiştir.

Gazze, Suriye ve Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında çok taraflı mekanizmaların işletilmesi ile savunma alanında artan olumlu söylem, ilişkilerin kriz odaklı bir gündem yerine pragmatizm temelinde yeniden tanımlanmasına katkı sağlamıştır. Bu durum, son dönemde Türk dış politikasında belirginleşen bölümlendirme (*compartmentalization*) pratiklerini ve işlevsel eğilimleri teyit etmektedir.

2024'teki sınırlı üst düzey temasların aksine Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Başkan Donald Trump arasındaki doğrudan iletişim 2025'te belirgin biçimde yoğunlaşmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Eylül 2025'te Washington'a gerçekleştirdiği ziyaret ve Beyaz Saray'daki yüz yüze görüşme, liderler arası diplomasiye dayalı karar alma kanallarının yeniden etkinleştirildiğini göstermiştir.¹

Bölgesel meseleler bağlamında 2025, önceliklerdeki farklılıklara rağmen çok taraflı iş birliği yoluyla görece bir eş güdümün sağlandığı bir yıl olmuştur.

¹ "Cumhurbaşkanı Erdoğan, ABD Başkanı Trump ile Beyaz Saray'da Görüştü", T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 25 Eylül 2025, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-abd-baskani-trump-ile-beyaz-sarayda-gorustu>, (Erişim tarihi: 12 Aralık 2025).

F-16 tedariki konusunda bir sorun görmüyoruz. Bizim tabii ki önceliğimiz F-35'lerde olacak. İsrail ve Yunanistan'ın bu uçakların bize verilmemesi için lobi yaptıklarını biliyoruz. Biz de CAATSA yaptırımlarının kaldırılması için kendi çalışmalarımızı yapmaya devam ediyoruz.

Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler

20 Aralık 2025

Her iki ülkenin Şarm el-Şeyh'te imzalanan Gazze barış anlaşmasında garantör aktörler arasında yer alması, normatif farklılıklara rağmen sahada sonuç üreten bir iş birliğinin mümkün olduğunu ortaya koymuştur. 8 Aralık'ta Esed

rejiminin çöküşüyle şekillenen yeni Suriye bağlamında, yöntem ve araçlara ilişkin farklılıklar sürse de bölgesel istikrar, toprak bütünlüğü ve güvenlik öncelikleri etrafında asgari bir ortak zeminin inşa edildiği görülmektedir. Rusya-Ukrayna savaşı çerçevesinde ise Türkiye'nin ara buluculuk ve dengeleme politikası, ABD tarafından sistem karşıtı bir tutumdan ziyade tamamlayıcı bir diplomatik rol olarak değerlendirilmiştir.

Savunma sektöründe 2025 yılı, söylem düzeyinde normalleşmenin, yeniden angajmanın ve stratejik güven inşasına vurgu yapılmasının öne çıktığı ancak belirsizliklerin sürdüğü bir dönem olmuştur. CAATSA yaptırımlarının gevşetilmesine ilişkin olumlu mesajlar ve F-35 meselesinin yeniden müzakere edilebilir bir konu haline gelmesi, savunma ilişkilerinin kriz ekseninden uzaklaşabileceğine dair beklentileri güçlendirmiştir.

Sonuç olarak 2025, yapısal sorunlara rağmen Türkiye-ABD ilişkilerinin işlevsel koordinasyon, pragmatizm ve kontrollü yakınlaşma temelinde

yeniden çerçvelendiği bir geçiş yılı olarak değerlendirilebilir.

ANA DİNAMİKLER

2025'te Türk-Amerikan ilişkilerini şekillendiren başlıca dinamik, Ankara ile Washington arasında Gazze, Esed sonrası Suriye ve Rusya-Ukrayna savaşı başlıklarında karşılıklı diyalogun sürdürülmesi olmuştur. Savunma dosyalarında benimsenen esnek ve sonuç odaklı yaklaşım, kırılgan gündem maddelerini yeniden angajman için fırsata dönüştürmeyi hedeflemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Başkan Trump arasındaki yoğun doğrudan temaslar, kurumsal tikanlıkları aşan ve güveni muhafaza eden tamamlayıcı bir mekanizma olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte savunma alanındaki sınırlı açılıma ek olarak, Gazze sonrası bölgesel rekabetin yoğunlaşması ve İsrail, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) arasındaki yeniden hizalanma, Washington'ın Ankara karşısındaki manevra alanını daraltan bir arka plan oluşturmuştur.

Savunma İş Birliğinin Sınırları

F-35 programı ve CAATSA yaptırımları, 2025 boyunca savunma diplomasisinin merkezinde yer almaya devam etmiştir. Bu dosyada gözlenen sınırlı söylemsel ilerleme, yalnızca Erdoğan ile Trump arasındaki eş güdüm sayesinde değil aynı zamanda CAATSA'nın ABD'de kurumsal ve hukuki bir çerçevede işlemesi, yani yürütme-Kongre dengesi, hukuki koşullar ve bürokratik süreçler üzerinden müzakere edilebilir bir zemin oluşturulması sayesinde mümkün olmuştur. Dolayısıyla 2025, yaptırımların fiilen kaldırıldığı bir yıl olmaktan ziyade tarafların birbirlerinin kırmızı çizgilerine saygı göstererek çözüm arayışlarını kurumsallaştırmaya çalıştıkları bir geçiş yılı niteliği taşımaktadır.

ABD'nin Ankara Büyükelçisi Tom Barrack'ın Aralık 2025'te² iki başkent arasındaki görüşmelerin sürdüğünü ve diplomatik atmosferin görece olumlu olduğunu vurgulaması, siyasi irade düzeyinde bir alan açıldığını göstermiştir. Ancak Washington'un S-400'lerin fiili statüsüne ve hukuki koşullara ilişkin tutumu değişmemiş, yıl sonuna kadar nihai bir sonuca ulaşılamamıştır.

Bununla birlikte, Türk-Amerikan savunma ilişkileri yalnızca F-35 meselesiyle sınırlı değildir. 2025 itibarıyla F-16 tedariki ve modernizasyonu (Block 70) dosyasında belirli bir mutabakat aşamasına gelinmiş görünse de Ankara'nın Eurofighter tercihinin, Türk Hava Kuvvetlerinin modernizasyonu konusunda alternatif bir yola yöneldiğine işaret ettiği söylenebilir. Türkiye'nin yaklaşık 7 milyar dolar tutarında 40 adet F-16 Block 70 Viper savaş uçağına yönelmesi ve modernizasyon kiti seçeneğinden vazgeçmesi, hava gücü modernizasyonuna ilişkin yeni yaklaşımının bir göstergesidir.³ Bu yönelim, bir yandan ABD ile yürütülen modernizasyon hattının stratejik ağırlığını görece azaltırken diğer yandan Washington'un Türkiye'ye yönelik savunma tedarik kararlarını daha karmaşık bir denklemin içine sokmaktadır. Daha da önemlisi bu tablo Türk-Amerikan savunma iş birliğinin tamamen çökmüş olmadığını; ancak ileri teknolojiye erişim, ortak üretim ve uzun vadeli entegrasyon alanlarında ciddi siyasi ve yapısal kısıtlamalarla karşı karşıya olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bu noktada daha kritik bir başlık, Türkiye'nin milli muharip uçağı KAAN için ABD'den F-16 motoru temin edilmesi meselesidir. Bu konu, salt teknik bir tedarik kalemi olmanın ötesine geçerek CAATSA'nın hukuki çerçevesi,

2 Can Efesoy, "ABD'nin Ankara Büyükelçisi Barrack, Trump-Erdoğan İlişkinin F-35 Görüşmelerine Olumlu Etkisine İşaret Etti", Anadolu Ajansı, 10 Aralık 2025.

3 "Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, TBMM Genel Kurulunda Konuştu", T.C. Milli Savunma Bakanlığı, 11 Aralık 2025, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/b304faedde404fcbad1d78998122dcb>, (Erişim tarihi: 15 Aralık 2025).

ABD iç siyasetindeki risk algısı ve İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları sonrasında yoğunlaşan bölgesel rekabet gibi dinamiklerle doğrudan bağlantılı hale gelmiştir.⁴ Dolayısıyla 2025'te savunma sektöründe ortaya çıkan sınırlı açılım, F-35/F-16 gibi platform dosyalarının ötesine geçen, motor ve alt sistem tedariki üzerinden Türkiye'nin savunma sanayii ekosistemini ve gelecekteki hava gücü kapasitesini etkileyen daha geniş bir pazarlık alanına dönüşmüştür.

Bu geniş çerçeveyi daraltan ikinci yapısal faktör, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları sonrasında Ankara-Tel Aviv ilişkilerinin hızla bozulması ve İsrail'in bölgede daha saldırgan bir politika izlemesiyle ortaya çıkan yeni rekabet ortamıdır. Bu durum Türk-Amerikan savunma ilişkilerindeki kronik sorunların çözümünü zorlaştırmakta ve Beyaz Saray'ın Türkiye'ye yönelik yüksek profilli tedarik adımlarının siyasi maliyetini yükseltmektedir. Atina'nın ABD üzerinde doğrudan belirleyici bir etkisi olduğu varsayılsa dahi İsrail-Yunanistan-GKRY üçgeninde hız kazanan stratejik yakınlaşma⁵ Washington'ın Ankara'ya yönelik risk algısını ve bölgesel öncelik setini etkileyen ilave bir dış baskı unsuru olarak belirlemektedir. Bu nedenle, Türkiye S-400 meselesinde teknik veya siyasi bir çözüm üretebilse dahi sürecin yalnızca ikili bir müzakereye indirgenmesi giderek daha güç hale gelmektedir. Bu durum yalnızca F-35 gibi sembolik dosyalar için değil F-16 tedariki ve KAAN için motor temini gibi kritik alt başlıklar açısından da geçerlidir.

Sonuç olarak 2025, Türkiye'nin hava gücü modernizasyonu için hangi sanayi, doktrin ve savunma ekonomisi modelini seçeceğinin henüz netleşmediği bir geçiş yılına işaret etmektedir. ABD ile yürütülen F-16 modernizasyonu ve muhtemel motor tedariki hattı, Eurofighter tercihi ve KAAN projesiyle birleştiğinde çoklu tedarik ve çoklu kapasite inşasına imkan tanıyan bir tablo ortaya çıkmaktadır. Ancak bu seçeneklerden hangisinin sürdürülebilir bir stratejiye dönüşeceği, 2026 için başlıca sına alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

Esed Sonrası Suriye: Taktik Dağılma, Stratejik Belirsizlik

8 Aralık 2024'te Heyet Tahrirü's-Şam'ın (HTŞ) ve müttefik grupların Şam'ın kontrolünü ele geçirmesiyle Esed'in 24 yıllık iktidarı sona ermiştir. Ahmed Şara liderliğinde kurulan yeni geçiş hükümeti, yalnızca Suriye'nin iç dengelerinde değil aynı zamanda bölgesel ve küresel siyasette de devrimsel bir dönemin kapılarını aralamıştır. Bu nedenle 2025'in temel önceliği, devrimin bizzat gerçekleşmesinden ziyade, devrim sonrası ortaya çıkan yeni yönetimin ayakta kalmasını sağlayacak koşulların oluşturulmasıdır. Başka bir ifadeyle Esed'in

4 "KAAN ve Yerli Motor Çalışmaları Plana Uygun İlerliyor", Anadolu Ajansı, 29 Ağustos 2025.

5 Amichai Stein ve Yonah Jeremy Bob, "In Move to Deter Türkiye, Israel Explores Creation of Rapid-response Force with Greece, Cyprus", *The Jerusalem Post*, 19 Aralık 2025.

devrilmesi tek başına yeterli görülmemiş ve 2025'i belirleyen üç temel hat; Şara liderliğindeki hükümetin sahada güvenliği tesis etmesi, uluslararası meşruiyetini inşa etmesi ve yaptırımların kaldırılmasıyla ekonomik yeniden yapılanmayı başlatması olmuştur.⁶

Bu üç hat, Türkiye-ABD ilişkilerinin Suriye üzerinden yeniden hizalandığı bir çerçeveye üretmiştir. İlk olarak güvenlik başlığı altında, yeni yönetimin devlet dışı silahlı unsurları risk alanından çıkarması ve merkezi otoriteyi tesis etmesi, Ankara ile Washington arasındaki örtüşen çıkar alanlarını genişletmiştir. İkinci olarak meşruiyet ve tanınma açısından, Şam'ın bölgesel ve uluslararası düzeylerde kabul görmesi geçiş sürecinin sürdürülebilirliği için kritik hale gelmiş; taraflar farklı araçlar kullansalar da istikrarlı bir merkezi otoritenin korunmasını ortak hedef olarak belirlemişlerdir. Üçüncü olarak, yaptırımların kaldırılması ve ekonomik yeniden yapılanma, geçiş hükümetinin kalıcılığı açısından belirleyici bir eşik olarak ortaya çıkmış; böylece Suriye meselesi, ikili ilişkileri yalnızca güvenlik boyutunda değil ekonomi ve diplomasi üzerinden de şekillendiren bir gündem maddesi haline gelmiştir.

Bununla birlikte 2025'te Türkiye ile ABD arasında söylem düzeyinde birlik algısı ortaya çıksa ve Washington yönetimi Ankara'yı sahada kritik bir aktör olarak görse dahi, Beyaz Saray'ın siyasi tutumundaki belirsizlik tam kapsamlı bir eş güdümün hayata geçirilmesini sınırlamıştır. Ankara'nın Suriye stratejisi daha net bir çerçeveye sahipken Washington tarafında aynı ölçüde bir netlik oluşmamış, bu durum özellikle YPG/SDG ve İsrail başlıklarında belirginleşmiştir. Dolayısıyla yaptırımların kaldırılması ve yeni yönetime destek konusunda görünürde bir mutabakat bulunsa da güvenlik alanında ortaya çıkan söylemsel uyumun pratik sonuçlara dönüştürülmesinde güçlükler yaşanmıştır.

Yeni Şam yönetimi, ülkenin toprak bütünlüğünü mutlak bir öncelik olarak ilan etmiş ve federalist projeleri reddetmiştir. Şara'nın, Suriye'nin PKK/YPG için bir üs haline gelmesine izin verilmeyeceğine ilişkin açıklamaları bu hattı netleştirmiştir.⁷ 10 Mart 2025'te Şam ile SDG arasında imzalanan⁸ ve kontrol edilen bölgelerin merkezi yönetime devrini ve silahlı unsurların Suriye ordusuna entegre edilmesini öngören anlaşma "tek devlet, tek ordu" ilkesine yönelik önemli bir çerçeve sunmuştur.

ABD, söylem düzeyinde YPG/SDG'nin Şam'a entegrasyonunu destekleyen bir pozisyona yönelmiş de 2025 boyunca bu mesele sahada tam anlamıyla çö-

6 Murat Yeşiltaş ve Nebi Miş, "Süreklilik ve Değişim Arasında Suriye'nin Yeni Dış Politikası", *Yeni Suriye ve Uluslararası Aktörler*, ed. Kemal İnat ve Nebi Miş, (SETA Yayınları, İstanbul: 2025), s. 25-51.

7 Aynur Şeyma Asan ve Muhammed Yusuf, "Suriye'deki Yeni Yönetimin Lideri Şara, Ülkenin 'PKK-YPG'nin Üssü Olmasına İzin Vermeyeceklerini Belirtti'", *Anadolu Ajansı*, 30 Aralık 2024.

8 "Assessments of the New Era in Syria", *BBC News Türkçe*, 10 Mart 2025.

züme kavuşmamış; entegrasyonun kapsamı, takvimi ve geri döndürülemezliği stratejik bir belirsizlik olarak kalmıştır. Türkiye ise SDG/YPG'yi PKK'nın bir uzantısı olarak görmeye devam etmiş, süreci ihtiyatla izlemiş ve entegrasyonun sahada doğrulanmasını temel bir güvenlik kriteri olarak konumlandırmıştır.

İsrail faktörü de 2025'te eş güdümü zorlaştıran dışsal bir değişken olmuştur. 7 Ekim sonrasında İsrail'in daha saldırgan bir güvenlik yaklaşımına yönelmesi; önce Golan Tepeleri'nde yeni bir statüko tesis etmeye çalışması, ardından Şam'ı askeri olarak hedef alması, yeni Suriye'nin uluslararası toplumla kuracağı ilişkinin çerçevesini ve Türkiye-ABD eş güdümünün sınırlarını etkileyen bir arka plan inşa etmiştir. Washington açısından Türkiye'nin Suriye'deki konumuna dair önemli bir gösterge, Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Trump-Şara görüşmesine davet edilmesidir. 11 Kasım 2025'te Beyaz Saray'da Türkiye, Suriye ve ABD dışişleri bakanları arasında gerçekleştirilen üçlü toplantı⁹ Suriye dosyasının çok taraflı bir mekanizma üzerinden yönetildiğini göstermiştir. Bununla birlikte 2025'in genel tablosu tam kapsamlı bir eş güdümden ziyade, yeni yönetimi ayakta tutmayı hedefleyen bir yeniden hizalanma sürecine işaret etmiş; güvenliğe ilişkin belirsizlikler ise 2026'ya taşınmıştır.

Belirsiz Bölgesel Çatışmalarda Kriz Yönetimi

2025'te Ortadoğu ve Doğu Avrupa'daki krizlerin, Türk-Amerikan ilişkilerinin temel dinamiklerinden biri olan kriz yönetimi üzerinden eş güdüm hattını görece güçlendirdiği görülmektedir. Bu hat, liderler düzeyindeki diplomasi-nin işlevini öne çıkarırken aynı zamanda Ankara'nın diplomatik kapasitesinin Türk-Amerikan ilişkilerinin jeopolitiğinde neden merkezi bir konum işgal ettiğini de ortaya koymaktadır. Gazze ve Ukrayna dosyaları, hem Avrupa güvenliğini ilgilendiren bir meselede hem de Ortadoğu'nun en ağır krizinde Türkiye'nin Washington açısından vazgeçilmez bir aracı aktör haline geldiği iki ayrı alan olarak öne çıkmaktadır.

Gazze bağlamında, iki yılı aşkın süredir devam eden çatışmalar, Ekim 2025'te Mısır'da imzalanan Şarm el-Şeyh anlaşması¹⁰ ile ateşkese kavuşturulmuştur. Zirveye Mısır Cumhurbaşkanı Sisi ve Katar Emiri Temim'in yanı sıra Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başkan Trump'ın katılımı, Ankara ile Washington'ın süreç boyunca aktif bir diplomatik angajman içinde olduklarını göstermiştir. Ateşkesin uygulanması ve barış planının ilerletilmesi ise yılın sonuna doğru daha somut bir eş güdüm çerçevesine taşınmıştır.

9 "Beyaz Saray'da Üçlü Zirve! ABD, Türkiye ve Suriye Dışişleri Bakanları Bir Araya Geldi", *Hürriyet*, 1 Kasım 2025.

10 "Cumhurbaşkanı Erdoğan, 'Şarm El-Şeyh Anlaşması'nın İmza Törenine Katıldı", Anadolu Ajansı, 13 Ekim 2025.

19 Aralık 2025'te Miami'de Türkiye, ABD, Katar ve Mısır temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda, Gazze barış planının birinci aşamasının uygulanması ve ikinci aşamaya geçiş süreci ele alınmıştır.¹¹ Bu hat, Türkiye'nin Gazze'de yalnızca siyasi bir aktör olmadığını; ateşkesin tahkimi ve geçiş mekanizmalarının tasarımı üzerinde etkili bir diplomatik kaldıraç olarak konumlandığını teyit etmektedir. Washington'ın, İsrail'in karşı çıkmasına rağmen Türkiye'nin Gazze'ye Uluslararası Barış Gücü konuşlandırmasına yönelik atıfları, Ankara'nın Gazze meselesindeki diplomatik arabuluculuk ve istihbarat diplomasisi kapasitesinin ötesinde askeri yeteneklerini ve potansiyel nüfuzunu vurgulayan bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Rusya-Ukrayna savaşı dosyasında ise Türkiye, Avrupa güvenliği açısından kritik bir eşikte, dengeleme ve ara buluculuk rolünü somut mekanizmalarla sürdürmüştür. Haziran 2025'te barış görüşmelerinin ikinci turunun İstanbul'da gerçekleştirilmesi, 23 Temmuz'da Türkiye, Rusya ve Ukrayna arasında üçlü toplantının organize edilmesi ve hemen ardından 24 Temmuz'da İstanbul'da yeni bir esir takası anlaşmasına varılması, Ankara'nın hem siyasi hem de insani diplomasi kanallarını eş zamanlı olarak işletebildiğini göstermiştir.¹²

Bununla birlikte 2025'te bu uyumun sınırları da belirginleşmiştir. Trump yönetiminin liderler arası diplomasi üzerinden ilerleme arayışı ve Ukrayna meselesine donmuş çatışma perspektifine dayalı pragmatik barış yaklaşımı¹³ Türkiye'yi Karadeniz'deki güç dengesini yeniden değerlendirmeye zorlamaktadır. Bu plan, Kırım, Donetsk ve Luhansk gibi bölgelerin Rusya'ya ait olduğunun resmen tanınmasını ve Herson/Zaporijya üzerindeki fiili Rus kontrolünün zımnen kabul edilmesini gerektirerek Ukrayna'nın egemenliği üzerinde ciddi kısıtlamalar öngörmektedir. Türkiye, bu zorlayıcı barış gündeminin ilerletilmesinde kilit bir ara bulucu olarak görülse de söz konusu çözümü doğrudan bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirmekte; böyle bir sonucun Rusya'yı güçlendireceği ve Karadeniz'deki güç dengesini Türkiye aleyhine çevireceği uyarısında bulunmaktadır.

Dolayısıyla 2025'e ilişkin genel tablo, Gazze ve Ukrayna başlıklarında Türkiye ile ABD arasındaki eş güdümün arttığını teyit etmekle birlikte, bu eş güdümün stratejik maliyetler ve bölgesel dengeler nedeniyle sürekli bir müzakere alanı olmaya devam ettiğini de göstermektedir. 2026'ya yönelik beklentiler de bu eş güdüm-risk gerilimi tarafından şekillendirilecektir.

11 Mehmet Şah Yılmaz, "Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Keçeli'den Miami'deki Gazze Konulu Toplantıya İlişkin Açıklama", Anadolu Ajansı, 20 Aralık 2025.

12 "Rusya-Ukrayna Müzakerelerinin Üçüncü Turundan Hangi Sonuçlar Çıktı?", BBC News Türkçe, 23 Temmuz 2025.

13 Hakan Çopur, "Trump, ABD'nin 28 Maddelik Ukrayna Barış Planının 'Son Teklifi' Olmadığını Söyledi", Anadolu Ajansı, 5 Aralık 2025.

2026 BEKLENTİLERİ

2026, 2025 boyunca inşa edilen stratejik pragmatizmin sınanacağı ve bunun kurumsal bir çerçeveye dönüşüp dönüşmeyeceğinin netlik kazanacağı kritik bir eşik olarak öne çıkmaktadır. Bir önceki yıl liderler düzeyindeki diplomasi, bölgesel eş güdüm ve savunma sektöründe yumuşama söylemi üzerinden şekillenen ilişkilerin, 2026'da daha somut politika çıktıları ve kurumsal mekanizmalar temelinde değerlendirilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda 2026, tarafların yalnızca mevcut uyum alanlarını sürdürmekle kalmayıp aynı zamanda kırılğan başlıkların yönetilebilirliğini de test edecekleri bir yıl olmaya adaydır.

Trump yönetiminin ikinci döneminde dış politikaya daha pragmatik, maliyet-fayda odaklı ve lider merkezli yaklaşımı, Türkiye açısından hem manevra alanı hem de belirsizlikler üretmektedir. Bu yaklaşımın 2026'da daha görünür hale gelmesiyle birlikte Türkiye-ABD ilişkilerinin normatif tartışmalardan ziyade sahadaki somut sonuçlar ve güvenlik öncelikleri temelinde şekillenmesi beklenmektedir.

Trump'ın "Önce Amerika" yaklaşımını ikinci döneminde daha belirgin biçimde uygulaması, özellikle Avrupa güvenliği bağlamında ABD'nin yük paylaşımını azaltma eğilimini güçlendirmiştir. Washington'ın Avrupa'ya savunma konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmesi yönündeki baskısı, Rusya tehdidinin devam ettiği bir ortamda AB'nin güvenlik kırılğanlıklarını derinleştirmiştir. Bu durum, NATO'nun güney kanadının kilit aktörlerinden biri olan Türkiye'yi Avrupa açısından daha da vazgeçilmez bir müttefik haline getirmiştir. Bu çerçevede 2026 itibarıyla Türkiye'nin yalnızca ABD'nin değil aynı zamanda Avrupa'nın güvenlik mimarisinde de daha merkezi bir aktöre dönüşmesi mümkündür.

Savunma sektöründe 2026, Türkiye-ABD ilişkilerinde krizlerin değil, yönetilen sorunların öne çıktığı bir yıl olabilir. Ankara'nın Rusya'dan tedarik ettiği S-400 hava savunma sistemlerine ilişkin nihai kararı, savunma alanında Türk-Amerikan ilişkileri açısından oyunun kurallarını değiştirebilecek bir adım niteliği taşımaktadır. F-35 meselesinin kısa vadede tamamen çözüme kavuşturulması düşük bir ihtimal olarak görülse de CAATSA yaptırımlarının fiili etkisinin zayıflaması, savunma sanayii alanında teknik diyalogun sürmesi ve F-16 sürecinin tamamlanması, ikili savunma ilişkilerinin yeniden angajman temelinde ilerlediğine işaret etmektedir. Türkiye'nin 2026 NATO liderler zirvesine ev sahipliği yapacak olması, bu sürecin kurumsallaştırılmasında en önemli faktörlerden biri olacaktır. Bu durum, Türkiye'nin NATO içindeki konumunun yalnızca askeri değil aynı zamanda diplomatik ve stratejik açıdan da merkezi bir role dönüştüğünü göstermektedir.

Suriye bağlamında 2026, Esed sonrası düzenin sürdürülebilirliğini sınavacak kritik bir eşik olacaktır. SDG/YPG'nin merkezi Şam yönetimine entegrasyon

sürecinde kaydedilecek ilerleme, uzun yıllardır Türkiye-ABD ilişkilerinde kronik bir gerilim kaynağı olan bu meselenin işlevsel etkisini yitirmesine yol açabilir. ABD'nin Suriye'nin toprak bütünlüğüne yönelik vurgusunu sürdürmesi ve askeri varlığını kademeli olarak azaltması, Ankara tarafından güven artırıcı bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Amerikan politikalarının sahadaki uygulamasında yaşanacak gecikmeler ya da YPG'nin fiili özerklik arayışının yeniden canlanması, bu başlığın 2026'da yeniden bir kırılma alanına dönüşmesine neden olabilir. YPG'nin entegrasyona direnmesi ve Şam yönetimi ile Ankara'nın muhtemel bir askeri operasyona yönelmesi durumunda, Türk-Amerikan ilişkilerinde gerilimlerin artması söz konusu olacaktır. Öte yandan İsrail'in Suriye'de istikrarsızlaştırıcı bir aktör olmayı sürdürmesi halinde, Ankara ile Tel Aviv arasındaki artan rekabetin çatışmaya dönüşme ihtimali doğabilir ve bu durum da Ankara ile Washington arasında yönetilmesi güç bir krize yol açabilir.

İsrail'in saldırganlığının Suriye ile sınırlı kalmaması ve Yunanistan ile GKRY'nin 2026'da Türkiye'ye karşı yeni bir askeri denge kurma arayışlarını sürdürmesi halinde, Türk-Amerikan ilişkilerinde daha yapısal bir sorun alanının ortaya çıkması da muhtemeldir. Bu noktada, Yunanistan'ın İsrail'den tedarik edeceği sistemlerle bazı adaları silahlandırma girişimi ya da GKRY'nin Barak MX gibi sistemleri konuşlandırması, Türkiye'nin güvenliğini tehdit etmeye devam edecek ve Ankara'nın daha sert bir tutum benimsemesine yol açabilecektir. Bu gelişmeler, Ankara ile Washington arasında yeni bir hizalanmayı da beraberinde getirebilir. Her ne kadar Washington bu dengeyi yönetmekte zorlanabilse de çatışmacı bir ortamın oluşmasına izin vermeyecektir.

2026'da Rusya-Ukrayna savaşı, Türkiye-ABD ilişkilerinde eş güdüm ile temkinli ayrışmanın birlikte var olacağı bir başlık olmaya devam edecektir. Trump'ın Kırım, Donetsk ve Luhansk'ın statüsüne ilişkin unsurlar içeren 28 maddelik barış planı, Ankara tarafından Karadeniz güvenliği ve bölgesel denge açısından dikkatle değerlendirilmektedir. ABD hızlı bir barış gündemini savunurken Türkiye ise Karadeniz güvenliği ve bölgesel dengeyi önceleyen daha ihtiyatlı bir tutum benimsemektedir. Buna rağmen ara buluculuk, liderler arası diyalog ve diplomatik eş güdüm kanallarının korunması muhtemeldir. Ukrayna'da ateşkes sağlanamaması ve yıpratma savaşının sürmesi halinde Ankara'nın çok katmanlı bir jeopolitik oyunda konumunu güçlendirmesi beklenebilir. Yıl sonuna doğru Rus yapımı İHA'ların Türkiye sınırlarını ihlal etmeye başlaması dikkate alındığında Türkiye'nin Ukrayna'daki çatışmadan doğrudan etkilenen bir ülke haline gelmesi kaçınılmazdır. Bu durum, Türkiye'nin Ukrayna politikasında daha aktif bir yön değişikliğine gitmesinin önünü açabilir.

Gazze ve genel olarak Ortadoğu bağlamında ise 2026, Türkiye ile ABD'nin ara buluculuk ve kriz yönetimi kapasitelerini birlikte sınavacakları bir yıl olabilir.

Şarm el-Şeyh süreciyle oluşturulan diplomatik uyumun korunması, tarafların İsrail politikalarına ilişkin farklılıklarını ortadan kaldırmaya da kriz üretmeyen bir iş birliği modelinin sürdürülmesini mümkün kılabilir. Ancak İsrail'in bölgedeki istikrarsızlaştırıcı saldırıları, bölgesel güvenlik ve ateşkesin sürdürülebilirliği konusunda ciddi soru işaretleri oluşturmaktadır. Ekim'de ilan edilen ateşkesle rağmen İsrail'in Gazze'deki saldırılarının devam etmesi, 2026'ya yönelik belirsizlikleri artırmaktadır. Bu bağlamda Washington'un, bölgesel istikrarsızlığı artıran İsrail adımlarını sınırlamaya yönelik dengeli bir tutum benimsememesi halinde, İsrail'in Gazze'deki saldırganlığı ve Suriye'de –özellikle Golan Tepeleri çevresinde– genişlemeci hamleleri, 2026'da Ankara ile Washington arasında doğrudan bir karşı karşıya geliş potansiyelini canlı tutacaktır.

Genel bir çerçeveye çizildiğinde, 2026'da Türkiye-ABD ilişkilerinde her iki tarafın da iş birliği alanlarını genişletmeye çalışırken mevcut kırılma noktalarını yönetme çabası içinde olacağı öngörülmektedir. Bu dönemde ilişkilerin seyri büyük ölçüde savunma ve NATO iş birliğinin kurumsallaşma düzeyine, Suriye'de terörle mücadele ve Rusya-Ukrayna ile Gazze bağlamlarındaki bölgesel gelişmelere bağlı olacaktır. Trump yönetiminin çıkar odaklı (*transactional*) pragmatizmi, ilişkilerde esneklik alanları oluştururken aynı zamanda belirsizlikler de üretmektedir. Dolayısıyla 2026'da Türkiye-ABD ilişkilerinin, fırsatlar ile potansiyel gerilimlerin bir arada var olduğu pragmatik bir zeminde ilerlemesi muhtemeldir.

TABLO 1. 2026 BEKLENTİLERİ

Başlık	2026 Beklentisi	Olasılık	Net Sonuç
NATO ve Avrupa Güvenliği	Türkiye'nin stratejik değeri artar; koordinasyon daha düzenli işler.	Yüksek	İlişkiyi taşıyan ana omurga
Savunma (CAATSA, S-400, F-35)	Hukuki/kurumsal çerçevede aşamalı ilerleme; F-35'te tam çözüm zor.	Orta	Yönetilen dosya, kırılma noktası sürüyor.
Hava Gücü Modernizasyonu (F-16, Eurofighter, KAAN)	Çoklu tedarik kalıcı hale gelir; KAAN motoru/alt sistem tedariki stratejik pazarlık alanı olur.	Orta	Uzun vadeli belirsizlik üretir.
Suriye (Esed Sonrası Düzen)	Yaptırımlar ve meşruiyet desteğinde uyum; güvenlikte tam eş güdüm sınırlı	Orta Yüksek	Söylemsel uyum var, pratik çıktı parçalı
YPG/SDG'nin Entegrasyonu	Söylemsel destek sürer; sahada sonuç gecikebilir.	Orta	Kronik gerilim alanı "azalır ama bitmez".
Gazze (Ateşkes ve İkinci Aşama)	Mini-lateral format sürer; ikinci aşamada kademeli ilerleme, ihlal riski yüksek	Orta	İş birliği alanı ancak kırılma noktası
Rusya-Ukrayna (Barış Baskısı/ Karadeniz)	Eş güdüm+temkinli ayrışma birlikte; donmuş çatışma riski	Orta Yüksek	Yönetilebilir farklılaşma

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİ: Belirsizlik Ortamında Genişleyen ve Daralan Fırsat

Mehmet Çağatay Güler

03

2025'İN ÖZETİ

- 1 Rusya'nın Ukrayna savaşı nedeniyle nüfuz alanının daralması, Türkiye için yeni fırsatların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu bağlamda Suriye, Güney Kafkasya ve Orta Asya'da yeni fay hatları oluşmaya başlamıştır.
- 2 Türk ve Rus cumhurbaşkanları ile dışişleri bakanları arasında gerçekleştirilen ikili ve çok taraflı toplantılarda en öne çıkan başlık, Rusya-Ukrayna savaşına kalıcı ve adil bir barış getirme çabaları olmuştur.
- 3 Karadeniz güvenliği ikili ilişkilerde öncelikli bir alan haline gelmiştir. Bölgede her iki tarafın artan İHA saldırıları güvenlik kaygılarını daha da artırmıştır. Rusya'nın Karadeniz'deki askeri varlığı Montrö Boğazlar Sözleşmesi tarafından sınırlandırılmaya devam etmektedir. Türkiye ise ticari seyrüsefer güvenliği için Karadeniz girişimini yeniden canlandırma çabalarını sürdürmektedir.
- 4 Rusya ile stratejik iş birliği ve müzakere/diplomasi kanalları korunurken Türkiye, Ukrayna ile karşılıklı ticaretini tahkim etmiş, insani desteğini pekiştirmiştir. Bununla birlikte Türkiye, Kırım Tatarlarına desteğini en üst düzeyde yinelemiş ve tekraren teyit etmiştir.
- 5 Türkiye, Rusya ile ticaret ilişkilerinde belli bir istikrarı sürdürme yönünde bir eğilim sergilemiştir.

GİRİŞ

2025'te Türk-Rus ilişkilerinin seyrine bakıldığında, stratejik iş birliği çerçevesinde hem dolaylı rekabet hem de sınırlı ölçüde kısıtlama gözlemlenmektedir. Stratejik iş birliği özellikle ekonomi, enerji ve turizm alanlarında devam etmektedir. Karadeniz'de seyrüsefer güvenliği de kademeli olarak bu alanın içine girmektedir. Ayrıca Rusya'nın Karadeniz bölgesindeki askeri varlığı –özellikle donanması– Montrö Sözleşmesi kapsamında sınırlandırılmıştır. Savaş gemileri ve deniz tahkimatlarına bölgede izin verilmemekte, bu durum Türkiye'nin bölgedeki etki alanını genişletmektedir.¹

Bununla birlikte Ankara'nın Ukrayna'ya desteği sürmekte; Kiev ile stratejik iş birliği ve iktisadi ilişkiler devam etmektedir. Ayrıca Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Rusya'nın ekonomik, siyasi ve askeri kapasitesi daralmış, bu durum Türkiye'ye çeşitli bölgelerde (Güney Kafkasya, Suriye, Orta Asya) fırsat pencereleri açmıştır. Rekabet ve kısıtlama/dizginleme unsurlarına rağmen Türk-Rus ilişkilerinin ekonomik boyutu istikrarını korumakta ve yıl sonuna kadar önceki yıllarla karşılaştırılabilir seviyelere ulaşması beklenmektedir.

ANA DİNAMİKLER

2025'te Türkiye-Rusya ilişkilerini etkileyen temel dinamikler şunlardır: Türkiye'nin çok yönlü dış politika yaklaşımı ve bölümlendirme (*compartmentalization*) stratejisi, ikili ticaret, Karadeniz güvenliği, lider diplomasisi, Rusya-Ukrayna savaşı ve buna çok yakından bağlı olarak Rusya'nın zayıflayan bölgesel etkisi.

¹ Rusya, Akdeniz'de ve diğer bölgelerdeki filosunu yeniden konuşlandıramamakta ve bu nedenle yerel üretimi dışında bölgeyi tahkim edememektedir. Bu durum önemli bir kısıt teşkil etmektedir. Türkiye ise hukuki meşruiyet çerçevesinde kayda değer bir fırsat penceresine sahiptir.

Türkiye'nin Çok Yönlü Dış Politika Yaklaşımı

Öncelikle Türkiye'nin çok yönlü dış politika yaklaşımı hem Rusya ile ilişkilerini derinleştirmesine hem de Moskova'nın rakip olarak gördüğü aktörlerle ortaklıklarını güçlendirmesine imkan tanımaktadır. Bu sayede Ankara, NATO'nun tehdit olarak değerlendirdiği ülkelerle diplomatik ve ekonomik bağlarını geliştirebilmektedir. Buna ek olarak bölümlendirme yaklaşımı, iki ülkenin çatışma ve iş birliği alanlarını birbirinden ayırabilmesine olanak sağlamaktadır. Böylece taraflar, çatışma içinde oldukları alanlarda dahi eş zamanlı olarak iş birliği yapabilmektedir. Her iki dinamik de 2025'teki kilit gelişmeler üzerinde son derece etkili olmuştur.

Bu çerçevede Türkiye bir yandan Ukrayna ile savunma alanında iş birliği yapmakta ve ticari ilişkilerini artırarak devam ettirmekte² diğer yandan da Rusya'dan doğal gaz ve petrol ithalatını sürdürmektedir. Ekim itibarıyla Rusya, Türkiye'nin toplam petrol ithalatının neredeyse yarısını karşılamaktadır.³ Türkiye, Rusya'nın petrol ürünleri ihracatında önde gelen partner ülkelerden biri konumunda olup boru hatları üzerinden sağlanan Rus doğal gazının da yaklaşık üçte birini satın alarak en büyük alıcılar arasında üçüncü sırada yer almaktadır.⁴

Bunun yanı sıra Ankara, Türkiye'nin Rus turistlerin seyahat edebildiği nadir destinasyonlardan biri olması nedeniyle Rus turist akışını teşvik etmektedir.⁵ 2025 hedefi 7 milyon Rus turisttir⁶ ve yılın ilk dokuz ayında Türkiye'yi ziyaret eden Rus turist sayısının 5,53 milyon olduğu tahmin edilmektedir.⁷ İkili ticaretin niteliği ve kapsamı, stratejik iş birliğinin temelini oluşturmakta ve ikili ilişkilerin en temel dinamiğini teşkil etmektedir.

2 İkili ticaret geçtiğimiz yıl 6 milyar dolara ulaşmış olup, 2025 yılı için 10 milyar dolarlık bir hedef belirlenmiştir. Bkz. "Turkish Business World Ready to Support Ukraine's Reconstruction", Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 18 Şubat 2025, <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Eng/Detay.php?rid=31261&lst=MansestListesi>, (Erişim tarihi: 22 Kasım 2025).

3 Robert Harvey, Ahmad Ghaddar ve Enes Tunagur, "Exclusive: Turkey Buys More non-Russian Oil after Latest Western Sanctions, Sources Say", Reuters, 3 Kasım 2025.

4 2024'te Türkiye, Rusya'dan 21 milyar metreküp doğal gaz ithal etmiştir. Bu rakam 2025'in ilk yedi ayında 12,7 milyar metreküpe ulaşmıştır. Bkz. Petras Katinas ve Vaibhav Raghunandan, "October 2025 — Monthly Analysis of Russian Fossil Fuel Exports and Sanctions", Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA), 13 Kasım 2025, <https://energyandcleanair.org/october-2025-monthly-analysis-of-russian-fossil-fuel-exports-and-sanctions/>, (Erişim tarihi: 24 Kasım 2025); Vusala Abbasova, "Russia Increases Gas Exports to Türkiye as TurkStream Becomes Key Transit Route", Caspian News, 3 Ekim 2025.

5 2025'te Türkiye'yi 6,7 milyon Rus turist ziyaret etmiş olup, bu sayı ortalama 7,7 milyar dolarlık bir gelire karşılık gelmektedir. Bu hesaplama, geçen yılın turizm geliri verileri üzerinden yapılmıştır. 61 milyar doların 52,6 milyona bölünmesiyle turist başına yaklaşık 1.160 dolar elde edilmektedir. Bu tutarın 6,7 milyon Rus turist ile çarpılması sonucunda yaklaşık 7,7 milyar dolarlık bir gelir ortaya çıkmaktadır. Bkz. "Türkiye Caps 2024 with Record 52.6M Tourists, Gains of over \$61B", *Daily Sabah*, 31 Ocak 2025.

6 Emre Gürkan Abay, "Türkiye Bu Yıl 7 Milyondan Fazla Rus Turisti Ağrılmayı Bekliyor", Anadolu Ajansı, 21 Mart 2025.

7 "Tourism Revenues Reach \$50 Billion in First Nine Months of 2025", *Hürriyet Daily News*, 31 Ekim 2025.

Karadeniz Güvenliği

Son dönemde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Karadeniz'de seyri-sefer güvenliğini ve gıdanın güvenli taşınmasını sağlayacak bir mekanizma kurma planlarını yinelemektedir.⁸ İş birliği için bir başka fırsat alanı olan bu girişim, Karadeniz'de daha önce elde edilen ortak çalışmaların devamı ve pekiştirilmesi niteliğindedir. Bununla birlikte Türkiye, 17 Nisan'da yirmi bir ülkenin katılımıyla deniz güvenliği planlamasına ilişkin bir toplantıya ev sahipliği yapmıştır.

Bu toplantı vesilesiyle Türkiye, Boğazları hiçbir savaş gemisine açmayacağını yinelemiştir.⁹ Başka bir ifadeyle Montrö Sözleşmesi tavizsiz biçimde uygulanmakta ve Rus Donanmasının varlığını güçlendirmesine izin verilmemektedir.

Bu yaklaşım Türkiye'ye yalnızca coğrafi değil aynı zamanda stratejik avantajlar da sağlamaktadır. Bunlardan birincisi diğer ülkelerin bölgede güç projeksiyonu yapmasını engellebilmesidir. İkincisi Karadeniz'in askerleştirilmesini önlemesidir. Üçüncüsü tarafsızlığını koruyarak tüm taraflarla ekonomik ilişkilerini sürdürebilmesidir. Dördüncüsü savaşa rağmen güvenilir bir aktör rolünü pekiştirerek daha fazla diplomatik ve ekonomik ilgi çekebilmesidir. Enerji bağlamında, Kuzey Akım örneği dikkate alındığında Moskova açısından en güvenilir güzergah olarak öne çıkmaktadır. Arz güvenliği ve taşımacılık riskleri açısından Montrö Sözleşmesi çerçevesinde Karadeniz'in askerleştirilmemesi ve NATO üyesi devletlerin Boğazlar yoluyla bölgeye erişememesi hayati önemdedir.

Rusya'nın Geri Çekilişi

Buna ek olarak Kafkasya, Suriye ve Orta Asya'da eş zamanlı çıkar çatışmaları yaşanmaktadır. Rusya'nın bu bölgelerdeki hakimiyetinin zayıflaması, Türkiye

Savaşın başladığı ilk günden bu yana, ilkemiz net oldu: “Savaşın kazananı, adil bir barışın ise kaybedeni olmaz.” Bu inançla, savaşın diplomasi masasında sona ermesi için en yoğun gayreti gösteren ülke olduk. İstanbul, halen tarafların teknik düzeyde bir araya gelebildiği ve barışın parametrelerini tartışabildiği yegane platform olma özelliğini korumaktadır.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan

15 Aralık 2025

⁸ “Erdogan Tells Putin Cooperation with Russia Key to Resolving Regional Conflicts”, *The Moscow Times*, 28 Mart 2025.

⁹ “Türkiye won't Open Straits until Peace Reached between Russia-Ukraine”, *Hürriyet Daily News*, 17 Nisan 2025.

gibi aktörler için yeni fırsat pencereleri açmaktadır. Bunlar arasında Türkiye'nin Azerbaycan ile ikili ilişkileri; yeni Suriye yönetimiyle ekonomik, askeri ve diplomatik yeniden inşa çabaları kapsamında artan angajmanı; Ermenistan ile süren normalleşme süreci, Türk Devletleri Teşkilatı aracılığıyla teşvik edilen entegrasyon artışı sayılabilir.

Bunun yanı sıra Zengezur Koridoru'nun, Uluslararası Barış ve Refah için Trump Rotası'na (Trump Route for International Peace and Prosperity, TRIPP) dönüşmesi ve Azerbaycan'ın C5+1'e dahil edilmesi gibi gelişmeler, Türkiye dışındaki aktörlerin de bölgeye nüfuzunu kolaylaştırmaktadır.¹⁰ Bununla birlikte bu başlıkların hiçbiri –hatta savaşın iki tarafla ticaret yapılması dahi– ikili ilişkilerin istikrarını bozmamaktadır.

Lider Diplomasisi

Bu bağlamda lider diplomasisi de kritik önemdedir. İki devlet başkanı arasındaki diyalog, siyasi ve bürokratik engellerden arındırılmış, konu bazlı ve çözüm odaklı görüşmelerle birlikte, sürdürülebilir ikili ilişkilerin temel dinamiği haline gelmiştir. İlişkiler tek bir eksende ilerlememekte; bunun yerine çok katmanlı, esnek ve konu temelli yaklaşımlar benimsenmektedir. Bu sayede meseleler birbirine karışmamakta, birbirinin yerine geçmemekte ve birbirini gölgelememektedir. Liderlik diplomasisi, özellikle kriz yönetiminde ikili ilişkiler için fırsatlar sunmaktadır.¹¹

Rusya-Ukrayna Savaşı

Ukrayna krizi 2014'ten bu yana ikili ilişkilerde temel bir dinamik haline gelmiştir. Bu durum 2022'de savaşın başlamasından sonra daha da güçlenmiştir. O tarihten bu yana Rusya-Ukrayna savaşı, Ankara-Moskova ilişkilerindeki gelecek projeksiyonlarını etkilemiş, hatta büyük ölçüde belirlemiştir. Bu bağlamda savaş, Karadeniz güvenlik mimarisini, Avrupa güvenlik mimarisini, uluslararası sistemi ve onun değer temelli yapısını derinden etkilemiştir.

10 Azerbaycan, 2015 yılında kurulan ve ABD ile beş Orta Asya devletini (Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan) bir araya getiren çok taraflı bir diplomatik forum olan C5+1 platformuna katılmıştır. Bkz. Luke Coffey, "Azerbaijan: A Strategic Addition to the C5", Arab News, 21 Kasım 2025; Eric Rudenshiold, "C5+1 at a Crossroads: Charting the Next Decade of US-Central Asia Engagement", *The Diplomat*, 3 Kasım 2025.

11 "Turkish Shipping Company Ends Russia-Linked Voyages after Tanker Explosions", *The Moscow Times*, 3 Aralık 2025; "Путин встретился с Эрдоганом", РИА Новости, 12 Aralık 2025, <https://ria.ru/20251212/putin-2061639751.html>, (Erişim tarihi: 16 Şubat 2026); Yuliia Dysa ve Max Hunder, "Russia Attacks Two Ukrainian Ports, Damaging Three Turkish-Owned Vessels", Reuters, 13 Aralık 2025.

Savaşın seyri, tarafların uğradığı kayıplar ve savaşın nasıl sona ereceği, Türkiye'nin ulusal güvenliği ve bölgesel istikrarla doğrudan ilişkilidir.¹² Türkiye hem Ukrayna hem de Rusya ile yakın etkileşimleri bulunan stratejik bir ortaktır. Savaş, Rusya'nın stratejik pusulasını etkilemiş; başlıca ticaret ortaklarını, dış politikadaki manevra alanlarını ve karşılıklı bağımlılık ilişkilerini yeniden şekillendirmiştir. Bu süreçte Türkiye, güvenilir ve istikrarlı bir ticaret ortağı olarak öne çıkmıştır. Ayrıca NATO üyesi olmasına rağmen Türkiye'nin ilişkilerini bağımsız biçimde yürütebilmesi ve Rusya'ya yönelik yaptırımlara katılmaması, Ankara'nın Moskova ile güçlü siyasi ve ekonomik kanalları korumasını sağlamıştır.

Kısaca ifade etmek gerekirse Türkiye, stratejik ortaktan güvenilir stratejik ortağa dönüşmüştür. Aynı zamanda fırsat pencerelerinden yararlanarak etki alanını genişletmiştir. Bunun yanı sıra sektör gözetmeksizin Ukrayna ile ticaret artmış; Kiev'e ve Kırım Tatarlarına koşulsuz destek istikrarlı biçimde yinelenmiştir. Tüm bunlar hassas bir denge üzerinde yürütülmektedir. Türkiye'nin yaptırımlar rejimi kapsamında Rusya karşıtı kampa katılması ise ilişkileri ciddi biçimde zedeleyebilir. Ters senaryoda Türkiye yaptırımlardan kaçınmayı sürdürürken Washington üçüncü taraflara yönelik yaptırımları artırır ve sıkılaştırırsa Ankara yine ekonomik ve diplomatik zorluklarla karşılaşabilir. Ukrayna hem çatışma hem de iş birliği potansiyeli son derece yüksek, dinamik bir başlık olmaya devam etmektedir.

2026 BEKLENTİLERİ

İkili ilişkilerin mevcut seyri ve 2025'te gözlenen temel gelişmeler ışığında, 2026'da Türkiye-Rusya ilişkilerinin dönüşümüne dair iki olası kategori öne çıkmaktadır: fırsat ve belirsizlik. Üç temel dinamiğin ikili ilişkiler üzerindeki etkisi belirsiz olarak değerlendirilirken diğer üç dinamiğin fırsat oluşturması muhtemeldir.

Öncelikle bölümlendirme yaklaşımı, Türkiye'nin dengeli ve pragmatik stratejisini sürdürmesine imkan tanıyacaktır. Bu durum Ankara'nın ikili ilişkilerde manevra kabiliyetini korumasını ve krizlere karşı daha az kırılgan olmasını sağlayacaktır. Ankara ile Moskova arasındaki fay hatları gerilse dahi üst düzey diyalog ve ortaklık sürdürülebilir. Çok yönlü dış politika sayesinde bu süreç son derece esnek, yönetilebilir ve ikame edilebilir bir biçimde devam edecektir.

12 Rusya-Ukrayna savaşının Karadeniz'e sirayet etme potansiyeli ile NATO üyesi devletlerin çatışmaya dahil olma ihtimali hem bir NATO üyesi hem de Karadeniz'e kıyıdaş bir devlet olan Türkiye'nin ulusal güvenliğini doğrudan etkilemektedir. Karadeniz'de son dönemde gerçekleşen İHA saldırıları ve Rusya'nın Polonya hava sahasını ihlal etmesi, bu ihtimali daha da güçlendirmektedir. Bu senaryo yalnızca bölgesel istikrarı değil, küresel güvenliği de zayıflatabilir. Ayrıca Türkiye'nin taraflardan herhangi biriyle ekonomik ya da siyasi ilişkilerini kesmesi ihtimali, Ankara açısından telafisi güç önemli maliyetler doğurabilecektir.

Bu dinamik 2026'da da stratejik iş birliğinin korunmasını ve krizlerin önlenmesini ya da yönetilmesini sağlayarak fırsatlar sunacaktır.

Lider diplomasisi, ikili ilişkileri ve doğrudan diyalogu geliştirmeye devam edecektir. Önceki dinamikte olduğu gibi bu faktör de kriz yönetiminde son derece faydalıdır ve stratejik iş birliği alanlarını genişletmektedir. Bu dinamiğin etkisinin de ağırlıklı olarak fırsat ekseninde olması beklenmektedir.

Karşılıklı ticaret, ikili ilişkileri stratejik olarak güçlendirmeyi sürdürecektir. Ticaret hacmi, enerji gibi kritik sektörlerdeki ortaklık ve Türkiye'nin savaş sonrası dönemde Rus gazı ve petrol ürünleri için kilit ve güvenli bir destinasyon haline gelmesi dikkat çekicidir. Ayrıca Rus turistler Türkiye'nin GSYH'sinde önemli bir yer tutmaktadır. Turizmin her koşulda korunmasına yönelik çabalar sürmektedir. Dolayısıyla ekonomik etkileşim 2026'da da fırsatlar yaratacaktır.

Buna karşılık Rusya-Ukrayna savaşı; savaşın seyri, kayıplar, Avrupa'nın yaklaşımı ve ABD'nin savaşa ve Rusya'ya yönelik politikalarına bağlı olarak 2026'da belirsizliğini koruyacaktır. Rusya'nın doğu cephesindeki ilerlemeleri, Ukrayna içinde maliyetler oluşturması ve kış aylarında enerji tesislerini hedef alarak yönetilemez koşullar oluşturması, savaşın Moskova lehine şekillenmesine yol açabilir. Beyaz Saray'ın Kremlin'in taleplerini ve hedeflerini önceleyen anlaşmaları kabul edip etmeyeceği; Rusya'nın çıkarlarını koruyan maddeleri Kiev'e dayatıp dayatmayacağı kritik belirleyicilerdir.

Benzer şekilde Avrupa'nın destekleyeceği barış koşulları, NATO'nun rolü ve güvenlik garantilerinin niteliği, Türkiye-Rusya ilişkilerinde hem fırsat hem de çatışma alanları oluşturmaktadır. Bu çerçevede İstanbul müzakereleri, savaşın sona erdirilmesi açısından önemli bir mekanizmadır. Türkiye'nin her iki taraf için de güvenilir stratejik ortak statüsü Ankara'ya diplomatik fırsatlar sunmaktadır. Ancak NATO'nun olası müdahalesine ve güvenlik garantilerine ilişkin belirsizlikler ile ABD ve Avrupa'nın barış sağlanamazsa alacağı tutum, Ankara-Moskova ilişkilerinde çatışma potansiyeli de barındırmaktadır. Bu nedenle bu dinamiğin etkisi belirsizdir.

Rusya-Ukrayna savaşıyla doğrudan ilişkili iki meselenin 2026'daki etkisi de belirsiz görünmektedir. Birincisi, Rusya'nın çeşitli bölgelerdeki zayıflayan etkisi Türkiye için fırsatlar sunmaktadır. Türkiye bunların bir kısmında etki alanını genişletmektedir. Ancak aynı bölgeler diğer ülkelerin de radarındadır. Esed'in devrilmesinden sonra Suriye buna iyi bir örnektir. Türkiye, Rusya'nın bıraktığı boşluğu etkin biçimde doldururken ABD, İsrail ve Körfez ülkeleri de etki alanlarını genişletme eğilimindedir. Güney Kafkasya'da Rus etkisinin azalması Türkiye için önemli alanlar açmaktadır. Ankara bölgede ekonomik, askeri ve diplomatik ilişkilerini güçlendirmektedir. Ancak ABD de Zenge-

zur Koridoru'na ortak olarak bölgeye müdahil olmaktadır. Azerbaycan C5+1 platformuna katılmakta ve ABD ile ilişkilerini stratejik düzeye yükseltmektedir.¹³ Bu çerçevede Türkiye için hem fırsatlar hem de yeni meydan okumalar söz konusudur.

Rusya'nın zayıflayan etki alanının Ankara-Moskova hattına etkisi belirsiz görünmektedir. Benzer şekilde Karadeniz güvenliği konusunda Türkiye, Rusya ile ortak bir mekanizma kurmaya yönelik adımlar atmaktadır. Bu yolla gıda güvenliği ve seyrüsefer emniyeti sağlanmak istenmektedir. Aynı zamanda Türkiye, diğer kıyıdaş devletlerle ilişkilerini geliştirmekte ve Montrö Sözleşmesi'ni uygulayarak Rus Donanmasının bölgede tahkimat kurmasını engellemektedir. Savaş nedeniyle Rus deniz varlığının kademeli biçimde azalması, Türkiye açısından stratejik kazanımları artırmaktadır. Bir yanda iş birliği imkanı varken diğer yanda ise daha fazla dengeleme ve çatışma ihtimali bulunmaktadır. Dolayısıyla bu başlığın ikili ilişkilere etkisi de belirsizdir.

TABLO 1. 2026'DA TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE YÖNELİK BEKLENTİLER

Dinamik	2026 Beklentisi	İlişkilere Etkisi
Bölümlendirme ve Çok Yönlü Dış Politika	Stratejik iş birliğinin korunması, çatışmaların önlenmesi	Fırsat
Lider Diplomasisi	İkili ilişkilerin ve doğrudan diyalogun gelişmesi	Fırsat
Rusya-Ukrayna Savaşı	Çatışma ve iş birliği potansiyeli	Belirsizlik
Karadeniz Güvenliği	Bir yandan Rus nüfuzunun sınırlandırılması diğer yandan iş birliği alanı	Belirsizlik
Rusya'nın Zayıflayan Bölgesel Etkisi	Rusya'nın muhtelif bölgelerde etkisini kaybetmesi, Türkiye'nin kısmen boşluğu doldurması	Belirsizlik
İkili Ticaret	İkili ilişkilerin güçlenmesi	Fırsat

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

13 Mazahir Afandiyev, "Azerbaijan-US Relations Elevated to the Level of Strategic Partnership", EU Reporter, 9 Ağustos 2025, <https://www.eureporter.co/azerbaijan/2025/08/09/azerbaijan-u-s-relations-elevated-to-the-level-of-strategic-partnership/>, (Erişim tarihi: 28 Kasım 2025).

KÜRESEL SAPMANIN GÖLGESİNDE TÜRKİYE-AB GÜVENLİĞİNİN YENİDEN TANIMLANMASI

Kemal İnat

04

2025'İN ÖZETİ

1

Almanya iki yıldır bloke ettiği Türkiye'ye Eurofighter savaş uçağı satışına yeni hükümetin kurulması sonucu onay verdi. Böylece Almanya'nın Türkiye'ye karşı uyguladığı defakto silah ambargosunun tamamen sona erdiği söylenebilir. Yeni Alman hükümetinin Eurofighter kararı, Hristiyan Demokratların daha pragmatik bir Türkiye politikası izleyeceğini de gösterdi.

2

ABD'de başkanlık koltuğuna yeniden oturan Donald Trump'ın Rusya-Ukrayna savaşı konusunda AB politikalarına destek vermemesi, AB üyesi Danimarka'ya ait Grönland'ı istediğine yönelik açıklamaları ve AB ülkelerine ekonomik baskıyı artırması, AB'nin Türkiye gibi askeri açıdan güçlü ortaklara yönelik baskı politikasını değiştirip iş birliği arayışı içerisine girmesine yol açtı.

3

Türkiye'nin AB'nin savunma alanındaki yeni girişimi SAFE'e dahil olma konusundaki talebi, aslında güvenlik kaygıları ve Türkiye ile güvenlik iş birliği arayışı artan AB tarafından 2025 içerisinde olumlu karşılık bulmadı. Yunanistan ve GKRY tarafından bloke edilen Türkiye'nin katılımı Ankara'ya yönelik politika konusunda Birlik üyeleri arasında tam uyum olmadığını gösterdi.

4

Türk savunma sanayii şirketlerinin AB ülkeleriyle iş birliği 2025'te artarak devam etti. Türkiye'nin havacılık ve savunma sanayii konusunda en büyük şirketlerinden biri olan Baykar ile İtalya'nın en büyük silah üreticisi olan Leonardo şirketleri arasında insansız teknolojiler alanında bir ortaklık anlaşması imzalandı ve ayrıca Baykar bir başka İtalyan havacılık şirketi Piaggio Aerospace'i satın aldı.

5

Brüksel'in güvenlik alanında artan kaygıları ve Ankara'nın bu açıdan AB için artan önemi sonucu 2025'te Türkiye'nin AB üyelik sürecinin canlandırılmasına yönelik bazı açıklamalar geldi. Özellikle Almanya Dışişleri Bakanı Johann Wadepuhl'un Kasım'da Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Berlin ziyareti sırasındaki ortak basın toplantısında bu yöndeki sözleri Alman medyasında geniş yankı buldu.

6

2025'te güvenlik alanında AB'nin Türkiye'ye yönelik politikalarında genel olarak pozitif bir dönüşüm yaşansa da vize muafiyeti ve Gümrük Birliği'nin yenilenmesi gibi konularda Türkiye'nin beklediği adımlar atılmadı.

GİRİŞ

Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Moskova karşısında kendisini güvensiz hissedilen ve Ocak 2025'ten itibaren Donald Trump'ın yeniden Amerikan başkanı olmasıyla bu güvensizliği artan Avrupa Birliği (AB), Türkiye'ye yönelik politikasında önemli değişikliklere gitmiştir. Bu değişiklikleri özellikle güvenlik politikası alanında görmek mümkündür. 2025 içerisinde, Avrupa'nın karşı karşıya geldiği güvenlik sorunlarını çözmek için Türkiye'ye ihtiyaç duyduğuna, yeni bir güvenlik mimarisi inşa etmesi ve Türkiye'nin de bu mimarinin önemli bir parçası olması gerektiğine dair sayısız makale, rapor ve analiz yazısı yayımlanmıştır.¹

Bu yazılarda, son yıllarda önemli bir silah üreticisi olarak öne çıkan Türkiye'nin AB'nin ihtiyaç duyduğu bazı silah ve mühimmatların tedarikçisi olabileceği, özellikle Ankara'nın ciddi ilerleme kaydettiği silahlı insansız hava aracı (SİHA) üretimi konusunda önemli bir ortak olabileceği, Avrupa'nın Rusya karşısında inşa etmeye çalıştığı savunma yapılanmasına katkılar verebileceği, Avrupa'ya komşu bölgelerdeki çatışma ve krizlerin önlenmesinde Ankara'nın önemli bir ortak olduğu ve Türkiye'nin Avrupa silah ihracatı için önemli bir pazar olmaya da devam ettiği ifade edilmiştir. Söz konusu yazılarda sıklıkla, Türkiye'nin Rusya konusunda AB'nin yaptırım ve baskı politikalarıyla uyum içerisinde olmaması eleştirilse de Rusya-Ukrayna savaşına diplomatik çözüm arayışı çabaları ve toprak bütünlüğünü desteklediği Ukrayna'nın önemli silah tedarikçilerinden biri olması pozitif algılanmıştır.²

1 Susanne Güsten, "Europas Sicherheit: Wie Trump mit seiner Politik die Türkei aufwertet", *Tagesspiegel*, 16 Mart 2025; "Faced with Russia, EU's Defence Must Include Turkey", *France 24*, 7 Mart 2025; Farhad Salmanian, "Türkei als Schlüsselakteur in der europäischen Sicherheitsordnung", *Frankfurter Rundschau*, 23 Mart 2025; Viacheslav Musiienko, "From Defense Cooperation to European Integration: Can Security Dynamics Revitalize Turkey-EU Relations?", *Transatlantic Dialogue Center*, 18 Aralık 2025.

2 Julia Hahn, "EU Looking to Deepen Defense Ties with Turkey", *DW*, 19 Ekim 2025; Gavin Blackburn, "Germany's Merz Urges Deeper European Ties with Turkey Despite Disagreements on Gaza", *Euronews*, 30 Ekim 2025; Dorian Jones, "Turkey Steps into EU Defence Plans as Bloc Eyes Independence from US", *RFI*, 21 Haziran 2025.

Almanya'da yeni göreve başlayan Friedrich Merz başkanlığındaki hükümetin, iki yıldır süren blokajı kaldırıp Türkiye'ye Eurofighter satışına Temmuz 2025'te onay vermesi, Türkiye-AB ilişkilerindeki güvenlik ortaklığının gelişmesi açısından önemli bir adımdır. Ancak Türkiye'nin AB'nin savunma alanındaki yeni girişim olan ve 2030'a kadar Birliğin ortak savunma kapasitesini güçlendirme hedefi doğrultusunda 150 milyar avroluk bir finansman mekanizması öngören Avrupa için Güvenlik Eylemi'ne (Security Action for Europe, SAFE) dahil olma konusundaki talebinin ilk etapta olumlu karşılık bulmaması AB çevrelerinde Ankara konusunda halen kafaların biraz karışık olduğunu göstermiştir.

Aynı kafa karışıklığını Türkiye'nin AB üyeliği, vize muafiyeti ve Gümrük Birliğinin yenilenmesi konularında da görmek mümkündür. Türkiye'nin güvenlik açısından artan önemi dolayısıyla bazı Avrupalı liderler bu konularda pozitif adımlar atılmasını savunurken³ bazı diğer Avrupalı çevrelerin karşı çıkması yüzünden bu alanlarda Ankara'yı tatmin eden adımların atılması mümkün olmamıştır.⁴

ANA DİNAMİKLER

Yapısal Etkenler

2025'te Türkiye-AB güvenlik ilişkilerinde temel belirleyiciler Rusya-Ukrayna savaşı, ABD'de yaşanan iktidar değişikliği ve küresel siyasetin giderek daha fazla sertleşmesi olmuştur. Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin tarihsel analizini yaptığımızda bu ilişkilerin rasyonalitesini açıklayan şu üç kavramın öne çıktığını söyleyebiliriz: güvenlik, kültürel kimlik ve ekonomik çıkarlar.

Güvenlik kavramı üzerinden baktığımızda AB'nin güvenlik kaygıları ile Türkiye'nin üyelik ya da entegrasyon/iş birliği arasında doğru orantı olduğu görülür. AB'nin güvenlik kaygılarının arttığı dönemlerde Avrupa ülkelerinin Türkiye ile iş birliğine ve Türkiye'nin AB'ye üyeliği meselesine daha olumlu yaklaşımları söz konusudur. Buna karşılık AB'nin güvenlik kaygılarının azaldığı dönemlerde Brüksel ve diğer Avrupa başkentlerinin Türkiye'ye karşı daha sert politikalara yöneldiği görülmektedir. Buna paralel olarak, güvenlik kaygılarının artıp Türkiye'ye daha fazla ihtiyaç duyduğu dönemlerde AB ülkeleri

3 "Wadephul sagt Türkei neuen Anlauf für EU-Beitritt zu", *Handelsblatt*, 28 Kasım 2025; "Polens Ministerpräsident Tusk will Schlüsselrolle für die Türkei in Friedensverhandlungen", *Euronews Deutsch*, 13 Mart 2025.

4 Amandine Hess, "EU-Bericht: Nein zu einem Beitritt der Türkei, Ja zu strategischen Partnerschaften", *Euronews Deutsch*, 8 Mayıs 2025; "EU-Beitrittsprozess der Türkei muss eingefroren bleiben", *Avrupa Parlamentosu*, 7 Mayıs 2025, <https://www.europarl.europa.eu/news/de/press-room/20250502IPR28215/eu-beitrittsprozess-der-turkei-muss-eingefroren-bleiben>, (Erişim tarihi: 5 Aralık 2025).

Türkiye'ye karşı insan hakları ve demokrasi konularını bahane ederek baskı ve yaptırımlarını artırmakta ve bu baskıları iç işlerine karışma olarak değerlendiren Ankara ile ilişkiler gerginleşmektedir.

Transatlantik Belirsizlik

ABD'de Trump'ın başkanlık koltuğuna oturmasıyla Ukrayna konusunda Rusya karşısında zor duruma düşen AB ülkeleri 2025'te dış politikalarında güvenlik kaygılarını önceleyen adımlara yöneldiler. Trump yönetimi, AB'nin Rusya'ya karşı sert yaptırım politikasına destek vermezken bir yandan da Avrupa aşırı sağını destekleyerek ve gümrük vergileri üzerinden Avrupa ülkelerini tehdit ederek ciddi endişelere yol açtı. Bu endişeler karşısında AB ülkeleri, bir yandan ABD'nin Rusya karşısında neden olduğu boşluğu doldurmaya diğer yandan da kendi askeri kapasitelerini güçlendirmeye yöneldiler. O zamana kadar yaptırımlar ve adı koyulmamış silah ambargolarıyla baskı altına aldıkları Türkiye'nin ise her iki açıdan da çok önemli bir ortak olduğunu yeniden fark ettiler. Güçlü bir orduya sahip olan Türkiye, Rusya karşısında oluşturmaya çalıştıkları savunma hattının önemli bir parçası olabilirdi ve hızla yükselen Türk silah şirketleri AB'nin ihtiyaç duyduğu silah, mühimmat ve özellikle SİHA'lar alanında teknolojik bilgiyi sunabilirdi.

Savunma Sanayii Yakınsaması

2025 içerisinde Almanya'da da bir iktidar değişimi yaşanması ve Türkiye konusunda ideolojik takıntıları olan Yeşiller partisinin yeni hükümetin dışında kalması AB'nin Ankara'ya karşı ihtiyaç duyduğu dış politika değişikliğinin hayata geçirilmesine olanak sağladı. Yeni CDU/CSU-SPD hükümetinin başındaki Şansölye Friedrich Merz, Türkiye konusunda önemli politika değişikliğine giderek Temmuz'da Türkiye'ye Eurofighter savaş uçaklarının satışına onay verdi.⁵ Aslında Almanya Türkiye'ye karşı defakto uyguladığı silah ambargosunu Şansölye Olaf Scholz zamanında (2024) büyük ölçüde kaldırmış ve Eurofighter satışına da sıcak bakıldığına dair sinyaller vermişti. Ancak bu uçakları üreten diğer ortak ülkelerin onayı çok önceden verilmesine rağmen Almanya'nın resmi onayı ancak yeni hükümet döneminde mümkün oldu.

Türkiye-AB güvenlik ortaklığı açısından 2025'te yaşanan önemli bir diğer gelişme Türkiye'nin havacılık ve savunma sanayii konusunda en büyük şirketlerinden biri olan Baykar ile İtalya'nın en büyük silah üreticisi olan Le-

5 Kemal İnat, "Türk-Alman İlişkilerinde Stratejik Ortaklık Yeniden mi Başlıyor?", Anadolu Ajansı, 30 Ekim 2025.

Türkiye'nin hak ettiği şekilde yer almadığı bir Avrupa'nın küresel bir aktör olarak varlığını sürdürmesi giderek imkansız hale geliyor. Açık söylemek gerekirse; Türkiye'siz bir Avrupa güvenliği düşünülemez. Avrupalı dostlarımızın da bu hakikatle artık yüzleşmesini, vizyoner bir bakış açısıyla tam üyelik sürecimizi ilerletmesini bekliyoruz.

**Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
4 Mart 2025**

onardo şirketleri arasında insansız teknolojiler alanında imzalanan ortaklık anlaşması ile yine Baykar'ın bir başka İtalyan havacılık şirketi Piaggio Aerospace'i satın alması oldu.⁶ Türkiye ile AB'nin önemli ülkelerinden biri olan İtalya arasında askeri iş birliğini güçlendirecek bu girişimler, aynı zamanda Ankara ile Brüksel ve diğer Avrupa başkentleri arasında savunma sanayii alanında atılabilecek diğer ortaklık adımlarının habercisi oldu. Baykar'ın,

aralarında Polonya ve Romanya gibi AB üyesi ülkelerin de olduğu çok sayıda Avrupa ülkesine SİHA sattığı da düşünüldüğünde, Rusya karşısında askeri kapasitesini artırmak isteyen AB için Türkiye'nin ne kadar önemli bir ortak olabileceği anlaşılabilir.

Stratejik Uyumun Sınırları

Bunun yanında NATO'nun aldığı yeni kararlar doğrultusunda kendi savunma harcamalarını da artırmayı hedefleyen Türkiye için de Avrupa ülkeleri uzun zamandır önemli savunma sanayii ürünleri tedarikçileri arasında yer almıştır. Son dönemde İspanya ve İtalya gibi ülkeler Türkiye'nin silah tedarik ettiği AB ülkeleri arasında öne çıkarken Berlin'in defakto ambargolarını kaldırmasının ardından Almanya yeniden Türkiye'nin en fazla silah satın aldığı ülkeler arasına girmiştir.⁷

AB'nin güvenlik katkısını beklediği Türkiye'nin SAFE programına katılma isteğine 2025 yılı içerisinde onay vermemesi ise yeni güvenlik kaygılarına rağmen iki taraf arasındaki ilişkilerin sorunsuz olmadığını göstermiştir.

Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) kendilerine destek veren bazı AB çevreleriyle Türkiye'nin SAFE programına katılımını engellemeleri hem AB'nin güvenlik politikası konusunda ortak bir çizgiden uzak olduğunu göstermiş hem de bundan sonraki süreçte Türkiye-AB güvenlik iş birliğinin önündeki bazı

6 "Baykar ve Leonardo İnsansız Teknolojiler Alanında Ortaklık Anlaşması İmzalandı", BAYKAR, 6 Mart 2025, <https://baykartech.com/tr/press/baykar-ve-leonardo-insansiz-teknolojiler-alaninda-ortaklik-anlasmasi-imzaladi>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2025); "Baykar İtalyan Havacılık Devi Piaggio'yu Resmen Bünyesine Kattı", BAYKAR, 30 Haziran 2025, <https://www.baykartech.com/tr/haberler/baykar-italyan-havacilik-devi-piaggioyu-resmen-bunyesine-katti>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2025).

7 Andreas Ernst, "Die Türkei wird zum strategischen Schlüsselrand für die EU", *NZZ*, 19 Ağustos 2025.

engellerin aşılabilmesi adına ortak çaba sarf edilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.⁸

2026 BEKLENTİLERİ

2026'da Türkiye ile AB arasındaki güvenlik ilişkilerinin nasıl şekilleneceği konusunda en önemli belirleyici faktörlerin başında Rusya-Ukrayna savaşının geleceği ve ABD'nin bu meseledeki tutumu olacaktır. Savaşın diplomatik bir çözüm olmadan devam etmesi ve Amerikan yönetiminin AB'ye Rusya karşısında destek vermemesi Avrupa ülkelerinin Türkiye'nin güvenlik iş birliğine ve savunma sanayii ortaklığına olan ihtiyacını artıracaktır. Bu durumda Türkiye ile AB arasında güvenlik, ekonomik ve siyasi alanlarda iş birliklerinin artması, vize kolaylığı ve Gümrük Birliğinin yenilenmesi konusunda Ankara'nın beklentilerinin karşılanmasına dair adımların atılması beklenebilir.

Rusya kaynaklı güvenlik risklerinin artması durumunda Türkiye'yi Rusya'ya karşı oluşturmaya çalıştığı savunma hattının bir parçası olarak görmek isteyen AB üyelerinin bu durumda, Yunanistan, GKRY ve onlara destek veren aktörlerden Türkiye konusunda yükselen itirazları ortadan kaldıracak yollar araması da söz konusu olabilir. Bu çerçevede başta Kıbrıs meselesi olmak üzere Doğu Akdeniz ve Ege sorunlarına çözüm konusunda gelişmeler de yaşanabilir. Rusya-Ukrayna savaşının devam etmesi durumunda Ankara-Brüksel ilişkilerinde söz konusu olabilecek bu gelişmelerin gerilimin tırmanması ve ABD'nin AB'yi daha fazla rahatsız edecek politikalara yönelmesi halinde daha da muhtemel olacağı söylenebilir.

Rusya-Ukrayna savaşının barışçı bir çözümle sona ermesi durumunda ise Türkiye-AB ilişkilerinin nasıl şekilleneceği Brüksel ile Moskova arasındaki ilişkilerin seyrine bağlı olacaktır. Eğer muhtemel bir barış anlaşmasının ardından AB ile Rusya arasında bir normalleşme söz konusu olursa AB'nin Türkiye'ye olan ihtiyacı azalacaktır. Buna rağmen Rusya ile yaşanan gerginliğin ne kadar tırmanabileceğinin tecrübesini yaşayan AB ülkelerinin Türkiye'ye karşı eskisine göre daha hassas davranmaları beklenebilir. Ancak AB içinde Türkiye ile ilişkileri dengesiz bir karşılıklı bağımlılık olarak gören ve Ankara'yı eşit bir ortak yerine yönlendirilmesi gereken bir aktör olarak değerlendirenlerin sayısının az olmadığı dikkate alındığında Avrupa başkentlerinin Türkiye konusunda geçmiş hatalara geri dönmesi ihtimali bulunmaktadır.

Türkiye'yi giderek artan bir şekilde bölgedeki yayılmacı politikası açısından ciddi bir tehdit olarak gören ve Yunanistan ve GKRY ile Türkiye karşıtı bir ittifak

8 Jakob Hanke Vela ve Gerd Höhler, "Griechenland will Teilnahme der Türkei am EU-Programm blockieren", Handelsblatt, 29 Eylül 2025; Bill Giannopoulos, "Cyprus Blocks Turkey from EU Safe Defence Programme", *Greek City Times*, 24 Ekim 2025; Güven Özalp, "AB'nin Savunma Fonu SAFE için Verdiği Süre Doldu: Türkiye için Süreç Bitti mi?", BBC News Türkçe, 30 Kasım 2025.

kurmaya çalışan faşist Netanyahu yönetiminin bu iki ülke üzerinden yapabileceği provokasyonlar da Türkiye-AB ilişkilerinde 2026'da sorunlara neden olabilir. Yunanistan ve GKRY'nin İsrail ve siyonist lobinin desteğine güvenerek Ankara'yı rahatsız edecek politikalara yönelmeleri Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de kendi haklarını korumak için geçmiş yıllardakine benzer adımlar atmasına yol açabilir ve bölgede oluşabilecek gerginlik Türkiye-AB ilişkilerini de gölgeleyebilir. AB'nin yakın zamana kadar Türkiye ile Yunanistan ve GKRY arasındaki sorunlarda kendi üyeleri olan Yunanistan ve GKRY tarafında yer aldığı ve Türkiye'nin jeopolitik önemini ihmal eden politikalara yöneldiği düşünüldüğünde, Doğu Akdeniz'de İsrail tarafından tetiklenebilecek yeni bir Türk-Yunan/Rum gerginliğinde Brüksel ve diğer bazı Avrupa başkentlerinin aynı hataya düşmeleri söz konusu olabilir.

2026'da Türkiye-AB ilişkilerinde muhtemel gerginlik çıkma potansiyeline sahip bir başka alan Suriye'dir. İsrail tarafından desteklenen SDG/YPG'nin silah bırakmaya yanaşmaması ve özerklik ısrarı Türkiye'nin PKK'nın Suriye kolu olan bu örgüte yönelik askeri hareket ihtimalini artırmaktadır. Türkiye'nin bu örgütün Suriye'deki varlığına ve faaliyetlerine yönelik olarak 2016-2019 arasındaki askeri operasyonlarına AB ülkelerinin verdiği sert tepkiler düşünüldüğünde, İsrail tarafından kışkırtılan SDG/YPG'ye yönelik muhtemel bir askeri hareketin Türkiye-AB ilişkilerinde özellikle güvenlik alanında yakalanan olumlu ivmeyi olumsuz etkilemesi beklenebilir.

TABLO 1. TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNE DAİR 2026 BEKLENTİLERİ		
Temel Dinamikler	2026 Beklentileri	Türkiye-AB Güvenlik İlişkilerine Etkisi
Rusya-Ukrayna Savaşı	Savaşın devam etmesi	Türkiye'nin önemi artabilir.
	Barış anlaşmasıyla savaşın sona ermesi	Türkiye'nin önemi azalabilir.
	Rusya'nın istediği gibi savaşın sona ermesi	Türkiye'nin önemi artabilir.
AB-ABD İlişkileri	İlişkilerin gergin devam etmesi	Türkiye'nin önemi artabilir.
	İlişkilerin normalleşmesi	Türkiye'nin önemi azalabilir.
SAFE Programı	Türkiye'nin SAFE programına katılması	Çok olumlu etkiler.
	Türkiye'nin SAFE dışında kalması	Olumsuz etkiler.
İsrail-Yunanistan-GKRY Ortaklığı	İsrail'in Yunanistan ve GKRY'yi Türkiye'ye karşı kışkırtması	Olumsuz etkiler.
	AB'nin Yunanistan ve GKRY'yi dizginlemesi	Olumlu etkiler.
İsrail-SDG/YPG Ortaklığı	İsrail'in SDG/YPG'yi Türkiye ve Şam'a karşı kışkırtması	Olumsuz etkiler.
	ABD'nin SDG/YPG'yi dizginlemesi	Olumlu etkiler.
Gümrük Birliği	AB, Türkiye'nin talepleri doğrultusunda Gümrük Birliği anlaşmasını yeniler.	Olumlu etkiler.
	AB, Gümrük Birliği anlaşmasını yenilemeye yanaşmaz.	Olumsuz etkiler.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

TÜRKİYE-NATO İLİŞKİLERİ: Gelişmeler ve Öngörüler

Murat Aslan

05

2025'İN ÖZETİ

2025, NATO için dönüm noktası niteliğinde çok önemli bir yıl olmuştur. İttifak, aşağıdaki olayların gölgesinde stratejik caydırıcılığını ve İttifakın bütünlüğünü yeniden tanımlamıştır:

- 1 Rusya ile uzun süren çatışma ortamı
- 2 Çin ile giderek artan rekabet
- 3 Ortadoğu, Balkanlar, Karadeniz havzası ve Hint-Pasifik bölgesine genişleyen çıkarlar
- 4 Trump yönetiminin NATO dayanışmasına karşı süregelen ilgisizliği
- 5 AB'nin askeri ve savunma sektöründe daha bağımsız hale gelme çabaları

GİRİŞ

2025 boyunca NATO'nun operasyonel duruşu, birbiriyle bağlantılı bir dizi önceliğin etkisi altında kaldı. İttifak, doğu kanadındaki çatışmaya öncelik vermeye devam etti. Lahey zirvesi savunma yatırımları için yüzde 5'lik bir taahhüt talep ederken müttefiklerden “2035'e kadar yıllık gayrisafı yurt içi hasılanın (GSYH) en az yüzde 3,5'ini ayırmaları” bekleniyor.¹ Ayrıca NATO “her yıl GSYH'nin yüzde 1,5'ini kritik altyapıyı korumak, İttifakı savunmak, sivil hazırlık ve dayanıklılığı sağlamak, inovasyonu teşvik etmek ve savunma sanayii tabanını güçlendirmek için tahsis etmek”² başlıklarına ayırarak İttifakın stratejik planlamasını şekillendirdi.

Doğu kanadında olası bir Rus tehdidi veya gerginliğine karşı güvenliği pekiştirmek³ asli bir referans olarak muhafaza edilirken müttefiklerin yeteneklerini tamamlayan entegre bir kuvvet yapısı aracılığıyla “birlikte çalışabilirliğin” artırılması temel bir gereklilik olarak vurgulandı.

NATO ayrıca Rusya'nın nükleer kapasitesi ve tehditleri nedeniyle Ukrayna'da veya başka bir yerde yüksek yoğunluklu bir çatışmaya hazırlıklı olunması gerektiğini vurguladı.⁴ Enerji ve deniz yollarının kırılganlıklarına odaklanarak Arktik ve Baltık Denizi'ne öncelik verdi.⁵ Son olarak ABD-Çin sistemik re-

1 “The Hague Summit Declaration”, NATO, 25 Haziran 2025, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_236705.htm, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2025).

2 “The Hague Summit Declaration”.

3 “Strengthening NATO's Eastern Flank”, NATO, 23 Ekim 2025, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2025).

4 “NATO to Emphasize Nuclear Deterrence Amid Rising Tensions with Russia”, The Munich Eye, 10 Kasım 2025.

5 “US Navy Carrier High North Deployment Points to NATO Deterrence Impact of CSG Presence”, Naval News, 24 Eylül 2025.

kabeti ve bu durumun transatlantik ötesindeki etkileri İttifakın daha geniş jeopolitik bakış açısını şekillendirmeye devam etti.⁶

Bu stratejik yönelimin yanı sıra 2025'in başlarında düzenlenen NATO dışişleri ve savunma bakanları toplantılarında, Baltık Denizi'nin güvenliğinin Karadeniz stratejik ayağıyla bağlantılı kalması gerektiği defalarca vurgulandı. Bu bağlamda Türkiye, Rusya ile iletişimi kolaylaştırarak İttifakın dengeleyici bir üyesi haline geldi. Ayrıca Türkiye, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin uygulanmasına odaklanmaya devam ederek, Karadeniz'e yönelen Rus savaş gemilerinin deniz kuvvetlerini takviye etmesini engelledi.

2025'te İttifak, caydırıcılığı güçlendiren ve teslimatları hızlandıran bir dizi net ve zamanlı önlem aldı. 13 Şubat 2025'te Brüksel'de düzenlenen savunma bakanları toplantısında müttefikler; hava savunma, uzun menzilli saldırı araçları ve mühimmat ikmalinin teslimatına ilişkin hızlandırılmış takvimler üzerinde anlaşarak yıl ortası zirvesine hazırlandılar.⁷ Türkiye'nin yüksek teknolojlü üretim kapasitesine sahip savunma sanayii, müttefiklerin silahlanma programlarını hızlandırmaları için bir alternatif haline geldi.

Bu bağlamda NATO ülkelerinin kritik altyapıları üzerindeki insansız hava aracı (İHA) trafiği, Türk karşı İHA teknolojisini yeniden gündeme getirdi.⁸ AB'nin Avrupa için Güvenlik Eylemi (Security Action for Europe, SAFE) programı, AB veya NATO çatısı altında Avrupa savunmasının genişletilmesi için umut vadetti. Ancak Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) tutumu, Türkiye ile AB arasında optimum iş birliğini ve dolaylı olarak NATO'yu da olumsuz etkiledi.⁹

Son olarak NATO Genel Sekreteri Mark Rutte, Rusya'nın savaş ekonomisinin bütçe fonlarını silah üretimine kaydırıldığını vurguladı ve hava savunma, İHA ve mühimmat geliştirme üretiminde hızlanma çağrısında bulundu.¹⁰ Bu argüman, yıllık nükleer caydırıcılık eğitimi ve savunma endüstrisini planlamayı amaçlayan

6 Luis Simon, "NATO's China and Indo-Pacific Conundrum", NATO, 22 Kasım 2022, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2023/11/22/natos-china-and-indo-pacific-conundrum/index.html>, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2025).

7 "NATO Defence Ministers Conclude Meeting, Focus on Defence Spending and Support for Ukraine", NATO, 13 Şubat 2025, <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2025/02/13/nato-defence-ministers-conclude-meeting-focus-on-defence-spending-and-support-for-ukraine>, (Erişim tarihi: 13 Kasım 2025).

8 Jodesz Gavilan, "Poland Receives First ARSUS 100 Recon Systems from Türkiye's Aselsan", The Defense Post, 7 Kasım 2025, <https://thedefensepost.com/2024/11/14/morocco-bayraktar-akinci-drones>, (Erişim tarihi: 13 Kasım 2025).

9 "Türkiye's Participation in SAFE a Matter of EU Principles: Greek MoD", To Vima, 7 Kasım 2025.

10 "Speech by NATO Secretary General Mark Rutte at the NATO-Industry Forum in Bucharest, Romania", NATO, 6 Kasım 2025, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_238858.htm?selectedLocale=en, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2025).

NATO-Endüstri Forumu ile birleştirdi. Almanya Başbakanı Friedrich Merz'in Türkiye ziyareti ve İngiltere Başbakanı Keir Starmer ile imzalanan çerçeve anlaşmasıyla Eurofighter uçaklarının satışı, NATO'nun Türkiye ile dayanışmasını daha da güçlendirdi.¹¹ Bu arada, kritik deniz tabanı altyapısını korumak için Baltık Denizi'nde deniz gözetleme görevleri artırılırken, Karadeniz'i Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne uygun bir tutumla izleme çalışmaları ve kıyı hava/deniz istihbarat, gözlem ve keşif (*intelligence, surveillance, reconnaissance, ISR*) faaliyetleri sürdürüldü.

ANA DİNAMİKLER

Türkiye ve Rusya'nın Tutumları

Türkiye 2025'te Rusya ile sürdürülebilir stratejisini sürdürdü. Karadeniz bölgesi, Rusya-Ukrayna savaşı ve Türkiye'nin güvenlik endişeleri nedeniyle önemli bir odak noktası olmaya devam etti. Bu bağlamda Türkiye, Romanya ve Bulgaristan NATO çatısı altında Karadeniz donanmalarıyla iş birliği yaptı. Türkiye ayrıca kara ve deniz kuvvetleri alanlarında çok uluslu tatbikatlar yoluyla birlikte çalışabilirliği artırdı.

İttifakın Dayanıklılığı ve Türkiye'nin Katkısı

NATO'nun 2025'te duruşu üç temel unsura dayanmaktadır. Bunlar büyük ölçekli savunma ürünleri üretimi, hızlı bölge entegrasyonu ve görev hareketliliğidir. Türkiye'nin savunma sanayii kapasitesi, hassas vuruş sistemleri, insansız platformlar ve orta menzilli hava savunma çözümleri gibi alanlarda NATO'nun maliyet etkinliği artmaktadır. Türkiye'nin operasyonel hazırlığa katkısının sadece GSYH oranları ile kısıtlanacak şekilde karşılaştırılması mümkün değildir. Bu çerçevede Türkiye'nin kriz diplomasisi ve ara buluculuk çabalarını İttifak da etkili bir şekilde değerlendirebilmiştir.

NATO-AB İlişkileri

2025'te NATO ile AB arasında özellikle silah, teçhizat ve araç üretimini arttırmaya yönelik endüstriyel kapasite geliştirme alanında yapısal gerilim devam etmiştir. Türkiye'nin NATO içindeki konumu, maliyet etkin savunma platformları ve ortak üretime uygun savunma ürünleri Avrupa ile iş birliğini mümkün kılmıştır. Avrupa'daki üye ülkelerden farklı olarak Türkiye, yerli savunma sanayii altyapısına dayanarak faaliyet göstermekte ve bu nedenle ABD etkisine daha az maruz kalmaktadır.

¹¹ "Starmer ve Merz'in Türkiye Ziyaretleri: Avrupa ile Yeni Dönemin İşareti mi?", BBC News Türkçe, 31 Ekim 2025.

Türkiye, NATO bünyesinde üstlendiği roller ve ortaya koyduğu somut katkılarla transatlantik güvenliğe en fazla destek olan ülkeler arasındadır. Bu kritik dönemde gelecek yıl NATO zirvesine ev sahipliği yapacak olmamız da esasen bu konumumuzun bir göstergesi niteliğindedir.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan

18 Kasım 2025

ABD'ye Bağımlılık ve Alternatifler

2026'da ABD'nin baskın durumu NATO içinde önemli bir yapısal unsur olmayı sürdürecektir. Öte yandan Türkiye de NATO'nun stratejik şemsiyesinden vazgeçmeden savunma sanayiinde çeşitliliğini artırmaya devam edecektir. Türkiye'nin stratejik otonomi ilkesi NATO'ya karşı değil geçmiş tecrübelerle yöneliktir. Trump yönetiminin sonradan vazgeçtiği Roman-

ya'daki Amerikan askerlerinin sayısını azaltma kararı, Avrupalı müttefikleri –Türkiye'nin otuz yıldır benimsediği çizgiye benzer biçimde– daha fazla otonomi arayışına yöneltmiştir.¹² Bu nedenle Türkiye hem ABD hem de Avrupa ülkeleriyle savunma üretimi ortaklıklarını çıkarlarına uygun olarak genişletebilecektir.

Türkiye Savunma Sanayiinin NATO'ya Katkısı

Türkiye; insansız hava sistemleri, elektronik harp teçhizatı, yeni hava savunma sistemleri, akıllı mühimmat ve deniz kuvvetleri platformları alanındaki üretim kapasitesiyle İttifak içinde en maliyet etkin endüstriyel birim olmaya devam etmektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye, endüstriyel ölçek ve uygun fiyat arasında köprü görevi gören bir aktör konumundadır. Türkiye'nin ürettiği platformlar, NATO'ya aşırı maliyet yükü oluşturmaksızın bölgesel gerginliklere daha hızlı yanıt verilebilmesini sağlayabilecektir.

Savunma Harcamaları

Türkiye, savunma harcamalarını yüzde 2'nin üzerinde tutmakta ve büyük ekipman alımıyla araştırma-geliştirme (Ar-Ge) yoğun üretime öncelik vermektedir. Stratejik gerekçesi ise endüstriyel bağımsızlığın uzun vadeli bağımlılığı azalttığı ve operasyonel esnekliği artırdığıdır. Bu bağlamda Türkiye, Çelik Kubbe hava savunma ağını, ALTAY tanklarını, taktik zırhlı araçları ve elektronik harp (*electronic warfare*, EW) varlıklarını envanterine dahil etmeye başlamıştır. F-35 ve F-16 gibi ek alımlar, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yeteneklerini

¹² ABD Savaş Bakanı Pete Hegseth, Amerikan askerlerini geri çekmemeyi ancak rotasyonları düzenlemeyi öngören güncellenmiş kararı açıklamıştır. Bkz. Diyar Gündoğan, "Pentagon Chief Says US Troops will Remain in Romania", Anadolu Ajansı, 7 Kasım 2025.

daha da artıracaktır. KAAN ve HÜRJET'in üretimi, Türkiye'nin çatışmalara hazırlık sürecini hızlandıracak ve İttifakı güçlendirecektir.

NATO Operasyonları ve Türkiye'nin Rolü

Türkiye, NATO misyonlarında ve deniz komuta görevlerinde aktif rolünü sürdürmüş ve İttifakın hızlı hareket operasyonları içinde taktiksel entegrasyonun iyileştirilmesini desteklemiştir. Türkiye, Kosova Gücü (Kosovo Force, KFOR) ve Irak'taki eğitim misyonlarına öncelikli katılımını sürdürmüş ve NATO'nun kolektif stratejik ikaz mimarisi için kritik öneme sahip sensör ve radar altyapısını muhafaza etmiştir.

2026 BEKLENTİLERİ

NATO, artan yapısal rekabet, eş zamanlı şoklar ve büyüyen küresel gerilimlerle karşı karşıya gelecektir. Bununla birlikte Hint-Pasifik bölgesindeki güvenlik rekabeti NATO'nun savunma planlamasında önemli bir faktör olabilir; ancak savunma planlaması için en önemli faktör Rusya kaynaklı olmaya devam edecektir. Bu bağlamda NATO'nun asker konuşlandırması ve hazırlık durumu Rusya'nın tehdit duruşuna göre artırılabilir. Doğal olarak barış çabaları başarılı olsa da NATO tetikte olma momentumunu kaybetmeyecektir.

Öte yandan ABD'nin İttifakın hedeflerine uyum sağlama ilgisizliği, Avrupa için zaten bir endişe kaynağı olmuştur. Bu nedenle Avrupa'nın savunma kapasitesinin geliştirilmesi, ABD'nin askeri varlıklarına olan bağımlılığını azaltmak için önemli bir tartışma konusu olmaya devam edecektir.

Türkiye, savunma, siyaset ve ekonomi alanlarındaki potansiyeli nedeniyle NATO ve AB'nin savunma dönüşümünde kilit bir aktör haline gelecektir. Avrupa, Türkiye'nin en çok katkı veren ülkelerden biri olacağı birleşik bir savunma yapısına ihtiyaç duymaktadır. Ukrayna'nın AB'ye olası katılımı, Türkiye'nin AB gündemini hızlandırabilir. Bu eğilim, AB ile birlikte NATO'nun dayanıklılığını da olumlu yönde etkileyecektir. ABD, Monroe Doktrini ve "Önce Amerika" ilkelerini desteklerken Türkiye'nin AB savunmasına ABD ile dengeli bir ilişki çerçevesinde katkı sunması mümkündür.

Türkiye, AB'nin savunma sistemine entegre olduğunda, Türkiye'nin savunma sanayii modeli AB ve İttifak için kapasite sunabilecektir. Türkiye'nin insansız sistemlerde seri üretim kapasitesi, NATO'nun endüstriyel ekosisteminin gidererek daha önemli bir parçası haline gelecektir. Türkiye modeli, Avrupa'nın kısa vadede erişemeyeceği bir hızda uygun fiyatlı sistemler sunduğundan, İttifak muhtemelen Türkiye ile yeni tedarik kanallarını tesis etmeye başlayacaktır. Ayrıca 2026 yılı muhtemelen ikili caydırıcılık modelini güçlendirecektir. Bu

kapsamda geleneksel NATO takviyelerinin konuşlandığı Baltık Cephesi ve Karadeniz bölgesi ön plana çıkacaktır.

Sonuç olarak Türkiye’de düzenlenecek 2026 NATO liderler zirvesi, mevcut yeteneklere ve İttifakın geleceğine daha fazla odaklanacaktır. ABD’nin İttifaka yönelik tutumu, Avrupa’daki NATO üyelerinin tehdit ve risklere karşı savunma önlemleri dalgasını ne düzeyde başlatabileceğini netleştirecektir. Bu anlamda böyle bir dönüşüm Türkiye’nin yeni savunma düzenlemelerine dahil edilip edilmeyeceğini belirleyecektir.

TABLO 1. NATO AÇISINDAN RİSKLER, FIRSATLAR VE TÜRKİYE

Konu	NATO	Türkiye	Olası Sonuç
Rusya ve Türkiye’nin Tutumları	İttifak Baltık ve Karadeniz eksenindeki konumunu güçlendiriyor.	Türkiye, Baltık ülkelerinin tutumunu destekliyor ancak Romanya ve Bulgaristan ile Karadeniz stratejisini ve kriz diplomasisini sürdürüyor.	Diplomatik müzakere mekanizmaları aracılığıyla entegre caydırıcılık sağlanabilir.
İttifakın Dayanıklılığı ve Türkiye’nin Katkısı	NATO’nun dayanıklılığı, büyük ölçekli endüstri, hızlı hazırlık ve uyum yeteneği gerektirir.	Türkiye, uygun fiyatlı savunma platformları sunmakta ve kriz diplomasisi için bir yol haritası çizmektedir.	Dayanıklılık, ABD’ye bağımlı olmaktan ziyade kendine yeterliliğe dayanır.
NATO-AB İlişkileri	AB, NATO’nun yerini almaya halen muktedir değildir.	Türkiye tamamlayıcılığı desteklemekte ancak kurumsal ikameyi desteklememektedir.	AB, Yunanistan ve GKRY’nin engellemelerine rağmen Avrupa’nın dayanıklılığını artırmak için Türkiye’yi savunma ekosistemine dahil edebilir.
ABD’ye Bağımlılık ve Alternatifler	ABD’nin üstünlüğü devam ediyor, ancak yük paylaşımı artıyor.	Türkiye, güç dengesini korumak için ABD ve NATO’ya bağlılığını sürdürmektedir.	Tek bir kaynağa bağımlılık riski en düşük düzeye indirilir.
Türk Savunma Sanayisinin NATO’ya Katkısı	NATO, kriz durumlarında uygun fiyatlı platformlara güveniyor.	Türkiye, müttefiklerine yüksek etkili, düşük maliyetli savunma sanayii ürünleri sunmaktadır.	Türkiye, önemli bir yetenek haline gelir ve müttefiklerle ortaklıklar kurar.
Savunma Harcamaları	NATO, savunma harcamalarının GSYH’nin yüzde 5’ini aşmasını bekliyor.	Türkiye yüzde 2’yi aşıyor, ancak ekonomik kısıtlar nedeniyle sınır yüzde 3 olabilir.	Maliyet etkinlik, Türkiye’nin yaklaşımının temelini oluşturmaktadır.
NATO Operasyonları ve Türkiye’nin Rolü	İttifak, güçlü bir operasyonel katkı bekliyor.	Türkiye, deniz ve kara alanlarında aktif bir tutum sergilemektedir.	Türkiye operasyonel etkinliği artırabilir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye'nin NATO ve AB'nin güvenlik yapısındaki rolünü, Tablo 1'de listelenen riskler ve fırsatlar açısından olasılık düzeylerine göre değerlendirmek faydalı olacaktır. Bu bağlamda, tabloda özetlenen riskler ve fırsatlar olasılık düzeylerine göre aşağıdaki senaryolar şeklinde gelişebilir:

- Yakın vadede Amerikan güvenlik garantilerine olan bağımlılıktan vazgeçmek mümkün görünmemektedir. AB'nin güvenlik ihtiyaçları açısından Türkiye'nin orta vadeli konumu önemli bir rol oynasa da uzun vadede NATO taahhütleri belirleyici bir çerçeve sunmaktadır.
- Türkiye'nin savunma harcamalarını yüzde 3 seviyesine çıkarmak için ekonomik kısıtlar bulunmaktadır. Ancak Türkiye'nin savunma bütçesi ve silahlanma programı orta vadede umut vericidir. Uzun vadede ise Türkiye'nin savunma politikası ve silahlanma programının NATO ve AB ile savunma ilişkilerinde hayati bir rol oynaması beklenmektedir.
- Türkiye'nin NATO dışındaki bir girişim yoluyla AB savunma çerçevesine entegrasyonu, Birlik bu aktörler üzerinde baskı kurmadıkça Yunanistan ve GKRY'nin muhalefeti nedeniyle olası görünmemektedir. Ancak böyle bir entegrasyon AB'nin güvenlik ve savunma gereksinimlerini artırabilir.

Türkiye'nin savunma ve askeri diplomasisi, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırı ve diğer zorluklara karşı geliştirilen iletişim çabalarını destekleyici bir rol üstlenebilir.

“

DIŞ POLİTİKA EKSENLERİ

TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ: Güvenlik, Diplomasi ve Bağlantısallığın Yeni Haritası

Tunç Demirtaş

06

2025'İN ÖZETİ

- 1 2003'te 5,4 milyar dolar olan Türkiye-Afrika ticareti, 2025'in ilk yarısında 35 milyar dolara ulaştı.
- 2 2025 itibarıyla 54 Afrika ülkesine uçuş gerçekleştiren Türk Hava Yolları (THY) Bingazi, Misrata, Mombasa ve Port Sudan gibi yeni destinasyonları ağına ekledi. Temmuz 2025 itibarıyla ise Afrika ile İstanbul arasında günlük yolcu sayısı 12 bine ulaştı.
- 3 Mısır ile ilişkiler çok sayıda üst düzey ziyaret ve 15 milyar dolarlık ticaret hedefinin de etkisiyle Ankara-Kahire ilişkilerinin 100. yılına denk gelen dönemde yeni bir seviyeye ulaştı.
- 4 2025'te Türkiye; Cezayir, Etiyopya, Mısır, Nijer, Somali ve Güney Afrika'ya ziyaretlerde bulunurken Afrika ülkelerinden ise Burkina Faso, Cezayir, Cibuti, Gabon, Gambiya, Güney Afrika, Kenya, Kongo, Mısır, Nijer, Somali ve Zimbabve Türkiye'yi ziyaret etti.
- 5 Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerini "el ele vererek, hayal bile edilemeyecek bir seviyeye" taşıdığını, bu ilişkilerin artık stratejik ortaklık düzeyinde olduğunu vurguladı.
- 6 Türkiye; Moritanya, Somali, Kongo Cumhuriyeti, Cibuti, Liberya, Gine ve Gana ile ulaştırma/bağlantısallık alanında 7 anlaşma; Cibuti ile 1 anlaşma, Libya ile 2 askeri anlaşma ve Senegal ile savunma, medya ve eğitim alanlarında 4 anlaşma imzaladı.

GİRİŞ

Son dönemde gözlenen eğilimlerle uyumlu biçimde 2025 yılı Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle ilişkilerinde niceliksel genişlemenin ötesine geçen, daha kurumsallaşmış ve stratejik bir ortaklığa doğru niteliksel bir derinleşmeye işaret etmiştir. Türkiye ekonomik angajman, siyasi diplomasi, güvenlik iş birliği, ulaştırma bağlantısallığı ve çok taraflı koordinasyonu bütüncül bir Afrika politikası çerçevesi içinde entegre ederek sahadaki konumunu pekiştirmiştir.

Ekonomik alanda artan ticaret hacimleri ve genişleyen hava ulaşım ağı, Afrika'nın Türkiye'nin ticari ve lojistik ağlarına daha güçlü biçimde eklenmesini sağlamış; ayrıca ulaştırma ve havacılık, sürdürülebilir angajmanın temel kolaylaştırıcıları olarak öne çıkmıştır. Siyasi ve diplomatik düzlemde ise özellikle Antalya Diplomasi Forumu gibi çok taraflı platformlar çerçevesinde gerçekleşen üst düzey temaslar, sembolik diplomasiden yapılandırılmış siyasi diyalog ve uzun vadeli iş birliğine geçişi ortaya koymuştur. Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine yükseltilmesi de bu dönüşümün somut bir göstergesi olmuştur.

Alt bölgesel düzeyde Somali ve Afrika Boynuzu ile derinleşen ilişkiler, Türkiye'nin güvenlik iş birliği, kurumsal kapasite inşası ile denizcilik ve ulaştırma yönetişimine verdiği önemi yansıtmıştır. Kıtasal ölçekte ise Afrika Birliği (AFB) ile bağlantılı süreçlere yönelik angajman, Türkiye'nin çok taraflılığa ve Afrika Ortaklığı Çerçevesi'ne olan bağlılığını pekiştirmiştir.

Bütün bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde 2025 yılı Türkiye-Afrika ilişkilerinin stratejik uyum, sektörel derinlik ve kurumsal süreklilik ekseninde olgunlaşan bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir.

ANA DİNAMİKLER

2025'te Türkiye-Afrika ilişkileri, yoğunlaşan diplomatik faaliyetler, derinleşen ekonomik angajman ve stratejik ortaklıkların genişlemesiyle karakterize edil-

miştir. Yaklaşık yirmi yıllık aktif açılım döneminin ardından Türkiye, Afrika'daki başlıca dış aktörlerden biri olarak konumunu pekiştirmiştir. Yıl boyunca bu ilişkilerin seyrini belirleyen birden fazla, birbiriyle bağlantılı dinamik öne çıkmıştır.

Genişleyen Ekonomik Ortaklık ve Ticaret Hacmi

Ekonomik iş birliği, Türkiye-Afrika ilişkilerinin temelini oluşturmaya devam etmiştir. Öngörüler, ticaret hacminin 2026'da 40 milyar doların üzerine çıkabileceğini ve önümüzdeki yıllarda 75 milyar dolara ulaşabileceğini göstermektedir. Bu çerçevede Kuzey Afrika'da Mısır, Cezayir, Libya ve Fas; Sahra Altı Afrika'da ise Nijerya, Güney Afrika, Senegal ve Gana öne çıkan önemli ortaklar arasında yer almaktadır. Haziran ayında İstanbul'da düzenlenen 5. Türkiye-Afrika İş ve Ekonomi Forumu (TABEF 2025), ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesine katkı sağlamıştır.¹

Bağlantısallık alanında da ilerleme kaydedilmiş olup Türk Hava Yolları (THY) Afrika uçuş ağını 59 noktaya genişleterek Bingazi, Misrata, Mombasa ve Port Sudan başta olmak üzere çeşitli destinasyonlara uçuşları yeniden başlatmıştır. Türkiye'nin yatırımları da derinleşmiştir. Türk şirketleri kıta genelindeki varlıklarını artırarak yaklaşık 10 milyar dolarlık yatırım gerçekleştirmiş, toplam değeri 97 milyar doları bulan 2 binden fazla projeyi tamamlamış ve yerel halk için 100 binden fazla istihdam oluşturmuştur.²

Türkiye ile Libya arasında Türk müteahhitlerin geçmiş alacaklarının tasfiyesine yönelik anlaşmaların yanı sıra ülkedeki yeni altyapı projelerine katılımını öngören düzenlemeler imzalanmıştır. Taraflar ayrıca mevcut ticaret hacminin artırılması konusunda mutabık kalmış; hidrokarbonlar, yenilenebilir enerji, madencilik, gümrük müşavirliği, bankacılık ve sağlık alanlarını gelecekteki iş birliğinin öncelikli başlıkları olarak belirlemiştir. İkili ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi kapsamında Türkiye-Libya Yatırım ve İş Forumu'nun kurulması kararlaştırılmıştır. 22. Türkiye-Libya Karma Ekonomik Komisyonu (KİK) toplantısı ise Aralık 2025'te Trablus'ta yapılmıştır.³

Güçlenen Diplomatik Angajman

2025'te Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle yürüttüğü diplomatik angajman belirgin biçimde yoğunlaşmıştır. Özellikle Mısır ile ilişkiler niteliksel olarak yeni bir düzeye taşınmıştır. Daha önce başlatılan normalleşme sürecinin üzerine

1 "Istanbul Hosts Türkiye-Africa Business and Economic Forum 2025", TRT Afrika, 16 Ekim 2025.

2 "Türkiye-Africa Ties Advancing to 'Unimaginable Levels': Erdoğan", *Daily Sabah*, 17 Ekim 2025.

3 Mücahithan Avcıoğlu, "Türkiye Inks 2 New Deals with Libya on Contracting, New-Era Projects", *Anadolu Ajansı*, 17 Ekim 2025.

inşa edilen bu süreçte, yıl boyunca gerçekleştirilen üst düzey temaslar ikili ilişkilerde stratejik bir yeniden ayarlamaya işaret etmiştir. Mısır ile ilişkilerin bu seviyeye yükseltilmesi, Türkiye'nin Afrika politikasını kilit bölgesel aktörlere dayandırma niyetini ortaya koyarken ekonomik karşılıklı bağımlılığın ve siyasi koordinasyonun güçlendirilmesini hedeflemiştir.

İkili ticaret hacminin 15 milyar dolara çıkarılması yönündeki ortak hedef, ekonomik diplomasinin merkezi konumunu teyit ederken⁴ Sudan'daki insani durum gibi bölgesel krizlere ilişkin sürdürülen diyalog, bölgesel istikrar ve kriz yönetimi konularında artan bir yakınlaşmaya işaret etmiştir. Türkiye-Mısır ilişkilerininin 100. yıl dönümünün idrak edildiği bu süreçte gerçekleştirilen temaslar, normalleşmeden stratejik ortaklığa geçişi somutlaştırmıştır. Ayrıca Mısır'ın, Türkiye'nin daha geniş Afrika ve Ortadoğu angajmanında kilit bir ortak olarak konumunu pekiştirmiştir.⁵

Diplomatik açılım Güney Afrika'ya da uzanmış olup Güney Afrika Cumhurbaşkanı Yardımcısı Shipokosa Paulus Mashatile, 16 Ekim 2025'te düzenlenen TABEF zirvesi kapsamında Güney Afrika heyetine başkanlık etmiştir. Zirve sonucunda Ortak Ekonomik ve Ticaret Komisyonunun kurulmasına yönelik anlaşmalar ile yükseköğretim alanında iş birliği düzenlemeleri gibi önemli mutabakatlar sağlanmıştır.⁶

Ulaştırma, Bağlantısallık ve Altyapı İş Birliği

Türkiye, Afrika'nın bağlantısallık ve ulaştırma alanındaki kalkınmasında önemli bir ortak olarak konumlanmıştır. İstanbul'da 27-29 Haziran 2025 arasında düzenlenen Küresel Ulaştırma Bağlantısallığı Forumu kapsamında gerçekleştirilen 24 panelden biri olan "Afrika'nın Bağlantısallık Potansiyelinin Açığa Çıkarılması"⁷ özellikle Afrika'daki ulaştırma koridorlarına odaklanmıştır.

Forum süresince Türkiye; Moritanya, Somali, Kongo Cumhuriyeti, Cibuti, Liberya, Gine ve Gana ile mutabakat zabitleri (MoU) imzalamıştır. Bu anlaşmalar, Afrika ülkelerinin Türkiye'nin Kalkınma Koridoru ve Orta Koridor

⁴ "President el-Sisi Meets Turkish Minister of Foreign Affairs", Mısır Arap Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 9 Ağustos 2025, <https://www.presidency.eg/en/الأخبار/أخبار-رئاسية-قسم/news982025>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

⁵ Gökhan Çeliker ve Mehmet Şah Yılmaz, "Türkiye ve Mısır Dışişleri Bakanları Ortak Bildirisi Açıklandı", Anadolu Ajansı, 13 Kasım 2025.

⁶ "Deputy President Mashatile Leads the South African Delegation on the Second Day of the Working Visit to Türkiye", DIRCO, 17 Ekim 2025, <https://dirco.gov.za/deputy-president-mashatile-leadsthe-south-african-delegation-on-the-second-day-of-the-working-visit-to-turkiye>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

⁷ "Agenda", Global Transport Connectivity Forum, https://www.gtcf-istanbul.org/agenda?utm_source, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

vizyonuna entegre edilmesini hedeflemiş olup Afrika'nın Türkiye üzerinden Avrupa ve Asya ile bağlantılarının güçlendirilmesini amaçlamıştır.

Bu çerçevede Orta Koridor, Türkiye'nin Afrika, Avrupa ve Asya arasında bir bağlantısallık merkezi olarak stratejik rolünü pekiştirmesi bakımından özel bir önem taşımaktadır.⁸ Söz konusu hat, Afrikalı ortaklara ticaret ve ulaştırma alan

ında çeşitlendirilmiş, dayanıklı ve siyasi kısıtları görece daha düşük güzergahlar sunmaktadır.

Türkiye, çok taraflı diplomasiyi sürdürerek AfB ile bağlantılı tartışmalara ve sivil toplum forumlarına ev sahipliği yapmaya devam etmiştir. AfB nezdinde gözlemci ülke statüsüne sahip olan Türkiye, girişimlerini Afrika Ortaklığı Çerçevesi kapsamında kıtasal önceliklerle uyumlu hale getirmeyi hedeflemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan da Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerini ileri bir aşamaya taşıdığını vurgulamıştır.⁹

Genişleyen Güvenlik ve Savunma İş Birliği

Türkiye'nin güvenlik ve savunma alanındaki ortaklıkları da kayda değer biçimde ilerlemiştir. Temmuz 2025'te Türkiye ile Cibuti, İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Savunma Sanayii Fuarı (IDEF 2025) kapsamında bir askeri iş birliği an-

laşması imzalamıştır.¹⁰ Ağustos 2025'te ise Türkiye ile Senegal arasında savunma, medya ve eğitim alanlarını kapsayan dört ayrı anlaşma akdedilmiştir.¹¹

Türkiye, Sahel bölgesindeki iş birliğini de artırmıştır. Mali'de düzenlenen ve ülkenin ilk küresel savunma fuarı olma özelliğini taşıyan BAMEX 2025'te Türkiye öne çıkan katılımcılar arasında yer almıştır.¹² Türkiye'nin Sahel'e yönelik angajmanı, jeopolitik ve güvenlik açısından yeniden şekillenen bu

Köklü ilişkilere sahip olduğumuz Afrika'yı uzak bir coğrafya değil ortak kaderimizin bir parçası olarak görüyoruz. Bu yaklaşım, Türkiye'nin kıtaya kurduğu ilişkiyi sadece diplomatik, stratejik ortaklık değil, vicdani ve insani bir bağ haline getiriyor.

İletişim Başkanı Burhanettin Duran

17 Ekim 2025

8 Serhat Tutak ve Emir Yıldırım, "Türkiye to Connect Africa to Global Trade Corridors through New Pacts", Anadolu Ajansı, 30 Haziran 2025.

9 Nuri Aden, "Türkiye and Africa will Continue Walking toward a Common Future: President Erdoğan", TRT Africa, 17 Ekim 2025.

10 Koray Tasdemir ve Gokhan Ergocun, "Türkiye, Djibouti Sign Military Cooperation Agreement", Anadolu Ajansı, 23 Temmuz 2025.

11 Ozcan Yildirim ve Asiye Latife Yılmaz, "Türkiye, Senegal Sign 4 Agreements in Fields of Defense, Media, Education", Anadolu Ajansı, 7 Ağustos 2025.

12 Chinedu Okafor, "Mali Leans on Turkey at Its First-Ever Defense Expo after Rejecting Western Military Assistance", Business Insider Africa, 12 Kasım 2025.

bölgede kendisini bir güvenlik ve savunma ortağı olarak konumlandırma yönünde stratejik bir çabayı yansıtmaktadır. Savunma sanayii iş birliğinden yararlanan Türkiye, Sahel ülkelerinin çeşitlendirilmiş ortaklık arayışlarına cevap vermeyi hedeflerken, güvenlik desteğini sanayi kapasite inşası ve uzun vadeli iş birliği çerçeveleriyle birlikte sunmaktadır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin Sahel'in dönüşen güvenlik mimarisi içindeki artan rolünü pekiştirmekte ve savunma diplomasisini bölgesel angajmanın etkin bir aracı olarak kullandığını ortaya koymaktadır.

2026 BEKLENTİLERİ

Türkiye-Afrika ilişkileri, kıta genelinde bölgeye özgü dinamikler tarafından şekillendirilmektedir. Kuzey Afrika ticaret, enerji ve siyasi koordinasyon açısından kritik önemini korurken Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu güvenlik, deniz bağlantısallığı ve ara buluculuk girişimleri bakımından öne çıkmaktadır. Sahel bölgesi, savunma ve altyapı iş birliği açısından fırsatlar sunmakla birlikte istikrarsızlıktan kaynaklanan ciddi riskleri de barındırmaktadır. Batı, Orta ve Güney Afrika ise tarım, enerji ve teknoloji alanlarında artan bir potansiyel sunmaktadır. Ancak bu potansiyel siyasi ve güvenlik zorluklarıyla sınırlanmaktadır.

2026'ya bakıldığında Türkiye-Afrika ilişkilerinin birçok sektörde daha da derinleşmesi beklenmektedir. Ekonomik açıdan taraflar, 2025'te kazanılan ivmeyi sürdürmeyi hedeflemekte ve Türk yetkililer yıl sonuna kadar ticaret hacmini 40 milyar dolara çıkarmayı amaçlamaktadır.¹³ 2026'da düzenlenmesi planlanan 4. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi gibi toplantıların altyapı, teknoloji ve yeşil enerji başlıklarına odaklanması beklenmektedir. Somali limanlarına yönelik Türk yatırımları da dahil olmak üzere yeni ekonomik koridorların ortaya çıkması, denize kıyısı olmayan Doğu Afrika ülkeleri için alternatif ticaret güzergahları oluşturabilir.

Ticaret ve savunmanın yanı sıra Türkiye, yenilenebilir enerji, iklim uyumu, sağlık ve eğitim alanlarında da iş birliğini genişletmeyi planlamaktadır. Bu çerçevede, Kuzey Afrika'da güneş veya rüzgar enerjisi projelerinin finansmanı ile Sahra Altı Afrika ülkelerinde hastane ya da okul inşasını içerebilecek, ihtiyaç temelli bir yaklaşım benimsenmesi öngörülmektedir.

COP 31'in 9-20 Kasım 2026 arasında Antalya'da düzenlenecek olması, Türkiye'nin Afrika'daki stratejik konumunu ve küresel iklim diplomasisindeki rolünü daha da güçlendirmektedir. Uluslararası liderleri, politika yapıcıları

13 Yunus Türk ve Fahri Aksüt, "Türkiye ile Afrika Arasında 2028'de 50 Milyar Dolarlık Ticaret Hacmi Hedefleniyor", Anadolu Ajansı, 17 Ekim 2025.

ve yatırımcıları bir araya getirecek olan konferans, Ankara'ya iklimle bağlantılı girişimleri öne çıkarma, yenilenebilir enerji projelerini sergileme ve iklim değişikliğine karşı kırılgan Afrikalı ülkelerle ortaklıkları derinleştirme imkânı sunacaktır. İklim liderliğini devam eden kalkınma projeleriyle birleştiren Türkiye, özellikle enerji ve altyapı ihtiyaçlarının en yoğun olduğu Kuzey ve Doğu Afrika'da sürdürülebilir büyüme için güvenilir bir ortak olarak imajını güçlendirebilir.

TABLO 1. TÜRKİYE-AFRIKA İLİŞKİLERİ (2026)

Bölge	Projeksiyonlar	Riskler	Fırsatlar
Kuzey Afrika	Türkiye-Mısır ticaret hacminin 15 milyar doları aşması; Fas, Libya ve Cezayir ile ticaret hacimlerinde artış; Doğu Akdeniz ve Libya'da yeni enerji projeleri	Libya'daki siyasi oynaklık; Akdeniz'deki güçlerle artan rekabet	Yenilenebilir enerjide (güneş/rüzgar) liderlik; Kuzey Afrika'yı Türkiye ve Avrupa'ya bağlayan lojistik merkezler
Doğu Afrika	Türkiye-Somali ticaretinin artması; Warsheikh ve Mogadişu gibi limanlarda genişleyen liman geliştirme projeleri ile uzay limanı girişimleri; Türkiye'nin Afrika Boynuzu'ndaki ihtilaflarda (Somali, Somaliland, Kızıldeniz güvenliği, Sudan krizi) ara buluculuk rolü	DEAŞ'ın artan varlığı ve Husilerin istikrarsızlaştırıcı etkileri; bölgesel çatışmalar	Somali limanları üzerinden yeni enerji ve ulaştırma koridorları; Türkiye'nin bölgesel barış süreçlerindeki rolü
Sahel	Nijer, Mali ve Burkina Faso ile ilişkilerin derinleşmesi; daha fazla savunma anlaşması, yol ve okul gibi altyapı projeleri	Devam eden isyanlar, yönetim istikrarsızlığı ve iklim krizleri	Sahel'de güvenlik iş birliğinde liderlik; altyapı finansmanı
Batı Afrika	Tarım, teknoloji ve eğitim alanlarında genişleyen iş birliği; petrol, doğal gaz ve inşaat yatırımları	Siyasi istikrarsızlık (seçimler, askeri müdahaleler) ve bölgesel istikrarsızlık	Savunma ihracatında büyüme (İHA'lar, kara araçları); tarım teknolojileri ve akıllı tarım girişimlerinde liderlik
Orta Afrika	Kamerun, Ruanda ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi ülkelerle ortak savunma ve enerji projeleri; TİKA öncülüğünde yürütülen kalkınma programları	Doğu Kongo'daki istikrarsızlık başta olmak üzere güvenlik sorunları; Çin projeleriyle artan rekabet	Kaynak temelli altyapı projeleri (hidroelektrik, madencilik); Kongo Havzası'nda yenilenebilir enerji ve sanayi bölgeleri
Güney Afrika	Eğitim, sağlık, turizm ve bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) alanlarında yeni ortaklıklar; Güney Afrika ile yürütülen iş birlikleri gibi örnekler	Bölgesel kaynaklar üzerindeki jeopolitik rekabet (ABD-Çin); bürokratik engeller	Yüksek teknoloji sanayii alanında iş birliği

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Güvenlik sorunları, Türkiye-Afrika ilişkilerini şekillendirmeye devam edecektir. Doğu Afrika ve Sahel'de DEAŞ ve El-Kaide bağlantılı grupların genişleme-

si ile Kızıldeniz çevresinde İran/Husi etkisinin artması, Türkiye'nin savunma desteğini sürdürmesini gerekli kılmaktadır. Aden Körfezi'ndeki görev grupları dahil olmak üzere Türk deniz unsurlarının konuşlandırılması ile Kızıldeniz ve Aden Körfezi'nde Afrikalı bölgesel deniz ve deniz güvenliği güçleriyle yürütülen ortak tatbikatların devam etmesi beklenmektedir.

Bu süreçte diğer küresel aktörlerle rekabet de yoğunlaşacaktır. Sahel'de Fransız etkisinin yeniden canlanma ihtimali bulursa da ABD ve Çin'in madencilik, altyapı ve iklim projelerine yönelik stratejik girişimlerinin rekabeti daha da artırması muhtemeldir. Türkiye'nin ise esnek diplomasisi ve üçüncü yol kalkınma modeli üzerinden kendisini güvenilir bir alternatif ortak olarak konumlandırması beklenmektedir.

Bölgesel düzeyde Türkiye'nin Afrika genelindeki angajmanı hem fırsatlar hem de riskler barındırmaya devam edecektir. Kuzey Afrika'da süregelen siyasi istikrarsızlığa rağmen, Mısır ile ticaret hacmi 15 milyar doların üzerine çıkabilir. Ayrıca Doğu Akdeniz ve Libya'da yeni enerji projeleri gündeme gelebilir. Doğu Afrika'da Türkiye-Somali ticaretinin artması, liman geliştirme projelerinin genişlemesi ve Sudan ile Afrika Boynuzu'ndaki ihtilaflarda ara buluculuk faaliyetleri önemli fırsatlar sunarken DEAŞ'ın artan varlığı ve Husi kaynaklı istikrarsızlık risk unsurları olmaya devam etmektedir.

Sahel'de Nijer, Mali ve Burkina Faso ile derinleşen ilişkiler, altyapı projeleri ve savunma iş birliği, isyanlar ve yönetim istikrarsızlığından kaynaklanan zorluklarla karşı karşıyadır. Batı Afrika tarım, teknoloji ve enerji yatırımları açısından umut vadederken, siyasi istikrarsızlık bu potansiyeli sınırlamaktadır. Orta Afrika'da ortak savunma ve enerji projeleri, sanayi bölgeleri ve yenilenebilir enerji girişimleri Türkiye'nin etkisini artırabilirken, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusu gibi bölgelerde güvenlik riskleri sürmektedir. Son olarak Güney Afrika, eğitim, sağlık, turizm, bilgi ve iletişim teknolojileri alanlarında ortaklıklar sunarken, jeopolitik rekabetler ve bürokratik engeller potansiyel zorluklar olarak öne çıkmaktadır.

Özetle, 2026'da Türkiye-Afrika ilişkileri önceki yıllarda atılan temeller üzerinde yükselmeye devam edecektir. Artan ticaret ve yatırımlar, sürdürülebilir altyapı ve yeşil enerji projeleri, devam eden savunma ve güvenlik iş birliği ile üst düzey diplomasi bu sürecin ana unsurları olacaktır. COP31'e ev sahipliği yapılması, Türkiye'nin küresel görünürlüğünü daha da artıracak ve iklim diplomasisini Afrika odaklı kalkınma stratejileriyle uyumlaştırmak için önemli bir platform sağlayacaktır. 4. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi, yeni ekonomik koridorlar ve iklim girişimleri gibi kritik dönüm noktaları, hızla büyüyen bu stratejik ortaklığın seyrini belirleyecektir.

TABLO 2. 2026'DA AFRİKA'DAKİ RİSK VE FIRSAT ALANLARINA İLİŞKİN GENEL GÖRÜNÜM

Kategori	Riskler	Fırsatlar
Güvenlik ve Jeopolitik	<ul style="list-style-type: none"> Görece sükunet döneminin sona ermesi: Sahel, Somali, Libya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde tırmanan çatışmalar DEAŞ, El-Kaide ve bağlantılı grupların yeniden güç kazanması Husi-İran faaliyetleri nedeniyle Kızıldeniz/ Babülmendep hattında artan istikrarsızlık Sudan'daki iç savaşın derinleşerek bölgesel kırılma potansiyeli artırması Sahel'de askeri cuntalar ile sivil aktörler arasındaki gerilimlerin devam etmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye'nin "üçüncü yol diplomasisi" ve ara buluculuk girişimleri için genişleyen alan: ortak askeri eğitim, terörle mücadele ve deniz güvenliği iş birliği imkanları Afrika ülkelerinin güvenlik ortaklıklarını çeşitlendirmesi: Türkiye için yeni açılımlar oluşturulması AfB ve bölgesel örgütlerle çok katmanlı bir güvenlik mimarisi oluşturma potansiyeli
Ekonomi, Ticaret ve Yatırım	<ul style="list-style-type: none"> Küresel ekonomik yavaşlama ve artan finansman maliyetleri Birçok Afrika ülkesinde yüksek borçluluk seviyeleri Siyasi istikrarsızlığın yatırımcılar için riskleri artırması Kritik madenler üzerinde ABD-Çin rekabetinin yoğunlaşması 	<ul style="list-style-type: none"> 2025 itibarıyla 35 milyar dolara ulaşan ticaret hacminin 2026'da 40 milyar dolara aşma potansiyeli Enerji, sağlık, inşaat, BİT, lojistik ve madencilik alanlarında artan Türk yatırımları TABEF 2025 ve 2026 Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nin yeni iş platformları oluşturması Türk bankaları ve fintech şirketlerinin Afrika pazarlarına girişine yönelik artan potansiyel
Taşımacılık, Lojistik ve Bağlantisallık	<ul style="list-style-type: none"> Kitasal koridorlar boyunca güvenlik riskleri: Sahel geçiş hatları ve Kızıldeniz deniz yolu Limanlar, demir yolları ve iç bölge lojistiğinde altyapı açıkları Siyasi belirsizliğin uzun vadeli bağlantisallık projelerini yavaşlatması 	<ul style="list-style-type: none"> Afrika'yı, Orta Koridor ve Kalkınma Koridoru vizyonlarına entegre etmeye yönelik Türkiye stratejisi THY'nin genişleyen ağı: 37 ülkede 59 destinasyon Moritanya, Somali, Kongo, Cibuti, Liberya, Gine ve Gana ile imzalanan yedi yeni bağlantisallık mutabakatı Bölgesel lojistik merkezler için fırsatlar: Cibuti, Somali ve Mombasa
Diplomasi ve Dış Politika	<ul style="list-style-type: none"> Artan güç rekabeti (ABD, Çin, Rusya, Fransa, BAE): Afrika ülkeleri üzerinde artan baskı AfB içindeki kurumsal ve siyasi bölünmeler Kırılgan siyasi geçiş süreçleri ve dalgalı seçim döngüleri 	<ul style="list-style-type: none"> Antalya Diplomasi Forumu ve 2026 Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nin Türkiye'nin çok taraflı diplomasisini güçlendirmesi AfB nezdindeki gözlemci statüsünün kıta genelinde politika uyumu sağlaması Kurumsallaşmış "stratejik ortaklık" çerçevelerinin giderek güç kazanması Afrika Boynuzu ve Sudan odaklı ara buluculuklarda Türkiye'ye yönelik artan diplomatik talep

Enerji, İklim ve Yeşil Dönüşüm	<ul style="list-style-type: none"> • Artan iklim kırılganlığı: kuraklıklar, seller ve kıyı erozyonu • Yenilenebilir enerji ve uyum projeleri için finansman açıkları • Hidrokarbon havzalarında süregelen jeopolitik riskler: Libya ve Somali havzaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'nin COP31'e ev sahipliği yapması: Afrika'nın iklim öncelikleri için yüksek görünürlük ve iş birliği platformu • Afrika genelinde Türk güneş ve rüzgar enerjisi yatırımları için artan fırsatlar • Kuzey Afrika ile enerji entegrasyonu potansiyeli: yenilenebilir enerji ve doğal gaz • Yeni iklim diplomasisi ortaklıkları: kentsel dayanıklılık, su yönetimi ve gıda güvenliği
Teknoloji, Dijitalleşme ve Eğitim	<ul style="list-style-type: none"> • Zayıf dijital altyapı ve yüksek internet maliyetleri • Eğitime erişimde eşitsizlik ve sınırlı teknik kapasite • Kıta genelinde artan siber tehditler 	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'nin dijital kamu hizmetleri, eğitim ve sağlık teknolojileri alanlarında yükselen profili • Genişleyen burslar, eğitim programları ve kurumsal ortaklıklar: YTB, Maarif Vakfı, TİKA, TÜBİTAK • Geniş genç nüfusun uzun vadeli beşeri sermaye ortaklıkları için sunduğu imkanlar
Sosyal ve İnsani Görünüm	<ul style="list-style-type: none"> • Çatışmalar ve çevresel şoklar nedeniyle artan yerinden edilme: Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Sahel • Kırılgan bölgelerde gıda güvensizliği • Hassas kamu sağlık sistemleri ve salgın hastalık riski 	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'nin insani diplomasisi (TİKA, AFAD, Türk Kızılay) sayesinde genişleyen iş birliği alanı • Hastaneler, okullar, sosyal programlar ve kapasite geliştirme girişimlerine yönelik yüksek talep • İnsan odaklı dış politikanın Türkiye'nin Afrika'daki güvenilirliğini ve itibarını güçlendirmesi

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

TÜRKİYE'NİN ASYA-PASİFİK VE GÜNEY ASYA İLİŞKİLERİ: Angajmanı Derinleştirme ve Genişletmeye Yönelik Stratejik Görünüm

Mehmet Salah Devrim

07

2025'İN ÖZETİ

- 1 Türkiye'nin savunma sanayii ihracatı; Endonezya, Bangladeş, Filipinler, Kazakistan, Maldivler ve Malezya dahil olmak üzere Güney ve Güneydoğu Asya genelinde belirgin biçimde artış göstermiştir.
- 2 Şubat 2025'te Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Asya ziyaretiyle başlayan süreçte Türkiye, kritik diplomatik temaslara ev sahipliği yapmış; ŞİÖ ve TDT üzerinden yürütülen diyalog kanallarını derinleştirmiştir.
- 3 Orta Koridor, transit taşımacılık hacminde rekor seviyelere ulaşmıştır.
- 4 Özellikle Hindistan-Pakistan ile Afganistan-Pakistan hatlarındaki bölgesel dalgalanmalar, Ankara'nın ara buluculuk rolünü sınavan başlıca güvenlik testleri arasında yer almıştır.
- 5 Endonezya, Malezya ve Pakistan ile ikili ilişkiler savunma ve ticaret anlaşmaları üzerinden güçlenirken; Hindistan ile ilişkiler, bölgesel gerilimler nedeniyle temkinli ve sınırlı bir seyir izlemiştir. Bu süreçte Ankara'nın ara buluculuk rolü, farklı stratejik kırılma noktalarında sınanmıştır.

GİRİŞ

Türkiye'nin 2025 Asya politikası, sonuç odaklı ekonomik yaklaşımı Doğu ve Batı ile ilişkileri dengeleme hedefiyle birleştirerek çok boyutlu ve bölgesel olarak farklılaşmış bir çerçeve kazanmıştır. Küresel düzenin giderek Asya eksenine kaydığı bir konjonktürde Ankara; Güney, Güneydoğu, Doğu ve Orta Asya'da diplomatik, ekonomik ve savunma alanlarındaki varlığını konsolide etmeyi ve uygun koşullar altında artırmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda "Yeniden Asya" girişimi, ticaret diplomasisi, savunma ve stratejik iş birliği boyutlarını kapsayan bütüncül bir modele dönüşerek olgunlaşmıştır.

2025'te Türkiye'nin Asya politikasının temel sınaması ve ayırt edici niteliği, bölgenin dalgalı jeopolitik akışları içinde ulusal önceliklerini koruyarak etkin bir manevra kabiliyeti sergileyebilmesi olmuştur. ABD-Çin rekabetinin derinleştiği ve yerel istikrarsızlıkların belirleyici olduğu bir jeopolitik ortam hem bölge içi hem de bölge dışı aktörler açısından esnek ve uyarlanabilir politika setlerini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'nin Asya politikaları, herhangi bir blokla tam uyum üzerinden tanımlanmaktan ziyade Doğu ile Batı arasındaki ilişkilerde denge kurma arayışıyla şekillenmiştir.

ANA DİNAMİKLER

Türkiye'nin 2025 yılı Asya angajmanı; savunma iş birliği, ekonomik çeşitlendirme ve teknolojik karşılıklı bağımlılık eksenlerinde şekillenmiştir. Ankara, giderek daha belirgin biçimde pasif bir ticaret katılımcısı olmaktan çıkarak; savunma iş birliği ortağı, teknoloji ortağı ve bağlantısallık aktörü olarak konumlanmıştır. Türkiye'nin yaklaşımı, dört coğrafi bölgeye yayılan bölgesel olarak farklılaştırılmış bir çerçeveye dayanmaktadır: Orta Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya ve Doğu Asya. Her bir alt bölge, Türkiye açısından farklı fırsatlar ve kısıtlar üretmiştir.

Eş zamanlı olarak 2025'te Asya'da, kıtanın jeopolitik mimarisini yeniden tanımlayan ve birbirini besleyen dört temel dinamik belirleyici hale gelmiştir.

Büyük güç rekabeti, çok kutuplu hizalanmalar, tekrar eden gerilim hatları ve iç siyasal/toplumsal dalgalanmalar, Türkiye’nin stratejisini kalibre ettiği yapısal bağlamı oluşturmuştur. Aşağıdaki alt başlıklar Asya’daki hakim dinamikleri, Türkiye’nin giderek daha fazla “sahaya yerleşen” bölge dışı bir aktör olarak dönüşen rolüyle birlikte ele almakta ve bu dönüşümün politika sonuçlarını bütünlük bir çerçevede analiz etmektedir.

Asya Kıtası’nın değişen ve dönüşen çehresini yakından takip ediyoruz. İkili iş birliği mekanizmalarımızın yanı sıra ASEAN, CICA ve Şanghay İşbirliği Teşkilatı gibi platformlarla iş birliğimizi güçlendiriyoruz. Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizi karşılıklı saygı ve ortak fayda ilkeleri temelinde sürdürmekteyiz.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan

18 Kasım 2025

ABD-Çin Rekabeti: Parçalanmış Ticaret, Teknoloji ve Güvenlik Mimarileri

ABD ile Çin arasındaki giderek sertleşen rekabet, Asya’nın güvenlik, ekonomik ve teknolojik ekosisteminde parçalanmayı derinleştirmeyi sürdürmüştür. Trump yönetimi döneminde yeniden ivme kazanan tarife gerilimleri ve genişleyen ihracat kontrolleri, özellikle yarı iletken sektöründe olmak üzere bölge genelindeki tedarik zincirlerinde belirgin kırılmalara sebep olmuştur. Savunma rekabeti, Güney Çin Denizi’nde daha da keskinleşmiş; deniz unsurlarına dayalı güç gösterileri ile stratejik sinyal üretimi, birçok Asya ülkesi açısından rutin bir uygulama haline gelmiştir.

Yeni ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi, Birinci Ada Zinciri’nin savunulmasını öncelikli bir hedef olarak öne çıkarmakta; Birinci Ada Zinciri’nin parçası olan müttefiklerin –özellikle Japonya ve Güney Kore’nin– ABD askeri varlığına liman ve tesislere erişim bakımından daha

geniş imkanlar sağlaması, savunma harcamalarını artırması ve caydırıcılık kapasitesini güçlendirmesi gerektiğini vurgulamaktadır.¹ Bu çerçevede Japonya, Güney Çin Denizi’ndeki gelişmelerden doğrudan etkilenen başlıca aktörlerden biri olarak öne çıkmıştır. Yeni Başbakan Sanae Takaichi, savunma harcamalarına ilişkin önceki taahhütleri pekiştirmiş; Tayvan meselesi ve nükleer yayılma (*nuclear proliferation*) tartışmaları bağlamında daha iddialı ve dikkat çekici açıklamalarla Tokyo’nun güvenlik söylemini sertleştiren bir çizgi izlemiştir.²

1 “National Security Strategy of the United States of America”, Beyaz Saray, (Kasım 2025), <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

2 Jianlu Bi, “Takaichi’s Taiwan Stance a Threat to Post-War Order”, FPIF, 20 Kasım 2025, <https://fpif.org/takaichis-taiwan-stance-a-threat-to-post-war-order/>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

Güney Çin Denizi'nde tekrar eden karşılaşmalar yaşanırken altyapı ve bağlantısallık koridorları giderek daha belirgin biçimde jeopolitik rekabet sahası haline gelmiştir. Bağlantısallık alanında yarışan vizyonlar –Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative, BRI), ABD destekli Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi (Indo-Pacific Economic Framework, IPEF) ve Hindistan öncülüğündeki Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Koridoru (India-Middle East-Europe Economic Corridor, IMEC)– bölgesel düzenin üçlü ayrışma (*trifurcation*) eğilimini pekiştirmiştir. Ticari rekabet, teknoloji alanına da taşınmıştır: Washington, yarı iletkenler ve yapay zeka bağlantılı alanlarda ihracat kontrollerini sıkılaştırırken Pekin, kritik altyapı ve tedarik zincirlerinden ABD menşeli bileşenleri ve şirketleri tasfiye etme yönündeki adımlarını hızlandırmıştır.³

İmkan ve koşullar elverdiği ölçüde Türkiye, bu rekabet ortamında dengeleyici bir aktör olarak konumlanmaya çalışmış; Washington, Pekin, Moskova veya Yeni Delhi'ye güçlü biçimde angaje olmak istemeyen taraflar açısından alternatif savunma tedarik kaynakları sunabilmiştir. Ankara, net bir şekilde herhangi bir tarafın yanında ya da karşısında hizalanmaktan kaçınarak hem Pekin hem de Washington ile iş birliğini sürdürmüştür.

Türkiye'nin NATO içindeki güçlü konumu –İttifakın ikinci büyük silahlı kuvvetine sahip bir müttefik olarak– göz ardı edilemez; bununla birlikte Türkiye'nin stratejik özerklik yaklaşımı, Asya ülkeleriyle ilişkilerinin temel referans çerçevelerinden birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda Türkiye, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)⁴ ve BRICS ile kurumsal angajmanını geliştirme yönündeki adımlarını sürdürmüştür.⁵

Türkiye, Kuzey Rotası'na alternatif bir hat olarak Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergahı'nı –daha yaygın bilinen adıyla Orta Koridor– önceliklendirmeyi sürdürmüştür. Orta Koridor üzerindeki taşımacılık hacmi, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin başlamasından bu yana istikrarlı biçimde artış eğilimi göstermektedir. Orta Koridor'da taşımacılık hacmi 2021'de 586 bin ton düzeyindeyken 2024 itibarıyla 3 milyon 332 bin tona yükselmiştir.⁶ Temmuz 2025'te Pekin'in Fangshan bölgesinden Avrupa'ya taşımacılığa başlayan ilk trenin varış süresini 20 günden 15 güne düşürmesi,

3 “Exclusive: China Bans Foreign AI Chips from State-funded Data Centres, Sources Say”, Reuters, 11 Mayıs 2025.

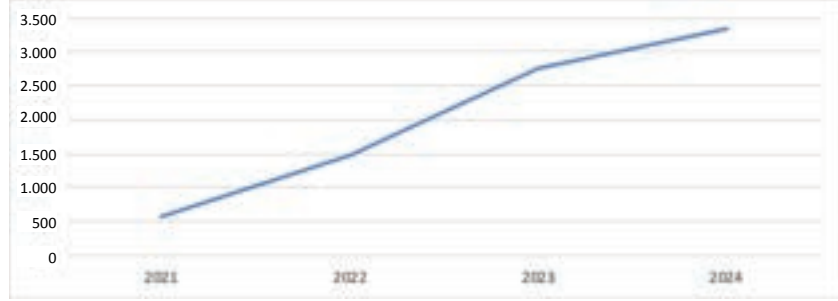
4 “Erdoğan: Türkiye Aims to Become Member of SCO”, T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 12 Temmuz 2024, https://www.iletisim.gov.tr/english/dis_basinda_turkiye/detay/erdogan-turkiye-aims-to-become-member-of-sco, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

5 Ragıp Soylu, “Turkey's Brics Membership Hopes are Dashed for Now”, Middle East Eye, 7 Temmuz 2025.

6 “Trans-Caspian International Transport Route”, Middle Corridor, <https://middlecorridor.com/en>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

hattın zaman ve verimlilik açısından potansiyelini ortaya koyan önemli bir gösterge olmuştur.⁷

Grafik 1. Orta Koridor Üzerinden Gerçekleştirilen Taşımacılık Hacmi (2021-2024, Bin Ton)

Kaynak: "Trans-Caspian International Transport Route".

Türkiye'nin askeri ürün ve savunma sanayii ihracatı, yalnızca maliyet-fayda dengesini gözeten aktörler için değil aynı zamanda stratejik özerklik kapasitesini güçlendirmeyi hedefleyen ülkeler açısından da güçlü ve işlevsel bir alternatif sunmuştur. Bu çerçevede Endonezya, Türk savunma ürünlerinin başlıca alıcısı olarak öne çıkmış; 48 adet KAAN muharip uçağı, 9 adet AKINCI SİHA ve 60 adet TB3 SİHA tedarikine ilişkin anlaşmaların yanı sıra⁸ ROKETSAN füze sistemlerinin yerel ve ortak üretimine yönelik düzenlemelere imza atmıştır.⁹ BORA taktik balistik füze sisteminin ihracat versiyonu olan KHAN balistik füzelerinin Endonezya'ya teslimatı ise bir Güneydoğu Asya devletinin ilk kez balistik füze tedarik etmesi bakımından kritik bir eşik olarak değerlendirilmektedir.¹⁰

Çok Kutuplaşma ve Stratejik Yeniden Konumlanma

BRICS, genişlemesi ve Endonezya'nın katılımıyla birlikte Küresel Güney'in ticaret, finans ve yönetim alanlarında koordinasyon arayışlarını taşıyan daha kapsamlı bir platform niteliği kazanmıştır. BRICS, alternatif kalkınma finans-

7 "China-Europe Freight Train Reaches Türkiye in 15 Days Via 'Middle Corridor' (China)", T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 5 Ağustos 2025, https://www.iletisim.gov.tr/english/dis_basinda_turkiye/detay/china-europe-freight-train-reaches-turkiye-in-15-days-via-middle-corridor-china, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

8 Yusya A. Fitrahman, "Indonesia's Strategic Turkish Bet: 48 KAAN Fighter Jets and More", *Daily Sabah*, 30 Haziran 2025.

9 "Roketsan Strengthens Collaborations in Indonesia: Two New Contracts Signed", ROKETSAN, 11 Haziran 2025, <https://www.roketsan.com.tr/en/media/news/roketsan-strengthens-collaborations-indonesia-two-new-contracts-signed>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

10 Rahman Yaacob, "Indonesia's KHAN Missiles aren't Targeting China", *The Interpreter*, 1 Eylül 2025, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/indonesia-s-khan-missiles-aren-t-targeting-china>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

manı araçları ile dolar dışı ödeme mekanizmalarını gündeme getirerek, Batı öncülüğündeki kurumlara karşı uygulanabilir bir dengeleyici seçenek olarak kendisini konumlandırmıştır.

TABLO 1. TÜRKİYE'NİN ASYA'YA SAVUNMA SANAYİİ İHRACATI

Ülke	Sistem	Anlaşma Tarihi	Teslimat Tarihi
Endonezya	• 49 adet KAAAN savaş uçağı	2025	2035
	• 9 adet Bayraktar AKINCI TIHA	2025	Bilinmiyor
	• 60 adet Bayraktar TB3 SİHA	2025	Bilinmiyor
	• 2 adet İstif sınıfı fırkateyn (TAIS)	2025	Bilinmiyor
	• HAVELSAN ADVENT	2021	2025
	• ROKETSAN ATMACA	2025	2025
	• ROKETSAN ÇAKIR	2025	Bilinmiyor
	• ROKETSAN KHAN (BORA)	2022	2025
Bangladeş	• ROKETSAN TRG-300	2023	2025
	• BORAN OBÜS		2025
Filipinler	• ASELSAN GÖKDENİZ	2024	2025
	• ASELSAN MUHAFAZ	2025	Bilinmiyor
Kazakistan	• OTOKAR ARMA 8x8	2025	Bilinmiyor
Maldivler	• DOĞAN sınıfı hücumbotu	2025	2025
Malezya	• DESAN MPMS	2025	2027

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

ŞİÖ de benzer biçimde etki alanını genişletmiş; Çin, Hindistan, Rusya, Orta Asya devletleri ve Türkiye gibi gözlemci/diyalog ortağı aktörleri bir araya getiren Avrasya güvenlik diyalogu için işlevsel bir çerçeve sunmuştur. Türkiye, Nepal ve Azerbaycan dahil olmak üzere diyalog ortağı ülkelerin liderlerinin istişareler kapsamında Tianjin zirvesine katılımı, ŞİÖ'nün artan kurumsal erişiminin somut bir tezahürüdür.

Eş zamanlı olarak zirve diplomasisinin yoğunluğu kayda değer ölçüde artmış ve diplomatik etkileşim “yoğunluk eşiği”ni yeni bir seviyeye taşımıştır. Güney Kore'de düzenlenen Asya-Pasifik Ekonomik İş Birliği (APEC) Zirvesi, ABD-Çin gerilimine rağmen ortak bir deklarasyon üretebilmiştir. Malezya, Güneydoğu Asya Uluslar Birliğine (ASEAN) dönem başkanlığı sıfatıyla Tayland-Kamboçya sınır geriliminde ara buluculuk üstlenmiş ve bu süreç Kuala Lumpur Barış Mutabakatı ile sonuçlanmıştır. Aynı dönemde ASEAN da genişlemiş ve Doğu Timor'u üye ülkeleri arasına dahil etmiştir.

Türkiye-ASEAN ilişkileri halihazırda ağırlıklı olarak ekonomik bir zeminde ilerlemekle birlikte taraflar çeşitli alan ve sektörlerde iş birliğini genişletme ve derinleştirme yönünde karşılıklı irade ortaya koymaktadır.¹¹ 2025 itibarıyla

¹¹ “ASEAN, Türkiye Renew Commitment to Advancing Sectoral Dialogue and Practical Cooperation”, ASEAN, 24 Kasım 2025, <https://asean.org/asean-turkiye-renew-commitment-to-advancing-sectoral-dialogue-and-practical-cooperation>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

Türkiye, ASEAN nezdindeki statüsünü “tam diyalog ortaklığı” düzeyine yükseltmeyi hedeflemektedir.¹²

Bu yoğun zirve diplomasisi, daha derin bir dönüşüme işaret etmiştir: Asya'daki güç merkezleri, hizalanma yerine giderek artan ölçüde özerklik, çok taraflı/çok katmanlı iş birliği (*plurilateralism*) ve dayanıklılık (*resilience*) ilkelerini öncelemektedir. Stratejik yeniden konumlanma; riskten korunma (*hedging*), köprü kurma ve kurumsal çeşitlendirme pratikleri üzerinden şekillenmiş; bu eğilim, Türkiye gibi ülkeler için ideolojik ayrışmaların ötesinde, farklı jeopolitik hatlar arasında angajman geliştirmeye elverişli yeni fırsat alanları üretmiştir.

Bu bağlamda Türkiye, 2025'te Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üzerinden bölgesel bütünleşmeyi derinleştirmiştir. Gabala'da gerçekleştirilen 12. TDT Zirvesi'nde üye ülkeler; Çok Modlu Taşımacılık Anlaşması, Ortak Yatırım Fonu ve ulaştırma ile lojistik alanlarında operasyonel iş birliği mekanizmalarına ilişkin planları ileri taşımıştır.¹³ Ankara'da TDT sekretaryasının faaliyete geçirilmesi ve bölgesel bir “Dijital İpek Yolu” stratejisinin aktifleştirilmesi, teşkilatın kurumsal derinliğinin arttığına işaret etmiş; bu ivme, TDT'nin Orta Koridor hedefleriyle uyumlu biçimde Orta Avrasya genelindeki etki alanını genişletmiştir.

Stratejik Kırılma Noktaları ve Geleneksel Gerilim Hatları

Tayvan, Asya'da potansiyel bir kriz odağı olarak en yoğun biçimde tartışılmaya devam ederken 2025 aynı zamanda donmuş çatışmaların yeniden canlandığı bir döneme işaret etmiştir. Hindistan ile Pakistan, 1999'dan bu yana en ciddi askeri karşılaşmalarını yaşamış; Keşmir'deki kontrol hattı boyunca topçu atışları ve hava saldırılarıyla tırmanan gerilim, iki nükleer güç arasındaki barışın ne denli kırılgan olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.¹⁴ ABD'nin ara buluculuğunda sağlanan ateşkes tansiyonu düşürmüş olsa da yaşananlar kalıcı bir istikrarın halen yapısal risklere açık olduğunu teyit etmiştir.

Afganistan-Pakistan hattında ise sınır çatışmaları bir haftayı aşan bir krize dönüşmüş; Türkiye ve Katar'ın Doha ve İstanbul merkezli ara buluculuk girişimleri neticesinde geçici bir ateşkese ulaşılmıştır.¹⁵ Bununla birlikte tarafların kalıcı bir anlaşmaya dönük bağlayıcı taahhütler ortaya koyamaması

12 Beril Canakci, “Turkish Foreign Minister Calls for Stronger Ties with ASEAN Amid Global Challenges”, Anadolu Ajansı, 11 Temmuz 2025.

13 “Gabala Declaration of the Twelfth Summit of the Organization of Turkic States”, TDT, 7 Ekim 2025, <https://turkicstates.org/u/gabala-declaration-.pdf>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

14 “India-Pakistan Ties over the Years”, Reuters, 10 Mayıs 2025.

15 Esra Tekin, “Afghanistan, Pakistan Extend Ceasefire Following Türkiye-Qatar Mediation Talks”, Anadolu Ajansı, 30 Ekim 2025.

nedeniyle söz konusu ateşkes kırılganlığını korumaktadır.¹⁶ Krizin ardından Hindistan'ın, Çin ve Türkiye'yi çatışmaların tarafı olmakla itham eden söylemi kamuoyunda yankı bulmuş¹⁷ ve bu durum ülkede Türk şirketlerine ve turizm faaliyetlerine yönelik olumsuz tepkileri tetiklemiştir.¹⁸ Türkiye ve Çin'in, çatışmalar sırasında Pakistan tarafından kullanılan bazı savunma sistemlerinin tedarikçisi konumunda olduğu; buna paralel olarak her iki ülkenin de çatışma süresince itidal ve barış çağrılarını sürdürürken Pakistan'a siyasi destek mesajları verdiği görülmüştür.¹⁹

Bu süreçte Güneydoğu Asya'da da Tayland ile Kamboçya arasında son on yılın en şiddetli sınır çatışmaları yaşanmış ve gelişmeler geniş çaplı nüfus hareketlerine yol açmıştır. Başlangıçta ABD'nin ara buluculuğunda bir ateşkes sağlanmış ve barış müzakereleri başlatılmış olsa da görüşmeler Kasım'da askıya alınmış ve süreç akamete uğramıştır.²⁰ Bu gelişmeler, Asya'nın güvenlik çevresinin ne denli değişken ve kırılgan olduğunu pekiştirmiştir. Çatışmaların çoğu yerel düzeyde kalsa da uluslararasılaşma potansiyelleri bölgeyi sürekli yüksek bir teyakkuz halinde tutmuştur.

Söz konusu kırılgan güvenlik iklimi, ABD-Çin geriliminin Asya siyasetine geleneksel etkisiyle daha da belirginleşmiştir. Türkiye, Asya'daki bölgesel ihtilaflarda askeri bir profil benimsemekten kaçınmakla birlikte, tarafsız ve güvenilir bir ara bulucu olarak rolünü istikrarlı biçimde güçlendirmektedir. Pakistan-Afganistan hattındaki ateşkes görüşmelerinde Katar ile eş güdüm içinde yürütülen temaslar bu yaklaşımın somut bir örneğini oluşturmuştur. Doha'da varılan geçici ateşkesin ardından İstanbul'da gerçekleştirilen takip görüşmeleri, kalıcı bir barış anlaşmasının işlerlik kazanmasını hedeflemişse de²¹ süreç sonuçsuz kalmış ve çatışma dinamiği tamamen sona erdirilememiştir.²²

Siyasal Kırılganlık

2025'te Asya genelinde yaygın protesto dalgaları gözlenmiş; bu gelişmeler, çeşitli hükümetlerin istikrar kapasitesinde belirgin çatlaklara işaret etmiştir. Endonezya, enflasyonun tetiklediği ve "elit yolsuzluğu" algısıyla derinleşen

16 Midhat Fatimah, "Pakistan-Afghanistan Peace Talks End with No Resolution", DW, 8 Kasım 2025.

17 "3 Adversaries, One Border: Dy Army Chief Points to China-Pakistan-Turkey Nexus during Operation Sindoor", The Economic Times, 4 Haziran 2025.

18 Nikita Yadav, "Indians Urge Turkey Boycott Amid Regional Tensions", BBC News, 16 Mayıs 2025.

19 Omair Anas, "Why Türkiye Chose to Side with Pakistan Over India", *The Diplomat*, 28 Mayıs 2025.

20 Helen Regan ve Kocha Olarn, "Thailand 'Halts' Peace Agreement with Cambodia Hailed by Trump after Landmine Explosion Injures Troops", CNN, 12 Kasım 2025.

21 Kazim Alam, "How Türkiye's Mediation Offers Pakistan, Afghanistan a Path From Fragile Truce to Structured Peace", TRT World, 21 Ekim 2025.

22 Hafızullah Maroof, "Deadly Border Fighting Breaks out between Pakistan and Afghanistan", BBC News, 6 Aralık 2025.

toplumsal tepki nedeniyle son on yılların en ciddi sokak olaylarıyla karşı karşıya gelmiştir.²³

Nepal'de ise huzursuzluk, Parlamentonun basılması, başbakanın istifası ve yeni başbakanın çevrim içi sohbet uygulaması Discord üzerinden belirlenen bir süreçle göreve gelmesi gibi sıra dışı bir siyasal kırılmaya dönüşmüştür.²⁴

Malezya ve Filipinler'de yolsuzluk iddiaları ile siyasal hanedanlaşmaya yönelik tepkiler, kitlesel mobilizasyonları beslemiştir.²⁵ Söz konusu hareketlerin ortak paydasını; eşitsizliğe yönelik birikmiş tepki, kayırmacılık (*cronyism*) algısı ve mevcut toplumsal sözleşmelerin beklentileri karşılama yetersiz kalması oluşturmuştur. Protestolar her vakada yeknesak biçimde “sistem karşıtı” bir karakter taşımamakla birlikte bölgesel liderliklerin politika önceliklerini ve kamu hizmeti sunum kapasitesinin yeniden kalibrasyonunu zorunlu kılmıştır. Türkiye dahil uluslararası ortaklar açısından ise bu süreç, iç siyasetteki istikrarsızlığın dış iş birliği gündemlerini kısa süre içinde sekteye uğratabilecek yapısal bir risk olduğunu bir kez daha hatırlatmıştır.

Türkiye'nin “Yeniden Asya” girişiminin temel sütunlarından biri, ekonomik ve teknolojik iş birliğini geleneksel ticaret ilişkilerinin ötesine taşımayı hedefleyen bir yaklaşım üzerine inşa edilmiştir. Ankara, özellikle Güney ve Güneydoğu Asya ekonomileriyle; pazar erişimi, sanayi iş birliği ve teknoloji odaklı ortaklıkları bir araya getiren bir çeşitlendirme stratejisi izlemiştir. Malezya, Endonezya ve Pakistan ile mevcut ve hedeflenen ticaret hacimlerinin genişlemeyi sürdürdüğü görülmüştür.²⁶ Bu hedefin somutlaşma sürecinin başladığına işaret eden göstergelerden biri, 2025'in ilk on ayında Türkiye-Malezya ticaretinin bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 509,5 milyon dolar artış kaydetmesidir.²⁷ Eş zamanlı olarak teknoloji iş birliği başlığı öne çıkmış; savunma sanayiinde ortak üretim odağı belirginleşirken sanayi ekosistemleri arasında daha derin entegrasyon arayışı da güç kazanmıştır.²⁸

23 Koh Ewe ve Astudestra Ajengrastra, “Indonesian MPs Get Extra Allowance Weeks after Angry Protests over Perks”, BBC News, 14 Ekim 2025.

24 Amish Raj Mulmi, “From Streets to Discord: How Nepal's Gen Z Toppled a Government”, Carnegie Endowment, 24 Eylül 2025, <https://carnegieendowment.org/research/2025/09/nepal-gen-z-topple-government>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

25 Carla Teng-Westergaard, “OTR: Corruption Sparks Unrest Across Indonesia, Philippines, and Malaysia”, Asia Media Centre, 3 Eylül 2025, <https://www.asiamediacentre.org.nz/otr-indonesia-philippines-and-malaysia-citizens-rise-against-corruption>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

26 “Türkiye Aims to Boost Trade Ties, Investments with Asia-Pacific Nations”, *Daily Sabah*, 10 Şubat 2025.

27 Mahmut Cil ve Emir Yildirim, “Türkiye's Exports to Malaysia Surge in Last 10 Months”, Anadolu Ajansı, 11 Aralık 2025.

28 “Türkiye's Rising Role in Southeast Asian Defense: Indonesia and Malaysia”, TRENDS Research, 24 Ağustos 2025, <https://trendsresearch.org/insight/turkiyes-rising-role-in-southeast-asian-defense-indonesia-and-malaysia>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

2026 BEKLENTİLERİ

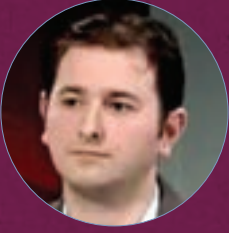
2026'da Türkiye'nin Asya stratejisinin, dört temel vektör etrafında dönüşmesi beklenmektedir: derinleşme, genişleme, yerelleşme ve teknolojik yeniden konumlandırma.

- **Derinleşme:** Pakistan, Endonezya, Bangladeş ve Malezya ile mevcut savunma ortaklıklarının, ortak üretim ve müşterek araştırma-geliştirme (Ar-Ge) çerçeveleri üzerinden daha da derinleşmesi öngörülmektedir.
- **Genişleme:** Türkiye'nin Güney ve Güneydoğu Asya'daki diplomatik ve ticari varlığını genişletmeye dönük girişimlerini artırması muhtemeldir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2025'in başında Endonezya, Malezya ve Pakistan'a gerçekleştirdiği ziyaret, Asyalı ortaklarla etkileşimin artacağına yönelik güçlü bir işaret. Aynı zamanda Ankara'nın, mevcut iş birliği formatlarına yeni ortaklar eklemeye dönük arayışlarını sürdürmesi beklenmektedir.
- **Yerelleşme:** Odak, ihracat merkezli bir yaklaşımdan ortak üretim ve yerel kapasite inşasına kayacaktır. Bu yönelim Türkiye'nin sürdürülebilir sanayi büyümesi modeline uyumlu şekilde yerel savunma ekosistemleri oluşturma hedefini öne çıkaracaktır.
- **Teknolojik Yeniden Konumlandırma:** İnsansız deniz sistemleri ve akıllı topçu çözümleri gibi yeni nesil platformların pazarlanması, Türkiye'nin Asya'daki teknolojik markasını yeniden tanımlayabilir; yalnızca insansız hava araçları pazarına sıkışmayan, daha geniş bir ürün ve kabiliyet setine dayalı yeni pazar alanları üretebilir.

Jeopolitik düzeyde Ankara, Washington ile Pekin arasındaki ilişkilerinde denge politikasını sürdürecektir. BRICS ve ŞİÖ ile angajmanı artırmaya dönük girişimlerin devam etmesi ya da daha yoğun ortaklık biçimlerine dönüşmesi de olasıdır. Özellikle Hazar'dan Hint Okyanusu'na uzanan lojistik koridorlar başta olmak üzere, BRI bağlantılı projelerde angajmanın artması; Türkiye'nin Afrika, Asya ve Avrupa arasında bir bağlantı/köprü ülke olma iddiasını güçlendirebilir. Türkiye-Hindistan ilişkilerinde olası bir normalleşme ise bölgesel istikrar ve siyasal iradeye bağlı bir belirsizlik değişkeni olarak önemini korumaktadır.

Bununla birlikte Asya, büyük güç rekabetinin en çok yoğunlaştığı bölge olma niteliğini sürdürmektedir. Washington ve Pekin'in bölgesel dinamiklerin büyük kısmını belirlediği bir ortamda, stratejik özerklik giderek kıtlaşan bir kaynak haline gelmiştir. Rekabetin çevresinde konumlanan Asya ülkeleri, mümkün olan en yüksek özerkliği muhafaza etmeye çalışacaktır. Rekabetin merkezinde yer alan Avustralya, Tayvan, Japonya, Güney Kore ve Kuzey Kore ise sınırlı manevra alanı nedeniyle tüm senaryolara hazırlıklı olmayı zorunlu kılan bir güvenlik mimarisi içinde hareket etmek durumundadır.

BALKANLARDA AZALAN GERİLİMLER, SÜREGELEN YAPISAL FAY HATLARI

Mehmet Uğur Ekinci

08

2025'İN ÖZETİ

- 1 Yıl boyunca yaşanan çok sayıda siyasi krize rağmen Balkanlarda 2025'te sıcak bir çatışma gerçekleşmedi.
- 2 Yılın en şiddetli krizi, RS Cumhurbaşkanı Milorad Dodik'in hapis cezası ve siyaset yasağı almasıyla Bosna Hersek'te yaşandı. Gerilim, Dodik'in istifa etmesiyle yatıştı.
- 3 AB ara buluculuğunda yürütülen Sırbistan-Kosova normalleşme diyalogu, her iki ülkenin de içine düştüğü siyasi tikanlıklar yüzünden durdu.
- 4 Etnik milliyetçi siyaset, iç siyasi anlaşmazlıklar ve kurumsal zayıflıklar, uzun vadeli istikrarın önündeki temel zorluklar olmaya devam etmektedir.
- 5 Savunma sanayii alanındaki ihracatları, uluslararası barış operasyonlarına katkıları ve Balkan Barış Platformu gibi diplomatik girişimleriyle Türkiye, bölgede güvenlik sağlayıcı bir aktör olarak rolünü sağlamlaştırdı.
- 6 Avrupa-Atlantik aktörlerinin bölgenin barış, istikrar ve refahına olan desteği, Balkanlarda revizyonizme karşı önemli bir engel teşkil etmektedir.
- 7 Yakın vadede çatışma riski düşük olsa da çeşitli ülkelerdeki kritik seçimler ve temel anlaşmazlıklarda büyük bir ilerleme beklenmemesi Balkanları 2026'da krizlere açık hale getirmektedir.

GİRİŞ

Çözülememiş bölgesel anlaşmazlıklar, ülkelerdeki iç siyasi sorunlar ve devam eden Rusya-Ukrayna savaşı gibi sebeplerle Balkanlarda risk algısı 2025'te oldukça yüksekti. Yıl içinde önemli krizler yaşansa da bunların kontrol dışına çıkması önlenmedi ve böylece Balkanlarda herhangi bir çatışma yaşanmadı.

Ülkelerinin iç siyasetinde yıl boyu yaşanan istikrarsızlıklar, Balkanların güvenliği için başlıca kırılganlık kaynağı oldu. En önemli siyasi kriz Bosna Hersek'te meydana geldi. 26 Şubat'ta Bosna Hersek Mahkemesi, Republika Srpska (RS) entitesinin Cumhurbaşkanı Milorad Dodik'e 1 yıl hapis ve 6 yıl siyasetten men cezası verdi.¹ Dodik ve RS kurumları kararı tanımazken RS Ulusal Meclisi devlet düzeyindeki kurumların yetkisini reddeden bir dizi yasayı kabul etti. Devlet ile entite düzeyleri arasında yaşanan bu zıtlık, Nisan'da Devlet Araştırma ve Koruma Ajansının (SIPA) Dodik'i tutuklamaya yönelik girişiminin RS polisi tarafından engellemesiyle farklı bir noktaya taşındı. Ağustos'ta devlet mahkemesince cezası onanan Dodik'in cumhurbaşkanlığı resmen düşerken Dodik fiilen görevde kalmak için kendisine içeriden ve dışarıdan destek aradı. Bu arayışları sonuçsuz kalan Dodik nihayet Ekim'de görevinden ayrıldı. Bu kararından kısa süre sonra RS Ulusal Meclisi ayrılıkçı yasaları iptal ederken ABD, Dodik ve diğer bazı üst düzey RS yetkililerine uyguladığı yaptırımları kaldırdı. 23 Kasım'da RS'de yapılan başkanlık seçimini az farkla da olsa Dodik'in desteklediği Siniša Karan kazandı.²

Birçok ülkede kötü yönetim ve yolsuzluğa karşı kitlesel sivil protestoların düzenlenmesi 2025'te göze çarpan önemli bir eğilim oldu. Sırbistan'da Kasım

1 "The Court of Bosnia and Herzegovina Convicts Dodik, He Declares That Bih No Longer Exists", European Western Balkans, 6 Şubat 2025.

2 İsmail Özdemir ve Seda Sevcen, "Dodik Ally Wins Snap Presidential Election in Bosnia's Serb-Majority Entity", Anadolu Ajansı, 24 Kasım 2025.

Balkanlar kelimesinin bölünme ve ayrışma değil iş birliği ve dayanışma anlamında kullanılacağı bir zemini oluşturmak istiyoruz. Hem bölgemizin hem de yakın çevremizin refahına ve huzuruna katkı sağlama gayretindeyiz.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan

26 Temmuz 2025

2024'te Novi Sad tren istasyonunun çatısının çökmesinin ardından başlayan protesto hareketi, Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić'e karşı lidersiz ama son derece inatçı bir meydan okumaya dönüştü. Öğrencilerin başı çektiği bu protestolar, Ocak sonlarında Başbakan Miloš Vučević'in istifasına ve yerine Nisan'da siyaset dışından gelen Đuro Macut'un atanmasına yol açtı.³ Ancak bu

gelişmeler, erken seçim isteyen protestocuları tatmin etmedi. Erken seçim taleplerine Vučić bir yandan yatıştırma politikaları ve popülist ekonomik hamleler diğer yandan da kendi destekçileriyle düzenlediği mitingler ve sert polis müdahaleleri gibi farklı yöntemlerle karşılık verse de protesto hareketini zayıflatmayı başaramadı.

Diğer bölge ülkelerinden Karadağ'da yılbaşı günü yaşanan silahlı saldırı,⁴ Kuzey Makedonya'da ise bir gece kulübünde çıkan yangın,⁵ sorumluların hesap vermesini talep eden eylemlere yol açtı. Aralık başlarında ise Bulgaristan'da, önerilen bütçeye yönelik hoşnutsuzluk, hızla kitlesel gösterilere dönüşürken göstericiler hükümeti perde arkasındaki kartellerin kontrolü altında olmakla suçladı. Protestoların yoğunluğu karşısında Başbakan Rosen Jelyazkov 11 Aralık'ta hükümetin istifasını açıkladı.⁶

Kosova'da 9 Şubat'ta düzenlenen genel seçimin ardından uzun süreli bir siyasi kriz yaşandı. Meclis başkanının seçilememesi nedeniyle yeni Parlamento 10 Ekim'e kadar teşkil edilemezken partiler arasındaki anlaşmazlıklar yüzünden hükümet kurulamadı. Albin Kurti'nin liderliğindeki Vetëvendosje partisi geçici hükümet olarak iktidarda kalsa da hükümetin meşruiyeti muhalefet partilerince sorgulandı ve Meclis çoğunluğu olmadığı için önemli kararlar alınamadı. Yeni hükümet kurma girişimlerinin defalarca başarısız olmasının ardından 28 Aralık'ta düzenlenen erken seçimin sonucunda oyların yüzde 50'den fazlasını alan Vetëvendosje, azınlık partileriyle beraber yeniden hükümeti kurma şansını elde etti.

3 Talha Öztürk, "Đuro Macut Receives Parliament's Confidence Vote to Become Serbia's New Prime Minister", Anadolu Ajansı, 16 Nisan 2025.

4 Esra Tekin ve Lejla Biogradlija, "At Least 10 Killed in Mass Shooting in Montenegro", Anadolu Ajansı, 1 Ocak 2025.

5 Talha Öztürk, "North Macedonia Declares National Period of Mourning after Nightclub Fire Claims 59 Lives", Anadolu Ajansı, 19 Mart 2025.

6 Paul Kirby, "Bulgarian PM and Government Resign after Mass Protests", BBC News, 11 Aralık 2025.

AB'nin ara buluculuğunda yürütülen Sırbistan-Kosova diyalogu, her iki ülkedeki siyasi krizler yüzünden fiilen durdu. Yaz aylarında Kosova makamlarının bazı Sırp yetkilileri tutuklayıp sınır dışı etmesi iki taraf arasında gerginliğe yol açtı.⁷ Kosova'da Ekim'de düzenlenen yerel seçimlere Belgrad yanlısı Sırp Listesi'nin katılması ise olumlu bir gelişme olarak kaydedildi. Böylelikle Sırp- lar, Kasım 2022'de resmi kurumlardan çekilmelerinden beri ilk kez belediye yönetimlerinde yeniden temsil edildi. Bu gelişmenin ardından AB, 2023'ten beri Kosova'ya karşı uyguladığı cezai tedbirleri kaldırma kararı aldı.⁸

Gerek bölgedeki riskler gerekse Avrupa genelindeki güvenlik endişeleri sebebiyle 2025'te öncelikli konu başlıklarından biri savunma oldu. Balkan ülkeleri, tedarik ve modernizasyon programlarıyla askeri kapasitelerini güçlendirmeye çalıştı. Hırvatistan zorunlu askerliği geri getirirken Sırbistan hükümeti de bu uygulamayı 2026'da yürürlüğe koyacağını açıkladı.⁹ Arnavutluk, Hırvatistan ve Kosova arasında Mart'ta bir savunma iş birliği anlaşması imzalandı.¹⁰ Bu iş birliğini Sırp karşıtı ve uluslararası hukuka aykırı olarak nitelendiren Sırbistan ise Nisan'da Macaristan ile kendi stratejik savunma anlaşmasını imzaladı.

Yaşanan gerginliklere rağmen 2025 yılı, Balkanlarda bölgesel güvenliğin sınıldığı kadar kırılğan olmadığını gösteren gelişmelere sahne oldu. Bilhassa Dodik krizinin, yerel ve uluslararası aktörlerin sağduyulu hamleleriyle barışçıl bir şekilde çözülmesi önemli bir rahatlama sağladı. Sırbistan'da devam eden protestolar bir iç çatışmaya dönüşmedi. Karadağ ve Arnavutluk, AB üyeliğine bir adım daha yaklaşırken bölgedeki NATO üyeleri kolektif güvenliğe güçlü bir bağlılık sergiledi. Ayrıca ABD'deki ikinci Trump yönetiminin bölgede dengeleri bozacağı yönündeki endişeler, Washington'ın yıl boyunca Balkanlarda düzen ve istikrarın devamına yönelik politikaları ve Aralık'ta bölgenin güvenliği, demokratik dönüşümü ve Avrupa-Atlantik entegrasyonuna olan bağlılığını vurgulayan Batı Balkanlar Demokrasi ve Refah Yasası'nı kabul etmesiyle boşla çıktı.¹¹ Rusya da Dodik'in görevden alınmasına bölgesel dinamikleri etkileyecek bir karşılık vermekten kaçındı.

7 "Two Members of the Serbian Interior Ministry are Expelled from Kosovo", Koha, 15 Haziran 2025; Xhorxhina Bami, "Deputy Head of Serbia's Kosovo Office Admits Ethnic Hatred Incitement Charge", *Balkan Insight*, 5 Ağustos 2025.

8 Burak Bir, "EU Announces Lifting Measures on Kosovo, Releasing Financial Assistance", Anadolu Ajansı, 18 Aralık 2025.

9 Gavin Blackburn, "Croatia Reintroduces Military Service as Fears of War Spilling over from Ukraine Rise", Euronews, 24 Ekim 2025; "Gašić: From Next Year, Mandatory Military Service", *Vreme*, 19 Eylül 2025.

10 Mustafa Talha Öztürk, "Albania, Kosovo, and Croatia Sign Joint Declaration of Cooperation on Defense", Anadolu Ajansı, 18 Mart 2025.

11 "S.2296-National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2026", ABD Kongresi, 12 Kasım 2025, <https://www.congress.gov/bill/119th-congress/senate-bill/2296/text>, (Erişim tarihi: 19 Aralık 2025).

Türkiye-Balkanlar ilişkileri olumlu seyrini 2025'te de sürdürdü. Sırbistan'ın Türkiye'nin Kosova'ya askeri desteğine tepkisi¹² ve Karadağ'da göçmen karşıtı protestoların sonucu olarak Türk vatandaşlarına geçici bir süre vize uygulanması¹³ gibi kısa süreli pürüzler yaşansa da bölgeyle siyaset, ekonomi, turizm ve kültür gibi farklı alanlardaki ilişkiler güçlü kalmaya devam etti. Türkiye, NATO'nun Kosova Gücü (Kosovo Force, KFOR) komutasını yeniden üstlenerek, EUFOR Althea ve üçlü Karadeniz Mayın Karşı Tedbirleri Görev Grubu gibi uluslararası operasyonlara aktif katılım sağlayarak ve bölgede AB üyesi olmayan altı ülkeyi bir araya getiren Balkan Barış Platformu girişimini başlatarak bölgenin güvenliğine önemli katkılarda bulundu.

Türk savunma sanayii ürünlerinin Balkanlardaki varlığının genişlediğinin birer göstergesi olarak COBRA II zırhlı araçları Romanya'da, TB2 SİHA'ları Hırvatistan'da, BORAN obüsleri Kuzey Makedonya'da ve Skydagger taktik SİHA'ları Kosova'da hizmete girdi.¹⁴

ANA DİNAMİKLER

Sırbistan-Kosova Çıkmazı

Sırbistan ile Kosova arasında normalleşmenin sağlanamaması, bölgesel güvenlik için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Kosova'da Sırp Belediyeler Birliğinin kurulmasında ısrar eden Sırbistan ile egemenlik ve karşılıklılık ilkelerinin müzakere edilemez olduğunu vurgulayan Kosova, bu hususlarda katı pozisyonlarını sürdürmektedir. Kosova'da Albin Kurti hükümetinin devlet otoritesini pekiştirmeye yönelik politikaları ülkenin kuzeyinde Priştine'nin kontrolünü artırmışsa da bu uygulamalar Sırp nüfus ve Belgrad tarafından bir tür etnik baskı olarak algılanmaktadır. Kosova Güvenlik Gücünün (KSF) orduya dönüştürülmesine Sırbistan, ülkedeki Sırp azınlığa karşı kullanılabileceği endişesiyle karşı çıkmaktadır.

Bosna Hersek'in Yapısından Kaynaklı İstikrarsızlıklar

Bosna Hersek'in bir devlet, iki entite ve on kanton hükümetinden oluşan ve üç kurucu halk arasında güç paylaşımı düzenlemelerine dayanan aşırı karma-

12 "Belgrade Reacts Harshly to the Delivery of Turkish Drones to Pristina", European Western Balkans, 9 Ekim 2025.

13 Iskra Pavlova, "Montenegro Suspends Visa-Free Travel for Turkish Citizens after Stabbing", SEE-News, 28 Ekim 2025; "Bezvizni Režim za Tursku Opet na Snazi", RTCG, 23 Aralık 2025, <https://rtcg.me/vijesti/politika/792957/bezvizni-rezim-za-tursku-opet-na-snazi.html>. (Erişim tarihi: 12 Şubat 2026).

14 "Otokar Nears 278 COBRA II Armored Vehicle Delivery, Prepares Romanian Facility Launch", Türkiye Today, 12 Ağustos 2025; Esra Tekin, "Croatia's Defense Chief Praises Turkish UAVs", Anadolu Ajansı, 3 Eylül 2025; "North Macedonia Receives Turkish-made BORAN Howitzers", Türkiye Today, 19 Temmuz 2025; Talha Öztürk, "Turkish Skydagger Kamikaze Drones Arrived Early in Kosovo: Premier", Anadolu Ajansı, 8 Ekim 2025.

şık siyasi sistemi, ülkedeki siyasi istikrarsızlıkların başlıca kaynağı olmayı sürdürmektedir. Boşnak, Sırp ve Hırvatları temsil eden milliyetçi partiler, ülkenin geleceğine dair farklı ve genellikle çatışan vizyonlara sahiptir. Bu ortamda siyasi karar alma süreçlerinde büyük zorluklar ve gecikmeler yaşanmakta, bu durum reformları sekteye uğrattırırken ülkenin Avrupa Birliği (AB) üyelik sürecini de yavaşlatmaktadır.

Yaygın Etnik ve Milliyetçi Siyaset

Bölgedeki çözülememiş birçok meselenin etnik topluluklar arasındaki çıkar çatışmalarına ve tarihsel anlatılara dayanmasından dolayı siyasette milliyetçi söylemler güçlüdür. Siyasetçiler popülist amaçlarla sık sık etnik temelli argümanlara başvurmakta ve devam eden anlaşmazlıklar sebebiyle bu söylemler halkta karşılık bulmaktadır. Sırbistan'daki popülist siyasetçiler tarafından sıklıkla dile getirilen "Sırp Dünyası" anlatısı, komşu ülkelerde endişe yaratmaktadır. Etnik kimliklerin ulusötesi niteliği göz önüne alındığında bu tür girişimler toplumlar arası ilişkileri ve bölgesel iş birliğini zayıflatma riski taşımaktadır. Kuzey Makedonya'nın Bulgar azınlığın anayasal olarak tanınması konusunda Bulgaristan ile yaşadığı anlaşmazlıktan da görüldüğü gibi etnik milliyetçi hassasiyetler bölgenin Avro-Atlantik entegrasyonunu da olumsuz etkilemektedir.

Ülkelerin İç Siyasetlerindeki İstikrarsızlıklar

Birçok Balkan ülkesinin iç siyasetine derin belirsizlikler hakimdir. Sırbistan'da, öğrencilerin öncülüğünde geleneksel parti çizgilerinin ötesine geçen ve erken seçim ve sistemsel değişim yolunda farklı kesimleri bir araya getiren güçlü bir protesto hareketi ortaya çıkmıştır. Bosna Hersek'in yapısal karmaşıklığı, sık sık siyasetin tıkanmasına yol açmakta ve krizi sürekli bir olasılık haline getirmektedir. Kosova'daki siyasi bölünmüşlük, istikrarlı bir hükümetin varlığını zorlaştırmaktadır. Karadağ, Bulgaristan ve Hırvatistan gibi ülkelerde de genellikle kırılgan koalisyon hükümetleri iktidarda bulunmaktadır.

Siyasi ve etnik bölünmelerin yanı sıra, hükümetlere ve siyasetçilere duyulan genel güvensizlik de istikrarsızlığın başlıca kaynaklarından biridir. Slovenya haricindeki Balkan ülkeleri yolsuzluk algısı bakımından Avrupa'da en üst sıralarda yer almaktadır.¹⁵ Bu ortamda sıklıkla düzenlenen kitlesel protestolar her an büyüyerek siyasetin seyrini derinden etkileme potansiyeli taşımaktadır.

¹⁵ "Corruption Perceptions Index", Transparency International, <https://www.transparency.org/en/cpi>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

Rusya Faktörü

Rusya ile Batı arasında süregelen ihtilaftan dolayı Rusya'nın Balkanlarda yürütebileceği istikrar bozucu faaliyetler konusunda endişeler devam etmektedir. Ulusal ve uluslararası kurumlara olan güveni sarsmayı hedefleyen dezenformasyon kampanyalarını da içeren hibrit tehditler, Moskova ve Moskova bağlantılı aktörlerle ilişkilendirilmekte ve bölgenin güvenliği için önemli riskler arasında değerlendirilmektedir. Rusya ordusunun Odesa yönünde ilerleme ihtimali ise özellikle Romanya tarafından doğrudan ve acil bir güvenlik tehdidi olarak görülmektedir.

Güvenliği Etkileyen Diğer Sorunlar

Bölge, istikrarı etkileyen ortak sosyoekonomik ve çevresel sorunlarla da karşı karşıyadır. Yüksek yaşam maliyetleri, yaygın yolsuzluk ve dengesiz kalkınma, nitelikli genç nüfusun sürekli biçimde bölge dışına göç etmesine yol açmaktadır. Siyasi ve ekonomik aktörlerle bağlantılı olduğu iddia edilen organize suç ağları bölge genelinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Rusya'ya yönelik yaptırımların sonucu olarak Rus hidrokarbon kaynaklarına olan bağımlılığın ikamesi sürecinde enerji güvenliği de önemli bir kırılganlık alanını oluşturmaktadır.

2026 BEKLENTİLERİ

2026'nın başı itibarıyla Balkanlarda güvenlik riskleri, bir yıl öncesine kıyasla daha düşük görünmektedir. Bölgenin önde gelen revizyonist aktörlerinden biri olan Milorad Dodik'in siyaset sahnesinden uzaklaştırılması, Bosna Hersek'te ayrılıkçılık ve devlet çöküşü tehdidini önemli ölçüde azaltmıştır. Kosova'nın kuzeyinde ise KFOR'un artırılmış güvenlik önlemleri ve Sırpların belediyelere geri dönmesi sayesinde, 2023'te yaşananlara benzer büyük çaplı olayların meydana gelme ihtimali azalmıştır.

Bununla birlikte 2026'da bölgenin temel sorunlarında ciddi bir ilerleme sağlanması da beklenmemektedir. Önceki yıllardaki gibi, kriz ve istikrarsızlığa en yatkın yerler olarak Kosova ve Bosna-Hersek öne çıkmaktadır. Hem Sırbistan hem de Kosova iç siyasetinde yaşanan kırılganlıklar, Belgrad-Priştine diyalogunun geleceğini belirsizleştirmektedir. Bosna Hersek'te de ülkenin karmaşık idari yapısı ile derin etnik ve siyasi parçalanmışlık, siyasi tikanıklık ve krizlerin her an mümkün olduğu bir ortam meydana getirmektedir. Resmen görevden ayrılmış olmasına rağmen destekçilerinin iktidarda kalması sebebiyle Dodik'in RS siyasetindeki etkisinin devam etmesi muhtemeldir. Kuzey Makedonya'da ise yerel seçimlerde elde edilen başarıdan cesaret alan VMRO-DPMNE liderliğindeki hükümetin, Bulgaristan ile yaşanan anlaşmazlıkta mevcut tutumunu sürdürmesi beklenmektedir.

Özellikle birçok Balkan ülkesinde kritik seçimlerin yapılacak olmasından ötürü 2026'da bölgedeki siyasi atmosferin çalkantılı olacağı tahmin edilmektedir. Mart'ta Slovenya'da, Ekim'de ise Bosna Hersek'te genel seçimlerin düzenlenmesi planlanırken hükümetin düşmesinin ardından Bulgaristan'da da muhtemelen ilkbaharın başlarında parlamento seçimlerinin yapılması beklenmektedir. Kosova'da Mart, Bulgaristan'da ise Ekim ayında cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacaktır. Bütün bu ülkelerde seçimler yaklaştıkça siyasi aktörler arasında rekabet ve anlaşmazlıklar artabilir. Sırbistan'da protestocuların erken seçim taleplerini dile getirmeye, Vučić'in de buna karşı direnmeye devam etmesi öngörülmektedir. Balkan ülkelerinde siyasi belirsizliklerin uzaması toplumsal gerilimleri artırabilir, reformların ve bölgesel iş birliğinin hayata geçirilmesini yavaşlatabilir ve bölge halklarını dış manipülasyonlara daha açık hale getirebilir.

İkinci Trump yönetiminin Balkanları öncelikli bir politika alanı olarak görmemesi sebebiyle, 2026'da ABD'nin bölgeyle ne kadar ilgileneyeceğini öngörmek güçtür. Washington, ekonomik iş birliğine odaklı ikili ve çok taraflı pragmatik girişimlerde bulunabilirse de gerek bölgesel aktörlerin esnek olmayan tutumları, gerek ABD'nin bölgeye güçlü şekilde odaklanmaması, bu tür girişimlerin bölgenin ana sorunları üzerinde kalıcı etkide bulunmasını bir hayli zorlaştırmaktadır. Yine de Washington'ın bölgede barış ve düzenin korunmasına yönelik sergilediği güçlü bağlılığa bakılırsa bir kriz durumunda diplomatik olarak devreye girmesi beklenebilir.

Ayrıca kısa süre önce kabul edilen Batı Balkanlar Demokrasi ve Refah Yasası'nda "Rusya ve Çin kaynaklı zararlı etki operasyonları ve kampanyaları"na yapılan vurgu, ABD'nin bölgedeki dış aktörlere karşı daha dikkatli ve etkin bir tutum sergileyeceğine işaret etmektedir.

Batı ile Rusya arasındaki ihtilafın sürmesi beklendiğinden, Rusya'nın bölgedeki etkisini korumak ve Balkan toplumlarında Batılı kurumlara yönelik memnuniyetsizliği körüklemek amacıyla enformasyonel, siyasi ve hibrit yöntemlere başvurma ihtimali bulunmaktadır. Rusya-Ukrayna savaşının devamı, özellikle Romanya ve Bulgaristan açısından Karadeniz'deki güvenlik risklerinin ve güvensizlik algılarının yüksek seyretmeye devam edeceği anlamına gelmektedir.

Bütün bu zorluklara rağmen bölgedeki bazı geniş çaplı dinamikler, temkinli bir iyimserlik için yeterli sebep sunmaktadır. Ukrayna'daki savaş, Balkanlarda daha güçlü ve kenetlenmiş bir NATO varlığına yol açarak üye devletler için kolektif güvenliği pekiştirmiştir. Karadağ ve Arnavutluk'un AB üyeliği yolunda kaydettiği somut ilerlemeler, diğer aday ülkelerde de üyeliğin ulaşılabilir bir hedef olduğu yönündeki inancı güçlendirebilir ve bu ülkeleri reformlara ve bölgesel iş birliğine daha fazla odaklanmaya teşvik edebilir.

Türkiye-Balkan ilişkilerindeki olumlu seyrin 2026'da da sürmesi beklenmektedir. Türkiye'nin bölgedeki bütün devlet ve toplumlarla siyasi, ekono-

mik, askeri, sosyal ve kültürel alanlarda geliştirmiş olduğu kapsamlı ilişkilerin devam etmemesi için bir sebep yoktur. Zaman zaman görüş ayrılıkları yaşansa da Türkiye ve Balkan hükümetlerinin karşılıklı iş birliğini öncelikli görmesinden dolayı başta savunma ile inşaat alanlarında olmak üzere ilişkilerin daha da derinleşmesi beklenmektedir. Balkanlarda sürdürmekte olduğu dengeli tutumu ve düzen ve istikrarın korunmasına verdiği önem sayesinde Türkiye, bölgede krizlerin yaşanması durumunda taraflar arasında etkili bir ara bulucu rolü üstlenebilir.

DOĞU AKDENİZ JEOPOLİTİĞİNDE TÜRKİYE

Yücel Acer

09

2025'İN ÖZETİ

- 1 2025 itibarıyla Doğu Akdeniz, bölgesel ve küresel aktörler arasında artan jeopolitik ve enerji kaynaklı gerilimler, askeri tatbikatlar ve diplomatik angajmanlarla şekillenmektedir.
- 2 Lübnan-Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) arasında imzalanan deniz yetki alanı anlaşması (26 Kasım 2025), Yunanistan'ın Libya ile eşit uzaklık hattını esas alarak Girit'in güneyinde belirlediği enerji ruhsat alanları ve Türkiye ile Yunanistan'ın ilan ettikleri deniz mekansal planlama haritaları bölgesel ihtilafları daha da derinleştirmiştir.
- 3 Kıbrıs sorunu, BM Genel Sekreteri António Guterres'in 2025'teki ara buluculuk çabalarına rağmen çözümsüz kalmaya devam etmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) lideri Tufan Erhürman'ın seçilmesi adada olası bir federal çözüm tartışmalarını yeniden gündeme getirmiştir.
- 4 Kıbrıs Adası'ndaki İsrail faaliyetleri özellikle Ankara-Tel Aviv ilişkileri ve daha geniş perspektifte Türk-Yunan ilişkileri bağlamında yeni gerilim kaynağı olmuştur.
- 5 Enerjiyle bağlantılı gelişmeler gerilimleri artırmıştır. Bunlar arasında Türkiye'nin EMC deniz altı kablo projesi kapsamında Fugro Gauss gemisinin faaliyetlerini engellemesi ve önceden rızası alınmadan yürütülen Yunanistan-GKRY Great Sea Interconnector projesine yönelik itirazları bulunmaktadır.
- 6 Enerji iş birlikleri ise paralel şekilde devam etmektedir. GKRY'nin Mısır LNG tesisleri üzerinden gaz ihracatı planlaması, İsrail'in Mısır ile uzun vadeli gaz ihracat anlaşması imzalaması ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) ile Libya Ulusal Petrol Şirketi'nin (NOC) denizaşırı jeolojik araştırmalar konusunda anlaşması örnekler arasındadır.
- 7 Askeri faaliyetler de dikkat çekici olmaya devam etmiştir. Girit'in güneyinde İsrail-Yunanistan ortak deniz ve hava tatbikatları bunun örnekleridir.

GİRİŞ

Doğu Akdeniz son yıllarda deniz yetki alanı anlaşmaları, deniz sınırı ihtilafları, enerji temelli iş birlikleri ve gerilimlerle öne çıkan Akdeniz'in önemli bir bölümüdür.

2025'te bölge özellikle Kıbrıs sorunu ve deniz sınırı uyuşmazlıkları gibi çözümsüz meselelerden kaynaklanan gerilimlerin yanı sıra 7 Ekim 2023'te başlayan İsrail'in Gazze saldırılarının yol açtığı ağır insani kriz ve gerginliklerin etkisi altında kalmıştır. Bunun sonucunda bölgede ikili ve çok taraflı yeni bir gerilim dalgası ile güvenlik kaygıları doğmuştur.

Doğu Akdeniz uzun süredir jeopolitik açıdan önemli bir bölge olduğundan, bu yeni gelişmeler bölgenin güvenlik ekosistemini daha riskli ve kırılgan hale getirmiştir. Özellikle İsrail'in hem Doğu Akdeniz'de hem de Kıbrıs Adası'nda varlığını ve etkisini artırma çabaları bu gelişmelerden biridir.

Kıbrıs meselesi Türkler ve Rumlar arasında fiili ve potansiyel bir gerilim kaynağı olmaya devam ederken son dönemde ise Türkiye ile İsrail arasında bir gerilim konusu haline gelmiştir. Ayrıca Kıbrıs sorunu, AB-Türkiye ilişkilerinde de önemli bir unsur olmayı sürdürmektedir.

Bununla birlikte bölgede iş birliği ve güvenlik anlayışını korumaya yönelik girişimler de görülmüştür. Kahire'de düzenlenen bir zirvede Mısır, Yunanistan ve GKRY liderleri Doğu Akdeniz'de istikrar, enerji güvenlik ve bölgesel iş birliğini güçlendirme konusunda mutabık kalmıştır. Zirvede ayrıca Filistin meselesi ve deniz güvenliği koordinasyonunun ele alındığı da bildirilmiştir.¹

Bir diğer önemli gelişme ise Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkilerin iyileşmesidir. Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Mısır ziyareti sırasında Türkiye-Mısır ilişkilerinin son üç-dört yılda eşî görülmemiş seviyelere

¹ "Summit: Egypt, Cyprus, and Greece Call for Regional Stability", AfricaNews, 8 Ocak 2025.

ulaştığını ve bunun Doğu Akdeniz’de deniz güvenliği ve enerji diyaloguna katkı sağladığını vurgulamıştır.²

Doğu Akdeniz bölgesinde diplomatik temaslar Ekim’in ilk haftasında ivme kazanmıştır. Enerji güvenliği, deniz yetki alanları ve bölgesel istikrar; Türkiye-Mısır, Türkiye-Fransa ve GKRY-İsrail görüşmelerinde ele alınmıştır. Bu temaslar bölgesel aktörlerin Doğu Akdeniz’de enerji ve güvenlik politikalarını yeniden tanımlama çabalarının bir parçası olarak değerlendirilmiştir.³

Enerji ve güvenlik bağlamında Doğu Akdeniz’in artan jeopolitik önemi, bölgeyi hem fiili hem de potansiyel bir çatışma noktası haline getirmektedir. 2025’teki gelişmeler bu tespiti güçlendirmiştir.

ANA DİNAMİKLER

Kıbrıs Uyuşmazlığı

Kıbrıs uyuşmazlığı, bölgedeki ilişkiler üzerinde ve hatta bölge ötesinde birçok yansımaya sahiptir. Adadaki devlet statülerine ilişkin hukuki ve siyasi belirsizlikler, deniz sınırı meselelerinin çözümünü olumsuz etkilemekte; aynı zamanda bölge ülkeleri arasındaki ilişkileri ve ABD ile AB gibi büyük güçlerle temasları da zorlaştırmaktadır.

2025’te BM özel temsilcisinin çabaları da herhangi bir sonuç vermemiş ve Kıbrıs uyuşmazlığının çözüm şansı uzak bir ihtimal olarak kalmaya devam etmiştir. Tarafların müzakerelere başlamak için ortak bir zemin bulamaması nedeniyle süreç yeniden canlandırılmamıştır.

Türk tarafı adada eşit haklara ve eşit uluslararası statüye dayalı iki devletli çözüm talep etmektedir. GKRY ise Türk tarafının iki devletli çözüm önerisine güçlü biçimde karşı çıkmaya devam etmektedir. Rum tarafı federasyon fikrini savunmayı sürdürmekte ancak öngörülen bu federasyon modelinin Türk toplumuna eşit haklar ve eşit uluslararası statü tanımayan bir çerçeveye sahip olacağı değerlendirilmektedir.

Doğu Akdeniz’in son yıllarda artan stratejik önemi, ABD, AB ve İsrail gibi bölgesel ve küresel aktörlerin Kıbrıs’a ilgisini artırmıştır. Bu müdahaleler ve artan ilgi, Türkiye ile İsrail arasında yeni gerilim kaynakları oluşturmuştur. Rum tarafının Beyaz Saray ile imzaladığı savunma ve iş birliği anlaşması ve NATO

2 “Visit of H.E. Hakan Fidan, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Türkiye, to Egypt”, T.C. Dışişleri Bakanlığı, 9 Ağustos 2025, <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-misir-i-ziyareti--9-agustos-2025--kahire.en.mfa>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

3 “Developments in Mediterranean Diplomacy”, Diplomedes, 7 Ekim 2025, <https://diplomeds.org/developments-in-mediterranean-diplomacy-october-2025>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

üyeliği peşinde olduğu yönündeki söylentiler, Türkiye ve KKTC tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

Öte yandan GKRY bu dış ilgiyi kendi çıkarı doğrultusunda kullanmaktan çekinmemiştir. Rum yönetimi çeşitli platformlarda 1974 Kıbrıs Barış Harekati'ni "işgal" olarak göstermeye yönelik girişimlerini sürdürmüş, adadaki Türk askeri varlığının sona erdirilmesini istemiş ve nihayetinde adadaki Türklerin eşit hak taleplerine karşı durmayı hedeflemiştir.

Buna ek olarak GKRY, bu stratejik iş birlikleri aracılığıyla Türkiye'nin etkisini sınırlamayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak Türkiye'nin etkisini azaltma ve Kıbrıs Türklerini izole etme yönündeki plan ve girişimler hem Türkiye hem de KKTC tarafından tepkiyle karşılanmaya devam etmiştir.

AB'nin Kıbrıs uyuşmazlığına yönelik yakın ilgisi ni sürdürdüğü görülmektedir. Avrupa Komisyonu Mayıs 2025'te Kıbrıs için özel temsilci olarak eski Avrupa Komiseri Johannes Hahn'ı atamıştır.⁴ Brüksel'in bu tutumu 2025'te de Türkiye ile AB arasında tartışmalara neden olmuştur. AB'nin Türkiye'ye ilişkin yıllık ülke raporunda Kıbrıs meselesine dair ifadeler sert eleştiriler içermektedir. AB, Türkiye'yi "Kıbrıs Cumhuriyeti"ni⁵ tanımamak, "Kıbrıs vatandaşlarına karşı ayrımcı vize politikası" uygulamak ve 21 Eylül 2005 tarihli Avrupa Topluluğu Deklarasyonu ile Aralık 2006 ve Aralık 2015 Konsey Sonuçları dahil yükümlülüklerini yerine getirmemekle eleştirmeye devam etmiştir.⁶

KKTC'de yapılan son cumhurbaşkanlığı seçimleri, sol eğilimli CTP'nin adayı Tufan Erhürman'ın seçilmesiyle sonuçlanmıştır. Her ne kadar Erhürman'ın açıklamaları Türkiye ile her adımda istişare içinde olunacağını gösterse de kendisi ve partisi federasyona dayalı bir çözümü

Şu bir gerçek ki Ada'da adil ve kalıcı çözüm için tek çıkar yol Kıbrıs Türklerinin egemen eşitliği ve eşit uluslararası statüsünün kabulüdür. Bunların yanı sıra Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bölge içinden ve dışından ülkelerle askeri ve siyasi ilişkilerini geliştirme ve silahlanma hevesi, gerginliği artıracak ve istikrara zarar verecek mahiyette ilerlemektedir.

Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler

26 Kasım 2025

⁴ "The European Commission Designates Special Envoy for Cyprus", Avrupa Komisyonu, 14 Mayıs 2025, https://cyprus.representation.ec.europa.eu/news/european-commission-designates-special-envoy-cyprus-2025-05-14_en, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

⁵ Türkiye, "Kıbrıs Cumhuriyeti"ni resmi olarak tanımamak ve bu nedenle bu adlandırmayı resmi belgelerinde veya diplomatik yazışmalarında kullanmamaktadır.

⁶ "Türkiye 2025 Report", Avrupa Komisyonu, 4 Kasım 2025, s. 3, 48, 61, https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/4bb4ddd1-4f20-4ee0-92db-926996ec8dd1_en?filename=t, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

kategorik olarak dışlamamaktadır. Bu çözüm seçeneği ise Türkiye'nin ve adadaki bazı Türklerin tercih etmediği bir seçenek niteliğine sahiptir.

Deniz Sınırı Uyuşmazlıkları

Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin ihtilaflar, son yirmi yıldır güvenlik ve enerji alanlarında birçok gerilimin temel kaynağı olmuştur.

2025'te deniz sınırı uyuşmazlıklarıyla ilişkili dikkat çekici bazı gelişmeler de yaşanmıştır. Yunanistan, Libya ana karası ile Girit Adası arasında eşit uzaklık hattına dayanarak Girit'in güneyinde enerji ruhsat alanları ilan etmiştir. Libya Ulusal Birlik Hükümeti, Girit açıklarında hidrokarbon arama ihalelerinin bazı bloklarının kendi deniz yetki alanlarını ihlal ettiğini belirterek Yunanistan'a itirazda bulunmuştur.⁷

Bir diğer önemli gelişme 26 Kasım 2025'te Lübnan ile GKRY arasında imzalanan deniz yetki alanı anlaşmasıdır. Anlaşma Lübnan Cumhurbaşkanı Joseph Avn ve GKRY lideri Nikos Christodoulides tarafından Lübnan Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda imzalanmıştır.⁸

Türkiye, Rum kesiminin Kıbrıs Türklerinin ya da adanın tamamını temsil etmediğini ve Kıbrıs'ın tamamını ilgilendiren konularda tek taraflı adım atma yetkisine sahip olmadığını belirterek anlaşmaya itiraz etmiştir.⁹ KKTC yönetimi de anlaşmayı reddetmiş; anlaşmanın Kıbrıs Türklerinin haklarını yok saydığını ve Rum kesiminin yetkisini aştığını belirtmiştir.¹⁰

2025'te bir diğer gerilim konusu ise Türkiye ve Yunanistan'ın ilan ettikleri deniz mekansal planlama haritaları olmuştur. Yunanistan deniz mekansal planlama kararını 16 Nisan 2025'te resmi olarak açıklamış ve planlama alanlarını gösteren bir harita yayımlamıştır. Yunanistan haritanın "bir egemenli sınırı teşkil etmediğini" ifade etse de harita Türkiye'nin kıta sahanlığı ve olası münhasır ekonomik bölge (MEB) alanlarıyla büyük ölçüde çakışmaktadır.¹¹

7 "Libya Objects to Greek Tender for Hydrocarbon Exploration off Crete", Reuters, 20 Haziran 2025.

8 "Lebanon, Cyprus Sign Maritime Deal, Paving Way for Possible Energy Exploration", Reuters, 26 Kasım 2025.

9 "Statement of the Spokesperson of the Ministry of Foreign Affairs, Öncü Keçeli, in Response to a Question Regarding the Exclusive Economic Zone Delimitation Agreement Signed Between Lebanon and the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 27 Kasım 2025, https://www.mfa.gov.tr/sc_-21_-disisleri-bakanligi-sozcusu-oncu-keceli-nin-lubnan-ile-guney-kibris-rum-yonetimi-arasinda-imzalanan-munhasir-ekonomik-bolge-sinirlendirme-anlasmasi-hk-sc.en.mfa, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025); Seyit Kurt, "Türkiye Criticizes Lebanon-Greek Cypriot Maritime Deal for Excluding Turkish Cypriots", Anadolu Ajansı, 26 Kasım 2025.

10 "Turkish, TRNC Officials Criticize Lebanon-Greek Cyprus Maritime Deal", *Daily Sabah*, 27 Kasım 2025.

11 "Regarding the 'Maritime Spatial Plan' Declared by Greece", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 16 Nisan 2025, https://www.mfa.gov.tr/no_-84_-yunanistan-in-ilan-ettigi-deniz-mekansal-planlamasi-hk.en.mfa, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

Enerji Keşifleri ve Anlaşmazlıklar

Doğu Akdeniz, enerjiyle bağlantılı meseleler açısından bir sıcak nokta olmaya devam etmiştir. İtalya'nın enerji iletim şirketi Terna S.p.A. ile Yunanistan'ın elektrik iletim operatörü IPTO S.A. yaklaşık 2 milyar avro değerinde bir proje anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma iki ülke arasında yeni bir deniz altı elektrik bağlantısı kurulmasını amaçlamakta ve “Doğu Akdeniz ve Güney Avrupa'nın enerji altyapısında stratejik bir dönüşüm” olarak değerlendirilmektedir.¹²

ABD'li enerji şirketi Chevron, Yunanistan'ın Girit'in güneyi ve Mora açıklarında dört derin deniz hidrokarbon arama bloku için teklif sunmuştur. Yunanistan Enerji Bakanlığı, Chevron'un girişiminin bölgesel enerji arz güvenliğini artıracığını iddia etmektedir.¹³

İsrail'in Leviathan, Tamar ve Karish-Tanin gibi açık deniz doğal gaz sahalarının Kıbrıs'taki yeni LNG tesislerine bağlanarak tankerlerle dünya pazarına ihraç edilmesine yönelik planlar, 23 Aralık 2025'te Kudüs'te yapılan üçlü zirvede de ele alınmıştır. İsrail ve Yunanistan yetkilileri, elde edilecek gelirin iki taraf arasında kısa bir boru hattı için özel yatırımı çekebileceğini ifade etmiştir.¹⁴

25 Haziran 2025'te NOC ile TPAO arasında bir mutabakat zaptı imzalanmış ve enerji sektöründeki iş birliği somut bir nitelik kazanmıştır.¹⁵ GKRY 5 Ağustos'ta bir NAVTEX yayımlayarak Türkiye'nin ilan ettiği deniz yetki alanları içinde, Cebelitarık bayraklı Fugro Gauss gemisinin EMC deniz altı fiber optik kablo projesi kapsamında araştırma yapacağı bir bölgeyi belirlemiştir. Ankara bu hamleyi Rum kesiminin tartışmalı sulara oldubitti oluşturma çabası olarak nitelendirmiştir. Türkiye buna karşılık bölgeye hızla deniz kuvvetleri unsurları ve bir deniz karakol uçağı göndermiştir. *Fugro Gauss* gemisi, Ankara'nın önceden izni olmadan Türk kıta sahanlığında bilimsel faaliyet yürütemeyeceği konusunda uyarılmıştır.¹⁶

Türkiye, kendi kıta sahanlığından geçecek deniz altı kablo veya boru hatları için önceden izin alınmasını talep etmektedir. Türkiye, Avrupa enerji güvenliğini güçlendirmeyi amaçlayan Yunanistan-GKRY elektrik bağlantı projesi Great Sea Interconnector'a da benzer şekilde yaklaşmaktadır.

12 Angelo Amante, “Terna and IPTO Sign 2-Billion Euro Deal on Italy-Greece Power Connection”, Reuters, 12 Mayıs 2025.

13 “Greece Names Chevron, Helleniq Energy Consortium as Preferred Bidder for Offshore Gas Search”, Reuters, 24 Ekim 2025.

14 “Israel Eyes Gas Pipeline to Cyprus for Global LNG Exports”, Greek City Times, 30 Aralık 2025.

15 “Yunanistan Libya ile Anlaşma İmzalayan Türkiye'yi AB'ye Şikayet Etti”, BBC News Türkçe, 27 Haziran 2025.

16 “Greek Cypriot Attempt to Violate Turkish Continental Shelf Thwarted”, *Daily Sabah*, 7 Ağustos 2025.

İsrail, Leviathan sahasından Mısır'a 2040'a kadar yaklaşık 130 milyar metreküp (35 milyar dolar değerinde) gaz tedarik etmeye yönelik büyük bir ihracat anlaşması imzalamıştır.¹⁷

Türkiye-Yunanistan Gerilimleri

Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'de Rodos, Kerpe ve Meis gibi Yunan adaları çevresindeki sular, Türkiye ve Yunanistan arasında deniz yetki alanlarının çakışması nedeniyle bir ihtilaf kaynağıdır.

Yunanistan, adalarının MEB hakkına sahip olduğunu savunmaktadır. Türkiye ise Yunan adalarının Türkiye ile aynı düzlemde değerlendirilemeyeceğini, adaların kara suları ötesinde deniz yetki alanı oluşturamayacağını ve hakkaniyete dayalı bir çözüm gerektiğini ileri sürmektedir. 2025'te bu gerilimler çözümsüz kalmış ve özellikle yeni gaz keşifleriyle her an yeniden alevlenebilecek bir potansiyel taşımıştır.

Kıbrıs uyuşmazlığı da iki ülke arasında Doğu Akdeniz'de bir diğer gerilim kaynağıdır. Adadaki iki toplumun siyasi statüsüne ilişkin talepler birbirinden çok uzaktır. Yunanistan federasyonu tercih ederken Türkiye ise iki devletli çözümden ısrar etmektedir.

Nisan 2025'te Türkiye ve Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarına ilişkin adımları dikkat çekmiştir. Aynı ay içinde iki ülkenin deniz mekansal planlama haritalarını açıklamaları, Ege ve Doğu Akdeniz'deki rekabeti hukuki zeminde daha da derinleştirmiştir.¹⁸

Yunanistan'ın yeni bir diyalog süreci başlatmaya yönelik açıklamalarının ardından, Dışişleri Bakanı Fidan bazı ittifakların Türkiye'yi çevrelemeyi amaçladığını ifade etmiştir.¹⁹ Bu açıklamanın Türkiye'nin itirazlarına rağmen İsrail'in Kıbrıs Adası'nda varlık oluşturma çabalarına işaret ettiği söylenebilir.

2025 boyunca Türkiye ve Yunanistan arasındaki gelişmeler dikkate alındığında, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Kıryakos Miçotakis arasında yapılması planlanan Yüksek Düzeyli İş Birliği Konseyi toplantısının gerçekleştirilememesi şaşırtıcı değildir.

17 Rania Abu Shamala, "Israeli Prime Minister Announces \$35B Natural Gas Deal with Egypt", Anadolu Ajansı, 17 Aralık 2025.

18 Ahmet Gençturk, "Greece Discloses Its Official Maritime Spatial Planning Map", Anadolu Ajansı, 16 Nisan 2025; "Türkiye Marine Spatial Planning", DEHUKAM, 19 Haziran 2025, <https://dmpturkiye.dehukam.org/en/home-page>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025); "Greece Condemns Turkey's Marine Spatial Planning Map Citing Legal Grounds", Shipping Telegraph, 19 Haziran 2025.

19 Bill Giannopoulos, "Hakan Fidan: 'Alliances in the Eastern Mediterranean are Trying to Encircle Turkey'", Greek City Times, 5 Eylül 2025.

Bölge Dışı Güçlerin Rolü

ABD, Doğu Akdeniz'deki gelişmeleri izlemeyi ve bu sürece dahil olmayı sürdürmüş ancak Beyaz Saray'ın etkisi daha geniş jeopolitik önceliklere göre dalgalanmıştır. 15 Ocak 2025'te eski ABD Başkanı Joe Biden, GKRY'nin "Foreign Military Sales, Excess Defence Articles" ve "Title 10" güvenlik yardım programları kapsamında savunma ekipmanı alabilmesi için bir "başkanlık uygunluk kararı" yayımlamıştır.²⁰ Bu şekilde ABD, GKRY'ye yönelik silah ambargosunu bir yıl süreyle askıya alarak 1 Ekim 2025-30 Eylül 2026 arasında savunma ihracatının yeniden başlamasına izin vermiştir. Bu karar dışişleri bakanının GKRY'nin Kongre şartlarını karşıladığını onaylamasıyla yürürlüğe girmiştir.²¹

Bu gelişmeler Ankara'nın tepkisini çekmiştir. Türkiye, ABD'nin Kıbrıs'ta Türk-Yunan dengesini dikkate almadan Rum kesimini desteklediğini düşünmekte ve bu tür girişimlerin kabul edilemez olduğunu ifade etmektedir.²²

KKTC Dışişleri Bakanlığı da yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullanmıştır:

Artık Kıbrıs meselesinde açık bir taraf olduğunu gördüğümüz ABD'yi sağduyuya davet ediyor, bölgedeki hassas dengeleri değiştirme çabalarına son vermesini ve Kıbrıs konusunda taraflı tutumunu terk etmesini istiyoruz.²³

AB özellikle Kıbrıs meselesi bağlamında Doğu Akdeniz'de kritik bir aktör olmaya devam etmektedir. AB raporlarında Türkiye'nin GKRY'nin deniz yetki alanlarında askeri tatbikatlar yaptığı, GKRY'nin uçuş bilgi bölgesini ve hava sahasını ihlal ettiği, Kıbrıslı Rumlara ait balıkçı gemilerini taciz ettiği eleştirileri yer almaktadır.²⁴

İsrail özellikle 2024 ve 2025'te Kıbrıs Adası'ndaki varlığını artırma çabalarını yoğunlaştırmıştır. İsrail, Barak MX hava savunma sistemi gibi gelişmiş askeri sistemleri Rum yönetimine vermeyi planlamakta ve GKRY'nin askeri altyapısına erişim sağlamayı hedeflemektedir. Barak MX geniş bir bölge üzerinde hava savunması sağlayarak Türk uçakları, helikopterleri ve İHA'ları için doğrudan tehdit oluşturmaktadır. Sistemde kullanılan ELM-2084 radarı, GKRY için uzun menzilli gözetleme ve istihbarat toplama aracı olarak işlev görecek-

20 "Presidential Determination to Expand Access to Defense Articles and Defense Services", ABD Kıbrıs Büyükelçiliği, 16 Ocak 2025, <https://cy.usembassy.gov/presidential-determination-to-expand-access-to-defense-articles-and-defense-services>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

21 "Presidential Determination to Expand Access to Defense Articles and Defense Services".

22 Serdar Dincel, "Türkiye Says US Move to Designate Greek Cypriot Administration Eligible for Arms Sales 'Grave Mistake'", Anadolu Ajansı, 16 Ocak 2025.

23 "GKRY ile ABD Arasında İmzalanan İkili Savunma İşbirliğine Dayalı Yol Haritası Hk.", KKTC Dışişleri Bakanlığı, 11 Eylül 2024, <https://mfa.gov.ct.tr/tr/gkry-ile-abd-arasinda-imzalanan-ikili-savunma-isbirligine-dayali-yol-haritasi-hk>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

24 "Türkiye 2025 Report", s. 62.

tir.²⁵ Bu askeri alımlar geçici iş birliğinden uzun vadeli stratejik ortaklığa geçişin işareti olarak görülmektedir.

Adada kalıcı bir çözümün ancak Kıbrıs Türklerinin egemen eşitliği ve eşit uluslararası statüsünün tanınmasıyla mümkün olduğu vurgulanmaktadır. GKRY'nin bölge içi ve dışı ülkelerle askeri ve siyasi ilişkilerini geliştirme ve silahlanma isteği ise gerilimi artırmakta ve istikrarı zedelemektedir.

GKRY'de giderek daha fazla İsrail vatandaşının mülk edinmesi ve ikamet hakkı kazanması, Kıbrıs üzerinde yeni bir etki biçimi oluşturmaktadır. Son yıllarda artan sayıda İsrail vatandaşı yatırım yoluyla "altın vize" elde etmektedir. Bu kişilerin sayısının yaklaşık 20 bin civarında olduğu ifade edilmektedir.²⁶

Türkiye Millî Savunma Bakanlığı, İsrail'in bölgesel güvenliğin sağlanabilmesi için "yayılmacı ve işgalci" tutumunu terk etmesi gerektiğini vurgulayan bir açıklama yayımlamıştır. Açıklamada ayrıca Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki haklarını koruma konusundaki kararlılığı da belirtilmiştir.²⁷

İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu ise İsrail, GKRY ve Yunanistan arasında Doğu Akdeniz'de bir "demokrasiler ittifakı" kurduklarını ifade etmiş; ayrıca İsrail-Yunanistan-GKRY üçlü iş birliğinin stratejik bir çerçeveye oturtulması yönünde adımlar atıldığını söylemiştir.²⁸

Yıl boyunca İsrail ve Yunanistan, Girit'in güneyinde ortak deniz ve hava tatbikatları gerçekleştirmiştir. Ayrıca Yunanistan'ın İsrail'den hava savunma ve roket sistemleri tedarikine yönelik müzakereleri (Achilles Shield programı dahil) yeniden gündeme gelmiştir.²⁹

İngiltere, eski sömürge gücü ve Kıbrıs'ın garantörlerinden biri olarak her iki tarafla da özel bir ilişkiye sahiptir. Adadaki egemen üs bölgeleri ve uluslararası diplomasideki konumu önemini korumaktadır. Kıbrıs'ta Birleşik Krallık Yüksek Komiserliği bulunmakta ve bu temsilcilik, "Kıbrıs Cumhuriyeti" ile siyasi, ticari, güvenlik ve ekonomik konular dahil geniş bir yelpazede ilişkileri sürdürmektedir.³⁰

25 "Israeli Air Defense in Cyprus Extends Intel Reach over Türkiye", Middle East Eye, 16 Eylül 2025.

26 Sibel Düz vd., "Israel's Ambitions on the Cyprus Island", SETA Uzmanlar Cevaplıyor, 26 Eylül 2025, <https://www.setav.org/en/experts-respond-israels-ambitions-on-the-cyprus-island>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

27 Utku Şimşek, "MSB: Bölge Güvenliğinin Tesisi için İsrail'in Yayılmacı ve İşgalci Tavrından Vazgeçmesi Gerekmektedir", Anadolu Ajansı, 11 Mart 2025.

28 "PM Netanyahu's Remarks at the Start of the Government Meeting", İsrail Dışişleri Bakanlığı, 30 Mart 2025, <https://www.gov.il/en/pages/pm-netanyahu-s-remarks-at-the-start-of-the-government-meeting-30-mar-2025>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025); James Mackenzie ve Nidal Mughrabi, "Israeli PM Netanyahu Vows to Pressure Hamas after Ceasefire Proposal", Reuters, 30 Mart 2025.

29 "Greece in Talks to Buy Anti-Aircraft, Artillery Systems from Israel", Reuters, 14 Kasım 2025.

30 "Cyprus and the UK", Birleşik Krallık Hükümeti, 2 Kasım 2025, <https://www.gov.uk/world/cyprus/news>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

Tahminen 300 bin Kıbrıslı Birleşik Krallık'ta yaşarken Kıbrıs'ta da önemli bir İngiliz göçmen topluluğu bulunmaktadır. Kıbrıs'ta yaklaşık 30 bin Britanyalı yaşamakta; bunların çoğunu ise emekliler veya profesyoneller oluşturmaktadır.³¹

Göç ve İnsani Kaygılar

Akdeniz –özellikle orta ve doğu kesimleriyle– Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki çatışma bölgelerinden kaynaklanan göç hareketleri açısından önemli bir güzergah olmaya devam etmektedir.³² Göçle bağlantılı insani kaygılar, AB ile Türkiye dahil bölge ülkeleri arasında bir gerilim kaynağı olmayı sürdürmektedir.

Ocak-Kasım 2024 döneminde 180 binden fazla göçmen, Akdeniz ve Atlas Okyanusu üzerinden düzensiz yollarla Avrupa'ya ulaşmıştır. Bu göçler büyük ölçüde Türkiye'den Yunanistan'a Doğu Akdeniz rotası üzerinden ve Afrika kıyılarından İspanya'ya Batı rotaları üzerinden gerçekleşmiştir. Genel eğilim, Doğu Akdeniz ve Batı rotalarındaki düzensiz geçişlerde sırasıyla yüzde 27 ve yüzde 30 artışla kısmen dengelenmiştir.³³

Brüksel'in Türkiye raporuna göre 2025'in ilk yarısında Türkiye'den AB'ye yönelik düzensiz varışlar 15 binin altında kalmıştır. Bu sayı geçen yılın aynı dönemine kıyasla üçte birden fazla azalmıştır. Türkiye'den gelen varışlar Bulgaristan, GKRY, Yunanistan ve İtalya dahil tüm ilgili üye devletlerde düşmüştür.³⁴ 2016 AB-Türkiye anlaşması, göç akışını kontrol altına almak açısından önemini korumaktadır. Bu anlaşma, mali yardım ve siyasi tavizler karşılığında göçmen akışının durdurulmasını hedeflemektedir.

2026 BEKLENTİLERİ

2025 itibarıyla Doğu Akdeniz; enerji anlaşmazlıkları, jeopolitik rekabet, askeri güç gösterileri ve çok sayıda uluslararası aktörün müdahil olmasıyla son derece dinamik ve karmaşık bir bölge olmaya devam etmiştir. Bölgenin güvenliği ve istikrarı, Türkiye, Yunanistan, GKRY, İsrail, Mısır ve ABD gibi dış güçlerin rekabet eden çıkarları tarafından şekillendirilmeye devam edecektir.

Bölgede enerji aramaları ve deniz yetki alanı ihtilafları sürdükçe gerilim potansiyeli yüksek kalacaktır. Büyük ölçekli bir askeri çatışma ise olası görün-

31 "Cyprus-UK Relations", GKRY Londra Yüksek Komiserliği, <https://cyprusinuk.com/cyprus-uk-relations>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

32 "Migration Outlook 2025", ICMPD, 10 Aralık 2025, <https://www.icmpd.org/file/download/63876/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%2520Mediterranean%25202025.pdf>, (Erişim tarihi: 28 Aralık 2025).

33 "Migration Outlook 2025".

34 "Türkiye 2025 Report", s. 46.

memektedir. Bununla birlikte diplomatik çabalar ve bölgesel iş birliği girişimleri enerji alanında olumlu gelişmelere yol açabilir. 2026'da deniz sınırı ihtilaflarının çözülmesi ihtimali düşüktür. Kıbrıs'taki siyasi bölünme, tarafların hukuki pozisyonlarındaki derin ayrılıklar ve siyasi diyalog eksikliği umut bırakmamaktadır.

Kıbrıs meselesi Türkiye ve KKTC için ulusal bir dava olmaya devam edecektir. Kıbrıs Türk halkının egemen eşitliği ve eşit uluslararası statüsünden geri adım atılması beklenmemektedir.³⁵ Yeni seçilen Cumhurbaşkanı Tufan Erhürman'ın eşit uluslararası statü konusunda ısrarcı görünmemesine rağmen adada iki toplum arasındaki güvensizlik federasyonu mevcut koşullarda mümkün kılmamaktadır. Bununla birlikte Erhürman'ın siyasi eşitlik ve Türkiye'nin etkin garantisinden taviz verilmeyeceğine dair açıklamaları, bu konuların müzakere dışı olduğunu göstermektedir.³⁶ Bu nedenle Kıbrıs uyuşmazlığında hızlı bir çözüm beklenmemektedir.

Türk-Yunan ilişkileri Kıbrıs konusunda diyalog sürecinin başlatılmasında temel unsur olmaya devam edecektir. Son iki yılda olumlu gündem izlenmesine rağmen 2026'da kriz riskleri vardır.

Yunanistan'ın İsrail ile stratejik ilişkileri ve askeri/enerji iş birlikleri Türkiye'yi rahatsız etmeyi sürdürecektir. Bu nedenle 2026'da Ankara-Atina ilişkilerinin Kıbrıs konusunda zor geçmesi muhtemeldir.

ABD, Biden döneminde Rum yönetimini desteklemiş olsa da bu tutumun 2026'da devam etmesi beklenmemektedir. Ankara ve Washington güvenlik ve enerji dahil birçok alanda yeni iş birlikleri geliştirmekte ve bu durum Kıbrıs kaynaklı büyük bir krizi önleyebilir.

Brüksel, Kıbrıs meselesinde Ankara'yı eleştirmeyi sürdürse de 2026'da Türkiye-AB krizinin olasılığı düşüktür. Özellikle AB, savunma alanında Türkiye ile yakınlaşma sürecindedir. Bu gelişmeler kriz yerine diyalog ortamı oluşturabilir.

Türkiye ile İsrail arasındaki Kıbrıs kaynaklı gerilimlerin ise 2026'da artma ihtimali yüksektir. GKRY-Lübnan anlaşmasında Tel Aviv'in rolü ve İsrail-GKRY-Yunanistan ortak güç ihtimali, Türkiye-İsrail ilişkilerinin gergin olacağını göstermektedir.

2025'te Doğu Akdeniz üzerinden düzensiz göçte azalma eğilimi görülse de Ortadoğu'daki çatışmalar bölgeyi tehdit etmeyi sürdürecektir. Göç politikalarında "sorumluluk paylaşımı" tartışmaları da devam edecektir.

35 "Hakan Fidan: The Armament of Southern Cyprus could Trigger a New Arms Race on the Island", *Kıbrıs Postası*, 11 Aralık 2024.

36 "Kıbrıs'ın İki Lideri İlk Kez Yüz Yüze Görüştü: Erhürman 'Çözüm Atmosferinin Oluşması için' 10 Madde Sundu", *BBC News Türkçe*, 18 Kasım 2025.

Suriye'deki kademeli istikrar, AB ve Türkiye'de "geri dönüşler" konusuna daha fazla odaklanılmasına yol açabilir.

Enerji açısından Doğu Akdeniz'in stratejik önemi küresel aktörlerin ilgisini artırmaktadır. Kablo projeleri gibi konular 2026'da Türkiye ile diğer aktörler arasında gerilim meydana getirebilir. Ancak enerji konusu aynı zamanda iş birliği fırsatlarını da barındırmaktadır.

GÜNEY KAFKASYA BARIŞ VE NORMALLEŞME YOLUNDA

Hazel Çağın Elbir

10

2025'İN ÖZETİ

- 1 Azerbaycan ile Ermenistan arasında kapsamlı bir barış antlaşmasının nihai taslağı, imzaya hazır aşamaya getirilmiştir. Ancak kalan temel engeller Ermenistan Anayasası'nda Karabağ'a ilişkin toprak bütünlüğü referanslarının değiştirilmesi ve ulaşım bağlantılarının (Zengezur/Trump Uluslararası Barış ve Refah Yol Haritası [TRIPP]) usul ve esasları olmaya devam etmektedir.
- 2 Türkiye ile Ermenistan arasındaki tam normalleşme süreci –diplomatik ilişkilerin kurulması ve kara sınırının açılması dahil– Türkiye tarafından, Azerbaycan ile Ermenistan arasında kalıcı bir barış antlaşmasının sonuçlandırılması şartına açıkça bağlanmıştır.
- 3 2020 sonrası dönemde Rusya'dan beklenen askeri ve diplomatik desteğin sağlanmaması nedeniyle hayal kırıklığına uğrayan Ermenistan, dış politikasını "ittifakçılık" (*bandwagoning*) yaklaşımindan "çok vektörlü dengeleme" (*hedging*) stratejisine kaydırmıştır. Bu bağlamda ABD ile stratejik ortaklık anlaşması imzalanmış ve Avrupa Birliği (AB) üyelik başvuru süreci başlatılmıştır.
- 4 Bölgesel bağlantısallık konusundaki uzun süredir devam eden anlaşmazlık, Beyaz Saray'ın ara buluculuğuyla TRIPP girişimi olarak yeniden çerçevelendirilmiştir. Ermenistan, coğrafi çağrışimli "koridor" terimini reddetmekle birlikte TRIPP adlandırmasını kabul etmekte; proje, ABD öncülüğündeki uluslararası bir konsorsiyum tarafından Ermenistan'ın tam egemenliği altında işletilecektir.
- 5 Rusya'nın geleneksel ara buluculuk rolü ise ABD ve AB'nin artan aktivizmiyle birlikte Eylül 2025'te AGİT Minsk Grubu'nun resmen feshedilmesi nedeniyle belirgin şekilde zayıflamıştır.

GİRİŞ

2020'deki İkinci Karabağ Savaşı'ndan bu yana Güney Kafkasya bir yandan Azerbaycan ile Ermenistan diğer yandan Türkiye ile Ermenistan arasında gelişen normalleşme çabalarıyla tanımlanan yeni bir jeopolitik aşamaya girmiştir.¹ On yıllardır diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkileri tıkayan Karabağ sorununun fiili olarak çözüme kavuşturulması, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinde önemli ilerlemeler için zemin oluşturmuştur.² 2025'te Ermenistan ve Azerbaycan, nihai barış antlaşmasının metni üzerinde anlaşmaya varmış³ ancak süreç, Ermeni Anayasası'ndan Karabağ'a ilişkin tarihi toprak iddialarının çıkarılması gerekliliği ve Zengezur koridoruyla ilgili kalan engeller nedeniyle yavaşlamıştır.⁴

Geleneksel olarak güvenlik politikasını Rusya'nın etkisi altında şekillendiren Ermenistan⁵ 2020 sonrasında Moskova'dan beklenen askeri ve diplomatik desteğin sınırlı kalmasından duyduğu hayal kırıklığıyla⁶ dış politikasını dengeli, çok vektörlü bir *hedging* (riskten kaçınma ve dengeleme) yaklaşımına yöneltmiştir.⁷ Bu çerçevede Erivan yönetimi AB üyelik sürecini başlatmış⁸ ve Washington ile

1 Esengül Ayaz Avan, "Karabağ Meselesi ve Türkiye-Ermenistan İlişkilerine Etkisi", *Ermeni Araştırmaları*, Sayı: 78, (2025), s. 57.

2 Avan, "Karabağ Meselesi ve Türkiye-Ermenistan İlişkilerine Etkisi", s. 61.

3 Alev Kılıç, "Olaylar ve Yorumlar", *Ermeni Araştırmaları*, Sayı: 77, (2025), s. 10.

4 Jeremy Salt, "Real Armenia' or 'Historic Armenia'", *Review of Armenian Studies*, Sayı: 51, (2025), s. 75.

5 Olgun Uğşal, "A Foreign Policy Stuck Between Russia and the European Union: The Case of Armenia", *Ermeni Araştırmaları*, Sayı: 78, (2025), s. 104.

6 Uğşal, "A Foreign Policy Stuck Between Russia and the European Union", s. 99.

7 "We Have Decided to Adopt a Balanced and Balancing Foreign Policy, Which Means That We will Try to Balance Relations with the EU, Russia and Regional Powers, Prime Minister", Ermenistan Cumhuriyeti Başbakanlığı, 23 Ocak 2025, <https://www.primeminister.am/en/press-release/item/2025/01/23/Nikol-Pashinyan-Panel-discussion>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2025).

8 "Armenia's Government Formally Takes Steps to Launch EU Accession Process", The New Union Post, 9 Ocak 2025.

Yıllardır barışa hasret kalan Güney Kafkasya, bugün tarihi bir dönemden geçiyor. Azerbaycan ve Ermenistan barış anlaşması imzalamaya hiç olmadıkları kadar yakınlar. Sürece paralel olarak Azerbaycan'la diyalog halinde; biz de Ermenistan'la normalleşme süreçlerimizi ilerletiyoruz.
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
16 Aralık 2025

stratejik ortaklık anlaşması imzalamıştır.⁹ Türkiye'nin Orta Asya'ya erişimi açısından stratejik öneme sahip Zengezur meselesi, 8 Ağustos 2025'te ABD'nin ara buluculuğuyla TRIPP projesi olarak yeniden çerçevelendirilmiş ve Ermenistan'ın egemenliği altında işletilecek şekilde düzenlenmiştir.¹⁰

Bu gelişme hem Rusya'da hem de özellikle Kafkasya'daki jeopolitik değişimlere karşı son derece hassas olan İran'da endişe meydana getirmiştir.¹¹ Türkiye, Ermenistan ile tam normalleşmenin, Azerbaycan ile Ermenistan arasında kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanmasına bağlı olduğunu tutarlı bir şekilde vurgulamaktadır. İç siyasette ise Nikol Paşinyan hükümeti muhalefet güçleri ve diasporanın önemli kesimleri tarafından, "Ermenistan Cumhuriyeti" kavramını geleneksel tarihi anlatıların önüne koymak ve Birinci Dünya Savaşı olaylarına ilişkin söylemini yumuşatmakla yoğun eleştiriye maruz kalmaktadır.¹²

ANA DİNAMİKLER

Aralık 2025 itibarıyla Güney Kafkasya'yı şekillendiren temel dinamikler; Azerbaycan-Ermenistan normalleşme süreci, Türkiye'nin bağlantısallık hedefleri ve dış aktörler arasındaki ara buluculuk rollerindeki devam eden değişim etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu birbirine bağlı dinamikler, 2020 İkinci Karabağ Savaşı sonrası gerçeklik-

lerden kaynaklanan çok katmanlı bir jeopolitik yeniden yapılanmayı temsil etmektedir. 8 Ağustos 2025'te Washington'da ABD himayesinde imzalanan geçici barış çerçevesiyle hız kazanan Azerbaycan-Ermenistan normalleşme süreci, ikili diyalogları ilerletmekle birlikte anayasal ve bağlantısallık konularında tikanıklık yaşamaya devam etmektedir. Ankara'nın Orta Asya'ya kesintisiz erişimi hedefleyen bölgesel barış ve istikrar vurgusu, Türkiye'yi bölgenin kilit paydaşlarından biri konumuna getirmekte ve bölgesel istikrarı Avrasya stratejileriyle doğrudan ilişkilendirmektedir.

9 "U.S., Armenia Sign Strategic Partnership Agreement", Radio Free Europe, 15 Ocak 2025.

10 "Discussions on Trump Route Project Have Already Begun – Pashinyan", Arka News, 29 Eylül 2025.

11 "Ermenistan Başbakanı ile İran Cumhurbaşkanı'nın Ortak Bildirisi Yayımlandı", Ermenistan Kamu Radyosu, 20 Ağustos 2025.

12 Salt, "Real Armenia' or 'Historic Armenia'", s. 83.

Aynı zamanda ara buluculuk ortamında köklü bir dönüşüm yaşanmaktadır: Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) çerçevesindeki geleneksel Rus hakimiyeti, Ermenistan'ın hayal kırıklığı nedeniyle zayıflamış; yerini, dayanıklılık inşası ve kurumsal reformlara öncelik veren proaktif ABD ve AB anjmanlarına bırakmıştır. Bu üçlü dinamik, geçici bir istikrarı teşvik etmekle birlikte egemenlik kaygıları veya tarihi iddialara ilişkin farklı yorumlar gibi çözümsüz asimetriklerin tırmanması halinde yeni gerilim risklerini de bünyesinde barındırmaktadır. Genel olarak Güney Kafkasya, iç barış çabaları ile dış güç projeksiyonlarının kesişim noktasında bir dönüşüm yaşamakta, kalıcı bir çatışma alanı olmaktan ziyade Doğu-Batı bağlantısallığının kavşağı haline gelme potansiyeli taşımaktadır.

Azerbaycan-Ermenistan Normalleşme Süreci ve Kalan Engeller

Mart 2025 itibarıyla Ermenistan ve Azerbaycan dışişleri bakanları, nihai barış antlaşması metni üzerinde tam mutabakata varıldığını teyit etmiş ve antlaşmanın imzaya hazır hale geldiğini açıklamıştır. Bu olumlu gelişme uluslararası toplum tarafından memnuniyetle karşılanmış; hem ABD hem de AB, antlaşmanın hızla sonuçlandırılması çağrısında bulunmuştur. Buna rağmen iki temel engel devam etmektedir. Ermenistan'da anayasal değişiklikler ve ulaşım bağlantılarının ayrıntılı düzenlemeleri engel teşkil eden hususlardır. Azerbaycan, Ermeni Anayasası'ndan kendisine yönelik toprak iddialarını ima eden referansların kaldırılmasını ısrarla talep etmektedir. Başbakan Paşinyan ise bu endişeleri gidermek amacıyla gelecekteki antlaşmanın iç mevzuat üzerindeki üstünlüğünü vurgulamaktadır.

Türkiye'nin Bağlantısallık Gündemi ve Normalleşme Rolü

Güney Kafkasya'yı Orta Asya'ya açılan kapı olarak gören Türkiye, bölgesel barış ve istikrara en üst düzeyde önem atfetmektedir.¹³ Bu bağlamda Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin tam normalleşmesi, Azerbaycan-Ermenistan arasında kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanmasına açıkça bağlanmıştır. İkili diyaloglar aktif bir şekilde devam etmekte ve diplomatik temaslar sürmektedir. Somut adımlar arasında Kars-Gümrü demir yolunun yeniden faaliyete geçirilmesine yönelik teknik değerlendirmeler ile 2022 anlaşması uyarınca sınırın üçüncü ülke vatandaşlarına ve diplomatik pasaport sahiplerine açılmasına ilişkin hazırlıklar yer almaktadır.¹⁴

13 Alican Tekingündüz, "Türkiye wants Opening of Zangezur Corridor 'as soon as Possible': Erdogan", TRT World, 26 Eylül 2023.

14 "Debate of State Budget 2025 Continues at Joint Sitting of NA Committees: Foreign Minister Presents Ongoing Work on Peace Treaty", Aravot, 31 Ekim 2024.

Zengezur/TRIPP Güzergahı ve Bölgesel Bağlantısallık

Azerbaycan ana topraklarını Nahçıvan'a (ve oradan Türkiye'ye) bağlayacak ulaşım bağlantısı, bölgesel entegrasyon açısından kritik görülmektedir. Ermenistan, güzergah üzerindeki egemenliğini zedeleyecek her türlü formülasyonu tutarlı bir şekilde reddetmiştir.¹⁵ 8 Ağustos 2025'te ABD'nin müdahalesiyle proje, TRIPP olarak yeniden adlandırılmış ve Ermeni hukuku çerçevesinde faaliyet gösterecek uluslararası bir konsorsiyum tarafından yönetilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenleme, Ermenistan'a jeopolitik olarak kısıtlı ortamda daha geniş manevra alanı sağlarken Rusya ve İran tarafından ise olumsuz karşılanmıştır.¹⁶

Ara Buluculuk Rollerinin Değişimi (Rusya, AB, ABD)

KGAÖ çerçevesinde Rusya'nın algılanan pasifliğinden duyulan hayal kırıklığı üzerine Ermenistan, dış ve güvenlik politikasında *hedging* stratejisini benimsemiştir. ABD ile stratejik ortaklık anlaşması imzalanmış ve AB üyelik süreci resmen başlatılmıştır.¹⁷ TRIPP girişimindeki aktif ABD rolü, geleneksel Rus etkisine karşı denge unsuru işlevi görmektedir.

Moskova, Washington'ın eylemlerini Güney Kafkasya'yı istikrarsızlaştırıcı nitelikte olmakla eleştirmiştir. Bu arada AB, Ermenistan'daki AB İzleme Misiyonu'nun (EUMA) görev süresini uzatmış ve 270 milyon avroluk dayanıklılık paketi açıklamıştır.¹⁸ Bu gelişmelerin doğrudan sonucu olarak Eylül 2025'te AGİT Minsk Grubu (Rusya, ABD ve Fransa eş başkanlığında) resmen sona erdirilmiştir.

2026 BEKLENTİLERİ

2026, Güney Kafkasya için dönüm noktası niteliğinde bir yıl olacaktır; normalleşme süreçlerinin nihai imzalarla somutlaşması ve Ermenistan'ın Batı yöneliminin pekişmesi beklenmektedir.

Azerbaycan-Ermenistan Barış Antlaşması

Antlaşmanın imzalanması, Ermenistan'daki iç anayasal reformlara bağlı olmaya devam edecektir. Başbakan Paşinyan, 2026 parlamento seçimlerinin ardından gerekli değişiklikleri gerçekleştireceğini taahhüt etmiştir. Türkiye, ABD

¹⁵ "Discussions on Trump Route Project Have Already Begun – Pashinyan".

¹⁶ "Russia Says Implementation of Armenian-Azerbaijani Initialed Deal 'Remains to be Seen'", ArmenPress, 8 Eylül 2025.

¹⁷ Csongor Körömi, "Armenian Parliament Adopts Law to Launch EU Membership Process", *Politico*, 26 Mart 2025.

¹⁸ "EU Announces New €270 Million Resilience and Growth Package for Armenia", EU NeighboursEast, 5 Nisan 2025.

ve AB'nin yoğun diplomatik çabalarıyla antlaşmanın 2026'nın ilk yarısında imzalanması hedeflenmektedir. Başarılı bir sonuç bölgede istikrarlı ve kalıcı barışın kapısını aralayacaktır.¹⁹

Türkiye-Ermenistan İlişkileri ve Bağlantısallık

Türkiye, Azerbaycan-Ermenistan antlaşmasının imzalanması üzerine normalleşme sürecini derhal hızlandıracığını belirtmiştir. Bu senaryoda diplomatik ilişkilerin hızla kurulması ve kara sınırının üçüncü ülke vatandaşlarına açılması yüksek olasılık taşımaktadır. Kars-Gümrü demir yolunun rehabilitasyonu ve işletmeye alınmasına yönelik teknik çalışmalar ivme kazanacak; bu da Ermenistan'ın Türkiye üzerinden (AB ile gümrük birliği bulunan) Avrupa pazarlarına entegrasyonunu güçlendirecektir.²⁰

Jeopolitik Rekabet ve Dış Politika Çeşitlendirmesi

Ermenistan'ın hibrit *hedging* modeli 2026'da daha belirgin hale gelecektir. ABD-Ermenistan 123 Sivil Nükleer İş Birliği Anlaşması müzakerelerinin başlatılması ve askeri modernizasyona yönelik Amerikan desteği, Batı ile stratejik bağları daha da derinleştirecektir.²¹ Rusya'nın eleştirel tutumunu sürdürmesi ve sınırlı karşı tedbirler alması muhtemeldir.²² Bununla birlikte Ermenistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'nden kısa vadede çekilme planı bulunmamakta; izlenen politika, bir kopuştan ziyade ortaklık çeşitlendirmesi olarak çerçeveselendirilmektedir. Mayıs 2026'da 8. Avrupa Siyasi Topluluğu Zirvesi'ne ev sahipliği yapacak olması, Ermenistan'ın Batı yöneliminin görünür bir diplomatik tezahürü olacaktır.²³

TRIPP Projesinin Uygulanması

TRIPP girişiminin 2026'nın ikinci yarısında uygulama aşamasına geçmesi beklenmektedir. Güzergah üzerindeki Ermeni egemenliğini koruyan ve Ermenistan'a gelir getiren bir rol veren proje, Azerbaycan ve Türkiye'nin Orta Asya'ya yönelik bağlantısallık hedeflerine kısmen hizmet edecektir. ABD'nin girişimdeki liderliği ise Rusya ve İran ile jeopolitik rekabeti yoğunlaştırabilir.²⁴

19 “‘Long Live Diplomacy, Long Live Peace’: Full Text of PM Nikol Pashinyan’s UNGA Speech”, ArmenPress, 27 Eylül 2025.

20 “Participation of the Deputy Minister of Foreign Affairs of Armenia in the Panel Discussion at the ‘Manama Dialogue’”, Ermenistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 7 Aralık 2024, [https://www.mfa.am/en/press-releases/2024/12/07/participation-of-the-deputy-minister-of-foreign-affairs-of-armenia-in-the-panel-discussion-at-the-"/12993](https://www.mfa.am/en/press-releases/2024/12/07/participation-of-the-deputy-minister-of-foreign-affairs-of-armenia-in-the-panel-discussion-at-the-), (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

21 Alev Kılıç, “Facts and Comments”, *Review of Armenian Studies*, Sayı: 51, (2025), s. 40.

22 Kılıç, “Facts and Comments”, s. 41.

23 Alev Kılıç, “Olaylar ve Yorumlar”, *Ermeni Araştırmaları*, Sayı: 78, (2025), s. 42.

24 Nargiz Mamadli, “Armenia Says Construction of TRIPP Corridor to Begin in Late 2026”, Caspian News, 14 Kasım 2025.

Paşinyan yönetimi, Haziran 2026 parlamento seçimleri öncesinde özellikle Ermeni Apostolik Kilisesi ve sert diaspora unsurlarından gelen iç muhalefetle karşı karşıya kalmaya devam edecektir. Seçim sonucu, hükümetin “Gerçek Ermenistan” vizyonunu hayata geçirme ve normalleşme gündemini tamamlama kabiliyeti açısından belirleyici olacaktır.

TABLO 1. 2026 BEKLENTİLERİ

Alan/Konu	2026 Beklentisi	Olasılık	Zaman Çizelgesi	Temel Koşul/Tetikleyici
Azerbaycan-Ermenistan Barış Antlaşması	Nihai ve kapsamlı barış antlaşmasının imzalanması ve onaylanması	Orta Yüksek	2026'nın ikinci yarısı	Ermenistan'ın anayasa değişikliği taahhüdünün yerine getirilmesi
Türkiye-Ermenistan Tam Normalleşmesi	Diplomatik ilişkilerin tesis edilmesi ve kara sınırının üçüncü ülke vatandaşlarına açılması	Yüksek	AZ-AM antlaşmasının hemen ardından	Azerbaycan-Ermenistan antlaşmasının kesin biçimde sonuçlandırılması
Kara ve Demir Yolları Bağlantısallığı	Kars-Gümrü demir yolunun yeniden açılması ve işletmeye alınması	Orta Yüksek	2026'nın ikinci yarısı	Barış antlaşması + sürdürülebilir siyasi irade
TRIPP Projesi (Zengezur Bağlantısı)	İnşaat/işletme aşamasına geçiş	Orta Yüksek	2026'nın ikinci yarısı	ABD öncülüğünde finansman ve uluslararası konsorsiyum anlaşması
Ermenistan-ABD İlişkileri	123 Sivil Nükleer İş Birliği Anlaşması'nın imzalanması + ABD'nin askeri modernizasyon desteği	Yüksek	2026 boyunca	Stratejik Ortaklık Anlaşması'nın sürdürülmesi
Ermenistan-AB İlişkileri	AB üyelik müzakerelerinin resmen başlatılması	Orta	2026 sonu/2027 başı	Ermenistan'ın reform taahhütleri ve iç siyasi istikrar
Ermenistan-Rusya İlişkileri	Pragmatik ve sınırlı iş birliğinin sürdürülmesi (AEAEB/KGAÖ'den çıkış olmaması)	Yüksek	Süregelen	Ermenistan'ın sürdürülen “dengeleyici” (<i>hedging</i>) stratejisi
Ermenistan İç Siyaseti	Paşinyan'ın Haziran 2026 seçimlerini kazanması ve “Gerçek Ermenistan” vizyonunu güçlendirmesi	Orta Yüksek	Haziran 2026	Muhalefet ve diaspora baskısının etkin yönetimi

Rusya ve İran'ın Tepkileri	TRİPP'e ve Batı'ya yönelime karşı diplomatik ve ekonomik karşı tedbirler	Yüksek	2026 boyunca	TRİPP'te ve Batı entegrasyon projelerinde somut ilerleme
Bölgesel Barış ve İstikrar	Güney Kafkasya'da 30 yılı aşkın süredir ilk kez kalıcı ve kapsamlı bir barış ortamının tesis edilmesi	Orta Yüksek	2026 sonuna kadar	Bu tablodaki adımların tamamının eş zamanlı olarak hayata geçirilmesi

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

“

ORTADOĞU JEOPOLİTİĞİ

TÜRKİYE-IRAK İLİŞKİLERİ: Kurumsallaşma Süreci ve Koşullu İstikrar

Bilgay Duman

11

2025'İN ÖZETİ

- 1 ABD'nin çekilmesi, Irak'ta güvenlik rekabetinin artık Washington'ın tavrına göre değil Bağdat, Tahran ve yerleşik silahlı gruplar arasındaki dengelere göre belirleneceği yeni bir dönemi başlatıyor.
- 2 2025 seçimleri, İran'ın Irak'taki siyasi derinliğini bir kez daha kanıtlamıştır. Tahran, Ortadoğu'nun genelinde güç kaybederken Bağdat'taki uzantıları ise gücünü korumaktadır. Irak, İran'ın hem siyasi hem de milis gücü bakımından sarsılmaz tek kalesi konumunda ve Tahran, buradaki nüfuzunun zayıflatılmasına direnmeden asla izin vermeyecektir.
- 3 Irak'ın istikrarı için en net gösterge, milis yapılarındaki hareketliliklerdir. İran güdümlü gruplar, sahip oldukları askeri ve siyasi nüfuzu korumakta kararlı görünüyor ve etkilerini kırmaya yönelik her türlü hamleye karşı direnç gösterecektir. Türkiye ve Körfez ülkeleri ise Irak'a artık bir "güvenlik koridoru" penceresinden bakmakta; bu doğrultuda PKK'nın tasfiyesine ve Kalkınma Yolu Projesi'nin geleceğine öncelik vermektedir.
- 4 PKK'nın silahsızlanma süreci, Kürt kesimindeki iç rekabet ve Bağdat ile Erbil arasındaki bütçe krizleri, sadece kuzeyin huzurunu bozmakla kalmayacak; aynı zamanda ülkedeki ekonomik koridorların hayata geçip geçemeyeceğini de tayin edecektir.
- 5 2026'ya dair en büyük risk ise bölgesel gerilimin tırmanmasıdır. Özellikle İsrail ve İran arasında patlak verecek bir çatışma, Irak'taki milis grupları Bağdat'ın kontrolü dışında harekete geçirecek bölgesel bir fitili ateşleyebilir.

GİRİŞ

Irak 2025-2026 dönemine iç siyasetteki tıkanıklık ve bölgesel çalkantıların iç içe geçtiği karmaşık bir atmosferde giriyor. Ülke içindeki siyasi sistem; Şii partilerin hakimiyet kurduğu, Kürt grupların birlik olmak yerine nüfuz yarısına girdiği, Sünni blokların ise stratejik bir bütünlük sağlamakta zorlandığı, öngörülebilir ancak katı bir dengeye oturmuş durumdadır. 2025 seçimleri de bu tabloyu tescillemiştir. İran; Suriye, Lübnan ve Körfez'in bazı bölgelerinde güç kaybetmesine rağmen Irak'taki müttefikleri yerini sağlam tutmuştur. Irak, Tahran'ın en güvenilir nüfuz alanı ve adeta son stratejik kalesi olma özelliğini koruyor. Tahran'ın burada yıllardır inşa ettiği siyasi ve milis ekosistemi, disiplinli ve öz güvenli bir şekilde işleyişini sürdürüyor.

ABD'nin muharip rolünü sonlandırması ise Bağdat'ı kendi güvenliği için daha fazla sorumluluk almaya zorluyor.¹ Oluşan bu boşlukta hem ekonomik hem de güvenlik odaklı hamlelerle etkinliklerini artıran Türkiye ve Körfez ülkeleri ise Irak'ı giderek daha fazla Körfez'i Avrupa'ya bağlayacak potansiyel bir köprü olarak görüyor.

Ancak Irak bu süreçte olup bitenlerin dışında kalabilmiş değil. İsrail'in Gazze, Lübnan ve Suriye'deki saldırıları ve giderek tırmanan Tel Aviv-Tahran gerginliği, bölgede her an patlamaya hazır bir ortam meydana getiriyor. Irak'taki İran güdümlü milisler süreci yakından takip ederek saflarını sıklaştırıyor. 2026 için asıl soru şu: Irak bu pamuk ipliğine bağlı sükunetini koruyabilecek mi yoksa bölgesel krizin derinleşmesi, ülkeyi yönetmeye hazırlıklı olmadığı bir çatışma sarmalına mı çekecek?

1 Mohamed Eldoh, "US Military Redeployment in Iraq: Strategic Withdrawal or Tactical Shift?", Geopolitical Monitor, 29 Ağustos 2025, <https://www.geopoliticalmonitor.com/us-military-redeployment-in-iraq-strategic-withdrawal-or-tactical-shift>, (Erişim tarihi: 23 Aralık 2025).

ANA DİNAMİKLER

ABD'nin bölgeden çekilmesi, Irak'ın güvenlik mimarisini başta İran olmak üzere bölgesel aktörlerin elini güçlendirecek şekilde değiştiriyor. Son yirmi yıldır Amerikan varlığı, milislerin yayılmasını engelleyen bir bariyer ve İran hegemonyasından çekinen Iraklı gruplar için siyasi bir güvence işlevi görmüştür. ABD sahadan çekildikçe bu dengeleyici güç zayıflıyor; bu da İran'ın bölgedeki nüfuzunu pekiştirip yayması için uygun bir zemin hazırlıyor.

2025 Seçimleri ve Yansımaları

Irak'ta 2025 seçimlerinden çıkan sonuçlar, bu eğilimleri net bir şekilde ortaya koymuştur. Sandık tablosu, Iraklı seçmenin büyük oranda kimlik temelli tercihler yaptığını gösteriyor. Bu durum Irak siyasetindeki kırılğanlığın devam ettiğini ve ülkenin siyasi ikliminde etnik-mezhepsel fay hatlarının halen ne kadar belirleyici olduğunu kanıtıyor. İran, bölgenin farklı noktalarında (Suriye'deki askeri kayıplar ve Lübnan'daki siyasi tıkanmışlık gibi) stratejik darbeler olsa da Irak'taki ağırları sarsılmadan ayakta kalmıştır. Tahran güdümlü siyasi bloklar güç kaybetmediği gibi bazı bölgelerde kontrollerini daha da pekiştirmiştir. Bu tablo aslında yapısal bir gerçeği teyit ediyor. Irak, İran'ın artık rakipsiz olduğu son kaledir. Tahran için Irak sadece coğrafi bir tampon bölge değil aynı zamanda bir askeri lojistik koridoru ve siyasi bir yaşam alanıdır. Özetle İran için Irak; ABD ve İsrail ile yürüttüğü geniş kapsamlı mücadelenin merkez üssüdür. Bu nedenle Irak'taki nüfuzunu kaybetmek, Tahran'ın ihtimaller dahilinde bile görmediği bir senaryodur.

Görsel 1. Irak'ta Seçim Sonuçları

Kaynak: "2025 Iraqi Parliament Election Results", Gulf International Forum, <https://gulff.org/2025-iraqi-parliament-election-results>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2025).

İran'ın Irak'taki gücü çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Üst düzey siyasetçiler üzerindeki ağırlığı, Haşdi Şabi bünyesindeki güçlü birimlerle kurduğu derin kurumsal bağlar ve Irak'ı İran pazarına ve enerjisine bağımlı kılan ekonomik ağlar bu gücü ayakta tutuyor. İran farklı cephelerde baskı altında kalsa da Bağdat, Necef ve Haşdi Şabi'nin karar alma mekanizmaları üzerindeki nüfuzunu koruyor. Haşdi Şabi yasasıyla ilgili tartışmaların bu kadar kritik olmasının sebebi de tam olarak budur.² Tahran, idari bazı düzenlemelere göz yumsa da doğrudan Devrim Muhafızları Kudüs Gücüne bağlı olan Bedir, Ketaib Hizbullah veya Nujaba gibi ana müttefiklerini zayıflatacak köklü değişikliklere asla geçit vermeyecektir. Nitekim Haşdi Şabi yasasına dair tartışmaların alevlendiği bir dönemde İran Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri Ali Laricani'nin Irak ziyareti ve dini lider Hamaney'in danışmanı Ali Ekber Velayeti'nin örgütü destekleyen açıklamaları bu kararlılığın somut birer göstergesidir.³

Bağdat'ın elini kolunu bağlayan asıl mesele ise Haşdi Şabi'nin homojen bir yapı olmamasıdır. Bazı gruplar devlet çatısı altına girmeye sıcak bakarken bazıları ise sahip oldukları özerk alanın sunduğu imkanlardan vazgeçmek istemiyor. Tahran da Haşdi Şabi'nin gücünün zayıflatılmasını kendi bölgesel doktrinine doğrudan bir tehdit olarak algılıyor; örgütteki reform sürecinin bu denli yavaş ve sadece belli alanlarla sınırlı kalmasının altında yatan sebep de tam olarak bu. Öte yandan Bağdat yönetimi, devleti bir anda kaosa sürükleyebilecek şekilde bu gruplarla karşı karşıya gelmeye pek niyetli görünmüyor.

Merkezi hükümet ile Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) arasındaki kronik gerilimler ise tabloyu daha da içinden çıkılmaz hale getiriyor. Bağdat ve Erbil arasındaki bütçe paylaşımı, petrol ihracat yetkisi ve tartışmalı bölgelerin statüsü gibi temel sorunlar halen çözüm bekliyor. IKBY içindeki siyasi parçalan-

2 Önerilen yasa tasarısı ile birlikte Haşdi Şabi, Irak Silahlı Kuvvetleri bünyesinde "kurulu bir kurum" olarak anayasal çerçeveye dahil edilmekte ve genelkurmay başkanının doğrudan otoritesi altına yerleştirilmektedir (dolayısıyla başkomutan sıfatıyla başbakana bağlı olacaktır). Tasarı aynı zamanda Haşdi Şabi mensuplarının herhangi bir siyasi partiyle ilişkilendirilmesini kesin biçimde yasaklayan katı bir hüküm getirmektedir. Kurumun başına bakan düzeyinde bir yetkilinin atanması öngörülmektedir. Taslak yasada yaş sınırı bulunmadığından halihazırda 72 yaşında olan Haşdi Şabi Başkanı Falih Feyyad, bakan statüsüyle görevini sürdürme imkanına sahip olacaktır. Buna ek olarak mevzuat Haşdi Şabi'ye geniş bir güvenlik yetki alanı tanımaktadır. Bu kapsamda demokratik düzenin ve Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması, terörle mücadele faaliyetleri ve ulusal güvenlik konularında danışmanlık sağlanması örgütün görevleri arasında sayılmaktadır. Taslak ayrıca Haşdi Şabi'ye silahlı ve modernize edilmiş bir askeri yapı kurma ve ileri teknolojilerle donanma yetkisi de vermektedir. Bunun yanında özel bir "Haşdi Şabi Akademisi"nin kurulması ile "Mühendis" adlı bir şirketin oluşturulması da düzenlemeler arasında yer almaktadır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu hükümler Haşdi Şabi'nin kurumsallaşmasının derinleştirilmesi ve daha ileri düzeyde askerleştirilmesinin önünü açmaktadır. İran'la uyumlu fraksiyonlar, söz konusu yasayı seçimler öncesinde geçirmek için yoğun çaba sarf etmiş olsa da bu girişimler nihai olarak başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bkz. Mat Nashed, "Will Iraq integrate the Popular Mobilization Forces into the State?", Aljazeera, 18 Ağustos 2025.

3 Hamza Mustafa, "İraklı Silahlı Gruplar, İran'ın Baskısıyla 'Arenaların Birliğini' Yeniden Canlandırmak İstiyor", *Şarku'l Avsat*, 16 Ağustos 2025.

mışlık –özellikle Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin (KYB) Süleymaniye'deki hakimiyetini pekiştirmesi ve Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile tırmanan sert rekabeti– dış aktörlerin elini güçlendiriyor.⁴ Bu tabloda Tahran, Süleymaniye üzerinden ülkedeki nüfuzunu derinleştirirken bir yandan PKK idari boşluklardan faydalanarak “gri bölgeler”de yerini sağlamlaştırıyor diğer yandan yerel milisler de bu siyasi bölünmüşlükten beslenmeye devam ediyor.

PKK'nın Silahsızlandırılması Süreci ve Bölgesel Etkileri

Ankara, Bağdat ve Erbil'deki belirli çevrelerin desteğiyle yürütülen PKK'nın silahsızlandırılması süreci, çok önemli bir stratejik fırsat penceresi açıyor.

Bölgedeki PKK tehdidinin bertaraf edilmesi, güvenlik risklerini ciddi oranda düşürecektir. Bu durum sadece iş birliği zeminini güçlendirmekle kalmayacak aynı zamanda Bağdat ile Erbil arasında kronikleşmiş siyasi, askeri, idari ve ekonomik sorunların çözümünü de kolaylaştırarak hem ikili hem de çok taraflı ortaklıkların önünü açacaktır. Ancak bu süreç yeni sürtüşmeleri de tetikliyor. İran güdümlü milisler, PKK'yı Türkiye'nin bölgedeki nüfuzuna karşı kullanışlı bir denge unsuru olarak görüyor ve bu kartı Kalkınma Yolu Projesi'ni sabote etmek için kullanabilirler.⁵ Diğer yandan terör örgütü içindeki şahin kanadın somut güvenceler almadan geri çekilmeye yanaşmaması, süreci oldukça hassas ve her türlü provokasyona açık hale getiriyor.

Bölgesel düzeyde ise Irak 2020'den bu yana en gerilimli döneminden geçiyor. İsrail'in Gazze, Suriye ve Lübnan'daki saldırıları İran'ı bölgede halen ayakta olduğu mesajını vermeye zorluyor. Bu tabloda Irak'taki milisler, Tahran'ın esnek birer müdahale aparatı işlevi görüyor; yani güç gösterisi yapabilen ancak topyekün bir savaşı tetiklemeyecek şekilde dizginlenen yapılar olarak öne

çıkıyorlar. ABD üslerine yönelik sınırlı saldırılar, sert söylemler ve lojistik destek gibi hamleler, büyük bir misillemeye yol açmadan safını belli etme amacı

Hem Irak'ın hem de bölgemizin istikrar ve refahına kayda değer katkı sunacak Kalkınma Yolu Projesi'ne her platformda destek vermekteyiz. İhracat ortaklarımız arasında dördüncü sırada yer alan Irak'la ticaretimizin önündeki engelleri kaldırmaya ve ticaret hacmimizi artırmaya yönelik çalışmalarımızı da sürdürmekteyiz.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan

18 Kasım 2025

⁴ Winthrop Rodgers, “A House Divided: Why Forming a Government in Iraqi Kurdistan is so Difficult”, The New Arab, 26 Ağustos 2025, <https://www.newarab.com/analysis/why-forming-government-iraqi-kurdistan-so-difficult>, (Erişim tarihi: 23 Aralık 2025).

⁵ “İran'dan Türkiye'ye Irak'ta Garantisiz Yeşil Işık”, Independent Türkçe, 26 Mart 2024.

taşıyor. Yine de hata payı bıçak sırtı kadar ince. İsrail'in Devrim Muhafızlarına yönelik ağır bir saldırısı, topyekün bir İsrail-Hizbullah savaşı ya da doğrudan bir İsrail-İran savaşı, Irak'taki milisleri Bağdat'ın asla kontrol edemeyeceği bir boyutta harekete geçirebilir.

Söz konusu iç ve dış dinamikler, Irak'ın bir koridor ekonomisi olma yönündeki büyük vizyonuyla tam bu noktada kesişiyor. Kalkınma Yolu Projesi, Ankara ile Bağdat arasındaki su ve enerji mutabakatları ve Körfez'den gelen yeni yatırım hamleleri, Irak'a uzun vadeli bir küresel ağırlık kazandırma potansiyeline sahiptir. Ancak bu devasa projelerin akıbeti, geçtikleri hat üzerindeki güvenlik şartlarına bağlıdır. Aşiretler arası husumetler, milislerin nüfuzu, PKK varlığı ve DEAŞ kalıntıları, iç içe geçmiş risk katmanları oluşturuyor. Merkezi hükümet ile Erbil arasında sıkı bir koordinasyon ve sahada caydırıcı bir asayiş gücü tesis edilmedikçe, Irak'ın bu koridor vizyonu oldukça kırılgandır.

2026 BEKLENTİLERİ

Irak'ın 2026'daki seyri, iç siyasetteki pazarlıklar ile bölgesel tansiyonun tırmanma düzeyi arasındaki dengeye bağlı olacaktır. Dışarıdan bakıldığında bir kriz alameti gibi görülen hükümet kurma süreçleri, Irak özelinde yanlış okunmamalıdır. Ülkede müzakerelerin aylar sürmesi aslında siyasi sistemin bir parçasıdır; bu süreç bir yandan "pastanın paylaşılması"nı sağlarken diğer yandan gerilimi sönmülmendirmekte ve ani çatışmaları engellemektedir. Gecikmeler yıpratıcı olsa da devletin bekasını nadiren tehdit etmektedir. Hükümet kurma sürecinin kaosa dönüşmesi için ancak pazarlık masasının tamamen devrilmesi ya da dışarıdan gelen bölgesel baskının dayanılmaz bir boyuta ulaşması gerekir.

2026 için beklenen temel senaryo ise kontrollü bir yerinde sayma halidir. Şii gruplar, Kürt partileri ve Sünni bloklar arasındaki uzun pazarlıklar neticesinde er ya da geç bir hükümet kurulacaktır. Bakanlıklar yine kota sistemine göre paylaştırılacak, kamu yönetimine yine çıkar ağırları yön verecektir. Köklü yapısal reformlar ise oldukça sınırlı kalacaktır. İran'ın müttefikleri, kabinenin şekillenmesinde kilit bir rol oynayarak Tahran'ın diğer bölgelerde baskı altında olduğu bir dönemde, Irak'taki stratejik kalesinin sarsılmamasını sağlayacaktır.

Asıl tehlikeli senaryo ise bölgesel gerilimin tırmanmasıyla tetiklenecek zincirleme güvenlik krizidir. İsrail ile Hizbullah arasında yaşanacak büyük bir çatışma veya doğrudan bir İsrail-İran savaşı, Irak'ı süratle bu ateş çemberinin içine çekebilir. Tahran, Iraklı milislerden dayanışma amacıyla harekete geçmelerini isteyebilir; bu grupların sınırlı bir hamlesi bile ABD personelini hedef haline getirebilir, merkezi otoriteyi sarsabilir ve hassas bölgelerde güvenliği bozabilir. Böylesi bir gerilim Türkiye açısından Irak'ın kuzeyindeki PKK operasyonlarını zora sokarken Körfez ülkeleri için enerji yatırımlarının tehlikeye girmesi ve

koridor projelerinin aksaması anlamına gelecektir. Bu senaryo 2026'da Irak'ın istikrarının önündeki en ciddi risktir.

İyimser bir senaryonun gerçekleşmesi ise birbirine bağlı birkaç hassas cephede eş zamanlı şu ilerlemelerin kaydedilmesine bağlı: PKK'nın silahsızlandırılması sürecinde somut adımlar atılması, Bağdat ile Erbil arasında öngörülebilir bir mali koordinasyonun kurulması ve Kalkınma Yolu Projesi'nin hız kazanması. Bu adımlar eş güdümlü olarak atılabilirse Irak, Türkiye'yi Körfez'e bağlayan bir koridor devlet olarak konumunu tahkim edebilir. Böylesi bir dönüşüm, milisler de dahil olmak üzere yerel güç odaklarının motivasyonlarını kademeli olarak değiştirecek; onları silahlı çatışma yerine ekonomik çıkarlara odaklanmaya yönlendirecektir.

En gerçekçi beklenti ise hibrit bir yol izlenmesidir. Irak bir çöküş yaşamayacak ancak merkezi otoriteyi tam anlamıyla tesis etmekte zorlanacaktır. Hükümet kurma süreci yavaş da olsa başarıyla tamamlanacaktır. Milisler nüfuzlarını koruyacak fakat İran'ın bölgesel stratejisindeki değişimlere bağlı olarak kendi içlerinde daha rekabetçi bir yapıya bürüneceklerdir. Ekonomik hamleler ise stratejik güzergahlardaki güvenlik dinamiklerine göre yer yer aksayarak ilerleyecektir. Irak 2026'ya "sürekli bir pazarlık" haliyle giriyor; yani büyük bir krizi engelleyecek kadar istikrarlı ancak köklü bir dönüşüm gerçekleştiremeyecek kadar parçalı bir yapı söz konusudur. İstikrar devam etse de bu durum her zaman belli koşullara bağlı kalacak ve bölgenin değişken dengelerine karşı kırılganlığını koruyacaktır.

Bu aşamada Türkiye-İrak ilişkilerinin de koşullu bir istikrar çerçevesinde şekillenmesi kuvvetle muhtemeldir. Özellikle 2026'da Irak'ta kurulacak yeni hükümet, iki ülke arasındaki ilişkilerin gidişatını ve beklentileri doğrudan etkileyecektir. Irak'ta hükümeti hangi aktör kurarsa kursun, Türkiye'nin temel önceliği büyük olasılıkla 2025'te temelleri atılan kurumsal iş birliği mekanizmalarının sürekliliğini temin etmek olacaktır.

TÜRKİYE-İRAN İLİŞKİLERİ: Uzun Süreli Gerilim Sonrası Pragmatizm*

Mustafa Caner

12

* Bu bölüm 2026 başında İran'da yaşanan olağan dışı gelişmeler neticesinde ilk yayınlanan İngilizce versiyonuna ilave kısımlar içermektedir.

2025'İN ÖZETİ

- 1 İran-İsrail gerilimi Haziran'da doğrudan askeri bir çatışmaya dönüştü. On iki gün süren savaş, bölgenin tamamını doğrudan ve dolaylı biçimde etkiledi.
- 2 2015'te imzalanan ve "nükleer anlaşma" olarak da bilinen Kapsamlı Ortak Eylem Planı (KOEP), Birleşmiş Milletler'in (BM) tetik mekanizmasını devreye sokma kararı sonrasında fiilen geçersiz hale geldi.
- 3 İran'ın bölgesel silahlı ortaklarının (Hizbullah, Haşdi Şabi, Husiler ve Hamas) zayıflaması, Tahran'ı "Önce İran" söylemi çerçevesinde dış politikasını revize etmeye yöneltti.
- 4 İç politikada İslamcı ideoloji, yerini belirgin biçimde daha güçlü bir milliyetçi ton taşıyan yeni bir siyasal söyleme bıraktı.
- 5 Özellikle Hamaney sonrası döneme ilişkin tartışmaların yoğunlaşmasıyla birlikte iktidar içi güç mücadeleleri belirgin biçimde arttı.
- 6 Türkiye'nin bölgesel kazanımlarının İran'ın kayıplarıyla giderek daha fazla örtüşmesi sonucunda, Tahran yönetimi Ankara'ya yönelik söylemini yumuşatmaya ve iş birliğine daha çok vurgu yapmaya başladı.
- 7 İran'ın başta şiddetli kuraklık olmak üzere derinleşen çevresel sorunları, bir yönetim krizinin ortaya çıkmasına yol açtı.
- 8 Ekonomik bozulmadan kaynaklanan toplumsal hoşnutsuzluk, İran tarihinin en kanlı sokak olaylarını ateşledi.
- 9 İran-ABD gerilimi, geniş çaplı bir askeri karşılaşmayı gündeme getirecek şekilde büyüdü.

GİRİŞ

Trump'ın ilk döneminde başlayan ve 7 Ekim 2023 sonrasında daha da belirginleşen İran'ın zayıflaması, 2025 boyunca ekonomi, dış politika ve toplumsal alanlarda stratejik sonuçlar üretmeye devam etti. Buna paralel olarak Türkiye'nin son on yıl içerisinde Güney Kafkasya, Suriye, Irak ve Körfez'de elde ettiği kümülatif bölgesel kazanımlar, uzun süredir devam eden rekabet dengesini Türkiye lehine dönüştürdü.

Bu avantajına rağmen Ankara, Tahran ile rekabetini uluslararası hukuk ve iyi komşuluk ilkeleri temelinde çerçeveledi. Türkiye'nin İsrail'in askeri saldırılarına yönelik diplomatik duruşu¹ ile İran'ın barışçıl nükleer faaliyetlerine verdiği destek, bu kalibre edilmiş ve itidalli yaklaşımın somut göstergeleri oldu. Türkiye aynı zamanda 2025 sonu ve 2026 başında İran'da yaşanan iç ve dış siyasi krizlerde diplomatik olgunluk ile devreye girerek istikrar yönünde adımlar attı.

Türkiye ile İran arasındaki bölgesel meseleler, ikili ilişkileri etkilemeye devam etti. Bu bağlamda iki ülke arasında son yıllarda krize dönüşen Zengezur meselesi de ABD Başkanı Donald Trump'ın Azerbaycan ve Ermenistan liderlerini aynı masaya oturtturarak ilan ettiği Trump Uluslararası Barış ve Refah Yol Haritası (TRIPP) projesiyle bir miktar sönmüldü. Bölgede ABD varlığını öngören bu proje, İran açısından Türkiye'nin tek başına varlık göstermesinden önce tercihe şayan bulundu. Suriye, temel bir ihtilaf alanı olmaya devam etti; Beşar Esed'in devrilmesi ve Türkiye destekli güçlerin Şam'ın kontrolünü ele geçirmesiyle İran önemli bir kayıp yaşadı. Tahran'ın Suriye'deki yeni hükümete yönelik sınırlı pozisyon değişimine rağmen, kapsamlı bir normalleşme halen zor görünmekte.

¹ "Under Israeli Attack, Iran has 'Legitimate' Right to Self-Defense: Erdogan", Arab News, 18 Haziran 2025.

İran'ın kendi içinde yaşadığı derin toplumsal dönüşüm, Ankara tarafından yakından takip edilmekle birlikte dış müdahaleler yoluyla Tahran'da yönetimin devrilmesi ya da ülkenin parçalanması seçenekleri Türkiye açısından büyük riskler taşımakta. Türkiye bu açıdan meseleye yaklaşmakta ve güvenlik iş birliğinin sınır güvenliği boyutu ile İran'ın iç huzursuzluğundan doğacak sonuçları ilişkilendirmektedir.

İsrail'in komşumuz İran'a düzenlediği saldırılar, uluslararası hukuku hiçe sayan apaçık bir provokasyondur. İran'ın nükleer programıyla ilgili müzakerelerin yoğunlaştığı ve Gazze'ye yönelik insanlık dışı eylemler karşısında uluslararası baskıların arttığı bir dönemde yapılan bu saldırılar, İsrail'in kural tanımaz zihniyetini göstermektedir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
13 Haziran 2025

ANA DİNAMİKLER

12 Gün Savaşı (13-24 Haziran), İran açısından 2025'in en önemli gelişmesiydi.² Tarihte ilk kez İran ve İsrail, birbirlerini aynı anda doğrudan hedef aldıkları bir çatışmanın içine girdiler. Savaşın ilk günlerinde İran hava sahasını korumakta başarısız oldu ve çok sayıda önemli askeri ve siyasi ismini kaybetti. Hayatını kaybedenler arasında İran Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Tümgeneral Muhammed Bakiri, İslam Devrim Muhafızları Ordusu (DMO) Başkomutanı General Hüseyin Selami ve DMO Havacılık-Uzay Kuvvetleri Komutanı Tuğgeneral Emir Ali Hacı-zade de bulunuyordu.³

Ancak İran, kısa sürede toparlanarak fırlatmış olduğu balistik füzelerle İsrail şehirlerini büyük bir isabet oranıyla vurarak caydırıcılığını ispat etmiş oldu.⁴ Savaş ABD'nin İran'ın nükleer tesislerini vurmasının ardından varılan ateşkesle⁵ sona erdi. ABD'nin "Midnight Hammer" ismini taşıyan ve Fordo, Natanz ve İsfahan'daki nükleer tesislerini B-2 Spirit uçaklarınca atılan "bunker buster" adı verilen sığınak delici bombalarla hedef aldığı sal-

2 İsmet Horasanlı vd., "Ortadoğu'da Yeni Bir Dönüm Noktası: İsrail'in İran'a Yönelik Saldırıları Ne Anlama Geliyor?", SETA Uzmanlar Cevaplıyor, 13 Haziran 2025, <https://www.setav.org/ortadoguda-yeni-bir-donum-noktasi-israilin-irana-yonelik-saldirilari-ne-anlama-geliyor>, (Erişim tarihi: 15 Aralık 2025).

3 "Senior Commander Says Iran Defeated Israel, could've Fought on for 12 Years", Iran International, 24 Temmuz 2025.

4 Sam Lair, "Shallow Ramparts: Air and Missile Defenses in the June 2025 Israel-Iran War", FPRI, 17 Ekim 2025, <https://www.fpri.org/article/2025/10/shallow-ramparts-air-and-missile-defenses-in-the-june-2025-israel-iran-war>, (Erişim tarihi: 15 Aralık 2025).

5 Merve Berker, "Ceasefire Between Israel, Iran Now Becomes Effective, Trump Says", Anadolu Ajansı, 24 Haziran 2025.

dır. Sonucunda Trump, İran'ın nükleer kapasitesinin “yok edildiğini” açıkladı.⁶ Ancak İsrail medyası, Amerikan saldırısı sonrasında İran'ın halen yaklaşık 400 kilogram zenginleştirilmiş uranyuma sahip olabileceği iddiasını dile getirdi.⁷ İran Dışişleri Bakanı Abbas Irakçı, nükleer tesislerdeki zararın büyük olduğunu kabul etti ancak “teknolojinin yok edilemeyeceğini” ve İran'ın nükleer teknolojisine ilişkin bilgi birikiminin ülke içinde halen muhafaza edildiğini vurguladı.⁸ Dolayısıyla İran'ın nükleer kabiliyetleri tartışma konusu olmaya devam edecekti.

İran'ın nükleer meselesiyle ilgili sıcak çatışma dışında yaşanan bir diğer önemli gelişme Almanya, Fransa ve İngiltere'den oluşan ve Avrupa Üçlüsü (E3) olarak adlandırılan ülkelerin girişimleriyle, İran'ın 2015 anlaşmasına uymadığına ilişkin tespit BM Güvenlik Konseyi'ne sunulmasıydı.⁹ Buna bağlı olarak nükleer yaptırımların geri dönmesi gündeme geldi. Buna karşılık Rusya ve Çin tarafından hazırlanan karşı teklif kabul edilmedi ve İran nükleer anlaşması BM nezdinde geçerliliğini yitirdi.¹⁰ Yaptırımlar derhal yeniden yürürlüğe girdi. Türkiye de BM tedbirlerinin bir parçası olarak bazı İranlı kişi ve kuruluşların varlıklarını dondurarak yaptırım rejimine hızla katıldı.¹¹

Batı ile ilişkilerin kötüleşmesine paralel olarak İran; Çin ve Rusya ile ilişkilerini korumaya ve genişletmeye çalıştı. Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyan Eylül'de Pekin'i ziyaret ederek 2021'de Çin ile imzalanan 25 yıllık ve 400 milyar dolarlık anlaşmanın hayata geçirilmesi için çalışmaların sürdüğünü ifade etti.¹² Aynı doğrultuda Dışişleri Bakanı Irakçı de Aralık'ta Rusya'yı ziyaret ederek bu yılın Ocak ayında yürürlüğe giren Kapsamlı Stratejik Ortaklık Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik olarak mevkidaşıyla üç yıllık bir yol haritası üzerinde mutabakata vardı.¹³

Türkiye-İran ikili ilişkileri kalıcı bölgesel dosyaların etkisiyle şekillenmeye devam etti. Zengezur Koridoru zaman zaman daha geniş bir stratejik krize

6 Luis Martinez, Anne Flaherty ve Bill Hutchinson, “How Bunker-Busters and B-2 Stealth Bombers Struck at the Heart of Iran's Nuclear Program”, ABC News, 22 Haziran 2025.

7 Edwin Black, “Iran May Still Have 400 Kilograms of Highly Enriched Uranium. How Worried should We Be?”, *The Times of Israel*, 20 Temmuz 2025.

8 “Araghchi: Iran's Uranium Enrichment Technology, Science Cannot be Obliterated by Bombs”, ISNA, 1 Temmuz 2025.

9 “Germany, France, UK Trigger Process to Reimpose Sanctions on Iran”, Aljazeera, 28 Ağustos 2025.

10 “UN Sanctions on Iran to be Reimposed after Russia and China Bid Fails”, TRT World, 26 Eylül 2025.

11 “Türkiye Follows US Sanctions on Iran with Asset Freezes”, Türkiye Today, 1 Ekim 2025.

12 “Iran and China Presidents Vow Full Implementation of 25-Year Cooperation Pact”, IRNA, 2 Eylül 2025.

13 Mona Hojat Ansari, “Iran-Russia Cooperation Enters ‘New Phase’ with 3-Year Roadmap”, *Tehran Times*, 17 Aralık 2025.

dönüşen özellikle ihtilafı bir konuydu. Trump tarafından TRIPP girişiminin açıklanmasının ardından Azerbaycan ve Ermenistan'la yürütülen angajman sayesinde tansiyon kısmen düştü. Tahran açısından bakıldığında¹⁴ sınırlı bir ABD varlığını içeren bir çerçeve, Türkiye'nin tek taraflı bir hakimiyet tesis etmesine kıyasla daha tercih edilir görüldü.¹⁵

Suriye, temel bir ayrışma alanı olmaya devam etti. Beşar Esed'in devrilmesi ve ardından Şam yönetiminin Türkiye destekli güçler tarafından devralınması, İran açısından büyük bir kayıp anlamına gelmişti. İran dışişleri bakanı, Suriye'deki yeni yönetimden ziyade İsrail'i birincil tehdit olarak gördüğünü ifade ederken¹⁶ Şam yönetimine yönelik Tahran'ın tutumunda bir yumuşamaya işaret etti. Ancak esaslı bir normalleşme için gerekli koşulların halen mevcut olmadığı da görüldü.

Suriye'nin dışında, Türkiye'nin Irak'taki artan etkisi, İran'ın daha önce kayda değer bir nüfuz kullandığı alanlarda etki dengesinin değiştiğini daha da gözler önüne sermektedir. Türkiye ile Irak arasında su yönetimine dair anlaşma gibi gelişmeler,¹⁷ Ankara'nın bölgesel siyasi ve ekonomik düzenlemeleri şekillendirmedeki rolünün giderek genişlediğini göstermektedir.

Türkiye-İran diplomatik ilişkilerinde, özellikle yılın son aylarında belirgin bir yakınlaşma ve yumuşama eğilimi ortaya çıkmıştır. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan 30 Kasım'da Tahran'a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında dikkat çekici derecede sıcak bir şekilde karşılanmıştır. Ulusal Güvenlik Yüksek Konseyi Genel Sekreteri Ali Laricani, X platformundaki paylaşımında "Kendi evinize hoş geldiniz" ifadesini kullanmıştır.¹⁸ Dışişleri Bakanı Fidan mevkidaşı Iraklı ile görüşmesinin yanı sıra Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan ve Meclis Başkanı Galibaf ile de temaslarda bulunmuştur.¹⁹ Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da yakın gelecekte İran'ı ziyaret etmesi beklenmektedir.

Bu arada "Terörsüz Türkiye" girişimine ilişkin bir açıklamasında Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, 12 Gün Savaşı sırasında bazı dış güçlerin İran'ı istikrarsızlaştırmak amacıyla PJAK unsurlarını terör eylemleri gerçekleştirmeye

14 "Iran Welcomes Azerbaijan-Armenia Peace Deal, Concerned about Foreign Meddling", Xinhua, 9 Ağustos 2025.

15 Mustafa Caner, "From Confrontation to Caution: Where will the Zangezur Corridor Take Iran?", *Daily Sabah*, 4 Eylül 2025.

16 "Araghchi: Zionist Occupation is the 'Biggest Threat' to Syria; Iran Pushes Energy & Rail Links with Turkey", ISNA, 30 Kasım 2025.

17 "Irak ile Türkiye arasında tarihi "su" anlaşması", *TRT Haber*, 2 Kasım 2025.

18 Ali Laricani, X, 30 Kasım 2025, https://x.com/alilaricani_ir/status/1995182302813462661, (Erişim tarihi: 16 Aralık 2025).

19 "Sayın Bakanımızın İran'ı Ziyareti, 30 Kasım 2025, Tahran", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 30 Kasım 2025, <https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-iran-i-ziyareti--30-kasim-2025--tahran.tr.mfa>, (Erişim tarihi: 19 Aralık 2025).

ye teşvik etmeye çalıştığını belirtmiştir. Ancak Milli Savunma Bakanı Güler, İran'ın Türkiye'den sağlanan istihbarat desteğiyle bu gruba karşı etkili operasyonlar yürüttüğünü de ifade etmiştir.²⁰

Öte yandan İran'da toplumsal tepkilerin siyaseti farklı biçimlerde yeniden şekillendirmeye başladığı gözlemlenmiştir. 12 Gün Savaşı sırasında ve sonrasında, İslam öncesi İran tarihine atıfta bulunan heykellerin açılışı yapılmıştır.²¹ İslami ve milliyetçi tonları sentezleyen melez bir söylem ortaya çıkmıştır. Kadınların giyimine yönelik denetimler gevşetilmiş, kadınlar başörtüsü olmaksızın İran sokaklarında görünür hale gelmiştir. Devletin sergilediği bu esnekliğe paralel olarak çevresel²² ve ekonomik sorunlar İran toplumunda gündelik hayatı olumsuz etkilemeye devam etmiştir. Yılın sonuna doğru patlak veren ekonomi kaynaklı protestolar bu eğilimin açık bir yansıması olmuştur.²³

Tahran Kapalı Çarşı esnafının kepenk kapatarak başlattıkları protestolar, kısa süre içerisinde rejim karşıtı bir harekete dönüşmüş ve binlerce kişinin hayatına mal olmuştur. Protestolardaki benzeri görülmemiş şiddet seviyesi, İran güvenlik güçlerinin de çok sert tedbirler almasını beraberinde getirerek ölü ve yaralı sayısının binlere ulaşmasına sebep olmuştur. Ülke çapında internetin kesildiği, halkın sokağa çıkmaktan imtina ettiği eylemlerin sonucunda devletin resmi rakamlarına göre 3 bin 117 kişi hayatını kaybederken²⁴ gayri resmi insan hakları kuruluşları ise çok daha fazla kişinin hayatını kaybettiğini iddia etmiştir. HRANA'ya göre 7 bin 7 kişi hayatını kaybederken,²⁵ BM İran Özel Raportörü Mai Sato ise ölü sayısının 5 ile 20 bin arasında olabileceğini iddia etmiştir.²⁶

Sonradan protestolar sırasında 32 bin kişinin hayatını kaybettiğini iddia eden²⁷ ABD Başkanı Donald Trump ise protestolar sürerken İran'a müdahale seçeneğini gündeme getirmiştir. Türkiye'nin protestolara yaklaşımı, İran'da köklü sorunların varlığını teslim ederken bu sorunları İran'ın kendi içinde çözmesi gerektiği şeklinde olmuştur. Türk yetkililer, İran'da istikrarın ülkenin

20 Abdullah Sarıca, Abdullah Özkul ve Utku Şimşek, "Milli Savunma Bakanı Güler: 'Terörsüz Türkiye' Süreci, Bölgenin İstikrarına Katkı Sağlayacak Çok Boyutlu Bir Süreç", Anadolu Ajansı, 20 Aralık 2025.

21 "Iran Unveils Monument to Ancient Victory in Show of Post-War Defiance", France 24, 7 Kasım 2025.

22 "Iranian President Says Country is on Brink of Dire Water Crisis", Reuters, 31 Temmuz 2025.

23 "Protests Erupt in Iran over Currency's Plunge to Record Low", CNN, 30 Aralık 2025.

24 Syed Zafar Mahdi, "Iranian Government Says 3,117, Mostly Civilians, Killed in Unrest", Anadolu Ajansı, 21 Ocak 2026.

25 "The Crimson Winter: A 50 Day Record Of Iran's 2025–2026 Nationwide Protests", 23 Şubat 2026, <https://www.hra-iran.org/the-crimson-winter-a-50-day-record-of-irans-2025-2026-nationwide-protests/>, (Erişim Tarihi: 25 Şubat 2026).

26 "Video: The UN Special Rapporteur Discusses Allegations of Crimes against Humanity in Iran", ABC, 20 Ocak 2026.

27 Kerry Breen, "Trump Says 32,000 People were Killed in Iran's Crackdown on Protesters", CBC News, 20 Şubat 2026.

kendi iç dinamiklerince sağlanacağını belirterek yabancı müdahalenin karşısında durmuşlardır.²⁸

Trump protestolar sırasında vazgeçtiği askeri müdahale seçeneğini sonrasında yeniden gündeme getirmiş fakat bunun için acele etmemiş ve bir taraftan da diplomatik süreçleri işletmiştir. Türkiye başta olmak üzere bölge ülkeleri yoğun diplomatik faaliyetler²⁹ yürüterek savaşı engelleme çabası sergilemişlerdir. Lakin 6 Şubat'ta Umman'da başlayan³⁰ İran-ABD müzakerelerinden 25 Şubat itibarıyla askeri seçeneği askıya alacak bir sonuç alınamamıştır. 2003 Irak savaşından bu yana bölgeye en büyük askeri yığınağı yapan ABD başkanı, 24 Şubat 2026'da yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında diplomatik seçeneklerin tükendiği izlenimini vermiştir.³¹

2026 BEKLENTİLERİ

12 Gün Savaşı sonrası Tahran yönetimi, olası yeni bir çatışma döngüsüne yönelik hazırlıklara başladı. Her ne kadar 2025'te ikinci bir savaş beklentisi gerçekleşmemiş olsa da 2026'nın muhtemel bir çatışmaya yönelik askeri ve idari kapasitelerin güçlendirilmesine dönük çabalarla paralel bir şekilde dış tehditlere karşı iç birliğin tahkim edilmesini hedefleyen girişimler tarafından şekillendirilmesi muhtemeldir. 2026 başında gerçekleşen protestoların ve ABD'nin savaş tehditlerinin İran'ı içeride ve dışarıda oldukça sıkıştırmış olduğu görülmektedir. Bu krizli durumun yıl boyunca devam etmesi ve sıcak çatışmaya evrilmesi riski her geçen gün büyümektedir.

Nükleer anlaşmanın çökmesine rağmen İran'ın nükleer programı Batılı aktörler tarafından halen büyük bir sorun kaynağı olarak okunmakta ve tartışılmaktadır. İsrail, İran'ın nükleer kapasitesini ısrarlı biçimde merkezi bir güvenlik tehdidi olarak çerçevlendirmekte ve olası bir askeri çatışma için Batı desteğini seferber etmeye çalışmaktadır. İran ise yaklaşık 440 kilogram zenginleştirilmiş uranyumun akıbetini bir pazarlık kozu olarak kullanmayı sürdürürken³² diplomatik angajmana kapıyı da açık tutmaktadır. Bu çerçevede 2026'da İran'ın nükleer dosyasının diplomasi ile gerginlik arasında salınarak bölgesel ve uluslararası gündemlerin merkezinde kalması beklenmektedir. Bu bağlamda Tür-

28 "Dışişleri Bakan Hakan Fidan: İran'a Askeri Müdahaleye Karşısız", *Milliyet*, 16 Ocak 2026.

29 Hande Fırat, "ABD-İran Krizinde Ankara'nın Sessiz Diplomasisi: Üçlü Görüşme Formülü", *Hürriyet*, 29 Ocak 2026.

30 Maziar Motamedi, "Iran Says Talks with US in Oman 'a Good Start', more Discussions Expected", *Al Jazeera*, 6 Şubat 2026.

31 Patricia Zengerle ve David Brunnstrom, "Trump Briefly Lays out Case for Possible Attack on Iran in State of the Union", *Reuters*, 24 Şubat 2026.

32 "Iran Says Enriched Uranium Stockpile under Rubble after US Strikes", *Iran International*, 11 Eylül 2025.

kiye'nin tutumunun, tutarlı biçimde diplomatik bir çözümü önceleyen bir çizgide kalması beklenebilir.

Nükleer anlaşmanın çökmesi ve İsrail saldırganlığı karşısında kendisini yalnız hisseden İran'ın, Rusya ve Çin ile ilişkilerini derinleştirmeye yönelmesi beklenebilir. Bu eğilimin ne ölçüde somutlaşacağı ise birçok değişkene bağlı olacaktır. Bununla birlikte İran'ın, askeri kapasitesini ve savunma gücünü artırabilmek adına bu aktörlerden destek talep etmeyi sürdürmesi muhtemeldir.

Öte yandan İran'ın bölgesel ortaklarıyla olan lojistik bağlarının kopması ve bu aktörlerin İsrail saldırıları sonrasında ciddi biçimde zayıflamasıyla birlikte “direnış eksenı” kavramının yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiştir. Bu bağlamda İran, uzun vadede bu aktörlerin ayakta kalabilmesini sağlamak amacıyla, onları İsrail ile kendi savaşı ya da diğeri tali çatışmalarda aktif bir rol üstlenmeye zorlamayacaktır. Nitekim bu örgütlerin artık böyle bir kapasitesi de bulunmamaktadır.

İran, on yıl önce sahip olduğı bölgesel vizyonu ve hırsları dizginlemek zorunda kalacaktır. Kendi içine kapanmış ve ağırlıklı olarak sınır güvenliğiyle meşgul bir İran görmeye devam etmemiz muhtemeldir. Bu durum ise özellikle Suriye ve Irak başta olmak üzere çeşitli sahalarda Türkiye'nin etkisini artıracaktır. Ankara'nın halihazırda Şam yönetimiyle yüksek seviyeli ilişkileri dikkate alındığında, Bağdat ile angajman düzeyinin daha da yükselmesi de beklenebilir.

Bu tablo karşısında İran'ın Türkiye'ye yönelik yaklaşımının, diyalog kanallarını ve imkanlarını genişletmeye odaklanması muhtemeldir. Tahran, Ankara ile iyi ilişkiler kurmaya özel bir önem atfedecektir. İran'ın içinde bulunduğı ekonomik ve siyasal krizler dikkate alındığında, Suriye-Irak hattında “sürücü koltuğı”nun Türkiye'ye devredilmesi, İran yönetiminin anlamlı biçimde karşı çıkabileceğı bir eşiğın ötesine geçmiştir.

Buna ek olarak artan İsrail tehdidi ve sınır güvenliğine ilişkin ortak kaygılar, iki ülkenin ortak gündemini daha da zenginleştirecektir. Bu çerçevede Ankara-Tahran hattında karşılıklı ziyaretlerin ve ortak girişimlerin artmasıyla diyalogun güçlenmesi beklenebilir. Öte yandan Trump yönetiminin İran'a yönelik baskıyı artırması ve Türkiye'yi de bu yönde adım atmaya zorlaması ihtimali karşısında, Ankara'nın iyi komşuluk ilişkilerini korumak adına bu beklentileri yönetmesi muhtemeldir.

Trump'ın Basra Körfezi'ne yığıldığı “armada” üzerinden yükselen tansiyonun her an sıcak çatışmaya dönüşmesi riski karşısında Türkiye diplomatik çabalarına devam edecektir. İran, ABD'nin sınırlı da olsa herhangi bir saldırısına savaşı bölgeselleştirecek bir karşılık vereceğini vurgulamıştır. Bu durumda bölgenin kaderi ve Türkiye'nin güvenliği de ciddi risk altına girecektir. Özellikle, İran'da yer yer otorite boşluğu yaratabilecek kapsamlı ABD saldırıları, Tür-

kiye'ye karşı hareket eden terör örgütlerinin³³ sömürmeye çalışacağı fırsatlar ortaya çıkarabilir. Türkiye buna yönelik diplomatik önleyicilik yanında sınır hattındaki güvenlik önlemlerini de değerlendirmek durumundadır.

Dış politika doktrininin özellikle bölgesel düzeyde modifiye edilmesine paralel olarak İran'da iç birliği sağlamak amacıyla İslamcı ideoloji ile milliyetçi ideolojinin harmanlanmasına yönelik çabalar devam edecektir. Aynı zamanda Hamaney sonrası dönemde siyasal elitlerin kendilerine alan açma girişimlerine tanık olunması da muhtemeldir. Bu durum İran siyasetinin daha dinamik bir görünüm kazanmasını beraberinde getirecektir. Söz konusu tablo, bozulan ekonominin maliyetinin kime yükleneceği sorusuna bir yanıt arayışı olarak elitler arası rekabet zemininde şekillenecektir. Bu çerçevede tekrar eden halk protestolarının ortaya çıkması beklenebilir. Çevresel meseleler ise bu bağlamda etkisini sürdürerek siyasetin bir alt başlığı olarak varlığını korumaya devam edecektir.

33 Kian Sharifi ve Hooman Askari, "Exiled Kurdish Groups Form New Alliance as They Seek to Capitalize on Iran's Frailty", RFERL, 23 Şubat 2026.

FİLİSTİN-İSRAİL: Ateşkes Sonrası İhtiyatlı Tutum

Muhammed Hüseyin
Mercan

13

2025'İN ÖZETİ

- 1 Donald Trump'ın göreve başlamasının ardından oluşan olumlu beklenti neticesinde 19 Ocak'ta Hamas ile Netanyahu hükümeti arasında ateşkes mutabakatı sağlandı.
- 2 Amerikan Başkanı Trump 4 Şubat'ta Netanyahu ile yaptığı basın toplantısında Gazze'nin ABD tarafından kontrol edilmesi ve yeniden inşa sürecine dair bir planı duyurdu.
- 3 Siyonist yönetim, Hamas'ın ateşkes koşullarını yerine getirmediği bahanesiyle 18 Mart'ta ateşkesi bozarak Gazze'ye yönelik hava saldırılarına yeniden başladı.
- 4 İşgal ordusu, Gazze'yi ilhak stratejisini uygulamaya koymak ve direnişe daha güçlü baskı yapmak için 16 Mayıs'ta "Gideon'un Savaş Arabaları" operasyonunu başlattığını duyurdu. Bunun ardından Eylül'de aynı operasyonun ikinci aşaması başladı ve Gazze'ye havadan ve karadan yoğun saldırılar gerçekleştirildi.
- 5 Gazze'deki soykırıma karşı uluslararası arenada alınan sivil inisiyatifler neticesinde "Vicdan", "Sumud" ve "Özgürlük" filoları denizden ablukayı kırmak için yola çıktı.
- 6 BM 80. Dönem Genel Kurulu'nda Fransa, İngiltere, Avustralya ve Kanada'nın içinde yer aldığı on ülke Filistin'i tanıdığını duyurdu.
- 7 24 Eylül'de BM'de Gazze zirvesi gerçekleştirildi ve ateşkese yönelik önemli kararlar alındı.
- 8 Trump tarafından 21 maddelik ateşkes planı ilan edildi.
- 9 ABD, Mısır, Katar ve Türkiye'nin ara buluculuğunda Hamas ve Netanyahu hükümeti temsilcileriyle yürütülen müzakereler neticesinde içeriği aşamalı olarak kurgulanan ateşkes planı 9 Ekim'de yürürlüğe girdi.
- 10 19 Aralık'ta Türkiye, ABD, Mısır ve Katar temsilcileri Miami'de Gazze'deki gelişmeleri ele almak için bir toplantı gerçekleştirdi.

GİRİŞ

ABD Başkanı Trump'ın başkanlık yarışını kazanması halinde Gazze'de mutlak ateşkes sağlanacağı ve barışın tesisine yönünde önemli adımlar atılacağına dair dile getirdiği vaatler, 2025'in hemen başında soykırımın sona ereceğine ilişkin umutları yeşertti. Bunun en önemli sebebi Netanyahu ve ekini durdurabilecek yegane ismin Trump olduğu yönündeki genel kabuldü. Rusya ve Ukrayna arasındaki savaş ve Gazze'deki durum, Trump tarafından ABD'nin yeni dış politika vizyonu açısından bir an önce çözülmesi gereken başlıklar olarak görülmekteydi. Biden ve yönetimini sıklıkla eleştiren Trump, kendisinin başkan olarak kalması halinde bu sorunların asla yaşanmayacağı vurgusuyla çözüme dair önemli inisiyatifler alacağını sinyali vermekteydi.

Trump'ın beklentisine olumlu karşılık vermek, uluslararası alanda sarsılan imajı düzeltmek için bir fırsat yakalamak ve İsrail iç kamuoyunda yükselen muhalefeti baskılamak için Netanyahu kabine içindeki bazı aşırı isimlerin itirazına rağmen 19 Ocak'ta ateşkes anlaşmasının yürürlüğe girmesini kabul etti.¹ Beyaz Saray'daki değişimin etkisinin kısa sürede hissedilmesini sağlayan bu gelişme, uluslararası toplum nezdinde büyük bir memnuniyetle karşılanırsa da Siyonist yönetim ateşkes yükümlülüklerini yerine getirmeyerek süreci oldukça kırılan bir hale dönüştürdü. Gazze'ye yeterli düzeyde yardımın girmesine izin vermeyen Tel Aviv aynı zamanda saldırılar yoluyla direnişi kışkırtmaya çalışarak ateşkesi bozmak için her türlü adımı attı. Ateşkesin Hamas tarafından ihlal edildiği bahanesiyle katliamlarını sürdüren işgal ordusu, uluslararası aktörlerden güçlü bir yaptırım gelmemesinden de faydalanarak Gazze'nin statüsünü değiştirme stratejisini hızlandırdı. Özellikle 16 Mayıs gecesi başlayan Gideon'un Savaş Arabaları Operasyonu² ve 16-17 Eylül gecesi operasyonun ikinci aşamasına geçilmesiyle³ Gazze'deki yıkımın şiddeti daha da arttı.

1 "‘We Deserve Life’: Gaza Ceasefire Comes into Force after 15 Months of War", Aljazeera, 19 Ocak 2025.

2 Said Amouri ve Ahmed Asmar, "Israel Announces Expansion of Deadly Attacks on Gaza with Gideon's Chariots Offensive", Anadolu Ajansı, 17 Mayıs 2025.

3 Abdel Raouf Arnaout ve Tarek Chouiref, "Israel Begins New Phase of Gaza City Offensive with Gradual Ground Push", Anadolu Ajansı, 16 Eylül 2025.

Gazze'deki ateşkesin sürmesi, insani yardımın Gazzeli kardeşlerimize ulaşması ve Gazze'nin yeniden inşası safhasına geçilmesi ancak İsrail'in tüm bunlara zorlanmasıyla mümkün olacaktır. Türkiye, Gazze'nin bir an evvel ayağa kaldırılması için sadece elini değil tüm gövdesini taşın altına koymaya hazırdır. Biz dün olduğu gibi bugün ve yarın da Filistinli kardeşlerimizi asla yalnız bırakmayacak ve iki devletli çözümü savunmaya devam edeceğiz.

**Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
31 Ekim 2025**

Ateşkesin bozulmasının ardından Batı dünyasından gelecek eleştirileri bertaraf etmek için Netanyahu özellikle İran tehdidi söylemi üzerinden meşruiyet devşirmeye çalıştı. Batı halkları nezdinde kaybedilen itibarı yeniden kazanmak için Tel Aviv'in ihtiyaç duyduğu şey yeni bir mağduriyet hikayesiydi. Bundan ötürü Tahran ile yaşanacak bir savaş, Netanyahu ve ekibine Batı'dan daha

fazla destek sağlanmasının kapısını aralayacaktı. Beyaz Saray'ın İsrail'e verdiği kesintisiz ve koşulsuz desteği daha fazla görmek ve Gazze'deki soykırımı unutturmak için Netanyahu'nun emriyle İsrail Hava Kuvvetlerine ait uçaklar 13 Haziran'da İran'daki hedefleri vurmaya başladı.⁴

2025'te Suriye'deki geçiş sürecini istikrarsızlaştırmak niyetiyle çok sayıda stratejik noktayı hedef alan Tel Aviv aynı zamanda Lübnan ve Yemen'e yönelik saldırılarına da devam etti. Dini motif ve referanslarla meşrulaştırılan agresif yayılmacı strateji kapsamında saldırganlığın sınırlarını genişleten Siyonist yönetim, 9 Eylül'deki Doha saldırısıyla bölgesel denkleme köklü bir paradigma değişikliğine yol açacak bir eylem gerçekleştirdi.⁵ ABD'nin Ortadoğu'daki en yakın müttefiklerinden birini hedef alan bu saldırı, Hamas bahanesiyle olsa dahi bölgenin güvenlik mimarisi ve algısında önemli bir kırılma anlamına gelmekteydi. Katar saldırısı, Siyonist yönetimin kendi güvenlik hassasiyeti kapsamında ABD müttefiklerini dahi hedef almaktan geri durmayacağına dair önemli bir işaret.

Gazze'deki soykırımın yol açtığı yıkımın tüm veçheleriyle derinleştiği bir süreçte Türkiye'nin başını çektiği bölge ülkelerinden verilen net mesajlar Beyaz Saray'ı Gazze'de yeniden inisiyatif almak için hareketlenmeye mecbur bıraktı. Ayrıca beynelmilel karakterli sivil inisiyatiflerin deniz yoluyla ablukayı aşma girişimleri de ateşkes konusunda

atılacak adımları hızlandırdı. BM bünyesinde yapılan görüşmelerin de neticesinde Trump'ın 21 maddelik eylem planı açıklandı.⁶ Trump'ın planının 9

⁴ "Israel Attacks Iran: What We Know so Far", Aljazeera, 13 Haziran 2025.

⁵ "Israel Attacks Hamas Leadership in Qatar: What We Know", Aljazeera, 9 Eylül 2025.

⁶ Tarek Chouiref, "Trump Pushes 21-Point Gaza Plan with Ceasefire, Israeli Withdrawal, New Administration: Report", Anadolu Ajansı, 25 Eylül 2025.

Ekim'de Siyonist kabine tarafından onaylanmasından sonra ateşkes yürürlüğe girdi. 13 Ekim'de Şarm el-Şeyh'te düzenlenen zirvede Gazze'deki ateşkes süresi ve yeniden inşanın çerçevesini belirleyen metnin ABD, Türkiye, Mısır ve Katar devlet başkanlarınca imzalanmasıyla sürecin uluslararası garanti altına alınması yönünde kritik bir adım atıldı.

ANA DİNAMİKLER

Ateşkesin Kırılganlığı

19 Ocak'taki ateşkesin yükümlülüklerini tam manasıyla yerine getirmeyen Siyonist yönetim, benzer şekilde 9 Ekim'deki ateşkesin ardından da ihlallerini sürdürdü. Yardımların girişini büyük oranda engelleyen işgal ordusu aynı zamanda düzenlediği saldırılarla birçok masum Filistinliyi katletti. Mutabakat sağlanan metin kapsamında kademeli bir çekilme öngörülmesine rağmen Netanyahu hükümeti tarafından çekilmenin sağlanmasına yönelik gerekli adımlar atılmadı. Bu ihlallerle yetinmeyerek muhayyel sarı hat üzerinden Gazze'de defakto bir statüko oluşturmayı hedefleyen Tel Aviv, ateşkesin ruhuna aykırı hamlelerle süreci sonlandırma yolunda tehlikeli bir stratejiyi hayata geçirmek için ısrarlı bir tutum sergilemektedir. Bu da aşağıda belirtilen dinamiklerden ötürü ateşkesin kırılganlığı ve sahadaki risklerin artmasına neden olmaktadır.

İşgal devleti yöneticileri, teopolitik referanslarla gerçekleştirdikleri yayılma stratejisinden geri adım atmak istememektedir. Bundan dolayı da Gazze'den geri çekilmeyi reddettikleri gibi aynı zamanda Batı Şeria'da yeni yerleşim alanları inşası kararları ile Filistinlileri provoke etmeye çalışmaktadır.

Netanyahu ve ekibinin daha önceki ateşkes süreçlerindeki kötü sicilleri, süreçte dair ümitvar olunmasını zorlaştırmaktadır. Ateşkesin her defasında çeşitli bahanelerle Siyonist kabine tarafından bozulması, bu sürecin sekteye uğrama ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

ABD başkanının ateşkes kapsamında kullandığı kavramsal çerçeve süreci daha kırılgan bir hale getirmektedir. Sahanın gerçekliğini göz ardı eden Trump, Filistin halkının iradesini yok sayan bir tutumla büyük oranda Siyonist yönetimin arzu ettiği bir çerçeveyi sunmaktadır.

Uluslararası bir komite tarafından Gazze'nin yönetilmesi fikrini savunan Trump, sadece Gazze'de değil tüm Filistin sathında siyasal dengeleri sarsacak bir yapıyı dayatmaya çalışmaktadır. Gazze'de vesayet oluşturacak bu yapının Filistin halkı tarafından benimsenmeyeceği aşıkâr olup bu da ateşkes sürecini akamete uğratacak unsurların başında gelmektedir.

Trump, Gazze'de konuşlanmasını istediği Uluslararası İstikrar Gücüne (UİG) Filistin'in direniş kapasitesini ortadan kaldırma misyonu yüklemektedir. Fi-

listinli direniş gruplarının böyle bir misyona sahip bir oluşumla çatışma potansiyeli söz konusu olduğundan bu da sahadaki risk düzeyini yukarı yönlü hareketlendirmektedir.

Netanyahu kabinesinin ABD'den alacağı bir onayla İran'a yeniden saldırı başlatması ya da Lübnan'ın güneyini ilhaka kalkışması, bölgedeki belirsizlikleri derinleştireceğinden bu hususa dair gelişmeler de ateşkesin seyrini şekillendirecektir.

2026 BEKLENTİLERİ

Resmi rakamlara göre 70 bini aşkın insanın katledildiği, altyapı ve üstyapının neredeyse tamamen yok edildiği bir saldırının neticesinde ateşkes konusunda bir mutabakat şüphesiz hayati önemi haiz bir gelişmedir. Bununla birlikte Netanyahu ve kabine üyelerinin her fırsatta soykırıma yeniden dönebilme sinyallerini vermesi, Gazze'deki duruma dair belirsizliği derinleştirmekte ve 2026'da Gazze'deki ateşkesin seyrine dair kesin bir projeksiyon sunabilmeyi imkansız kılmaktadır. Mutabakat metninde farklı yorumlara açık ifadelerin bulunması, ateşkesin kalıcı hale dönüştürülmesinin önündeki engellerin başında geldiği gibi aynı zamanda Gazze'de yeni statükonun inşasında Trump'ın tutum, açıklama ve tercihlerini belirleyici kılacak bir husustur. Özellikle Amerikan yönetiminin Hamas'a karşı benimsediği olumsuz tavır ve bu konuda işgal devleti yöneticileriyle aynı çizgide yer alması, Gazze'nin geleceğine dair karamsarlığa sebep olmaktadır.

Filistin siyasi hayatı ve sisteminin iki ana aktöründen biri kabul edilen Hamas'ın Trump tarafından mütemadiyen "terör örgütü" olarak tanımlanması, ABD'nin meseleye yaklaşımında Türkiye ve Katar ile derin bir ihtilaf yaşamasının başlıca nedenidir. Siyonist yönetimin argümanlarıyla hareket ederek Hamas'a karşı kullanılan ötekileştirici dil, Gazze'de ya da tüm Filistin sathında gerçek bir çözümden ziyade sahanın kırılganlığını artırma ve krizi derinleştirme gayesine hizmet etmektedir. Bu nedenle 2026 ve sonrasında sürdürülebilir bir ateşkes umudunu muhafaza edebilmek için öncelikle Amerikan yönetiminin meseleye dair bakış açısını ve kullandığı terminolojiyi gözden geçirmesi ve bazı değişikliklere gitmesi gerekmektedir.

ABD müesses nizamını şekillendiren Yahudi lobileri ve Hristiyan Siyonistlerin gücü ve etkisinden hareketle, 2026'da Trump ve ekibi tarafından Filistin ya da Gazze konusunda aksi yönde bir söylemin üretilmesi beklenilmemektedir. Trump, kendi meşruiyetini riske atmamak için Tel Aviv'e bazı uyarı mesajları iletse dahi Siyonist yayılmacı statükonun Beyaz Saray nezdinde verili kabul edildiği gerçeği değişmeyecektir. Bu durum da Gazze'deki geçişin planlanmasına dair birçok riski beraberinde getirmekte ve kırılgan fay hatlarını yeniden tetikleme potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır.

Ateşkes kapsamında öngörülen UİG, Gazze'de sürdürülebilir bir sürecin işletilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bununla birlikte bu yapının misyonunun tam olarak ne olacağı ve hangi yetkilerle donatılacağı henüz net olmadığından sahada nasıl bir gerçeklik meydana geleceğini kestirmek şu an için mümkün değildir. Trump tarafından ilan edilen plan dahilinde bu gücün temel görevi, İsrail'in kontrol ettiği toprakları Gazze'deki direnişten korumak şeklinde tasarlanmış gözükmektedir. Bu yapı Gazze'yi işgal ordusundan koruma misyonunu üstlenmediği müddetçe Tel Aviv'in yayılmacı stratejisini durduracak bir mekanizma hayata geçirilemeyecek ve bu durum UİG bünyesinde yer alan ülkelerin de iç kamuoyunda çeşitli sorunlarla yüzleşmesi anlamına gelecektir. Bu çerçevede 2026'da Gazze konusundaki en temel tartışma, UİG'nin teşekkülü, yetkileri ve işgal ordusu ile kuracağı ilişki biçimi üzerine olacaktır.

UİG'nin statüsü kadar Gazze'deki yönetimin yapılandırılması meselesi de önümüzdeki zaman diliminde gündemi meşgul edecek önemli bir diğer başlıktır. Hamas ve diğer direniş oluşumlarının Gazze'nin kesinlikle Filistinliler tarafından yönetilmesi konusundaki net duruşu Türkiye tarafından da desteklenmekte ve benimsenmektedir. 19 Aralık'ta Türkiye, ABD, Katar ve Mısır yetkililerinin Gazze'deki gelişmeleri ve sürecin ileri aşamalarını ele almak için bir araya geldiği toplantının ardından yaptığı açıklamada Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Ankara'nın meseleye yaklaşımının üç temel parametre üzerine bina edildiğini ve bunun tüm taraflara bir kez daha iletildiğini şöyle dile getirmiştir: "Gazze, Gazzeliler tarafından yönetilmelidir, Gazze teritoryal olarak asla bölünmemelidir ve Gazze'de yapılan her şey Gazzeliler için olmalıdır."⁷ Zikredilen bu ilkeler, Türkiye'nin pozisyonunu ortaya koyduğu gibi aynı zamanda ABD'nin aksi bir tutum benimsemesi halinde ortaya çıkabilecek risk alanlarının işareti anlamına da gelmektedir. Bu doğrultuda sahadaki olumsuzlukların Ankara-Washington hattında düşük düzeyli bir gerilime yol açması imkan dahilindedir. Öte yandan Tel Aviv'in Suriye sahasındaki istikrarsızlaştırıcı girişimlerine karşı Beyaz Saray'ın net bir tutum sergilememesi de Gazze dosyasıyla birlikte Türk-Amerikan ilişkilerinin seyrinde negatif yönlü değişimleri tetikleyebilecektir.

Netanyahu ve kabinesinin başvurduğu tehditkar dil ve teopolitik zeminde yükselen yayılma stratejisi, 2026'da da görülmeye devam edecektir. Bu doğrultuda öncelikle Netanyahu'nun Gazze'deki işgal ordusunun varlığını Trump'ın söylemleri üzerinden garanti altına almaya çalışacağı öngörülmektedir. Ayrıca Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te yeni yerleşim birimlerinin inşası ile Filistin topraklarındaki genişlemeyi hızlandırması da beklenilmektedir. Trump ile Netanyahu arasında Gazze'deki saldırganlığın boyutu ve Suriye'ye yönelik sal-

7 "Gazze, Gazzeliler Tarafından Yönetilmeli", *Sabah*, 21 Aralık 2025.

dırılarak durdurulmasına yönelik görüş farklılığı bulunsa da Amerikan başkanının Siyonist ideoloji ve hedefleri büyük ölçüde benimsemesi, Tel Aviv'e oldukça geniş bir konfor alanı sunmaktadır. Bundan ötürü Netanyahu'nun odak dağıtmak ve Filistin sathındaki durumu kendi lehine pekiştirmek için Suriye, Yemen ve Lübnan'a yönelik saldırıları sürdüreceği düşünülmektedir. Benzer şekilde İran ile savaşta ikinci turun başlama ihtimaline dair spekülasyonlar üzerinden de Siyonist kabinenin Gazze'de ateşkesin tam anlamıyla uygulanmaması için zaman kazanmaya yönelik manevralar gerçekleştirmesi beklenilmektedir. Bu durum ise ateşkesin geleceğine yönelik ciddi risk anlamına geldiği gibi aynı zamanda garantör ülkelerin omzuna çok daha büyük sorumluluklar yükleyecektir.

KÖRFEZ: Güvenlik Paradigmasının Yeniden Tanımlanması

İsmail Numan Telci

14

2025'İN ÖZETİ

- 1 2025'te İsrail'in saldırgan ve istikrar bozucu eylemleri Körfez güvenliğini doğrudan etkilemeye başlamış; Hamas üyelerine Katar'da düzenlenen saldırı –İsrail'in bir Körfez ülkesine yönelik ilk saldırısı– ve İran'a karşı gerçekleştirilen İsrail hava saldırıları bu süreci simgelemiştir.
- 2 Savaşın sona erdirilmesine yönelik yoğun kamuoyu baskısı altında Körfez ülkeleri, İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği katliamlar ve bunun yol açtığı bölgesel güvensizlik nedeniyle derin endişe duymuş; Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt ve Umman İsrail'e karşı net bir tutum alırken Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn ise İbrahim Anlaşmaları nedeniyle daha sınırlı tepkiler vermiştir. Bu kaygılar kısmen ABD girişimi ve Katar, Türkiye ve Mısır'ın yoğun çabalarıyla sağlanan ateşkesle giderilmiştir.
- 3 Donald Trump'ın ABD başkanı olarak yeniden seçilmesinin ardından Washington'ın Körfez bölgesine yönelik odağı yeniden ivme kazanmış; Trump, Biden yönetiminin Riyad ve diğer Körfez müttefiklerine yönelik mesafeli tutumunun aksine Suudi Arabistan'a çok daha yakın bir pozisyon almıştır.
- 4 Kasım'da Suudi Veliyaht Prensi Muhammed bin Selman sekiz yıl aradan sonra ilk kez ABD'ye ziyaret gerçekleştirmiş ve iki ülke savunma sanayii, yarı iletkenler, nükleer enerji ve nadir toprak elementleri dahil olmak üzere birçok alanda kritik anlaşmalar imzalamıştır.
- 5 2025'te Türkiye ile Körfez ülkeleri arasındaki angajmanın derinleştiği de görülmüş; özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Ekim'de Kuveyt, Katar ve Umman'ı kapsayan dört günlük ziyareti, Türkiye ile Körfez ülkeleri arasındaki iş birliklerini güçlendirmiş, ticari bağları, enerji iş birliğini ve güvenlik ortaklıklarını daha da sağlamlaştırmıştır.

GİRİŞ

2025 yılı, Körfez ülkeleri açısından güvenlik kaygıları ve bölgesel istikrara yönelik tehditler bakımından bir dönüm noktasıdır. Körfez bölgesi, İsrail tarafından doğrudan hedef alınmış ve bu gelişme Körfez liderliklerini bölgesel ve uluslararası ittifak yapılarını yeniden gözden geçirmeye zorlayan yeni bir güvenlik endişesi doğurmuştur. Artan güvenlik tehditleriyle birlikte Körfez devletleri, ileri savunma teknolojilerinin geliştirilmesi ve satın alınmasına özel vurgu yaparak bağımsız savunma kabiliyetlerini artırma yönündeki çabalarını sürdürmektedir.

Körfez'deki güvenlik kaygıları, İsrail'in Eylül'de Katar'ın başkenti Doha'da Hamas üyelerine yönelik saldırısı sonrasında, İsrail-Filistin çatışmasının meydana getirdiği daha geniş bölgesel istikrarsızlık bağlamında belirgin biçimde artmıştır.¹ Bu olay, Ortadoğu'nun en güvenli bölgesi olarak görülen ve Irak'ın Kuveyt'i işgal girişiminden bu yana başka bir devletin doğrudan askeri saldırısına maruz kalmamış olan Körfez'e atfedilen "güvenlik istisnacılığı" nı sona erdirmiştir. İsrail'in Katar'a saldırısıyla birlikte Körfez bölgesi tarihinde ilk kez bir devletin silahlı kuvvetleri tarafından doğrudan hedef alınmıştır.

Bu saldırı yalnızca Katar değil tüm Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkeler açısından güvenlik ve savunma paradigmalarının köklü biçimde yeniden düşünülmesini zorunlu kılmıştır. Bu yönüyle saldırı, Körfez'in geleneksel güvenlik paradigmasının yeniden değerlendirilmesini ve yazılmasını başlatan kurucu bir an olarak görülebilir.

¹ İsmail Numan Telci, "İsrail'in Katar Saldırısı ve Körfez'de Sorgulanan Güvenlik Paradigması", *Kriter*, Sayı: 105, (Ekim 2025).

ANA DİNAMİKLER

İsrail Saldırganlığı

Artık söz değil icraat zamanı. Kuveyt'te, Katar'da, Umman'da bu konuda güçlü ve samimi bir irade, bunun yanında da vicdani bir hassasiyet gördük. Özellikle Katar, zaten bugüne kadar Filistin'e en çok destek veren ülkelerden biri. Gazze, İslam dünyası için bir imtihan kağıdıdır. İnşallah bu sınavdan alınımızın akıyla geçecek ve kardeşlerimizin yanında en güçlü şekilde yerimizi alacağız.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
24 Ekim 2025

Körfez'deki güvenlik iklimini doğrudan etkileyen ve mevcut güvenlik paradigmasının sorgulanmasına yol açan başlıca faktör, İsrail'in artan saldırganlığı ve bölgeye ilişkin belirsizliktir. Gazze saldırıları sonrasında İsrail, bölgede daha da saldırgan politikalar izlemiş ve çeşitli gerekçelerle Lübnan, Yemen ve Suriye gibi Arap ülkelerine yönelik saldırılar gerçekleştirmiştir.² Suudi Ara-

bistan ve BAE gibi önde gelen Körfez ülkelerinin sınırlı destek ve görece temkinli tepkileri ile Arap dünyasının genel hareketsizliği, İsrail'i daha da cesaretlendirmiştir. Katar'a yönelik saldırı, İsrail saldırganlığının Körfez ülkeleri söz konusu olduğunda dahi eşi benzeri görülmemiş seviyelere ulaşabileceğini açıkça göstermiştir.

Benzer bir değerlendirme, İsrail'in Haziran'da İran'a karşı 12 gün süren hava saldırıları için de yapılabilir.³ İran'ın İsrail'i doğrudan hedef alarak karşılık vermesine rağmen, Tel Aviv yönetiminin olası kapsamlı bir İsrail-İran savaşının Körfez bölgesi üzerindeki olumsuz etkilerini dikkate almadığı görülmektedir. Nitekim BAE ve Bahreyn gibi İsrail'in bölgesel müttefiki olarak görülen ülkeler, İsrail'in İran'a yönelik askeri operasyonları sırasında Tahran tarafından meşru hedefler olarak algılanabilir.

ABD Liderliğindeki Güvenlik Mimarisine Duyulan Güvenin Zayıflaması

Bir diğer etken ABD'nin İsrail saldırganlığına karşı etkili bir tepki vermemesi ve bunun özellikle Kapsamlı Ortak Eylem Planı'ndan (KOEP) çekilme sürecinden bu yana birikmiş olan Amerikan güvenlik garantilerine yönelik güvensizliği daha

² Marium Ali ve Alia Chughtai, "Maps: Israel has Attacked Six Countries in the Past 72 Hours", Al Jazeera, 10 Eylül 2025.

³ Ori Goldberg, "What did Israel Achieve with Its 12-Day War Against Iran?", New Lines Magazine, 25 Haziran 2025, <https://newlinesmag.com/argument/what-did-israel-achieve-with-its-12-day-war-against-iran>, (Erişim tarihi: 29 Kasım 2025).

da derinleştirmesidir. Katar'ı NATO dışı müttefik ilan eden ve Ortadoğu'daki en büyük askeri üssünü bu ülkede bulunduran ABD'nin, İsrail'in Katar'a saldırısını engellemek için herhangi bir adım atmaması, Doha yönetimi ve diğer Körfez rejimleri tarafından rahatsız edici bir kayıtsızlık olarak görülmüştür.⁴ Bu tutum Körfez ülkelerinin Washington'ın bölgesel ittifak hiyerarşisinde İsrail'den sonra geldiğini açıkça ortaya koymuştur.

Stratejik Özerklik Arayışı

Körfez ülkelerinin güvenlik paradigmasını sorgulamasına yol açan bir diğer unsur özellikle savunma alanında yabancı ittifaklardan sağlanabilecek kazanımların sınırlı olmasıdır. Batılı ülkelerle özellikle de ABD ile stratejik ittifaklarına önem veren Körfez ülkeleri, bu ittifaklara tek başına dayanmanın bölgesel krizlerde güvenilmezlik, İran ve İsrail gibi konularda stratejik görüş ayrılıkları ve koşullu destek gibi çeşitli sınırlılıkları olduğunu daha net biçimde fark etmektedir.

Bu nedenle güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Batı dışı ittifakların ve yeni ortaklarla iş birliğinin hayata geçirilmesi giderek daha önemli hale gelmiştir. Bu çerçevede Katar'ın Türkiye ile derinleşen iş birliği, Umman Sultanı Heysem bin Tarık'ın Nisan'da Rusya'ya gerçekleştirdiği ziyaret,⁵ BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayed'in Ağustos'taki Moskova ziyareti⁶ ve Suudi Arabistan'ın Pakistan ile yeni bir askeri iş birliği anlaşması imzalaması Körfez ülkelerinin yeni potansiyel güvenlik ortaklıklarına daha fazla önem verdiğinin göstergeleridir.

İsrail'in saldırgan tutumu ve kırılgan ittifak yapıları nedeniyle Körfez ülkeleri, ulusal savunma stratejilerinde kendi kapasitelerini güçlendirme ihtiyacını daha açık biçimde idrak etmiştir. Bu bağlamda Körfez ülkeleri hem askeri kapasitelerini artırmaya hem de yüksek teknoloji savunma ürünleri üretme kabiliyetlerini geliştirmeye yönelik bir eğilime girmiştir.⁷ Bu doğrultuda ABD, Çin, Türkiye ve Güney Kore gibi gelişmiş savunma sanayilerine sahip ülkelerle iş birlikleri yoğunlaştırılmaktadır.⁸

4 Muhammed Yasin Güngör, "Contrary to US Claims, Israel Informed Trump of Qatar Attack Beforehand: Report", Anadolu Ajansı, 15 Eylül 2025.

5 "H M Sultan Haitham Begins State Visit to Russia", Muscat Daily, 21 Nisan 2025.

6 Natasha Turak, "Russia and UAE Double down on Trade, Testing U.S. Limits", CNBC, 7 Ağustos 2025.

7 Ash Rossiter ve Martin Novella, "'New Defence': Enter the GCC States?", *Defence and Security Analysis*, Cilt: 41, Sayı: 4, (2025), s. 732-746.

8 Albert Vidal Ribe, "Gulf Defence Manufacturers Look East", International Institute of Security Studies, 29 Ağustos 2025, <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2025/08/gulf-defence-manufacturers-look-east>, (Erişim tarihi: 29 Kasım 2025).

Süreklilik Arz Eden Bölgesel Riskler ve Koşullu Gerilim Azaltımı

12 Nisan 2025'te başlatılan ABD-İran nükleer müzakerelerine ilişkin belirsizlik, Hürmüz Boğazı'ndaki kalıcı gerilimler, fiili ateşkese rağmen Yemen'de süren kırılgan durum ve Suriye'de yeni kurulan hükümetin karşı karşıya olduğu zorlukları yönetme kapasitesi, Körfez bölgesinde güvenlik değerlendirmeleri açısından risk unsurları olmaya devam etmektedir.

Buna karşılık 7 Ekim 2023'te başlayan ve iki yıl süren İsrail-Gazze çatışmasında ateşkes anlaşmasının imzalanması, Körfez ülkelerinin bölgesel güvenlik tehditlerine ilişkin kaygılarını azaltan önemli bir gelişme olmuştur. Trump'ın öncülüğünde yürütülen yoğun çabalar sonucunda sağlanan bu ateşkes, bölgesel güvenliğe dair nispi bir rahatlama sağlamıştır.⁹ Ayrıca bu anlaşma, Suudi Arabistan'ın İbrahim Anlaşmaları'na katılmayı değerlendirmesi için elverişli bir zemin oluşturmuştur.

2026 BEKLENTİLERİ

Mevcut küresel siyasi gerilimler, büyük güçler arasındaki rekabet ve bölgesel çatışmalar dikkate alındığında 2026'da Körfez ülkelerinin güvenlik kaygılarını artıracak gelişmelerin ortaya çıkması muhtemeldir. Bu bağlamda İsrail'in Ortadoğu genelindeki saldırganlığı ve İran ile doğrudan çatışma potansiyeli Körfez açısından son derece endişe verici bir meydan okuma olarak öne çıkmaktadır. Körfez ülkeleri bu tür tırmanmalardan kaçınmak istese de diğer aktörlerin sorumsuz adımları istikrarı tehdit etmeye devam edebilir. Böyle bir ortamda özellikle Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn'in İsrail lehine pozisyon almaya zorlanması, bu ülkeleri İran saldırılarına açık hale getirebilir.

Yemen'deki siyasi istikrarsızlığın derinleşmesi ve devlet dışı aktörlerin etkisinin güçlenmesi, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'nda korsanlık dahil deniz güvenliğine yönelik tehditleri artırmaktadır. Bu durum, enerji ihracatının güvenliği ve kritik altyapıların korunması açısından Körfez ülkeleri için büyük riskler oluşturmaktadır. Dolayısıyla Körfez ülkelerinin hem kendi aralarında hem de bölgesel ve küresel aktörlerle yeni ittifaklar kurması beklenmektedir.

Körfez-ABD ittifakının zayıflaması da önemli bir güvenlik kaygısıdır ve bu belirsiz seyrin 2026'da da sürmesi muhtemeldir. Çin ve kısmen Rusya ile artan rekabet bağlamında ABD, Körfez ülkeleriyle ilişkilerini yeniden değerlendir-

⁹ İsmail Numan Telci, "Şarm el-Şeyh Barış Zirvesi: Bölgede Yeni Bir Dönemin Başlangıcı mı?", Anadolu Ajansı, 14 Ekim 2025.

bilir ve bazı ülkelerle iş birliğini güçlendirirken diğerleriyle daha sınırlı ilişkiler kurabilir.

Bununla birlikte Körfez ülkelerinin, Asya ile Avrupa arasında güvenli bir ticaret koridoru oluşturmayı hedefleyen ve Hindistan ile İsrail tarafından önerilen Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) projesinde yer almaya devam etmeleri beklenmektedir. Özellikle Riyad ve Abu Dabi'nin projeye desteği, Tel Aviv ve Yeni Delhi ile iş birliğini artırma çabalarını güçlendirecektir. Suudi Arabistan'ın İbrahim Anlaşmaları'na olası katılımı ve İsrail ile diplomatik ilişki tesis etmesi bu süreci destekleyici olacaktır.

2026'da beklenmedik liderlik değişimleri de Körfez siyaseti ve güvenliği üzerinde etkili olabilir. İran ve İsrail gibi bölgesel gerilimlerin merkezindeki ülkelerde ya da Körfez'de kilit dış politika aktörlerinde yaşanabilecek liderlik değişimleri, bölgenin siyasi dinamiklerine ve güvenlik ortamına doğrudan tesir edebilir. Benzer şekilde bazı bölge ülkelerinde yaşanabilecek siyasi çalkantılar, toplumsal ayaklanmalar veya ani ekonomik krizler de Körfez'deki siyasi istikrarı etkileyecektir.

2026'da Türkiye'nin Körfez ülkeleriyle daha yoğun ve etkin iş birlikleri sürecine dahil olması beklenmektedir. Özellikle savunma, güvenlik ve ticaret alanlarında Türkiye ile Körfez ülkeleri arasında büyük bir potansiyel bulunmaktadır. Bu eğilim, Ankara'nın Körfez'de şekillenen yeni güvenlik düzeninde önemli bir aktör haline gelmesine katkı sağlayacaktır. Katar, Suudi Arabistan ve Türkiye'nin bölgesel politika perspektiflerinin yakınlaşması, ortak stratejilerin geliştirilmesi için elverişli bir zemin oluşturacaktır. Türkiye ile BAE arasındaki ikili ilişkilerde olumlu gelişmeler gözlense de bazı dış politika başlıklarında görüş ayrılıkları sürmektedir. Tarafların yapıcı angajmanı, ilişkilerin olumlu seyrinin korunması açısından kritik olacaktır. Son olarak küresel belirsizlikler, artan bölgesel güvenlik tehditleri ve müttefiklerin güvenilirliğine ilişkin soru işaretleri, Umman ve Kuveyt gibi ülkelerin askeri ve savunma dahil stratejik sektörlerde Türkiye ile iş birliğini artırma eğilimlerini güçlendirecektir.

YENİ SURIYE'DE GÜVENLİK DENKLEMİ: Düzen İnşası ve Bozucu Aktörler

Can Acun

Kutluhan Görücü

15

2025'İN ÖZETİ

- 1 Esed sonrası kurulan yeni Suriye yönetimi, hızla uluslararası meşruiyet kazanarak ülkeyi diplomatik izolasyondan çıkarmıştır. Ahmed Şara'nın Birleşmiş Milletler (BM) kürsüsündeki konuşması bu dönüşümün sembolik göstergesi olmuştur.
- 2 Şam, SDG/YPG'ye yönelik düzenlediği askeri operasyonlarla birlikte özerklik projesini ortadan kaldırmış, toprak bütünlüğünü sağlama noktasında büyük mesafe kat etmiştir. Ayn el-Arab, Kamışlı ve Haseke hattındaki SDG unsurlarının entegrasyon süreci, dikkatle takip edilmesi gereken hususların başında yer almaktadır.
- 3 İsrail, merkezi yönetimi güçlü ve Türkiye'ye yakın bir Suriye'yi stratejik tehdit olarak görmekte, bini aşan hava saldırıları ve karadan işgalleri üzerinden Suriye'de istikrarsızlık üretmektedir.

GİRİŞ

2024'ün sonunda Beşar Esed rejiminin devrilmesiyle birlikte Suriye, siyasal, askeri ve iktisadi yapısında köklü bir dönüşüm sürecine girdi. 2025 itibarıyla ülke, Ahmed Şara liderliğinde tamamen farklı bir görünüm kazandı. Cumhurbaşkanı Şara'nın öncülüğünde kurulan yeni yönetim, kısa sürede uluslararası toplumun meşru bir üyesi olarak kabul gördü. Böylece uzun yıllar diplomatik izolasyona maruz kalan Suriye, yeniden küresel sistemin parçası haline geldi. Şara'nın BM Genel Kurulu kürsüsünde ülkesini temsil etmesi, bu dönüşümün sembolik bir göstergesi oldu.

Yeni dönemde Suriye dış politikası, bölgesel ve küresel düzlemlerde çok yönlü bir açılım stratejisi benimsedi. Türkiye, Katar ve Suudi Arabistan gibi bölge ülkeleriyle stratejik ilişkiler kurulurken özellikle ABD ile de yakın iş birliği arayışına girildi. Yine Rusya ve Çin gibi büyük güçlerle de dengeli ilişkiler tesis edilmeye çalışıldı. Bu çabaların bir yansıması olarak Cumhurbaşkanı Şara, Washington ve Moskova'ya resmi ziyaretler gerçekleştirdi.¹

İç siyasette ise geçiş sürecinin yönetimi amacıyla geçici bir hükümet kuruldu.² Ardından Ekim'de gerçekleştirilen dolaylı seçimlerle yeni bir Meclis oluşturularak siyasal kurumsallaşma süreci başlatıldı.³ Ancak bu iyimser tabloya rağmen Suriye'nin güvenlik gündemi karmaşıklığını korudu. İsrail'in bin civarındaki hava saldırısı,⁴ Süveyda'da kamu otoritesine başkaldıran Tel Aviv destekli Dürzi milislerle yaşanan çatışma ve askeri operasyonların ardından

1 "Syria's al-Sharaa Arrives in US for Official Visit", Aljazeera, 9 Kasım 2025; Stephen Quillen ve News Agencies, "Syria's al-Sharaa to Meet Russia's Putin in Moscow on Wednesday", Aljazeera, 14 Ekim 2025.

2 "Syria's President al-Sharaa Forms New Transitional Government", Reuters, 29 Mart 2025.

3 "Syrian Electors Cast Ballots in Indirect Vote for First Post-Assad Parliament", Reuters, 4 Ekim 2025.

4 Betül Yılmaz, "Israeli Forces Carry out New Raid into Southern Syria", Anadolu Ajansı, 4 Aralık 2025.

kalan SDG/YPG unsurlarının entegrasyon süreci, yeni yönetimin önünde çözüm bekleyen temel meseleler olarak öne çıktı.

ANA DİNAMİKLER

Devrim sonrası Suriye'de geçiş süreci; Şara liderliğinde siyasal düzenin yeniden inşası, uluslararası sisteme entegrasyon ve güvenlik alanındaki kırılma noktaları etrafında şekillenmektedir. Anayasal ve kurumsal adımlarla kamu düzeni tesis edilmeye ve güçlendirilmeye çalışılırken SDG'nin entegrasyon sürecindeki tutumu ve İsrail'in Süveyda merkezli müdahaleleri yeni dönemin temel sınımlarını oluşturmaktadır.

Geçiş Döneminde Siyasal Düzen İnşası

8 Aralık 2024'te Esed rejiminin devrilmesinin ardından, sahadaki en etkili askeri yapı olan Heyet-i Tahrirü'ş-Şam'ın (HTŞ) lideri Şara, fiilen geçiş sürecinin liderliğini üstlendi. Ardından 29 Ocak 2025'te devrimci askeri grupların katıldığı toplantıda yapılan oylamayla Şara, geçici cumhurbaşkanı olarak seçildi.⁵ Bu adımla birlikte Anayasa askıya alınarak Meclis feshedildi. Ardından kurulan geçici hükümette, beklentilerin aksine toplumun farklı kesimlerine kabinde yer verilerek siyasi temsile alan açıldı.

13 Mart 2025'te ilan edilen Anayasa Bildirgesi,⁶ kuvvetler ayrılığı esasına dayalı yeni bir siyasal çerçeve belirledi. Yasama yetkisi Meclise bırakılırken üyelerin üçte ikisinin dolaylı seçimlerle belirlenmesi kararlaştırıldı. 5 Ekim 2025'te ülkenin büyük bölümünde gerçekleştirilen seçimlerle birlikte Meclis belirlenirken siyasal dağılımda çeşitlilik dikkat çekti. Hatta direkt olarak HTŞ iltisakı bulunan vekil sayısı oldukça azınlıkta kaldı.⁷

Uluslararası Sisteme Katılım

Cumhurbaşkanı Şara'nın geçmiş El-Kaide bağlantısı ve HTŞ'nin birçok ülke tarafından terör örgütü listesinde bulunması, yeni Suriye yönetiminin uluslararası sisteme entegre olmasının önündeki en büyük engel olarak görülüyordu. Ancak başta Türkiye olmak üzere Körfez ülkelerinin Şara yönetimine gösterdiği diplomatik yakınlık, bu algının dönüşümünde belirleyici bir rol

5 Muhammed Karabacak, Eşref Musa ve Ethem Emre Özcan, "Suriye'de Yeni Yönetimin Lideri Ahmed Şara Geçiş Döneminin Cumhurbaşkanı İlan Edildi", Anadolu Ajansı, 29 Ocak 2025.

6 "Syria Retains Islamic Jurisprudence as Main Basis of Law, Preserves Freedoms", Reuters, 13 Mart 2025.

7 Mehmet İhsan Özdemir, "Suriye'de Halk Meclisi Seçimleri: Yapı, Süreç ve Sosyolojik-Siyasal Değerlendirme", SETA Odak, 10 Ekim 2025, <https://www.setav.org/suriyede-halk-meclisi-secimleri-yapi-surec-ve-sosyolojik-siyasal-degerlendirme>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

oyladı. Yeni yönetim, ideolojik angajmanları yeniden yorumlayan, dünyayla bütünleşmeyi hedefleyen pragmatik ve uzlaşmacı bir siyasi çizgi benimsedi.

Bu yaklaşımın en somut çıktılarında biri, Riyad'da düzenlenen ve ABD, Suudi Arabistan ve Suriye liderlerinin bir araya geldiği üçlü zirvede görüldü.⁸ Zirvede, Türkiye'nin çabalarının da bir sonucu olarak Suriye'ye yönelik tüm yaptırımların kaldırılması kararlaştırıldı. Bu karar, Suriye'nin uluslararası izolasyondan çıkışında tarihi bir dönüm noktası oldu.

Kısa sürede Ahmed Şara, başlıca dünya başkentlerinde kabul gören bir lider konumuna yükseldi; birçok ülke Şam'da yeniden diplomatik temsilcilik açtı. Şara'nın 23 Eylül 2025'te 58 yıl aradan sonra BM Genel Kurulu kürsüsünde ülkesini temsil etmesi, Suriye'nin uzun yıllar sonra uluslararası sisteme dönüşünün somut sembolü oldu.⁹

SDG'nin Entegrasyonu

8 Aralık devriminin ardından Tel Rıfat ve Menbiç bölgelerini kaybeden SDG/YPG, rejimin de ortadan kalkmasıyla birlikte oldukça edilgen bir pozisyona geriledi. Bu kapsamda ABD'nin de diplomatik baskıları neticesinde SDG'nin Şam hükümetine entegre olmasına ilişkin 10 Mart Mutabakatı imzalandı.¹⁰ Ancak SDG'nin bu süreci bir zaman kazanma aracına dönüştürmesi ve akabinde Şeyh Maksut hattında ürettiği terör saldırılarına karşılık olarak Şam hükümetinin askeri operasyon kararı alması ve ardından Fırat'ın doğusunda Ayn el-Arab, Kamışlı ve Haseke şehir merkezinde dışında kalan tüm alanların kontrol etmesi, entegrasyon sürecini yeni bir safhaya taşımıştır. Nitekim büyük bir yenilgi alan SDG, yapılan son anlaşmaya göre bireysel olarak Suriye Ordusuna katılım sağlayacak ve SDG yapılanması da tamamen ortadan kaldırılacaktır.

İsrail ve Dürzi Milisler

Esed rejiminden miras kalan Süveyda'daki Dürzi ayrılıkçılığı, Şara yönetimi açısından devrim sürecinin başından itibaren en kritik güvenlik sorunlarından biri olmuştur. Yeni yönetim, Dürzi toplumunun tüm kesimleriyle diyalog ve müzakereye dayalı bir yaklaşım benimsemiş olsa da Dürzi toplumunun bir kısmının ruhani lideri olarak bilinen Hikmet Hicri'nin İsrail'den aldığı güvence ve destekle uzlaşmaz bir tutum sergilemesi bu çabaların sonuçsuz kalmasına yol açmıştır.

⁸ "Trump Meets Syria's al-Sharaa, Eyes Normalisation of Ties with Damascus", Aljazeera, 14 Mayıs 2025.

⁹ Mehmet Burak Karacaoğlu ve Ahmet Karahmet, "Suriye Cumhurbaşkanı Şara, Suriyelilere Destek Veren Türkiye ile Diğer Ülkelere BM Kürsüsünden Teşekkür Etti", Anadolu Ajansı, 24 Eylül 2025.

¹⁰ "Syria Merges Kurdish-led Syrian Democratic Forces into State Institutions", Aljazeera, 10 Mart 2025.

Temmuz'da Dürzi milisler ile Arap bedeviler arasında patlak veren çatışmalar¹¹ sonrasında Şam yönetiminin kamu düzenini sağlamak amacıyla bölgeye asker göndermesi, kısa sürede İsrail'in de müdahil olduğu karmaşık bir çatışma dinamiğine dönüşmüştür. İsrail'in Suriye Savunma Bakanlığı ve Halk Sarayı'nı hedef alan hava saldırıları, Şam yönetimini Süveyda'dan geri çekilmek zorunda bırakmıştır. Böylece Dürzi milisler, Hikmet Hicri liderliğinde İsrail'in bölgedeki vekil gücüne dönüşmüştür.

2026 BEKLENTİLERİ

Esed rejiminin devrilmesinin ardından Şara liderliğinde şekillenen yeni Suriye, Türkiye için hem stratejik fırsatlar hem de çok boyutlu riskler doğurmaktadır. 2026 projeksiyonu, Ankara'nın yaklaşımının üç temel eksen etrafında şekilleneceğini göstermektedir: Suriye'nin yeniden inşa sürecine destek, uluslararası sisteme dönüş ve güvenlik tehditlerinin yönetimi.

Kamu Düzeni ve Yeniden İnşa

2026'da Suriye'de devlet kurumlarının yapılandırılması, işleyen bir kamu düzeni, ülkenin tahrip olmuş altyapısının yeniden inşası ve ekonomik sisteminin işler hale getirilmesi, Türkiye'nin öncelikli gündemleri arasında yer almaya devam edecektir. Ankara'nın; güvenlik sektörünün kurumsallaşması, sınır güvenliği, ekonomik ve finansal mimarinin oluşturulması ve BM nezdindeki tüm yaptırımların kaldırılmasıyla Suriye'nin uluslararası finans ekosistemine dahil olarak ülkeye yatırım alması hedeflerini stratejik öncelikler olarak koruması beklenmektedir.

Uluslararası Sisteme Dönüş

2025 yılı, Şara liderliğindeki Suriye'nin uluslararası sisteme dönüş sürecinde kritik bir eşik olmuştur. ABD, yaptırımları resmen kaldırmış ve SDG/YPG'ye yönelik askeri operasyonda da Şam'ın hassasiyetlerini gözetken bir tutum içerisinde olmuştur. ABD nezdinde Suriye'nin İsrail'le yeni bir güvenlik anlaşması imzalaması, SDG/YPG'nin entegrasyonu gibi öncelikleri arasında yer almaktadır. Türkiye ise hem söz konusu süreçlerde etkili bir rol üstlenmekte hem de İsrail'in istikrarsızlık üretme çabalarını dengelemeye çalışmaktadır. Diğer yandan Rusya askeri varlığını sürdürürken Çin de özellikle Doğu Türkistan kökenli savaşçılar konusu öncelik olmak üzere Şam'la hedef odaklı bir ilişki yürütmektedir. Şara yönetimi, bu çok kutuplu rekabet ortamında diploma-

11 "Syria Declares New Suwayda Ceasefire, Deploys Forces to 'Restore Security'", Aljazeera, 19 Temmuz 2025.

tik esneklik ve tam entegrasyon arayışıyla dış politikayı yönetme çabalarını sürdürmektedir. Türkiye'nin yeni dönemde de bölgesel sahiplenme doktrini bağlamında Suriye'nin hem bölgesel hem de küresel sistemin meşru bir aktörü olabilmesi adına çaba sarf etmeye devam edeceği öngörülebilir.

Güvenlik Tehditleri

Fırat'ın doğusundaki SDG/YPG varlığı, İsrail'in agresif bölgesel politikası ve Suriye'de Dürzi milisler aracılığıyla vekil aktör üretme çabalarının, 2026'da Ankara'nın Suriye stratejisinin temel güvenlik dosyalarını oluşturması muhtemel görünmektedir. Türkiye, Şam yönetiminin SDG/YPG'ye karşı icra ettiği askeri operasyonlarla birlikte Suriye'den kaynaklı olarak terör tehdidini büyük ölçüde bertaraf etmiştir. Ancak Türkiye'nin nihai hedefi Terörsüz Türkiye ve bölge stratejisi bağlamında PKK'nın tüm bileşenleriyle silah bırakmasını sağlamaktır. Bu kapsamda Şam yönetimiyle koordineli biçimde Suriye'nin bütünlüğünü tahkim etme ve yine bu doğrultuda SDG/YPG'nin entegrasyon sürecinin tamamlanması hedeflenmektedir.

Terörsüz Türkiye Sürecinde SDG/YPG Varlığı ve Entegrasyon Süreci

Şam yönetiminin Şeyh Maksud ve Eşrefiye'den başlayarak, adım adım icra ettiği askeri operasyonlar neticesinde Ayn el-Arab, Kamışlı ve Haseke şehir merkezi dışındaki tüm yerleşim yerlerinde kontrol sağlaması ve yapılan son anlaşmaya göre SDG/YPG'nin kendisini fesh ederek Suriye Ordusuna bireysel bir şekilde katılmasının ön görülmesi, entegrasyon sürecini yeni bir safhaya getirmiştir.

Söz konusu askeri operasyon neticesinde, Şam yönetimini ülkenin toprak bütünlüğünü sağlama noktasında büyük bir aşama kat etmiştir. Ayrıca başta petrol ve doğal gaz kaynakları olmak üzere doğal kaynaklara erişimle birlikte büyük ekonomik kazanımlar elde edilmiştir. Türkiye, SDG/YPG'nin özerklik girişimlerini tam anlamıyla akamete uğraması büyük bir milli güvenlik tehdidini bertaraf etmiş, aynı zamanda Terörsüz Türkiye ve bölge hedefi doğrultusunda büyük bir engel ortadan kalkmıştır. İsrail ise merkezi yönetimi zayıf ve istikrardan uzak bir Suriye hedefinde büyük darbe almıştır.

Uluslararası toplumun Suriye'yi kilit bir aktör olarak uluslararası sisteme entegre etme çabalarına önemli katkılarda bulunan ülkemiz ve Teşkilatımız, stratejik sabır ve hikmetle bölgesel barış için Suriye'de istikrarın sağlanması ve korunmasına destek olmaya devam edecektir.

MIT Başkanı İbrahim Kalın

6 Ocak 2026

Türkiye perspektifinden bakıldığında SDG/YPG'nin entegrasyon süreci ve Terörsüz Türkiye hedefi bağlamında tüm PKK bileşenlerinin silah bırakması aynı zeminin farklı parçaları olarak okunmaktadır. Bu nedenle Suriye'de büyük ölçüde bertaraf edilen tehdidin Irak'ta da görülmesi ve başta Sincar olmak üzere PKK kamplarının tamamının tasfiye edilmesi öncelik olarak karşımızda durmaktadır. Her ne kadar Suriye'de büyük mesafe kat edilse de SDG/YPG'nin entegrasyon sürecinin yakından takip edilmesi gerekmektedir.

Ankara-Şam arasındaki ittifak ve yakın iş birliği ile Esed sonrası yeni saha gerçekliği, İsrail riskine rağmen büyük ölçüde Türkiye lehine değişmişken SDG/YPG açısından entegrasyon sürecine direnç göstermek çok anlamlı sonuçlar doğurmayacaktır. Şeyh Maksut'tan başlayarak Haseke şehir merkezine kadar uzanan, özellikle Arap demografinin hakim olduğu kentlerde kısa sürede sonuç veren askeri operasyonun, SDG/YPG unsurları üzerinde böylesine moral yıkımının olduğu bir dilimde, Ayn el-Arab Kamışlı gibi kentlerde dahi askeri sonuç üretmesi uzun sürmeyecektir. Özellikle bölge halkının SDG/YPG'ye desteğinin bulunmaması da Şam yönetiminin askeri adımlarını kolaylaştıran faktörlerin başında yer almaktadır.

Bozucu Güç Olarak İsrail

İsrail, Esed rejiminin devrilmesi sonrasında Türkiye'ye müzahir ve ülkedeki Sünni Arap çoğunluğu temsil eden Şam yönetimini ciddi bir tehdit olarak algıladı. Nitekim İsrail bu doğrultuda muhalif unsurların Esed rejimine karşı düzenlediği askeri operasyonun başlangıcı olan 27 Kasım 2024'ten Kasım 2025'e kadar yaklaşık bin hava saldırısı düzenleyerek Suriye'de stratejik silah sistemleri de dahil olmak üzere çok sayıda askeri hedefe saldırı gerçekleştirdi.¹²

Aynı zamanda İsrail, işgal altındaki Golan'ı aşarak tampon bölgeyi de içine alacak şekilde işgal alanını genişletti. Bazı noktalarda tampon bölgeyi de geçerek bazı askeri tahkimat noktaları oluşturdu. Bu kapsamda stratejik öneme sahip Hermon Dağı'na konuşlandı. Harita 2'de İsrail'in işgal sahası, askeri üslenme noktaları ve Suriye'nin güneyinde hedeflediği silahsızlandırılmış bölge yer almaktadır.

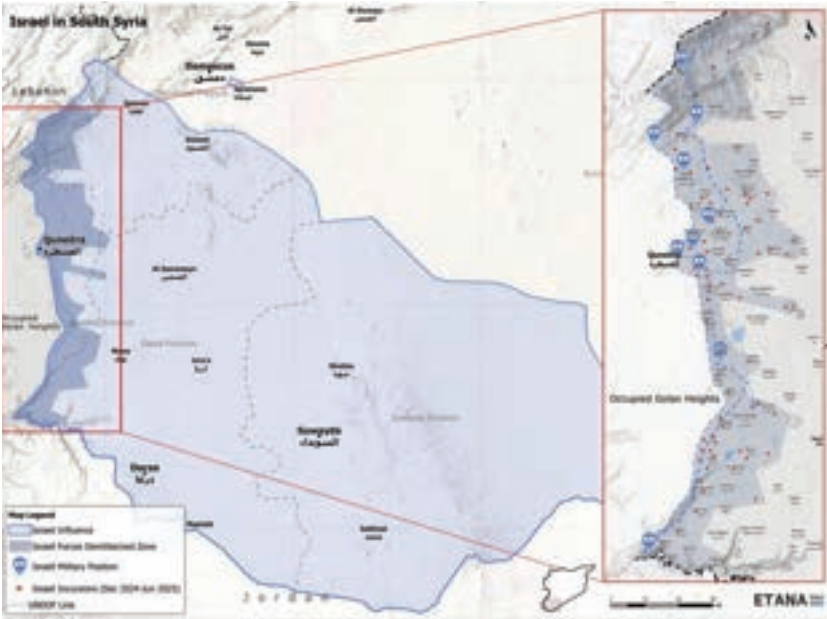
12 "Talks with Israel could Lead to Results 'in Days', Says Syria's al-Sharaa", Aljazeera, 17 Eylül 2025.

Harita 1. Suriye'ye Yönelik İsrail Hava Saldırıları

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Harita 2. İsrail'in Suriye'deki İşgali ve Hedeflediği Silahsızlandırılmış Bölge

Kaynak: "Study: Israel's Strategy in South Syria", ETANA, (Ağustos 2025), <https://etanasyria.org/study-israels-strategy-in-south-syria>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

İsrail, askeri saldırılarının yanı sıra Suriye'deki etnik ve mezhebi azınlıklara yönelik bir siyaset üreterek kendisini Dürzilerin hamisi olarak konumlandırmaktadır. Hikmet Hicri liderliğindeki Dürzi milisler aracılığıyla Süveyda'yı Şam yönetiminin kontrolünden çıkartırken bu doğrultuda SDG/YPG'yi de Şam ve Ankara'ya karşı cesaretlendirmektedir. İsrail'in yakın çevresindeki ülkelere yönelik politikası incelendiğinde, yayılcı eğilimlerine direnç gösterebilecek

güçlü, merkezi ve bütünleşik devletler yerine; zayıf kurumsal kapasiteye sahip, etnik ve mezhebi fay hatları boyunca parçalanmış devlet yapılarını tercih ettiği görülmektedir.

Bu yaklaşım İsrail'in bölgesel güvenlik mimarisinde "kontrollü kaos" stratejisiyle örtüşmektedir. Dolayısıyla Esed sonrası dönemde güçlenen ve Türkiye ile yakın temaslar geliştiren yeni Şam yönetimi, Tel Aviv açısından potansiyel bir jeopolitik risk olarak algılanmaktadır.

2026 itibarıyla İsrail'in Suriye politikasında köklü bir değişim öngörülmemekle birlikte sahadaki gelişmeler üç temel senaryo etrafında şekillenebilir:

- *Kontrollü Gerilim Senaryosu*

İsrail, mevcut statükoyu koruyarak Şam yönetiminin askeri kapasite inşasını hava saldırılarıyla sınırlamayı sürdürür. Süveyda'daki Dürzi milisler başta olmak üzere ayrılıkçı gruplar üzerinden nüfuz tesis etmeye devam eder. Bu senaryo, İsrail'in "zayıf ve kontrol edilebilir Suriye" hedefiyle uyumludur.

- *Çatışmasızlık ve Zaman Kazanımı Senaryosu*

ABD'nin bölgesel uzlaşmayı öncileyen yaklaşımı ve Türkiye-Körfez ekseninde gelişen diplomatik angajmanların etkisiyle İsrail'in Şam'la bir güvenlik anlaşmasına ulaşması mümkün görünmektedir. Ancak bu senaryo Washington'un fiilen garantör rolü üstlenmesi halinde Şam'a sınırlı bir koruma sağlayabilir. Şam ise bu süreci yeniden inşa ve iç konsolidasyon için zaman kazanma fırsatı olarak değerlendirebilir.

- *Gerilimin Tırmanması Senaryosu*

İsrail, Şam yönetiminin Fırat'ın doğusunda icra ettiği askeri operasyonun ardından gözlerin Süveyda'ya dönmesini fırsat bilerek, yeni provokasyonlar üzerinden Şam'ı hedef alarak yeni bir istikrarsızlık dalgası üretmeyi hedefleyebilir.

Şam yönetimi bu denklemler arasında "denge ve zaman kazanma" stratejisi izlemektedir. İsrail'le doğrudan çatışmaktan kaçınarak uluslararası meşruiyetini güçlendirmeye, ülke içindeki ekonomik ve askeri kapasiteyi yeniden inşa etmeye odaklanmaktadır. Bahsi geçen üç farklı senaryoya göre hareket tarzı değişecek olsa da Ankara, Şam yönetiminin bu yaklaşımını Suriye'nin uzun vadeli istikrarı ve bölgesel güç dengesi açısından pragmatik ve yönetilebilir bir stratejik tercih olarak desteklemektedir. Türkiye, ABD ile Suriye sahasında kurduğu yeni ilişki ve ortaklaşma ile İsrail'i caydırmaya yönelik bir çaba içerisinde olmaya devam edecektir. Ancak İsrail'in eskalasyonu tercih ettiği bir denkleme gerekli araçlarla yanıt vermeye çalışması olası görünmektedir.

TABLO 1. RİSKLER VE FIRSATLAR			
Boyutlar	Potansiyel Riskler	Fırsatlar	Türkiye'nin Muhtemel Stratejisi
Kamu Düzeni ve Yeniden İnşa	Kurumların zayıf kalması, altyapı ve yatırımların sekteye uğraması	Yeniden inşa, yatırım girişi ve kamu düzeninin tesis edilmesi	Yeniden inşa sürecine destek, uluslararası yatırım ve ekonomik ortamının oluşturulması
Uluslararası Sisteme Dönüş	İsrail ile ilgili lobilerin ABD'nin karar alma mekanizmalarına baskısı	Uluslararası sisteme tam entegrasyon	Şam'ın meşruiyetinin güçlendirilmesi ve uluslararası kabulünün sağlanması
Güvenlik Tehditlerinin Yönetimi	SDG/YPG'nin yeni entegrasyon sürecini de sekteye uğratması, İsrail'in saldırgan ve istikrar bozucu faaliyetleri	ABD'nin ara buluculuğunda İsrail ile çatışmasızlık anlaşması ve toprak bütünlüğünün tahkimi	Terörsüz Türkiye ve bölge sürecinin sürdürülmesi ve Şam ile iş birliği politikası

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

“

KESİŞEN STRATEJİK SEKTÖRLER

2025'İN TEKNO-JEOPOLİTİĞİ

Erman Akılı

16

2025'İN ÖZETİ

1

Jeopolitik Bir Dönüştürücü Unsur Olarak Teknoloji: Günümüzde ileri teknolojilere yönelik kapasite inşası, küresel güç dağılımını belirleyen başat unsurlardan biri haline gelmiştir. Bu süreç, teknolojik yetkinliğin uluslararası düzeyde güç ve nüfuzun asli belirleyicisine dönüştüğü "teknokutup" bir dünya düzeninin ortaya çıkışını hızlandırmaktadır. Bu bağlamda devletler, dijital egemenliği 21. yüzyıl uluslararası sisteminde stratejik bağımsızlığın temel unsurlarından biri olarak önceliklendirmektedir.

2

Artan Yapay Zeka Silahlanma Yarışı: Büyük güçler ile gelişmekte olan ülkeler, yapay zekayı (YZ) askeri kapasitelere entegre etme yönünde yoğun bir rekabet sürecine girmiştir. Otonom sistemlerin silahlandırılması, hız ve etkinlik avantajı nedeniyle mevzu bahis teknolojilere büyük ölçekli yatırımları teşvik etmekte; bu eğilim Ukrayna'dan Ortadoğu'ya uzanan güncel çatışma sahalarında somut biçimde gözlemlenmektedir. Artan jeopolitik gerilim bağlamında gelişen bu YZ rekabeti, silahlanmanın yayılması, öngörülemez tirmanma dinamikleri ve küresel güç dengelerinde istikrarsızlaştırıcı etkiler doğurma potansiyeline sahiptir.

3

Yasal Boşluklar ve Güvenlik Riskleri: YZ temelli askeri teknolojilerin düzenlenmesine yönelik küresel yönetim girişimleri, teknolojik ilerlemenin gerisinde kalmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında yıllardır sürdürülen müzakerelere rağmen, ölümcül otonom silah sistemlerine ilişkin bağlayıcı ve evrensel nitelikte normatif bir çerçeve henüz oluşturulamamıştır. Bilhassa söz konusu teknolojilerin ihracatçısı konumundaki devletlerin düzenleyici kısıtlamalara karşı direnç göstermesi, yasal yönetim boşluğunu derinleştirmektedir. Diğer taraftan otonomi kapasitesinin diplomasinin önüne geçmesi ise insan denetimi, hesap verebilirlik ve etik sorumluluk bağlamında ciddi güvenlik riskleri doğurmaktadır.

4

Türkiye'nin Dijital Egemenlik Hamlesi: Türkiye, ileri teknolojileri stratejik özerkliğinin temel sütunları olarak konumlandırmaktadır. Bu çerçevede Ankara, yerli ve milli teknolojik kapasiteyi güçlendirme hedefi doğrultusunda dışa bağımlılığı azaltmayı ve sistemik şoklara karşı ulusal dayanıklılığı artırmayı amaçlayan yerli teknoloji geliştirme politikalarını, muharip insansız hava araçlarından yerli veriyle eğitilmiş YZ modellerine kadar uzanan geniş bir alanda önceliklendirmektedir. Milli Teknoloji Hamlesi ve Ulusal Yapay Zeka Stratejisi gibi girişimler, Türkiye'nin yalnızca teknoloji tüketen bir aktör olmaktan çıkarak kendi güvenlik geleceğini şekillendiren egemen bir dijital güç olma iradesini açık biçimde yansıtmaktadır.

GİRİŞ

YZ, jeopolitik güvenlik mimarisini yapısal düzeyde dönüştürmektedir. Bu yeni dönemde algoritmik kapasite ve otonom sistemler, ulusal “sert” gücün belirleyici unsurları haline gelmiştir.¹ YZ'nin askeri alanda kullanımına yönelik hızlanan rekabet, çatışma dinamiklerinde köklü bir dönüşüm meydana getirmektedir. Bununla birlikte söz konusu dönüşüm, teknolojinin yıkıcı kapasitesine ilişkin normatif ve güvenlik temelli kaygıların artması nedeniyle literatürde “Oppenheimer anı” olarak da tanımlanmaktadır.² Teknolojik yeniliklerin ilerleme hızı, küresel yönetim mekanizmalarının norm üretme kapasitesini geride bırakmaktadır. Bu nedenle henüz uluslararası normatif bir çerçeve tesis edilemeden ölümcül otonom sistemlerin çatışma alanlarında fiilen konuşlandırıldığı durumlar yaşanabilmektedir. Bu durumda da cezai sorumluluk açısından insan denetimi, etik ilkeler ve hesap verebilirlik bağlamında ciddi ahlaki ve güvenlik temelli tartışmaları gündeme taşımaktadır.³

Bu dönüşüm sürecinde Türkiye, dijital özerklik ve bilişsel diplomasi stratejilerini benimseyerek uluslararası sistemde yükselen bir dijital güç olarak konumunu pekiştirmektedir.⁴ Türkiye, dışa bağımlı teknoloji politikalarını geride bırakarak YZ ve savunma teknolojilerinde yerleşmeyi ulusal stratejisinin temel taşı haline getirmiş; bu alanda kural izleyen değil kural koyan bir aktör olma iradesini açık biçimde sergilemiştir.⁵ Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde Türkiye, dijital egemenliği, “giderek kodlar tarafından

1 Erman Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy: Statecraft in the Age of Artificial Intelligence*, (Palgrave MacMillan, Cham: 2025), s. 127.

2 Nick Robins-Early, “AI's ‘Oppenheimer Moment’: Autonomous Weapons Enter the Battlefield”, *The Guardian*, 14 Temmuz 2024.

3 Alexander Kmentt, “Geopolitics and the Regulation of Autonomous Weapons Systems”, Arms Control Association, (Ocak-Şubat 2025), <https://www.armscontrol.org/act/2025-01/features/geopolitics-and-regulation-autonomous-weapons-systems>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

4 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 30.

5 Gloria Shkurti Özdemir, Erman Akıllı ve Safa Uslu, *2025 TechPulse Türkiye: Tracking Technological Innovation and Trends*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2025).

yönetilen” bir dünyada ulusal irade ve güvenliği korumanın temel koşullarından biri olarak konumlandırmaktadır.⁶ Bu bölüm teknoloji jeopolitiğinin temel dinamiklerini, özellikle YZ'nin silahlandırılmasındaki küresel eğilimleri ve hukuksal düzenleme eksikliğini incelemektedir; Türkiye'nin bu eğilimlere nasıl yanıt verdiğini analiz etmektedir. Bölüm, 2026'ya yönelik bir projeksiyonla sona ermekte; ileri teknolojiler ve YZ'nin hem Türkiye hem de uluslararası toplum açısından ortaya çıkardığı başlıca riskleri ve fırsatları haritalandırmakta, YZ'nin silahlandırılmasına yönelik yarışın giderek hız kazanmasına ve otonom sistemlere dair yasal düzenleme eksikliğinden kaynaklı zorluklara dikkat çekmektedir.

ANA DİNAMİKLER

Teknokutup⁷ bir dünya düzeninin ortaya çıkışı, dijital kapasiteyi küresel jeopolitik etki açısından birincil belirleyici konumuna taşımıştır. Yirminci yüzyılda sanayi gücü büyük ölçüde mekanik, çıkarımsal ve kinetik yeteneklere dayanırken yirmi birinci yüzyılda stratejik üstünlük giderek veriler, algoritmalar, hesaplama gücü ve yarı iletken tedarik zincirleri üzerindeki denetimle şekillenmektedir. Küresel teknolojik rekabete yönelik analizler, büyük güçlerin YZ alanındaki liderliği artık ulusal güvenliğin, toplumsal istikrarın ve uluslararası sistemdeki konumun vazgeçilmez bir unsuru olarak değerlendirdiğini ortaya koymaktadır.⁸

Teknokutup dünya olarak adlandırılan günümüz uluslararası sistemi; YZ, otonom sistemler ve dijital altyapıların stratejik merkeziliği tarafından şekillendirilen köklü bir yapısal yeniden yapılanma sürecinden geçmektedir. Bu dönüşümü belirleyen üç temel dinamik öne çıkmaktadır: teknolojik kapasite aracılığıyla gücün yeniden dağılımı, YZ'nin hızla artan biçimde muharip hale getirilmesi ve bu teknolojik gelişmeleri düzenlemeyi hedefleyen yasal yönetim mekanizmaları arasındaki uçurumun derinleşmesi.⁹

Jeoteknolojik Rekabet

YZ alanında üstünlük sağlamak¹⁰ fiziksel çatışmalardan diplomatik müzakerelere ve hatta küresel kamuoyunun şekillendirilmesine kadar birçok alanda avantaj elde edilmesine imkan sağlamaktadır. Örneğin otomatikleştirilmiş sos-

6 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 36.

7 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 25-27.

8 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 25.

9 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 31.

10 Erman Akıllı, “America’s AI Dominance Race: A Wake-up Call for the World”, *Daily Sabah*, 12 Ağustos 2025.

yal medya kampanyaları ya da yabancı hedef kitlelere yönelik algoritmik içerik yönlendirmesi gibi YZ destekli yumuşak güç araçları, dış politikanın ve devletler arası etkileşimin bir parçası haline gelmektedir.¹¹ Bu dönüşümü kavramsallaştıran bilişsel diplomasi anlayışı, devletlerin dijital alanlarda etkin bir varlık göstermesini, yükselen teknolojiler üzerinde yönetim kapasitesi geliştirmesini ve teknolojik baskıya karşı direnç oluşturmasını zorunlu kılmaktadır.¹² Kısacası YZ yalnızca yeni bir araç değil aynı zamanda devletlerin yirmi birinci yüzyılda güç projeksiyonu yapma ve ulusal çıkarlarını koruma biçimlerini yeniden şekillendiren dönüştürücü bir güçtür.

Bu eğilim kendisini en açık biçimde ABD ile Çin arasındaki giderek yoğunlaşan rekabette göstermektedir.¹³ Nadir toprak elementlerinden çip üretimine, veri merkezlerinden büyük ölçekli YZ modellerine uzanan dikey bütünleşik ekosistemler içinde kapasite birikiminin yoğunlaşması, teknoloji temelli yeni bir jeopolitik hiyerarşinin inşa edilmekte olduğunu göstermektedir. Bu “YZ üstünlüğü yarışı”, küresel tedarik zincirlerinin yeniden yapılandırılmasından inovasyon önceliklerinin belirlenmesine ve stratejik hizalanmaların şekillenmesine kadar çok boyutlu etkiler oluşturmaktadır. Uluslararası sistemde yaşanan bu dönüşüm diğer devletleri, kendi orta ve uzun vadeli teknoloji stratejilerini yeniden gözden geçirmeye zorlamaktadır.¹⁴

Bu yeni oluşan yapıda, yerli araştırma-geliştirme (Ar-Ge) kapasitesi, savunma sanayii yetkinliği ve dayanıklı dijital altyapısını bütünleştirebilen orta ölçekli güçler, bağımlılık tuzaklarından kaçınma ve stratejik özerkliklerini sürdürme konusunda daha avantajlı bir konuma sahip olacaktır. Dijital özerklik literatüründe vurgulandığı üzere, çağdaş egemenlik artık yalnızca fiziksel altyapı üzerinde değil aynı zamanda donanımdan ulusal veri setlerine ve algoritmik üretim hatlarına uzanan bütüncül bir teknolojik ekosistem üzerinde denetim kurma kapasitesiyle tanım-

Biz, jeopolitik sınamalarla uğraşırken insanlık yapay zeka alanında olağanüstü bir sıçramaya şahitlik ediyor. Çığır açan bu teknolojilerin dönüştürücü gücü ve sunduğu nimetlerden hiçbir toplumun mahrum bırakılmaması gerekir. Yapay zeka teknolojileri yeni bir tahakküm aracı olarak değil insanlığın lehine kullanılmalıdır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan

22 Kasım 2025

11 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 240-241.

12 Akıllı, *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy*, s. 181.

13 Erman Akıllı, “Techno-polar Reckoning: U.S. vs. China”, *Daily Sabah*, 21 Mart 2025.

14 Akıllı, “America’s AI Dominance Race”.

lanmaktadır. Öyle ki 2025'te uluslararası alanda yaşanan gelişmeler bu eğilimi pekiştirmektedir. AB Çip Yasası'nın¹⁵ uygulama aşamasına geçilmesi ve Euro-HPC (European High Performance Computing Joint Undertaking) Ortak Girişimi¹⁶ kapsamında YZ fabrikalarının hayata geçirilmesi, egemenliğin artık yalnızca düzenleyici kapasiteyle tanımlanmadığını aynı zamanda hesaplama gücü, veri ve üretim ekosistemleri üzerindeki denetimle doğrudan ilişkili hale geldiğini açıkça ortaya koymuştur.

YZ'nin Savunma Alanına Entegrasyonu

İkinci temel dinamik, YZ'nin hızla militarize edilmesidir. Bu süreç, askeri doktrinleri, caydırıcılık modellerini ve bölgesel güç dengelerini dönüştürmektedir. Otonom sistemler (hava, deniz ve kara tabanlı) günümüz savunma stratejilerinin merkezinde yer almakta zira bu sistemler ölçeklenebilirlik, hassasiyet ve operasyonel riskin azaltılması gibi avantajlar sunmaktadır. Bu teknolojilerin kullanımı, platform merkezli savaştan algoritma merkezli savaşa geçişi yansıtmaktadır. Denizcilik alanında ise YZ ile güçlendirilmiş kıyı ve donanma sistemleri; algoritmik sensörler, gerçek zamanlı veri füzyonu ve otonom seyir teknolojileri aracılığıyla durumsal farkındalığı ve kıyı savunma kapasitesini artırma potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Bu sistemler, denizcilik alanındaki daha geniş çaplı bir caydırıcılık dönüşümünün parçasını oluşturmaktadır. “Mavi Vatan'ın algoritmik savunması” gibi kavramsallaştırmalar çerçevesinde, YZ ile entegre edilmiş füze sistemleri, insansız su üstü araçları ve sensör dizileri, Türkiye'nin deniz hareket alanlarında¹⁷ –Doğu Akdeniz, Ege Denizi ve Karadeniz dahil olmak üzere– yeni bir operasyonel ortam üretmektedir.

Benzer şekilde ulusal hava savunma mimarileri de YZ destekli sensör füzyonu, öngörüsül modelleme ve otomatik tehdit önceliklendirme yoluyla yeniden şekillenmektedir. YZ'nin çok katmanlı hava savunma sistemlerine entegrasyonu –ASELSAN'ın geliştirdiği Çelik Kubbe sisteminin konuşlandırılmasında görüldüğü üzere– radarlar, elektro optik sensörler, önleyici sistemler ve komuta kontrol birimlerinin ağ merkezli yapılar içinde senkronize edilerek bütüncül bir savunma ekosistemine dönüştürülebileceğini göstermektedir.¹⁸ Bu yapılar, hesaplama kapasitesi ve makine öğrenmesinin birer kuvvet çarpanı olarak işlev gördüğü, tepki süresini artıran ve dronlar, seyir füzeleri ile dolaşan mühimmat

15 “European Chips Act”, Avrupa Komisyonu, 2 Aralık 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-chips-act>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

16 “AI Factories”, EuroHPC Joint Undertaking, https://www.eurohpc-ju.europa.eu/ai-factories_en, (Erişim tarihi: 14 Aralık 2025).

17 Erman Akıllı, “GÖKSUR, ULAQ and the Algorithmic Defense of Blue Homeland”, *Daily Sabah*, 22 Ekim 2025.

18 Erman Akıllı, “ASELSAN's Steel Dome Integration: Strategic Leap in Türkiye's Air Defense”, *Daily Sabah*, 5 Temmuz 2025.

gibi yoğun hava tehditlerine karşı savunma sistemlerinin hassasiyetini azaltan bir savunma anlayışına geçişi gözler önüne sermektedir.

Küresel ölçekte YZ'nin askerileşme süreci, büyük güçlerin stratejik hedefleri ve çift kullanımlı teknolojilerin ticarileşmesiyle hız kazanmaktadır. Otonom platformların maliyetinin düşmesi, daha önce yalnızca büyük güçlerin erişebildiği sofistike yeteneklerin daha küçük devletler tarafından da edinilmesini mümkün kılmakta ve YZ destekli askeri teknolojilerin yayılımını hızlandırmaktadır. Sonuç olarak rekabet avantajı artık platformların sayısal üstünlüğünden ziyade algoritmik hız, hassasiyet ve uyarlanabilirliğe dayanmaktadır. Bu durum Rusya-Ukrayna savaşında¹⁹ YZ destekli istihbarat, gözetleme ve keşif (ISR) ile hedefleme döngüleri, otonomiye sahip dolaşan mühimmatların operasyonel kullanımı ve Kızıldeniz ile Doğu Akdeniz'de hızlı veri füzyonu ve karar üstünlüğünü sayısal güçten önde tutan ağ tabanlı dron ve füze sistemlerinin istihdamında açıkça görülmektedir.

Hukuki Boşluklar ve Riskler

Hızla artan YZ temelli muharip sistemler konuşlandırılmasına rağmen, uluslararası hukuk bağlamındaki düzenlemeler bu askerileşme sürecine ayak uyduramamıştır. Ölümcül otonom silahları²⁰ bağlayıcı şekilde düzenleyen herhangi bir uluslararası antlaşma bulunmadığı gibi algoritmik şeffaflığa ilişkin evrensel standartlar ya da insan denetiminin kabul edilebilir sınırlarına dair küresel bir uzlaşma da mevcut değildir. ABD ile Çin gibi teknoloji üreticisi ve ihracatçısı iki devlet arasındaki stratejik güvensizlik ve tehdit algılarındaki ulusal farklılıklar, diplomatik ilerlemeyi zorlaştırmanın yanında otonom sistemlerin kullanımına ilişkin normatif belirsizliğe de yol açmaktadır.

Bu hukuki boşluk, YZ destekli iç güvenlik ve gözetim altyapılarının genişlemesiyle kesişmektedir.²¹ YZ'nin iç politika alanındaki kullanımına ilişkin çalışmalar, yüz tanıma, öngörüselleme analiz ve toplumsal düzeyde izleme kapasitesine sahip kapsamlı veri entegrasyon sistemlerinin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu tür sistemler ulusal güvenliği güçlendirme potansiyeli taşısa da hesap verebilirlik, mahremiyet ve algoritmik yetki aşımı riski gibi ciddi etik sorunları da beraberinde getirmektedir.

19 Chris Morton, "The War That Shattered Assumptions: Lessons from the Russia-Ukraine Frontline", Defense and Munitions, 3 Eylül 2025, <https://www.defenseandmunitions.com/article/the-war-that-shattered-assumptions-lessons-from-the-russia-ukraine-frontline-ifs>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

20 Erman Akıllı, "Papa Franciscus'in G7 Konuşması Bağlamında Yapay Zeka ve Etik", SETA Odak, 24 Haziran 2024, <https://www.setav.org/papa-franciscusin-g7-konusmasi-baglaminda-yapay-zeka-ve-etik>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2025).

21 Erman Akıllı, "Palantir's All-Seeing Eye: Domestic Surveillance and the Price of Security", *Daily Sabah*, 10 Haziran 2025.

Bu yönetim boşluğu, giderek yapısal bir istikrarsızlık kaynağına dönüşmektedir. Tutarlı normların yokluğunda, otonom sistemler tarihsel gerilimler veya taktiksel asimetri ile karakterize edilen bölgelerde yayılma eğilimi gösterebilir; bu da yanlış hesaplama ya da istem dışı tırmanma riskini artırmaktadır. Aynı zamanda düzenleyici atalet, devletleri etik güvenceler yerine stratejik avantajı önelemeye teşvik etmekte; böylece teknolojik uygulamalar ile normatif denetim arasındaki uçurum daha da derinleşmektedir.

Bu dinamikler bir arada ele alındığında, 2025 itibarıyla YZ odaklı jeopolitiğin yapısal temelleri net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Teknolojik güç, giderek jeopolitik etkinlikle eş anlamlı hale gelmekte; otonom sistemler çatışmaların temposunu ve niteliğini yeniden şekillendirmekte; yönetim çerçeveleri ise inovasyon hızına ayak uydurmakta zorlanmaktadır. Türkiye ve diğer yükselen dijital aktörler açısından bu ortamda yön bulmak, yetenek geliştirmeyi stratejik özerklik, etik sorumluluk ve uzun vadeli dirençlilikle uyumlu hale getirmeyi gerektirmektedir.

2026 BEKLENTİLERİ

2026 itibarıyla YZ'nin küresel güvenlik üzerindeki etkisinin çok daha derinleşmesi beklenmektedir. Bağlayıcı nitelikte uluslararası bir düzenlemenin yokluğunda, otonom silah sistemlerinin çatışma bölgelerine daha fazla yayılması öngörülmektedir. Ölümcül otonom sistemlere yönelik bir yasaklayıcı rejimin halen bulunmaması, gelişmiş orduların bu alandaki Ar-Ge faaliyetlerini hızlandırmasına olanak tanıırken aynı zamanda bu teknolojilerin daha küçük devletlerce edinilmesini de kolaylaştırmaktadır. Bu ortam, muhtemelen otonom dron sürülerinin savaş alanlarında düzenli olarak konuşlandırılacağı ilk örnekleri doğuracaktır. Bu dönüşüm, ABD'nin Replicator programı gibi büyük ölçekli girişimleriyle şimdiden somutlaşmaya başlamıştır.²² Diğer taraftan Türkiye başta olmak üzere diğer devletler de orta vadede operasyonel hale gelebilecek yeni otonom hava, kara ve deniz platformları geliştirmektedir.

22 ABD'nin Replicator programı 2023'te ABD Savunma Bakanlığı tarafından başlatılan ve hava, deniz, kara ve su altı alanları dahil olmak üzere çoklu hareket ortamlarında düşük maliyetli, YZ destekli otonom sistemlerin kısa sürede ve yüksek sayılarda konuşlandırılmasını hedefleyen bir girişimdir. Özellikle Çin ile yoğunlaşan stratejik rekabete yanıt olarak tasarlanan program, 18 ila 24 ay gibi hızlandırılmış bir zaman dilimi içerisinde ölçeklenebilir ve yıpratılabilir platformların sahaya sürülmesini öngörmekte; sınırlı sayıda yüksek maliyetli sistemler yerine ölçek, hız ve sayısal yoğunluğu önceleyen bir caydırıcılık anlayışını benimseyerek ağ bağlantılı otonom kabiliyetler yoluyla "inkar yoluyla caydırıcılık" kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle Replicator, insan-makine iş birliğine dayalı harp doktrinlerine, çevik tedarik modellerine ve YZ'nin operasyonel entegrasyonuna yönelik daha geniş kapsamlı bir doktrinel dönüşümün parçası olarak değerlendirilirken kuvvet kullanımında insan denetimine ilişkin mevcut Amerikan politikaları çerçevesinde konumlandırılmaktadır. Bkz. Kelley M. Sayler, "DOD Replicator Initiative: Background and Issues for Congress", ABD Kongresi, 19 Eylül 2025, <https://www.congress.gov/crs-product/IF12611>, (Erişim tarihi: 14 Aralık 2025); Joseph Clark, "DOD Innovation Official Discusses Progress on Replicator", DOD News, 12 Aralık 2024.

Ayrıca sürmekte olan çatışmalar bu dinamikleri yansıtmaya devam edecektir. Rusya-Ukrayna savaşı aktif veya donmuş bir çatışma formunda sürmesi halinde, YZ destekli gözetleme, otomatik hedefleme ve karşı önlem sistemlerinin sahada daha geniş ölçekte kullanımına sahne olabilir. Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Güney Asya gibi dron savaşının olağanlaştığı bölgelerde de özellikle yabancı üretimli sistemlere erişimi olan aktörler arasında otonom angajmanların rutin hale gelmesi muhtemeldir.

Büyük güçler arasındaki rekabet, bu silahlanma yarışının başlıca hızlandırıcısı olmaya devam etmektedir. 2026 itibarıyla ABD ile Çin arasında YZ üstünlüğü için süren rekabetin daha da derinleşmesi ve bu sürecin savunma tedarik politikalarını, askeri inovasyonu ve küresel güvenlik mimarilerini şekillendirmesi beklenmektedir. Her iki büyük güç de YZ'yi çok alanlı komuta kontrol sistemlerinden siber operasyonlara ve erken uyarı ile nükleer karar destek sistemleri gibi stratejik işlevlere kadar geniş bir yelpazede entegre etmeye yönelik yoğun yatırımlar yapmaktadır. Otonominin artmasıyla birlikte yanlış yorumlama ve tırmanma riski de yükselmektedir. Yanlış tanımlanmış tehditler, otonom dron çarpışmaları veya YZ kaynaklı siber kesintiler gibi senaryolar giderek daha olası hale gelmektedir.

Hukuki alanda ise kayda değer bir ilerleme beklentisi zayıf kalmaktadır. Ölümçül otonom silah sistemleri²³ üzerine çalışan BM Hükümet Uzmanları Grubu'nun 2026'ya kadar çalışmalarını sürdürmesi öngörülse de derinleşmiş jeopolitik ayrışmalar bağlayıcı bir anlaşmanın ortaya çıkmasını büyük ölçüde engellemektedir. Bu bağlamda gönüllü davranış kuralları, iyi uygulama çerçeveleri veya insan denetimi olmaksızın insanları hedef alan sistemlere yönelik sınırlı yasaklar gibi artımlı önlemler çok daha gerçekçi görünmektedir.

Ölümçül otonom sistemlere dair AB'nin²⁴ küresel bir yasak çağrısı daha fazla görünürlük kazanabilir ancak bahse konu teknoloji üreticisi devletler (ABD gibi) bu yöndeki girişimlere direnç göstermektedir. Bu nedenle uluslararası sistemin fiili bir normatif belirsizlik dönemine girmesi muhtemeldir. Haliyle de bu süreçte her devlet, evrensel kurallar yerine kendi doktrinleri, yönergeleri ve etik ilkelerine dayanacaktır. Bununla birlikte YZ'nin doğurduğu risklere ilişkin kamuoyu ve diplomatik endişelerin artması, daha odaklı tartışmaları teşvik edebilir. Önemli bir “yanlış pozitif” (*false positive*) vakası, büyük güçler arasında yeni müzakereleri, güven artırıcı önlemleri, şeffaflık mekanizmalarını ya da ikili diyalogları zorunlu olarak tetikleyebilir. Ayrıca YZ yönetişimi-

23 “Convention on Certain Conventional Weapons: Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems (2025)”, BM Silahsızlandırma İşleri Ofisi, <https://meetings.unoda.org/ccw/convention-on-certain-conventional-weapons-group-of-governmental-experts-on-lethal-autonomous-weapons-systems-2025>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2025).

24 Daphne Psalidakis, “EU Lawmakers Call for Global Ban on ‘Killer Robots’”, Reuters, 12 Eylül 2018.

ne ilişkin tartışmaların G20 ve Münih Güvenlik Konferansı gibi uluslararası güvenlik forumlarının kalıcı gündem maddelerinden biri haline gelmesi de beklenmektedir.

Türkiye açısından 2026, teknolojik gelişim rotasında kritik bir aşamayı temsil etmektedir. 2021-2025 Ulusal Yapay Zeka Stratejisi'nin²⁵ tamamlanmasının ardından YZ kapasitesinin daha da genişletilmesini hedefleyen yeni bir çerçevenin devreye girmesi beklenmektedir. Bu kapsamda yerli yetenek havuzunun büyütülmesi ve YZ odaklı sanayilerin geliştirilmesi ön planda yer alacaktır. Başta tamamen yerli olarak geliştirilen çok katmanlı Çelik Kubbe hava savunma mimarisi olmak üzere YZ ile desteklenen ve SİPER, HİSAR A+/HİSAR O+, KORKUT, SUNGUR, KAAAN ve KIZILELMA gibi platformları tek bir komuta kontrol sistemi altında entegre eden kilit savunma projeleri planlanandan önce ilerlemekte; ileri test aşamalarına, erken operasyonel fazlara ulaşmış durumdadır.²⁶ Bu gelişmeler Türkiye'nin caydırıcılığını güçlendirmekte, savunma sanayii ihracat potansiyelini artırmakta ve ülkenin yükselen teknoloji-güvenlik ekosistemlerindeki rolünü derinleştirmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da belirttiği üzere "Gelecek, onu tasarlayanlara aittir".²⁷

Uluslararası düzlemde 2026 itibarıyla YZ'nin küresel güvenlik mimarilerine daha derinlemesine entegre olması beklenmektedir. Otonom dronlar, akıllı gözetim sistemleri ve YZ destekli karar destek mekanizmaları hem çatışmalar hem de büyük güç rekabetlerinde önemli rol oynayacak; yeni askeri kabiliyetlerin yanı sıra yeni kırılma alanları da meydana getirecektir. Etkili hukuki düzenlemelerin yokluğu, otonom sistemlerin geniş ölçekte yayılmasına zemin hazırlayarak kazaların yani "yanlış doğrular"ın veya silahlanma yarışlarının daha olası hale gelmesine neden olabilir. Bununla birlikte bu süreçte fırsatlar da mevcuttur. Zira YZ'ye yatırım yapan devletler, savunma etkinlikleri ve ekonomik kalkınmalarını artırabilir. Diğer taraftan YZ normlarına ilişkin diplomatik angajman, olumsuz senaryoların önüne geçilmesini sağlayabilir. Bu çok boyutlu dönüşüm sürecinde Türkiye, YZ'yi savunma ve kalkınma alanlarında stratejik bir kaldıraç olarak değerlendiren ve denetimsiz bir YZ devriminin güvenlik ve jeopolitik etkilerini proaktif biçimde yöneten öncü ülkelerden biri olma potansiyeline sahiptir.

25 "Ulusal Yapay Zeka Stratejisi (2021-2025)", T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, (2021), <https://cbddo.gov.tr/en/nais>, (Erişim tarihi: 20 Aralık 2025).

26 Firdevs Bulut Kartal ve Emir Yıldırım, "Türkiye's Steel Dome Air Defense System Built from Domestically Produced Components", Anadolu Ajansı, 4 Ekim 2024.

27 "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Önümüzdeki Dönemi Bir Dijital Seferberlik Dönemi Olarak İlan Ediyorum", T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 21 Mart 2022, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-onumuzdeki-donemi-bir-dijital-seferberlik-donemi-olarak-ilan-ediyorum>, (Erişim tarihi: 14 Aralık 2025).

SAVUNMA SANAYİİ: Konsolidasyon, İvme ve Stratejik Görünüm

Rifat Öncel

17

2025'İN ÖZETİ

- 1 Türkiye'nin yerli ana muharebe tankı (MBT) ALTAY bu yıl hizmete girdi; üç tank teslim edildi.
- 2 Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Çelik Kubbe kapsamında toplam değeri 460 milyon dolar olan 47 araca ilişkin teslimat aldı.
- 3 Türkiye, ilk hipersonik balistik füzesi TAYFUN'u test etti ve füzenin seri üretimine başladı.
- 4 Uzun süren müzakerelerin ardından Türkiye, Birleşik Krallık ile 20 adet Eurofighter Typhoon tedarikine yönelik bir anlaşma imzaladı.
- 5 Türkiye'nin, operasyonel gereklilikleri karşılamak amacıyla Katar ve Umman'dan ilave ikinci el Eurofighter siparişi etmesi muhtemel görünüyor.
- 6 Görünürde olumlu bir siyasi atmosfere ve devlet başkanları düzeyinde yapıcı ilişkilere rağmen Türk-Amerikan savunma iş birliğinde anlamlı bir ilerleme sağlanamadı.
- 7 İran-İsrail Savaşı (12 Gün Savaşı), hava üstünlüğünün önemini ve önleyici taarruz doktrini altında füze sistemlerinin kırılganlığını yeniden teyit ederek hazır (*off-the-shelf*) uçak tedarikini hızlandırdı.
- 8 Türk savunma ihracatı ve askeri ortaklıkları, mevcut müşterilerden gelen ilave siparişlerin de etkisiyle Afrika ve Güney Asya'da büyümeye devam etti.

GİRİŞ

Türk savunma sanayii 2025'te büyük ölçüde gerileyen uluslararası güvenlik ortamının ortaya çıkardığı iş birliği fırsatlarının da etkisiyle güçlü ivmesini korudu. Yıl boyunca platform ve alt sistem teslimatları devam ederken Türk Kara Kuvvetlerinde yeni tedarikler gerçekleştirildi, savunma ihracatında önemli başarılar elde edildi ve süregelen zorluklara rağmen Avrupa ile savunma iş birliği belirgin biçimde güçlendi.

Öne çıkan gelişmeler arasında, ilk üç ALTAY MBT Türk Kara Kuvvetlerine teslim edilmesi, Portekiz'e bir lojistik gemisi ihracatı, İspanya'ya HÜRJET hafif jet uçağı ihracatı, Romanya'nın AKHİSAR korvetini satın alması ve Türkiye'nin Eurofighter Typhoon uçaklarını tedarik etmesi yer aldı. Yılın sonuna yaklaşılırken en yakın beklentiler; ilave Reis sınıfı denizaltıların, İstanbul sınıfı fırkateynlerin ve yeni ALTAY MBT'lerin teslimatlarıdır. Bu süreçte Trump döneminde gerçekleşen olumlu diplomatik temaslara rağmen sorunlu Türk-Amerikan savunma ortaklığı devam etmektedir. Buna karşılık özellikle silah transferleri ve ortak projeler üzerinden Avrupa ile savunma iş birliği kayda değer ölçüde güçlenmiştir.

2026 perspektifinden bakıldığında Ukrayna'da kalıcı bir çözümün halen sağlanamaması ve ABD'nin Avrupa güvenliğine sınırlı angajmanı Türkiye'nin Avrupa ile savunma ortaklığının daha da derinleşmesini muhtemel kılmaktadır. Özellikle kara ve deniz alanlarında olmak üzere kilit sektörlerde platform teslimatları sürecek; insansız hava sistemlerinde teknolojik olgunlaşma, yeni teknolojilerin entegrasyonu ile daha belirgin hale gelecektir. Savunma sanayii ihracatının ise yükselen eğilimini koruması ve aynı zamanda siyasi ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlaması muhtemeldir. Son olarak devam eden diyaloga rağmen savunma ilişkisindeki temel yapısal gerilimlerde ilerleme kaydedilememesi endişe vericidir ve mevcut elverişli koşulların kalıcı olması beklenmemektedir.

ANA DİNAMİKLER

ALTAY Tankının Envantere Alınması

Türkiye'nin ilk ALTAY tankı 28 Ekim 2025'te TSK'ya teslim edilmiştir. ALTAY platformu, uzun süredir Türkiye'nin savunma sanayii vizyonunun amiral projelerinden biri olarak öne çıkmakta olup bu teslimat gecikmelere ve değişen takvimlere rağmen önemli bir kilometre taşını temsil etmiştir. Mevcut planlar kapsamında toplam 250 ALTAY MBT'nin iki konfigürasyonda envantere girmesi öngörülmektedir: 2028'e kadar 85 adet T1, bunu takiben 165 adet T2 konfigürasyonu.¹

ALTAY, modern ve teknik açıdan gelişmiş bir kabiliyet sunmakla birlikte bazı kritik meseleler –en azından şimdilik– tam anlamıyla çözüme kavuşturulmuş değildir. Bunların başında ise tamamen yerli bir güç grubunun tedariki gelmektedir. İlk 40 tankta Güney Kore menşeli bir motor kullanılacak; sonrasında ise Türkiye tarafından geliştirilen 1.500 beygir gücündeki BATU² motorunun bu rolü üstlenmesi beklenmektedir.³

Hava Gücü İhtiyacının Karşlanması

Türkiye ile Birleşik Krallık arasında 20 adet Eurofighter Typhoon uçağının tedarikine yönelik anlaşma, önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. İlk olarak bu anlaşma Türk Hava Kuvvetlerinin uzun süre sonra Amerikan menşeli olmayan bir muharip uçağı envantere katması anlamına gelmektedir. Bu durum Türkiye'nin Batı yönelimli stratejik postürünü değiştirmese de operasyonel ve taktik planlamada kayda değer bir dönüşüme işaret etmektedir. İkinci olarak söz konusu anlaşma hem Türkiye-Birleşik Krallık savunma ortaklığının gideerek artan önemini hem de Türkiye'nin ABD'den F-16 tedariki sürecinde karşılaştığı kalıcı zorlukları gözler önüne sermektedir. Üçüncü olarak ise 20 uçak için 10 milyar doların üzerinde bildirilen maliyet, fiyatlandırmaya ilişkin soru işaretleri doğurmuştur.⁴ Bunun muhtemel açıklaması, paketin yüksek miktarda yedek parça, mühimmat ve destek ekipmanı içermesi olacaktır.

Öte yandan Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, Türkiye'nin Katar ve Umman'dan 12'şer adet olmak üzere ikinci el Eurofighter tedarikini değerlendirdiğini de açıklamıştır. Dikkat çekici biçimde bu kullanılmış uçakların önümüzdeki

1 Mustafa Çalkaya ve Mücahithan Avcioğlu, "Türkiye's Altay Tank to Enter National Inventory in 2025", Anadolu Ajansı, 25 Şubat 2025.

2 Halihazırda test aşamasındadır.

3 Göksel Yıldırım ve Emir Yıldırım, "Turkish Main Battle Tank Altay to be Powered by Domestic Firm", Anadolu Ajansı, 29 Ekim 2025.

4 Agnes Helou, "Turkey Inks Deal for 20 Eurofighter Typhoon Jets", Breaking Defense, 27 Ekim 2025.

yıldan itibaren Türkiye'ye teslim edilmeye başlanmasının öngörülmesi, hava sahasındaki bölgesel askeri dengenin değişimine karşı acil operasyonel ihtiyaçlara işaret etmektedir.⁵ Eurofighter tedarikinde kaydedilen ilerleme, en azından önemli bir boyutuyla, hava sahasının kontrolü ve hakimiyetinin kritik değerini bir kez daha ortaya koyan 12 Gün Savaşı'na bir yanıt olarak değerlendirilebilir. Füze ve insansız sistemlerdeki gelişmelere rağmen modern savaş uçaklarının sağladığı taarruzi kabiliyetler; caydırıcılık doktrinleri, hasmı cezalandırma kapasitesi ve savaşın seyrini kontrol etmede başat rollerini korumaktadır.

Genişleyen Savunma İhracatı

Hava platformları uzun süredir Türkiye'nin yerli savunma sanayii altyapısındaki kırılgan alanlardan biri olarak öne çıkmış olsa da Türk havacılık ürünleri artık yurt dışında giderek daha fazla ilgi görmektedir. Ekim'in sonlarında İspanya hükümeti, yaklaşık 45 adet HÜRJET eğitim ve hafif taarruz uçağının 3,62 milyar dolar değerinde tedarikini içeren anlaşmayı onaylamıştır.⁶ Benzer şekilde Rusya kaynaklı güvenlik kaygılarının arttığı Avrupa'da, Rus tehdidinin kalıcı ve uzun vadeli olduğu yönündeki ortak algı, Türk savunma şirketlerini kıta genelinde yeni müşterilere yönelmiştir.⁷

İspanya'nın komşusu Portekiz de bu yıl Türk savunma sanayiinin müşterileri arasına katılmıştır. Portekiz'in Türkiye'den bir lojistik gemisi satın alma kararı ve inşasına Kasım'da başlanması önemli bir adım olmuştur. Bu satış, Türkiye'nin hem AB hem de NATO üyesi olan bir ülkeye gerçekleştirdiği ilk savaş gemisi ihracatı olma özelliğini taşımaktadır. Bu arada Türkiye, Ukrayna için korvet ve Malezya için kıyı görev gemileri dahil olmak üzere devam eden deniz platformu ihracat programlarını sürdürmektedir.⁸

Savunma sanayiinde tam bağımsız Türkiye hedefine doğru sağlam adımlarla ilerliyoruz. Bir yandan yeni projeleri, yeni savunma ürünlerini geliştirip devreye alırken diğer yandan yeni tesislerimizin açılışını yapıyor, yerli ve milli araçlarımızı envanterimize katıyoruz.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan

28 Ekim 2025

5 Saffet Uyanık, "Türkiye, İngiltere ile Eurofighter Typhoon Savaş Uçağı Alımı için Tarihi Anlaşma İmzaladı", Defence Turkey, 28 Ekim 2025.

6 Melike Pala, "Spain Approves Acquisition of Turkish Hurjet Aircraft for Pilot Training System", Anadolu Ajansı, 29 Ekim 2025.

7 Türkiye, son yıllarda Filipinler ve Nijerya'ya 6'şar adet T129 ATAK helikopteri de teslim etmiştir. Mevcut raporlar, Filipinler'in Türkiye'den ilave helikopter siparişi vermeyi değerlendirdiğine işaret etmektedir. Bkz. "Türkiye's TAI Eyes Selling Helicopter to Germany, UAV to US", *Daily Sabah*, 2 Şubat 2025.

8 Martin Fornusek, "Ukraine's Second Ada-class Corvette Launched in Turkey", Kyiv Independent, 2 Ağustos 2024; Cem Devrim Yayıllı, "Turkey's STM Starts Construction of Corvettes for Malaysia", Defense News, 10 Nisan 2025.

Öte yandan Afrika, Türk insansız hava araçları (İHA) ihracatı açısından önemini korumakta; kıtada faaliyet gösteren birçok Türk firması etki alanını genişletmektedir. 9 Şubat 2025'te Fas, Türkiye'den sayısı açıklanmayan ilk AKINCI İHA partisini teslim almıştır.⁹ Daha önce Fas, toplam 13 adet TB2 İHA satın almış ve bunların tamamı teslim edilmiştir. Baykar ise 5 Aralık 2024'te Fas'ta tam ölçekli bir montaj hattı yerine Türk İHA'ları için yedek parça ve bakım hizmetleri sağlamak amacıyla Atlas Defence¹⁰ adlı bir iştirak kurmuştur.¹¹

Türkiye'nin Afrika'daki açılımı, son on yılda en yakın güvenlik ortaklarından biri haline gelen Somali ile ilişkilerin derinleştirilmesini de kapsamaktadır. Haziran'ın başında Türkiye, Somali Silahlı Kuvvetlerine üç adet T129 ATAK taarruz helikopteri ile Somali Donanmasına iki adet genel maksat helikopteri teslim etmiştir.¹² Bu adımın amacı, son dönemde Mogadişu'nun güneyinde ilerleme kaydeden Şebab terör örgütüne karşı Somali'nin kapasitesini güçlendirmektir.¹³

Güney Asya'da ise Bangladeş, daha önce TB2 İHA'lar, TRG-300 füzeleri ve HİSAR-O+ hava savunma sistemi satın almasının ardından altı adet T129 ATAK helikopteri tedariki için görüşmeler yürütmektedir. Dikkat çekici bir gelişme olarak Ankara ile Cakarta yönetimleri, Endonezya'nın 48 adet KAAN beşinci nesil savaş uçağı tedarikine ilişkin bir anlaşma imzalamıştır. Bu gelişme, Türk savaş uçağının ilk büyük uluslararası satışı niteliğini taşımakta ve Türkiye'nin milli savunma sanayii kabiliyetlerine yönelik dış güveni ortaya koymaktadır.¹⁴

2026 BEKLENTİLERİ

Yerli Üretim Temposunun Korunması

Giderek istikrarsızlaşan bir güvenlik ortamında, kuvvet modernizasyonu temposunun korunması ve üretim kapasitesinin hızlandırılması kritik önem taşımaya

9 Söz konusu raporlar, yarı resmi bir kaynak olarak görülen Afrikalı askeri yayın Forum FAR Maroc'a dayanmaktadır. Kasım 2024'te ortaya çıkan ve Fas'ın Şubat 2025'te AKINCI İHA'larını teslim alacağına işaret eden ek bilgiler, bu raporların güvenilirliğini daha da güçlendirmektedir. Bkz. Giulia Bernacchi, "Morocco Buys Bayraktar Akinci Drones From Turkey: Report", The Defense Post, 14 Kasım 2024.

10 Faslı bir firmanın ülkenin yerli olarak geliştirilen ilk insansız hava aracına "Atlas Istar" adını vermesi de dikkat çekicidir. Bkz. Darek Liam, "Morocco Begins Indigenous Aerodrive ATLAS UAV Production", Military Africa, 12 Nisan 2025.

11 Ragıp Soylu, "Turkish Defence Company's Morocco Drone Investment isn't What It Seems", Middle East Eye, 31 Ocak 2025.

12 Ragıp Soylu, "Turkey Delivers T129 Atak Helicopters to Somalia", Middle East Eye, 4 Haziran 2025.

13 Nisan'da ülkedeki kötüleşen güvenlik durumu nedeniyle Ankara, Türkiye'nin Türksom Üssü'ne ev sahipliği yapan Mogadişu'ya 500 asker konuşlandırdı. Bkz. "Turkey Deploys Counter-Terror Troops to Somalia", Military Africa, 23 Nisan 2025.

14 "Bangladesh Eyes Türkiye's T129 ATAK Attack Helicopters-Dhaka and Ankara Deepens Military Ties", Defence Security Asia, 17 Ekim 2025.

devam edecektir. Rutin tedarikin ötesinde 2026'da TSK'ya teslim edilmesi planlanan birçok büyük platform bulunmaktadır. Bunlar arasında Reis sınıfı denizaltılar, İstif sınıfı fırkateynler, ALTAY ana muharebe tankları ve çeşitli insansız sistemler yer almaktadır. Planlanan başlıca teslimatlar şu şekildedir:

- *ALTAY MBT*: T1 konfigürasyonunda 11 adet ALTAY tankının gelecek yıl Türk Kara Kuvvetlerine teslim edilmesi beklenmektedir.¹⁵
- *İstif sınıfı fırkateyn*: İstif sınıfı programının ikinci gemisi olan TCG İzmir'in, 2026'nın ilk yarısında Türk Deniz Kuvvetlerine teslim edilmesi planlanmaktadır.¹⁶
- *Reis sınıfı denizaltılar*: Reis sınıfı programının üçüncü denizaltısı olan TCG Murat Reis'in 2026'da hizmete girmesi muhtemeldir. Bu arada ikinci gemi olan TCG Hızır Reis'in de kesin tarih net olmamakla birlikte bu yılın sonundan önce envantere katılma ihtimali bulunmaktadır.

Toplu olarak değerlendirildiğinde 2026 Türkiye'nin Denizaltı Kuvvetleri açısından kritik bir dönüm noktası olacaktır. Zira Deniz Kuvvetleri ilk kez havadan bağımsız tahrik (AIP) sistemine sahip üç denizaltıyı eş zamanlı olarak işletmeye başlayacaktır.

Karşı İHA Önlemleri

İHA'ların hem askeri hedefler hem de kritik altyapıya karşı hızla yaygınlaşması ve yoğun biçimde kullanılması, karşı İHA faaliyetlerini savunma alanında öncelikli bir konu haline getirmiştir. Bu küresel eğilim, Türkiye'nin yaklaşımını da belirlemiştir. Türk savunma sanayii, EJDERHA elektromanyetik silahı gibi kinetik olmayan (*soft-kill*) sistemlerin yanı sıra özel parçacık etkili mühimmat kullanan KORKUT alçak irtifa hava savunma platformu gibi kinetik (*hard-kill*) çözümler de geliştirmektedir.¹⁷ Bu tür karşı İHA sistemleri (C-UAS), halihazırda dünya genelinde savunma sanayiilerinin temel odak alanlarından biri haline gelmiş; özellikle Rusya-Ukrayna savaşının oluşturduğu baskı altında İHA otonomisi ve sürü teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte önemlerinin daha da artması beklenmektedir.

Avrupa ile Savunma Bağları

Türkiye'nin Avrupa'ya yönelik savunma ihracatı 2023'te 1,2 milyar dolara yükselmiş; bu rakam 2020'de 369 milyon dolar seviyesindeydi. Avrupa'daki müş-

¹⁵ Çalkaya ve Avcıoğlu, "Türkiye's Altay Tank to Enter National Inventory in 2025".

¹⁶ "Türkiye Launches 2 New İstif-class Frigates into Sea", *Daily Sabah*, 12 Ocak 2025.

¹⁷ "Aselsan CEO Outlines Key Components of Türkiye's Steel Dome Air Defense System", *Türkiye Today*, 20 Eylül 2025.

teriler, bugün Türkiye'nin toplam savunma ihracat portföyünün yüzde 22'sini oluşturmaktadır.¹⁸ Ancak bu artış, büyük ölçüde koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası tedarik dinamikleri ve Türkiye'nin Barış Kalkanı Harekatı sonrasında uygulanan Avrupa silah ambargosunun kaldırılması gibi kısa vadeli etkenlerin bir yan ürünü olarak görünmektedir. Buna karşılık sürdürülebilir savunma sanayii iş birliği açısından daha derin ve yapısal bir potansiyel söz konusudur. Bu potansiyelin hayata geçirilmesi ise açıkça Türkiye'nin SAFE programına dahil edilmesiyle başlamalıdır.

Öte yandan bu potansiyelin gerçekleşmesi Avrupa'nın Türkiye ile savunma alanındaki angajmanını genişletme konusundaki istekliliğine bağlı olacaktır.¹⁹ Bu da başta Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin süregelen muhalefeti olmak üzere uzun süredir var olan yapısal engellerin ele alınmasını gerektirmektedir. Aksi takdirde Türkiye-Avrupa savunma ilişkilerinin, benzer stratejik yaklaşımlara sahip Avrupalı aktörlerle sınırlı ve seçici ortaklıklar düzeyinde sürmesi muhtemeldir.

Türk-Amerikan Savunma İş Birliği

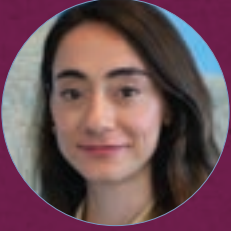
Türkiye'nin F-35 programından çıkarılması, CAATSA yaptırımları ve F-16 Block 70 teslimatlarına ilişkin belirsizlikler Ankara ile Washington arasında savunma alanındaki iş birliğini ciddi biçimde aşındırmış ve Türkiye'yi Eurofighter Typhoon gibi alternatiflere yöneltmiştir. Türk muharip uçağı KAAN'ın ilk konfigürasyonlarında F110 motorlarının kullanılacak olması, bu açmazın ilave gerilimler üretme potansiyelini daha da artırmaktadır. Trump yönetimi döneminde zaman zaman olumlu sinyaller verilmiş olsa da somut bir ilerleme sağlanamamıştır.

Temel engel, büyük ölçüde iç siyasi dinamikler ve lobi faaliyetleri tarafından şekillenen ve Yunan lobisinin uzun süredir devam eden etkisini de içeren kalıcı Kongre muhalefetidir. Bu yapısal bariyerler, ortaklığı sürekli baskı altında tutmakta ve Türk-Amerikan savunma ilişkilerini geri döndürülmesi son derece güç olacak uzun vadeli bir gerileme sürecine itme riski taşımaktadır.

18 Serdar Dincel, "EXPLAINER – Türkiye's Defense Sector Emerges as Key in Europe's Rearming", Anadolu Ajansı, 4 Ağustos 2025.

19 Rifat Öncel, "Türkiye-AB Güvenlik Ortaklığının Sınırları", *Sabah*, 24 Mayıs 2025.

ENERJİ JEOPOLİTİĞİNİN YÜKSELİŞİ

Büşra Zeynep Özdemir

17

2025'İN ÖZETİ

- 1 2025'te Türkiye, enerji güvenliğini pekiştirmek ve uluslararası etkisini artırmak amacıyla Afrika ve Ortadoğu'dan Avrupa'ya, ABD, Rusya ve Çin'e uzanan geniş bir hat boyunca enerji diplomasisini derinleştirdi.
- 2 Türkmenistan, Suriye, Afrika'daki ortaklar, ABD ve Avrupa ile imzalanan sınır aşan doğal gaz, LNG, elektrik ve nükleer anlaşmalar; Türkiye'nin ortaklık ağını genişletti, tedarik güzergahlarını çeşitlendirdi.
- 3 Yurt içinde Gabar ve Sakarya sahalarında artan üretim, Karadeniz'de açıklanan 92 milyar metreküplük keşif ve derin deniz filosunun genişlemesi; Türkiye'nin yerli kaynak tabanını güçlendirdi.
- 4 Beylikova sahası etrafında öne çıkan nadir toprak elementleri (NTE) ve diğer kritik mineraller ile nükleer enerji, hidrokarbonların ötesinde stratejik sütunlar olarak belirginleşti.
- 5 2026'ya bakıldığında politika önceliği; arz ve talep güvenliğini daha da sağlamlaştırırken Türkiye'nin bölgesel bir doğal gaz ticaret merkezi olma hedefini ileri taşımaya odaklanacaktır.

GİRİŞ

Türkiye'nin 2025 enerji politikası, enerji diplomasisinin eş zamanlı olarak derinleşmesi ve içeride stratejik projelerin hız kazanmasıyla şekillendi. Ankara, artan diplomatik aktivizmi üzerine inşa ettiği dış politika hattı doğrultusunda Afrika'dan Ortadoğu'ya, Avrupa'dan ABD'ye, Rusya ve Çin'e kadar uzanan geniş bir coğrafyada iddialı bir enerji diplomasisi yürüttü. Bu çerçevede enerji hem ulusal ve bölgesel güvenliğin bir aracı hem de Türkiye'nin bölgesel enerji ticaretindeki rolünü tahkim ederek bir doğal gaz ticaret merkezi (*hub*) olma hedefi doğrultusunda ilerlemesini sağlayan temel bir enstrüman olarak öne çıktı.

Dış politikada Türkmenistan ve Azerbaycan ile yapılan kritik düzenlemeler; Türkmen gazının Türkiye pazarına ve buradan Avrupa'ya yönlendirilmesini hedeflerken Azerbaycan ve Katar'ın dahil olduğu üçlü çerçeve çatışma sonrası Suriye'ye gaz sevkiyatının önünü açtı. Afrika'da ise Somali, Gabon ve Gambiya ile yeni hidrokarbon anlaşmaları üzerinden Türkiye'ni varlığını pekiştirerek enerji ve madencilik alanındaki ortaklıklar ağını güçlendirdi. ABD ile ilişkiler; konvansiyonel olmayan hidrokarbon arama faaliyetleri, uzun vadeli LNG sözleşmeleri ve küçük modüler reaktörleri (SMR) merkeze alan bir nükleer enerji mutabakatı aracılığıyla yeni bir boyut kazandı. Avrupa ise Türkiye'nin bir AB üyesi ülkedeki ilk *upstream* yatırımı, büyük uluslararası şirketlerle imzalanan kayda değer LNG anlaşmaları ve Azerbaycan kaynaklı yenilenebilir elektriğin Avrupa pazarlarına taşınmasına imkan veren yeni entegrasyon hatlarıyla temel bir sütun olmaya devam etti.¹ Aynı dönemde Türkiye, indirimli petrol tedarikinden faydalanarak Rusya ile enerji ticaretini sürdürürken;

¹ "Türkiye's TPAO, MOL Join Forces to Explore Hydrocarbons in Hungary", *Daily Sabah*, 30 Nisan 2025; "Türkiye-Azerbaycan 4. Energy Forum", T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 4 Eylül 2025, <https://enerji.gov.tr/news-detail?id=21567>, (Erişim tarihi: 27 Ocak 2026).

Çin, yenilenebilir teknolojilerde iş birliği ve Beylikova'daki NTE sahasının potansiyel geliştirilmesi bağlamında öne çıkan bir ortak olarak dikkat çekti.

Yurt içinde ise Gabar ve Sakarya sahalarında artan üretim, Karadeniz'de 92 milyar metreküplük doğal gaz keşfi, derin deniz sondaj filosunun altı gemiye çıkarılması, Beylikova'nın NTE rezervlerinin ticarileştirilmesine yönelik adımlar ve Karadeniz gazının ihracatına imkan tanıyan düzenleyici değişiklikler 2026'ya giden yolu hazırladı. Önümüzdeki yıl arz ve talep güvenliğini güçlendirme, bölgesel bir doğal gaz ticaret merkezi olma hedefini ileri taşıma ve Türkiye'nin nükleer enerji ile kritik mineraller alanında yükselen rolünü pekiştirme çabalarıyla tanımlanacaktır.

ANA DİNAMİKLER

Türkiye artan diplomatik aktivizminin sağladığı zeminde üzerinde Afrika'dan Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyada giderek daha iddialı bir enerji diplomasisi izlemeyi sürdürmüştür. Bölgesel bir güç konumundan yükselen bir küresel aktöre doğru gerçekleşen bu kademeli dönüşüm Türkiye'nin ortaklıklar aracılığıyla gelişen ilişkilerine açık biçimde yansımıştır. Yıl boyunca çok sayıda devletle yürütülen temaslar hem ulusal hem de bölgesel enerji güvenliğini güçlendirmeyi hedefleyen projeler ve iş birliği çerçeveleri etrafında şekillenmiştir. Bu görüşmelerin bir kısmında imzalanan ikili anlaşmalar enerjinin ayrıştırıcı değil bütünleştirici bir unsur olduğuna özellikle vurgu yapmıştır.

Gaz Koridoru Siyaseti

Yılın başında Türkiye'nin Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile yürüttüğü diplomatik temasların ardından Şubat'ta Türkmenistan ile kritik bir iş birliği anlaşması imzalanmıştır.² Bu anlaşma uyarınca Türkiye 1 Mart itibarıyla İran üzerinden Türkmen doğal gazı ithalatına başlamıştır. Bir önceki yıl Azerbaycan ile imzalanan anlaşmanın hükümleri doğrultusunda Türkmenistan-Azerbaycan enterkoneksiyonunun devreye girmesiyle halihazırda sınırlı olan ihracat hacminin artırılması planlanmaktadır.³ Proje Türkmen gazının bölgenin en büyük enerji tüketicilerinden biri olan Türkiye'ye ulaşmasını ve Türkiye'nin transit konumu aracılığıyla Avrupa pazarlarına taşınmasını hedeflemektedir.

Esed rejiminin devrilmesinin ardından, uzun soluklu bir çatışma sonrası yeniden inşa sürecinden geçen Suriye'ye doğal gaz tedariki konusunda önemli bir

2 Zafer Fatih Beyaz, "Türkiye to Receive 1,3 bcm of Turkmen Gas in 2025, Says Turkish Energy Minister", Anadolu Ajansı, 12 Şubat 2025.

3 "Türkmen Gazına Azerbaycan Rotası", BOTAŞ, 15 Mayıs 2024, <https://www.botas.gov.tr/Icerik/turkmen-gazina-azerbaycan-rotasi/958>, (Erişim tarihi: 27 Ocak 2026).

adım atılmıştır. Azerbaycan'da üretilen doğal gaz, Kilis üzerinden transit geçişle Türkiye aracılığıyla Suriye'ye sevk edilmeye başlanmıştır. Katar'ın finansal desteğiyle yürütülen proje, tedarik edilen gazın Halep ve Humus'ta bulunan termik santrallerde elektrik üretimi amacıyla kullanılmasını öngörmektedir. Buna ilaveten taraflar, önümüzdeki dönemde Suriye'de petrol ve doğal gaz arama ile üretim faaliyetlerinin yürütülmesine yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.⁴

Afrika Açılımı: Güvenilir Bir Ortak Olarak Türkiye

Türkiye'nin Afrika Kıtası'ndaki varlığı, yıl boyunca Somali, Gabon, Angola, Gine ve Gambiya dahil olmak üzere çeşitli kıta ülkeleriyle yürütülen üst düzey temaslar sayesinde daha da pekişmiştir. Somali ile yeni bir anlaşma imzalanmış; bu anlaşma kapsamında deniz yetki alanlarında hidrokarbon arama ve üretimine yönelik mevcut iş birliği kara sahalarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁵ Benzer biçimde Gabon ve Gambiya ile de hidrokarbon alanında iş birliği anlaşmaları akdedilmiştir.⁶ Uzun bir süre daha stratejik önemini koruması ve kıtanın kalkınmasında kilit rol oynaması beklenen petrol ve doğal gaz gibi kaynakların Türkiye ile imzalanan anlaşmalar çerçevesinde üretilecek olması son derece önemlidir. Dahası enerji ve madencilik alanlarında Türkiye ile iş birliği anlaşması imzalayan Afrika ülkelerinin sayısının 20'ye ulaşması kıta başkentlerinin Ankara'yı bir ortak olarak ne ölçüde güvenilir bulduğunun somut göstergesidir. Türkiye'nin Afrika angajmanını Batılı sömürgeci anlayıştan ayırıştırma ve enerji gibi stratejik alanlarda "ortaklık" vurgusunu öne çıkarma çabası kıtada gördüğü olumlu ve süreklilik arz eden karşılıklı da açıkça izlenebilmektedir.

ABD ile Enerji İş Birliğinde Derinleşme

ABD, 2025'te Türkiye'nin enerji ilişkilerini derinleştirdiği bir diğer kilit ortak olarak öne çıkmıştır. Mart'ta Türkiye'nin konvansiyonel olmayan hidrokarbon rezervlerinin aranması ve üretilmesine yönelik olarak iki Amerikan şirketiyle anlaşmalar imzalanmıştır.⁷ ABD'nin bahse konu alandaki küresel liderliği dikkate alındığında söz konusu ortaklık ilgili Türk sahalarında üretim potansiyelinin açığa çıkarılması açısından en uygun çerçeve olarak değerlendirilmek-

4 Gülşen Çağatay, "Türkiye, Azerbaycan, Qatar and Syria Inaugurate Cross-Border Natural Gas Pipeline", Anadolu Ajansı, 2 Ağustos 2025.

5 Handan Kazancı, "Türkiye and Somalia Ink Onshore Oil and Gas Exploration Deal", Anadolu Ajansı, 10 Nisan 2025.

6 Handan Kazancı, "Türkiye, Gabon Sign Energy and Mining Deals", Anadolu Ajansı, 1 Ağustos 2025; Firdevs Yüksel ve Handan Kazancı, "Türkiye Signs Renewable Energy Deal with Gambia as Ties with Africa Deepen", Anadolu Ajansı, 17 Ekim 2025.

7 Mücahithan Avcıoğlu, "Turkish Petroleum Inks Deal with US Oil Giants", Anadolu Ajansı, 12 Mart 2025.

tedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Eylül'de Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu marjında ABD'ye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında iki ek anlaşma daha imzalanmış ve bu gelişme enerji alanında iş birliğini genişletmeye yönelik karşılıklı iradeyi teyit etmiştir.

Türkiye 2016'dan bu yana ABD'li enerji şirketlerinden LNG ithal etmektedir. 2024'te ise ABD, Türkiye'nin en büyük LNG tedarikçisi konumuna yükselmiştir. Spot piyasadan yapılan bu alımları daha sürdürülebilir kılmak amacıyla Mayıs 2024'te ExxonMobil ile bir anlaşma imzalanmış, Amerikan LNG'sinin Türkiye'ye uzun vadeli sevkiyatının güvence altına alınması hedeflenmiştir. 2025'te ise BOTAŞ bu kez ABD merkezli Mercuria ile 2026 itibarıyla yıllık 4 milyar metreküp gaz tedarikini öngören bir sözleşme imzalamış ve anlaşma süresi boyunca toplam 70 milyar metreküp gaz tedarik edilmesi hedeflenmiştir. Yine BOTAŞ ile Avustralya merkezli Woodside arasında şirketin ABD'deki projelerinden Türkiye pazarına gaz ihracatını mümkün kılacak bir anlaşma da akdedilmiştir.⁸

Aynı görüşmede iki ülke arasında nükleer enerji alanında iş birliğine ilişkin bir mutabakat zaptı da imzalanmıştır. Nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımına yönelik iş birliğini öngören bu anlaşma teknoloji geliştirme konusunda ortak çalışmaları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Öncelikle küçük modüler reaktörler (SMR) odağında yürütülmesi planlanan faaliyetlerin Türkiye'nin nükleer enerji portföyünün çeşitlendirilmesi ve fosil yakıt tüketiminin azaltılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.⁹

Avrupa ile Enerji Bağlantısallığının Güçlendirilmesi

Avrupa, 2025'te Türkiye'nin enerji diplomasisinin bir diğer temel sütununu oluşturmuştur. Türkiye'nin halihazırda doğal gaz ihraç ettiği Macaristan ile bir Avrupa ülkesindeki ilk *upstream* yatırımı için bir anlaşma imzalanmıştır.¹⁰ Bu çerçevede TPAO ile Macaristan'ın MOL şirketi, iki ayrı blokta arama ve üretim faaliyetlerini ortaklaşa yürütecektir.¹¹

8 Handan Kazancı, "Türkiye's BOTAS Signs 20-Year LNG Deal with Mercuria, Inks Preliminary Pact with Woodside", Anadolu Ajansı, 24 Eylül 2025.

9 Gokhan Ergocun, "Türkiye, US Signs Deal to Deepen Partnership in Nuclear Energy, Says Turkish Energy Minister", Anadolu Ajansı, 25 Eylül 2025.

10 Bu anlaşma kapsamında, Türkiye'nin devlet petrol şirketi TPAO, ilk kez Avrupa ana karasında petrol ve doğal gaz arama ve üretim faaliyetlerinde bulunacaktır. Petrol ve doğal gaz arama ve üretim faaliyetlerinin hem sermaye hem de teknoloji yoğun olduğu ve genellikle geniş operasyonel deneyime sahip firmalar tarafından yürütüldüğü göz önüne alındığında, Avrupa bu alanda güçlü bir geçmişe sahip birçok köklü şirkete ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle anlaşma TPAO'nun kurumsal güvenilirliği ve teknik kapasitesinin arttığını ve Avrupalı muhataplarının şirketi giderek daha güvenilir ve değer katan bir ortak olarak gördüğünü göstermektedir.

11 "MOL and Turkish Petroleum to Jointly Explore Hydrocarbons in Hungary", Offshore Technology, 1 Mayıs 2025.

Eylül'de Türkiye, İtalya'ya gerçekleştirilen ziyaret sırasında Shell, BP ve Equinor dahil önde gelen hidrokarbon üreticileriyle toplam 15 milyar metreküp hacme ulaşan LNG tedarik anlaşmaları imzalamıştır.¹² Bu sözleşmeler kapsamındaki teslimatların kış döneminde başlaması planlanmaktadır. Buna paralel olarak Orta Asya'yı Avrupa pazarlarına bağlamayı hedefleyen hat kapsamında Bulgaristan ve Azerbaycan ile elektrik iletim anlaşmaları imzalanmıştır.¹³ Buna göre Azerbaycan'da yenilenebilir kaynaklardan üretilen elektriğin Türkiye üzerinden Bulgaristan'a ihraç edilmesi öngörülmektedir. Söz konusu yapı, Türkiye'nin bölgesel enerji ticaretinin yönetiminde kilit bir aktör olarak konumunu daha da güçlendirmiştir.

Rusya-Çin Dengesinde Risk ve Getiri

Türkiye'nin Rusya-Ukrayna savaşında izlediği dengeli tutum Rusya'dan indirimli petrol tedarik edebilmesini mümkün kılmış ve bu durum çeşitli diğer etkenlerle birlikte ülkenin toplam enerji ithalat faturasının gerilemesine katkı sağlamıştır. ABD Başkanı Donald Trump'ın Rus enerji tedarikine ambargo çağrılarına rağmen Türkiye, ulusal çıkarlarıyla uyumlu gördüğü için Rusya'dan petrol, kömür ve doğal gaz ithalatını sürdürmüştür.¹⁴ Kömür ve ham petrol ithalatında alternatif tedarikçiler bulunabilse de uzun vadeli sözleşmelerin "al ya da öde" niteliği nedeniyle doğal gazda aynı esneklik söz konusu değildir.

Pekin, 2025'te Ankara'nın enerji diplomasisinde belirgin bir yer tutmuştur. Yenilenebilir enerji teknolojilerinin dünyadaki en büyük üreticisi konumundaki Çin ile yürütülen görüşmelerde rüzgar türbini imalatı alanındaki iş birliğinin yanı sıra Türkiye'nin ilk deniz üstü rüzgar enerji santraline yönelik olası ortaklıklar da ele alınmıştır. Bunun yanında Çin'in NTE ve kritik minerallerin küresel işleme kapasitesinin önemli

2025 yılı itibarıyla 31 ülkede 416 nükleer reaktör faal halde. Türkiye'nin de içinde bulunduğu 15 ülkede 62 reaktör inşa ediliyor. Enerjide dışa bağımlılığı azaltmak, 2053 yılı hedeflerine ulaşmak istiyorsak nükleer enerjiyi üretim portföyümüze mutlaka dahil etmek gerekir. Akkuyu'nun devreye girmesiyle tabiri caizse şeytanın bacağını kıracağız.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
8 Eylül 2025

¹² Handan Kazancı, "Türkiye Signs LNG Deals with 8 Companies to Secure 15 bcm over Three Years", Anadolu Ajansı, 11 Eylül 2025.

¹³ Handan Kazancı, "Türkiye-Azerbaijan Energy Cooperation Bolsters Regional, European Security: Turkish President", Anadolu Ajansı, 2 Haziran 2025.

¹⁴ Hilken Doğaç Boran, "Trump'ın Türkiye'ye Rusya'dan Enerji Almayı Bırak Çağrısı Gerçekçi mi?", BBC News Türkçe, 27 Eylül 2025.

bir bölümünü kontrol etmesi dikkate alındığında, bu alanda ikili iş birliği de gündeme taşınmıştır. Bu çerçevede dünyanın tek sahada ikinci en büyük NTE rezervlerine sahip olduğu değerlendirilen Türkiye'nin Beylikova sahasının geliştirilmesini hedefleyen projeler ayrıntılı biçimde müzakere edilmiştir.¹⁵

Yerli Üretimde İvme: Gabar, Sakarya ve Derin Deniz Filosu

Dış politikada bu gelişmeler yaşanırken yurt içindeki enerji projeleri de hız kesmeden ilerlemiştir. Petrol ve doğal gaz üretimi başta Gabar ve Sakarya sahalarından gelen üretimin etkisiyle artış trendini sürdürmüştür. 2025'in en kritik enerji kararlarından biri ilave iki geminin envantere katılmasıyla Türkiye'nin derin deniz sondaj filosunun genişletilmesi olmuştur.¹⁶ Toplam altı gemiye ulaşan filonun dünyanın önde gelen derin deniz sondaj filolarından biri olma konumunu koruması beklenmektedir. Daha da önemlisi mevcut filonun yıl boyunca Karadeniz'de yürüttüğü arama ve sondaj faaliyetleri toplam 92 milyar metreküpe varan doğal gaz keşfiyle sonuçlanmıştır.¹⁷ Bu yeni keşifle birlikte üretimi kademeli biçimde artırılmakta olan Sakarya Gaz Sahası'ndaki doğal gaz üretim faaliyetlerinin kayda değer ölçüde genişlemesi öngörülmektedir.

Kritik Minerallerde Atılım: Beylikova ve Yerli Değer Zinciri

Türkiye'nin 2025 enerji gündemindeki en dikkat çekici başlıklardan biri 2022'de Eskişehir'in Beylikova ilçesinde keşfedilen NTE yatağının ticarileştirilmesine yönelik atılan adımlar olmuştur. Bu kaynaklar enerji ve savunmadan uzay araştırmalarına, ileri iletişim teknolojilerine ve diğer pek çok yüksek teknoloji uygulamalarına uzanan geniş bir stratejik değer zincirinin temel girdilerini oluşturduğundan rezervlerin tespiti, geliştirilmesi ve sorumlu biçimde yönetilmesi kritik bir öncelik haline gelmiştir. Söz konusu sahanın dünyanın en büyük ikinci NTE rezervine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda Beylikova'nın devreye alınması Türkiye'yi nadir topraklar alanında bir arz/tedarik merkezi haline getirme stratejik hedefi çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Ankara yalnızca cevherin çıkarılmasını değil aynı zamanda işleme ve katma değerli üretimde yerli kapasitenin geliştirilmesini de hedeflemektedir. Yıl boyunca bu alanlarda Çin ve ABD ile olası iş birliği çerçeveleri değerlendirilmiştir.

15 "Bakan Bayraktar'dan Çin'de Yoğun Enerji Diplomasisi", T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2 Eylül 2025, <https://enerji.gov.tr/haber-detay?id=21564>, (Erişim tarihi: 27 Ocak 2026); Gülşen Çağatay, "Bakan Bayraktar, Türkiye ile Çin'in Farklı Coğrafyalarda İş Birliği Yapabileceğini Bildirdi", Anadolu Ajansı, 17 Eylül 2025.

16 "Türkiye Adds 2 New Deep-Sea Drilling Vessels to Expand Energy Fleet", *Daily Sabah*, 18 Temmuz 2025.

17 "Türkiye 2025'te 92 Milyar Metreküp Doğal Gaz Keşfetti", NTV, 7 Kasım 2025.

Nükleer Gündeminde Yeni Safha: Yerli Reaktör ve SMR Hamlesi

Kuşkusuz Türkiye'nin nükleer sanayisini inşa etmeye yönelik kendi girişimleri de 2025'in en önemli başlıkları arasında yer almıştır. İlk olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Milli Teknoloji Hamlesi doğrultusunda yerli bir nükleer reaktör geliştirilmesine yönelik özel bir çağrı başlatarak sanayi-üniversite-araştırma konsorsiyumlarını tasarım ve kritik bileşen geliştirme süreçlerine davet etmiştir.¹⁸ Ardından Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, daha çok İHA portföyüyle tanınan Baykar'ın SMR teknolojisi üzerinde çalıştığını ve Türkiye'de 40 MW'lık bir ünite geliştirmeye yönelik girişimde bulunduğunu ifade etmiştir.¹⁹ Bu açıklama, Türkiye'de nükleer enerji alanında özel sektör ilgisinin arttığına işaret etmektedir.

Bu tür bir girişimin güvenilir bir prototipten ticarileşmeye kadar uzanan uygulanabilir bir yol haritasına dönüştürülmesi halinde Ankara'nın uzun vadeli nükleer stratejisini desteklemesi mümkündür. Zira bu stratejide SMR'ler, büyük ölçekli reaktörlerin yanında tamamlayıcı bir sütun olarak giderek daha fazla konumlandırılmakta; 5 bin MW'lık bir SMR kapasitesi hedefiyle birlikte 2053'e kadar elektriğin yaklaşık yüzde 15-20'sinin nükleer enerjiden karşılanması amacı öne çıkmaktadır.

HUB Hedefinde Yeni Eşik: Karadeniz Gazında İhracat Kapısı

Son olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun (EPDK) doğal gaz piyasasında yaptığı düzenlemeler Türkiye'nin gaz ticaretinde yeni bir safhaya geçildiğini açıkça ortaya koymuştur. Yapılan düzenlemelerle Karadeniz'de üretilen doğal gazın ihraç edilebilmesi için yasal zemin oluşturulmuş ve üretilen gazın sıvılaştırılarak LNG formunda ihraç edilebilmesinin de önü açılmıştır.²⁰ Uzun yıllar boyunca tükettiği gazın büyük bölümünü ithal eden bir ülke için yerli üretim gaza dayalı bir ihracatçı konumuna yükselmek son derece önemli bir dönüşüme işaret etmektedir. Enerji ticaret merkezi olma hedefini gerçekleştirmede kritik öneme sahip bu adımın tedarik kaynaklarını çeşitlendirme ve depolama kapasitesini artırma yönündeki çabaları tamamlayarak Türkiye'nin elini güçlendirmesi beklenmektedir.

18 Zeynep Duyar, "Türkiye, Yerli Nükleer Reaktör Geliştirme Çağrısı Başlattı", Anadolu Ajansı, 15 Eylül 2025.

19 "Bakan Bayraktar Duyurdu: Baykar Nükleer Teknoloji Geliştiriyor", Haber 7, 4 Aralık 2025.

20 Başak Eralan, "EPDK, Doğal Gaz Piyasası Lisans Yönetmeliğinde Değişikliğe Gitti", Anadolu Ajansı, 24 Aralık 2025.

2026 BEKLENTİLERİ

Enerji arz güvenliğini güçlendirmeye yönelik çabalar 2026'da Türkiye'nin enerji politikasının temel sütunlarından biri olmaya devam edecektir. Petrol ve doğal gazın ülkenin birincil enerji tüketimindeki baskın rolü ve jeopolitik gelişmelere yüksek düzeyde açık olması dikkate alındığında yurt içi üretim artsa dahi enerji ithalatının sürmesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu durum arz güvenliğinin tahkim edilmesini stratejik bir zorunluluk haline getirmektedir. Bu doğrultuda öncelik, yerli kaynaklardan enerji üretiminin artırılmasına verilecektir. Türkiye, petrol ve doğal gaz üretim seviyelerini yükseltirken birincil enerji tüketiminde yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmayı da hedefleyecektir.

Dış ticarete ise ithal enerji arzının kaynaklarını çeşitlendirme yönündeki çabalar sürecektir. 2025'te ABD'li şirketler dahil olmak üzere farklı hidrokarbon üreticileriyle imzalanan LNG anlaşmaları bu yaklaşımın somut örnekleri arasındadır. Buna ek olarak Somali'de halihazırda yürütülmekte olan petrol ve doğal gaz arama ile sondaj faaliyetlerine paralel biçimde Türkiye'nin ulusal petrol şirketi TPAO'nun başka ülkelerde de arama, sondaj ve üretim projelerini sürdürmesi beklenmektedir.

2025'te Sakarya Gaz Sahası'nda üretilen gazın ihracatına imkan tanıyan yasal düzenlemeler, Türkiye'nin enerji gündeminde "talep güvenliği" başlığını daha görünür bir yere taşıyacaktır. Halihazırda Bulgaristan, Macaristan, Kuzey Makedonya ve Sırbistan'a boru hattı aracılığıyla doğal gaz ihraç eden Türkiye, yerli üretim gazını da ihraç ederek ticaret hacmini artırmayı planlamaktadır. Ayrıca 2025'te imzalanan çok sayıdaki LNG ithalat anlaşmasıyla yeniden ihracat kapasitesinin daha yüksek seviyelere taşınması amaçlanmaktadır. Bu adımların bir bütün olarak Türkiye'yi bölgesel bir doğal gaz ticaret merkezi olma hedefine daha da yaklaştırması öngörülmektedir.

Cumhuriyet tarihinin en büyük projesi olarak nitelendirilen Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin ilk ünitesinin yılın ilk yarısında devreye alınması beklenmektedir. Dört reaktörden ilkinin elektrik üretimine başlamasıyla santralin ülkenin elektrik talebinin yaklaşık yüzde 2,5'ini karşılayacağı öngörülmektedir.

NTE ve diğer kritik mineraller 2026'da da Türkiye'nin gündeminde belirgin bir yer tutmaya devam edecektir. Halihazırda rüzgar türbini bileşenleri ve güneş paneli üretiminde Avrupa'da ilk beş ülke arasında yer alan Türkiye için bu konumu korumak ve rekabetçiliği diğer temiz enerji teknolojilerine de genişleterek daha ileri taşımak NTE'lerin güvenli tedarikiyle yakından ilişkilidir. NTE'lerin hem üretimi hem de rafinasyonunun yurt içinde gerçekleştirilmesi Türkiye'nin yalnızca temiz enerji teknolojilerinde değil aynı zamanda savunma sanayii, telekomünikasyon, uzay ve havacılık gibi geniş bir yelpazedeki sektörlerde de elini güçlendirecektir.

Türkiye'nin enerji ticaret *hubı* olma vizyonunu hayata geçirmeye yönelik çabalar 2026'da da sürecektir. Yurt içi talebin üzerinde gaz hacimlerinin satın alınmasına imkan verecek yeni LNG ithalat anlaşmalarının imzalanması, depolama kapasitesinin genişletilmesi ve gerekli hukuki çerçevenin daha da geliştirilmesi yönündeki çalışmalar da sürdürülecektir. Buna paralel olarak süresi dolmak üzere olan Mavi Akım ve İran boru hattı doğal gaz sözleşmelerinin yeniden ihracata izin verecek şekilde yenilenmesi planlanmaktadır. Bu sayede Türkiye'nin hem kendi arz güvenliğini güçlendirmesi hem de komşu ülkeler ve bölge ülkelerinin tedarik güvenliklerini pekiştirmede daha etkin bir rol üstlenmesi öngörülmektedir.

MURAT YEŞİLTAŞ

Lisans (2003) ve yüksek lisans (2009) eğitimlerini Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlayan Prof. Dr. Yeşiltaş, doktorasını 2012'de Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde "Türkiye'yi Konumlandırmak: Jeopolitik Zihniyet ve Türkiye'de Ordu" başlıklı teziyle tamamladı. Lancaster Üniversitesi Avrupa Çalışmaları ve Uluslararası Politika Bölümü'nde (2008-2009) ve Virginia Tech Hükümet ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde (2010-2011) misafir araştırmacı olarak bulundu. Halen Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olan Yeşiltaş'ın araştırma uzmanlığı; jeopolitik değerlendirme, askeri analiz, aktör profili oluşturma, senaryo oluşturma, durum analizi ve savaş oyunu simülasyonunu kapsamakta ve özellikle güvenlik çalışmaları, istihbarat analizi ve stratejik öngörü konularına odaklanmaktadır. Suriye, Libya ve Irak'ta kapsamlı saha araştırmalarında yer alan Yeşiltaş; bölgesel çatışmalar, devlet-dışı silahlı çatışmalar ve askeri stratejiler konularına odaklanmıştır. Aynı zamanda *think-and-do tank* faaliyetlerinde aktif bir rol oynamış, stratejik analiz ve senaryo planlaması yoluyla hem akademik söyleme hem de politika odaklı araştırmalara katkıda bulunmuştur.

SİBEL DÜZ

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden lisans derecesini almış ve kariyerine 2014'te SETA Vakfı'nda araştırma asistanı olarak başlamıştır. 2019'dan itibaren, terör olaylarıyla ilgili veri analizine ve içerik geliştirmeye odaklanan bir proje olan Terörizm Analiz Platformu'nda (TAP) proje koordinatörü olarak görev yapmaktadır. Daha önce Suriye'de güvenli bölgelerin geleceğine yönelik kapsamlı bir yol haritası oluşturma, Libya'da güvenlik sektörü reformu ve aşırılıkla mücadele programlarının uygulanması ile Türkiye'nin savunma politikalarına yönelik strateji geliştirme gibi projelerde çalışmıştır. Ayrıca Türkiye'de üniversitelerde gençler ve siyasi aşırıcılık konularına odaklanan projelere katılmış, danışmanlık ve proje yönetimi desteği sağlamıştır. 2021'den itibaren SETA'da araştırmacı olarak görev yapmaya başlayan Düz, *Türkiye'nin Gökyüzündeki Yeni Gücü İHA'lar, Türkiye'nin S/İHA Endüstrisi Üzerine Tartışmalar ve Terörle Mücadelede İHA'ların Rolü ve Etkileri: Üst Düzey PKK'lı Terörist Liderin ve Operatiflerin Tasfiyesi* başlıklı raporları kaleme almıştır. Araştırmaları ağırlıklı olarak askeri teknoloji ve strateji, teknopolitik, terörle mücadele, ayaklanma hareketleri ve insansız sistemler üzerine yoğunlaşmaktadır.

MEHMET ÇAĞATAY GÜLER

Türkiye Milli İstihbarat Akademisi'nde çalışmaktadır. Daha önce iki yıl boyunca Kara Harp Okulu'nda uluslararası ilişkiler, Türk jeopolitiği ve Rusya üzerine dersler vermiştir. Öncesinde yaklaşık dört yıl boyunca SETA Vakfı'nda çeşitli pozisyonlarda görev almış ve Rusya ile post-Sovyet coğrafya üzerine çalışmıştır. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Avrasya Çalışmaları programında Rus dış politikası üzerine yüksek lisansını tamamlamış olup, halen Bilkent Üniversitesi'nde doktora tez çalışmasını sürdürmektedir.

KEMAL İNAT

Lisans eğitimini 1992'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlayan İnat, doktorasını 2000'de Almanya'nın Siegen Üniversitesi'nde "21. Yüzyılın Başında Türkiye'nin Ortadoğu Politikası" başlıklı teziyle tamamladı. 1994'te Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak akademik hayatına başlayan İnat, 2006'da doçent ve 2011'de profesör unvanlarını aldı. Aynı üniversitede 2011-2014 arasında Sosyal Bilimler Enstitüsü ve 2015-2018 arasında ise Ortadoğu Enstitüsü müdürü olarak görev yaptı. 2005'ten beri yayımlanmakta olan *Ortadoğu Yıllığı* ve SETA tarafından 2009'dan beri yayımlanan *Türk Dış Politikası Yıllığı* isimli çalışmaların editörleri arasında yer alan İnat'ın *Dünya Çatışmaları, Kuruluşundan Bugüne AK Parti: Dış Politika, Handbuch der Religionen der Welt ve Internationale Wirtschaftsorganisationen* gibi çok sayıda kitabı ile *Blaetter für Deutsche und Internationale Politik, Bilgi, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* ve *Insight Turkey* gibi birçok ulusal ve uluslararası hakemli dergide makaleleri yayımlandı. Halen Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Ortadoğu çalışmaları ve Türk dış politikası alanlarında dersler veren İnat, SETA'da proje araştırmacısı olarak görev yapmaktadır.

MURAT ASLAN

1991'de Kara Harp Okulu'nun Yönetim Bölümü'nden mezun olmuş ve Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde muhtelif görevler almıştır. Aynı dönem içinde, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde; 2006-2010 arasında yüksek lisans, 2011-2017 arasında doktora eğitimini tamamlamıştır. Başkent ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nde siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanlarında muhtelif dersler vermeyi müteakip, Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nde öğretim üyesi olmuştur. Ortadoğu özelinde çalışmalara ağırlık vermiş, Libya'da güvenlik sektörünün reform sürecine dair araştırma ve yayınlar yapmıştır. Bölgesel ilgi alanı Ortadoğu olmasına rağmen Afganistan, Balkanlar, ABD ve Çin'de yapmış olduğu saha çalışmaları nedeniyle farklı bölgelerin etkileşimi ve küresel politikada konumlanması üzerine yoğunlaşmıştır. Aslan, halen Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyeliği ile birlikte SETA araştırmacısıdır. Ayrıca Kalyoncu Ortadoğu Araştırma ve Uygulama Merkezi direktörüdür. Aslan, muhtelif akademik makaleleri yanında, *Security Sector Reform for Libya: A Crucial Step Towards State Building, Intelligence and Propaganda: The Cases of Bosnia and Herzegovina and Afghanistan* başlıklı kitapların yazarı; *Yüzyılın Krizi: Afganistan ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi* başlıklı kitapların ise editörüdür.

TUNÇ DEMİRTAŞ

Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2012'de mezun oldu. 2013'te Uludağ Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2015'te Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde "Türkiye'nin Afrika Politikasında Yumuşak Güç" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2022'de doktorasını aynı üniversitede "Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar: Afrika Boynuzu Örneği" adlı tez çalışmasıyla tamamladı. Çalışma ve ilgi alanları arasında Afrika Boynuzu siyaseti, Afrika'da küresel/bölgesel güç rekabeti ve Türkiye-Afrika ilişkileri yer almaktadır.

MEHMET SALAH DEVRİM

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde doktora öğrencisi olup SETA Vakfı'nda araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları arasında Doğu ve Güneydoğu Asya, Türk savunma sanayii ve terörizm yer almaktadır.

MEHMET UĞUR EKİNCİ

SETA'da dış politika araştırmacıdır. Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans, Bilkent Üniversitesi Tarih Bölümü'nde yüksek lisans ve Londra Üniversitesi SOAS Siyaset ve Uluslararası Çalışmalar Bölümü'nde doktora öğrenimini tamamlamıştır. Araştırma alanları arasında güncel Balkanlar siyaseti, Kıbrıs meselesi ve Türk dış politikası bulunmaktadır.

YÜCEL ACER

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Uluslararası İlişkiler lisans derecesi, Sheffield Üniversitesi'nden Uluslararası Hukuk yüksek lisans derecesi ve Bristol Üniversitesi'nden Uluslararası Hukuk doktora derecesi almıştır. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı'nda profesör olarak görev yapmaktadır. Uzmanlık alanları uluslararası deniz hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku ve uluslararası insan hakları hukukudur. Birçok bilimsel makalenin yanı sıra şu kitapların da yazarıdır: *The Aegean Maritime Disputes and International Law*, *Uluslararası Hukukta Saldırı Suçu, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı*, *Uluslararası Yargı Kararları Temelinde Ege ve Doğu Akdeniz'de Sınırlandırma Sorunları*. ABD'de Hawaii Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora sonrası çalışmalar yapmış, birçok üniversitede dersler vermiştir. Halen SETA'da uluslararası hukuk alanında araştırmacıdır.

HAZEL ÇAĞAN ELBİR

2012'den beri Avrasya Araştırmaları Merkezi'nde (AVİM) analist olarak görev yapmaktadır. 2013'te Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda "Ermeni Terörü ve Türk Basını (1973-1984)" başlıklı teziyle yüksek lisans derecesini almıştır. Araştırma alanları arasında AB, Türkiye-ABD ilişkileri, Kafkasya, propaganda çalışmaları, insanlığa karşı suçlar ve terörizm yer almaktadır.

BİLGAY DUMAN

Lisans ve yüksek lisans eğitimlerini sırasıyla 2004 ve 2007 yıllarında Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Doktorasını 2024'te Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde "2003 Sonrası Irak'ta Etnisite-Mezhep İlişkisi: Türkmenler Örneği" başlıklı teziyle tamamlamıştır. 2004'ten itibaren Türkiye'deki farklı düşünce kuruluşlarında araştırmacı, uzman ve koordinatör olarak görev almıştır. Kasım 2024 itibarıyla Anadolu Ajansı akademi müdür yardımcısı olarak göreve başlamış ve halen bu görevine devam ediyor. Bu görevinin yanında farklı üniversitelerde Ortadoğu üzerine dersler veriyor. Ortadoğu ve özellikle Irak çalışmalarına yoğunlaşan Duman, Türk dış politikası ve Türk dünyası üzerine de araştırmalar yapıyor. Ulusal ve uluslararası düzeylerde pek çok yayını, panel, konferans ve semineri bulunan Duman, farklı medya kuruluşlarında görüşler sunuyor. Ayrıca uluslararası gözlemci kimliğiyle çeşitli ülkelerdeki seçim gözlem misyonlarına katılım sağlıyor.

MUSTAFA CANER

Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü (ORMER) bünyesinde doktor öğretim üyesi olarak çalışan Caner, SETA'da *Kriter* dergisi yayın koordinatörü ve dış politika araştırmacısı olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları İran siyaseti, Türkiye-İran ilişkileri ve Türkiye-Ortadoğu ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Lisans ve yüksek lisans öğrenimlerini Uludağ Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamlayan Caner, doktora derecesini Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü Ortadoğu Çalışmaları programından almıştır. 2017-2018 arasında Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde müdür yardımcılığı yapmıştır. Sakarya Üniversitesi'nde Türkiye-Ortadoğu ilişkileri, Türk dış politikası ve siyaset bilimi dersleri vermektedir. Ortadoğu siyaseti alanında birçok kongre, konferans ve sempozyuma katılım sağlamış; ulusal ve uluslararası bilimsel dergi ve kitaplarda yayımlanmış akademik çalışmalarını ile yerli ve yabancı yayın organlarında analizleri yer almıştır.

MUHAMMED HÜSEYİN MERCAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda SETA Güvenlik ve Dış Politika biriminde araştırmacıdır. Doktorasını 2017'de İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Programı'ndan alan Mercan'ın ilgi alanları arasında Ortadoğu siyaseti, Türk dış politikası ve İslami hareketler yer almaktadır.

İSMAIL NUMAN TELCİ

Sakarya Üniversitesi Orta Doğu Enstitüsü'nde (ORMER) öğretim üyesi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde profesördür. Ayrıca İstanbul'da İbn Haldun Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ders vermektedir. 2024-2025 akademik yılında Umman Sultan Kabus Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir doçent olarak görev yapmıştır. 2016-2019 arasında SETA Vakfı'nda Körfez bölgesi üzerine araştırmacı olarak çalışmıştır. 2019-2024 arasında ORSAM'da başkan yardımcılığı görevini yürütmüş, Körfez Çalışmaları ve Kuzey Afrika birimini kurmuştur. Sakarya Üniversitesi tarafından yayımlanan *Turkish Journal of Middle Eastern Studies* dergisinin kurucu eş editörü ve ORSAM tarafından yayımlanan *Middle Eastern Studies* dergisinin editörüdür. Çalışmaları uluslararası güvenlik, çatışma çözümü, Körfez ülkelerinin dış politikaları ve Afrika'da güvenlik konularına odaklanmaktadır. Görüş ve analizleri TRT World, Aljazeera, BBC, Deutsche Welle, *Le Monde* ve Middle East Eye gibi uluslararası medya kuruluşlarında yer almaktadır.

CAN ACUN

SETA Dış Politika biriminde kıdemli araştırmacı olarak çalışmaktadır. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Kanada'da kültürler arası diyalog çalışmalarında bulunmuştur. Mısır'da Kahire-Türkiye Araştırmaları Merkezi'nde ve SETA Kahire'de Mısır üzerine çalışmalar yürütmüştür. Halen SETA Ankara'da Suriye, Irak ve Libya üzerine araştırmalar yapmaktadır. İlgi alanları içerisinde çatışma bölgeleri ve devlet dışı silahlı örgütler bulunmaktadır. Suriye Gündemi ve ilgili platformların genel yayın yönetmenliğini de yürütmektedir.

KUTLUHAN GÖRÜCÜ

Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi "Suriye Savaşı Boyunca Türkmenler (2011-2021)" başlıklı teziyle Kocaeli Üniversitesi Siyasi Tarih Ana Bilim Dalı'nda tamamlamıştır. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bölge Çalışmaları Enstitüsü'nde doktora çalışmasını sürdürmektedir. 2017'de SETA'da stajyer olarak görev almış ve 2018-2024 arasında araştırma asistanı olarak çalışmıştır. Halihazırda SETA Dış Politika birimi bünyesinde araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Suriye Gündemi internet sitesinde şef editörlük görevini yürütmektedir. Suriye'ye dair çeşitli dönemlerde kapsamlı saha çalışmaları gerçekleştirmiştir. Çalışma alanları arasında Suriye iç savaşı, devlet dışı silahlı aktörler, PKK/YPG, Türkmenler ve DEAŞ yer almaktadır.

ERMAN AKILLI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Akademik çalışmaları ve verdiği dersler; dış politikada yapay zeka, dijital diplomasi, Türk Dünyası, Afrika bölgesi ile kamu diplomasisi ve onun alt alanları üzerine yoğunlaşmaktadır. Kariyeri boyunca SSCI ve WoS indekslerinde taranan hakemli dergilerde çok sayıda makale yayımlamış; Palgrave Macmillan, Routledge ve Springer Nature gibi önde gelen akademik yayınevlerinden çıkan kitaplarda yazar ve editör olarak katkı sunmuştur. En güncel ve uluslararası düzeyde ilgi gören monografisi, yapay zekanın uluslararası ilişkilerdeki etkisini ele alan *Cognitive Diplomacy and Digital Autonomy: Statecraft in the Age of Artificial Intelligence 2025*'te Palgrave Macmillan tarafından yayımlanmıştır. Akademik çalışmalarının yanı sıra SETA Vakfı tarafından yayımlanan *Insight Turkey* dergisinde yardımcı editör olarak görev yapmakta; uluslararası ilişkiler, diplomasi ve yükselen teknolojiler üzerine yürütülen akademik tartışmalara katkı sunmayı sürdürmektedir.

RIFAT ÖNCEL

SETA Vakfı'nda araştırmacı olarak çalışmakta; savunma politikaları, güvenlik iş birliği ve gelişen askeri teknolojiler gibi konulara odaklanmaktadır. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora adaydır.

BÜŞRA ZEYNEP ÖZDEMİR

2013'te İzmir Ekonomi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü'nde lisans eğitimi tamamlamış, 2016'da aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden sürdürülebilir enerji alanında yüksek lisans derecesini "European Energy Union: A Further Step Ahead or Reorganization?" isimli tez çalışmasıyla almıştır. Doktora eğitimine Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler programında devam eden Özdemir Ocak 2017'den bu yana SETA Vakfı'nda çalışmaktadır. *Dünya Enerji Trendleri: Rezervler, Kaynaklar ve Politikalar* kitabının editörlerinden olan Özdemir çok sayıda Türkçe ve İngilizce kitap bölümü, rapor, analiz ve köşe yazısı kaleme almıştır.

SETA GÜVENLİK RADARI

2026'DA TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK ORTAMI

Editörler: Murat Yeşiltaş, Sibel Düz

Türkiye'nin büyük güçler ve ittifaklarla ilişkilerini derinlemesine analiz eden bu rapor; Ankara'nın Washington, Moskova ve Brüksel ile güvenlik ilişkilerini ve Türkiye'nin NATO içindeki dönüşen rolünü kapsamlı biçimde ele alırken aynı zamanda bu ilişkilerin bölgesel kriz dinamikleri ve savunma sanayiindeki dönüşümle nasıl etkileşime girdiğini çözümlenmektedir.

Avro-Atlantik çerçevenin ötesine geçen bu rapor; diplomasi, güvenlik iş birliği, ticaret ve bağlantısallığın çok boyutlu stratejik ilişki yapısında kesiştiği Afrika, Asya, Kafkasya, Balkanlar, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu bağlamlarında Türkiye'nin genişleyen dış politika ufkunu incelemektedir.

Söz konusu eksenleri bütüncül olarak ele alan *SETA Güvenlik Radarı* politika yapıcılar, analistler ve araştırmacılar için 2026'da Türkiye'nin jeopolitik ortamını şekillendirecek riskler, fırsatlar ve stratejik tercihlere ilişkin sistematik ve geleceğe dönük bir perspektif sunmaktadır.